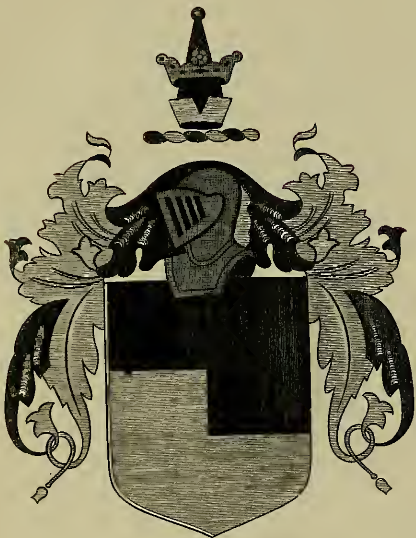

Longacre

Gift of
J.J. Longacre

DISPUTATIONES PHYSICO-MEDICO ANATOMICO-CHIRURGICÆ SELECTÆ,

QUAS COLLEGIT, EDIDIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS SEXTUS.

NEAPOLI, MDCCLVI.

Ex Typographia BENEDICTI GESSARI.

EXPENSIS DOMINICI TERRES.

SUPERIORUM FACULTATE.

TABULA DISPUTATIONUM

TOMI SEXTI.

LXXV. L. Heisteri & M.A. Butzeri *de hydrocele* Helmſtadii 1743. Curationem per ſcalpellum & per medicamentum rodens defendit, refutat Vylhornii commentum de perpetua hydroceles in ſiniſtro latere ſede. *pag.* 1

LXXVI. L. Heister & Christian Daniel Heise *de ſarcocele* Helmſtad. 1754. Aliquot propria exempla curationis hujus immorigeri mali continet. 27

LXXVII. Caroli Friderici Kaltschmid Programma *de neceſſitate extirpandi hernias ſpurias majores inprimis hydrocelen & ſarcocelem vel hydroſarcocelen* Jenæ 1749. Monet ne in his malis aliud præter cultrum chirurgi remedium exſpectetur. 46

LXXVIII. J. Andreæ Deisch Diſſ. *de neceſſaria in præternaturali partu inſtrumentorum applicatione* Argentor. 1740. Exemplum proprium excitat oſſium pubis in puerpera divulſorum. Deſcribit inſtrumenta & adminiſtrationem, qua Friedius feminas fetu liberat, cui cranium aperiri & elidi neceſſe eſt. Ultima etiam artis auxilia in deſperatis caſibus docet. 49

LXXIX. J. Valentini Hartramfft Diſſ. *de non differenda ſecundinarum adhærentium extractione* Lipſ. 1735. Contra Ruyſchium & alios exſpectationis patronos, ipſe in his rebus expertus judex dicit. 65

LXXX. Phil. Conrad. Fabricius *de fetus vivi extractione utero prolapſo* Helmſtad. 1748. Exemplum proprium habet cauſaſque narrat, quare æquum ſit, felicem eventum exſpectare. 95

LXXXI. J. Caroli Voigt *de capite infantis abrupto variiſque illud ex utero extrahendi modis*. Gieſſ. 1743. Negat re perpenſa unquam a vi exeuntis fetus cartilagines oſſium pubis diduci: contra craſſitiem prægnantis uteri non minui confirmat, cauſas divulſi capitis aperit, varia inſtrumenta, ad caput extrahendum excogitata deſcripta dat & depicta, præfert acum triquetram, ſerram & cochlear Friedianum tum clar. Schureri inſtrumentum, monet autem, non facile ad hæc vehementiora remedia deſcendi debere. 103

LXXXII. J. Frid. Behling *de rupto in partu utero* Altorf. 1736. Hiſtoriam mali nimis frequentis refert. Ovarium dextrum ovis plenum reperit in femina, quæ novem mares pepererat, ſiniſtrum inane, cum nullæ ex eo utero filiæ prodiiſſent. Natare fetum etiam nullo partu editum utero, quando computruit recte monet. 137

LXXXIII. J. Jacob Muller *de rupto in partu utero* Baſil. 1745. Multa cum cura, ut in mathematica ſchola nutritus, uterum deſcribit; mechaniſmum proponit, quo ſenſim caput fetus in uterum deſcendat, (an ſatis memor comparatæ anatomes, in qua perinde felix partus alieniſſima ex uteri fabrica ſequitur) Partus infelices ex obliquitate uteri, hanc ex placentæ adhæſione laterali deducit, denique ruptum in partu uterum ad Hummelii diſſectionem deſcribit. 151

LXXXIV. J. Benigni Winslow & Guilielmi Ruellan theſis in hæc ver-

verba, *Non ergo ad ſervandam præ fetu matrem obſtetricium hamatile* (accouchement à crochet) *minus anceps & æque inſons, quam ad ſervandum cum matre fetum ſectio cæſarea* Paris. 1744. Pericula unci accuſat, quo poſſit vivus proque exſtincto habitus fetus occidi; & exemplum felicis cæſareæ ſectionis peractæ a D. Soumain ipſe teſtis recenſet. 183
LXXXV. Andreæ Ottomari Goelicke & J. Georgii Preunel *de novo artificio curandi procidentiam uteri* Francof. ad Viadr. 1710. Veri prolapſus uteri exempla habet, inſtrumentum huic malo opponit, peſſum ex filis ferreis elaſticis factum. 193
LXXXVI. Phil. Adolphi Boehmer & Frid. Benj. Wachter *de prolapſu & inverſione uteri ejuſque vaginæ relaxatione* Hall. 1745. Hiſtoriam funeſti prolapſus dat, & demonſtrationem utique uterum ipſum vere prolabi. Varia peſſaria pro retinendo utero delineat, ſuberea præfert. In vertendo Meſnardi loco peſſarium ex linteo cerato factum intelligit, quod omnino etiam ex ſubere (Liège) cera obducto gallus ille chirurgus fabrefecit. 209
LXXXVII. J. Adami Kulmus & J. Eilhardi Reinik Gedani 1732. *de uteri delapſi ſuppreſſionis urinæ & ſubſequutæ mortis cauſa*. Veſica ad enormem molem diſtenta, duos pedes longa, ſeſquipedem lata, unaque juſto craſſior, hinc ureteres & pelvis ſupra naturalem diametrum grandes; uterus gemellis prægnans in vaginam prolapſus, & veſicæ oſtium comprimens. Placenta pene toti internæ uteri caveæ adnata. 237
LXXXVIII. S. Pauli Hilscher & J. Dan. Mittelhæuser *de incontinentia urinæ ex partu globulis ligneis curanda* Jenæ 1716. Occaſionem diſputationi præbuit infortunium feminæ ruſticæ, cui peſſus multis annis geſtatus incontinentiam quidem lotii cohibuerat, perinæum vero ſenſim laceraverat, ut globus obturator in rectum inteſtinum tranſiret. Id infortunium ſanavit auctor, & ad urinam continendam globulos ligneos in vaginam miſſos, felici eventu confirmatos, commendavit. 248
LXXXIX. Abraham Vater & J. Dan. Behrens *de ſarcomate e pudendo muliebri ſectione ſublato* Witteberg. 1728. Enorme duarum librarum fibroſum & vaſculoſum ſarcoma ſectione abſque vinculo remotum, quod de vagina pendulum putredinem conceperat. 269
XC. J. Frid. Crellii Progr. *de tumore fundo uteri externe adhærente* Witteberg. 1739. 283
XCI. Abrahami Vateri & Caspari Schunkii *de polypo poſt febrem epidemicam ex utero egreſſo* Witteb. 1739. Sarcoma uteri in febris acutæ declinatione prolapſum, neque reſectum, ſed repoſitum, & abſque ullo incommodo retentum deſcribit. 289

F I N I S.

DIS-

LXXV.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA, DE HYDROCELE.

Quam Præſide

D. D. LAUR. HEISTERO;

Tuebatur

MARTIN. ARNOLD. BUTZER

EMBDANENSIS.

Helmſtadii 30 Decembris anno 1743.

I.

CUm ſuperiori æſtate cum multis medicinæ Studioſis a Cel. *Dn. Præſide* viderim operationem & curationem chirurgicam *Hydroceles* in juvene perfici, qui hoc morbo laborabat, atque hucuſque non viderim diſſertationem, quæ de hoc morbo moleſto & magni ſane momenti egit, operæ pretium eſſe exiſtimavi, ut hoc argumentum pro themate inaugurali mihi eligerem, atque intimius illius genium ac naturam excuterem. *Introitus*

II.

Hydrocele mihi *definitur*, quod ſit *ſpecies herniæ* ſive *tumoris ſcroti*, ubi in *tunica ejus, vaginali* dicta, *magna*, immo quandoque maxima *ſeri copia præter naturam colligitur*. Scrotum inde nunc aliquo modo tantum, nunc vero in aliis in magnam admodum molem, non ſolum cum moleſtia & incommodis ægrorum, verum & cum læſione variarum actionum intumeſcit. *Definitio morbi.*

III.

Origine ducit vocabulum hydroceles græcum ab ὕδωρ, *aqua*, & κήλη, *hernia* ſive *tumor*, & hinc Latinis dici ſolet *hernia aquoſa*: quia ut jam dictum eſt, aqua ſive liquor aquoſus præter naturam modo parca, modo larga copia in ſcroto colligitur, atque hinc noſtratibus *Waſſerbruch*, Belgis *Water Breuk*; Anglis, *Water rupture*; Gallis, *hydrocele* ſive *hernie aqueuſe* & Italis *ernia acquoſa* appellatur. *Etymologia.*

IV.

Quamvis *hic morbus* ab antiquiſſimis medicis *ad hernias eaſque veras fuerit relatus*, dum quemvis tumorem ſive intumeſcentiam ſcroti pro hernia ſive ramice, ut ex præſtantiſſimo veterum Romanorum medico, *Celſo* libr. VII. cap. 18. & ſeq. videri poteſt, ſumſerint; ſunt tamen inter recentiores multi pruritu innovandi occupati, qui ſub herniæ nomine aliter, quam veteribus in uſu erat, abſque ratione ſufficiente *non niſi prolapſum inteſtinorum* vel *omenti* vel utriuſque ex abdomine intelligi volunt. Verum ego, ubi de nomine morborum antiquorum ſermo ſive lis eſt, ſentire hic malo cum medicinæ ſtatoribus ac parentibus, vetuſtiſſimis ſcilicet medicis, quibus jus erat morbis nomina dare, & vulgo, qui quoſcumque tumores ſcroti, ſive illi a prolapſu alicujus partis ex abdomine, ſive ab alia materia & cauſſa oriantur, nomine herniarum, & recte quidem indigitant atque intelligunt. *A quibuſdam pro hernia vera non habetur.*

V.

Quidam ergo hernias in *veras* & *ſpurias* diſtinguunt, atque hydrocelen, ſarcocelen, varicocelen &c. ad *ſpurias* referunt; ſed *ſub herniæ veræ* *Diviſio herniarum.*

nomine tantum illos tumores in ſcroto & alias circa abdomen, nimirum in inguinalibus, umbilico aut alia ventris parte intelligi volunt, *ubi aliquid ex abdomine prolapſum*, tumorem facit, ejuſque cauſam conſtituit. Sufficit mihi, quod *hydrocele hernia ſit*, ſive quis eam inter veras ſive inter ſpurias referre velit. In eo tamen omnes conveniunt, *quod*, ſicut in definitione §. I. dixi, *ſit tumor ſcroti*, *ab aquæ collectione* p. n. in eo productus, ideoque facilis ero in verbis dum de lana caprina non litigabo, ſi modo conveniamus in re, & bona eam curandi methodus doceatur.

VI.

Hydroceles differentiæ. Variæ ejus dantur *differentiæ*: quædam enim eſt *recens*, alia *inveterata*; alia *parva*, alia *magna*, unam ad duas libras liquidi aquoſi ſive ſeroſi continens; alia *maxima*, ſive tam ingens, ut caput humanum ſuperet, immo ad genua & ſupra illa dependeat, quemadmodum Ill. *Dn. Præſes* ejuſmodi ingentes hernias aquoſas vidit. Plerumque tantum eſt *in uno ſcroti latere*, ſed ſine dubio etiam interdum eſſe poteſt in *utroque*. Quandoque, præſertim ſi parvus adhuc eſt, *mollior* exiſtit, *plerumque vero valde durus*, quia tunicæ ab humore contento vehementer extenſæ ſunt. In calore ſæpius paulo *molliores* fiunt, in frigore vero rurſus duriores. In pleriſque humor contentus eſt *pellucidus*, in quibuſdam vero *turbidus*, *aut fuſcus* aut *ſanguinolentus*, ut Ill. *Dn. Præſes* aliquoties expertus eſt. Interdum eſt *ſimplex*, ubi nullum aliud vitium ſimul adeſt; alia *compoſita* ſive complicata, quando nimirum præter liquidum aquoſum teſticulus *ſcirrhoſus* eſt, vel inteſtina ſimul in ſcroto adſint. Hanc *hydroenterocelen*, *illam hydroſarcocelen* appellant. Nos vero hic potiſſimum de *ſimplici* hernia aquoſa acturi ſumus. Quandoque vero aqua in ſcroti tantum tegumentis ſive involucris communibus, & ſpeciatim in tunica pinguedinis ſive adipis, vel ut hodie a multis appellari ſolet, barbaro vocabulo *cellulari*, quæ vero ex loco, ubi aqua hæret, ab affectu noſtro diſtinguitur, qua de re inferius plura.

VII.

Anatomica conſideratio partium eſt neceſſaria. Poſſemus nunc ad ſigna & cauſſas ejus conſiderandas progredi; verum lubet prius *partes illas*, *in quibus hernia aquoſa* ſedem ſuam habet, *anatomice conſiderare*, harumque *partium fabricam* exponere; quia anatomia fundamentum eſt ſolidiſſimum, ſicut in quam plurimis aliis morbis, præſertim chirurgiæ ſubjectis, ita & in hoc noſtro: & qui illam non intelligit, neque recte de ejus conſtitutione, neque rite & ſolide de ejus curatione judicare, multo minus in ea, quæ per ſcalpellum, aut per alia chirurgica remedia perficitur, operatione legitime procedere poterit.

VIII.

1. Scroti quid ſit. Quoniam vero *ſcrotum* affectus illius, de quo hic agere conſtituimus, *ſedes* eſt, ejus conſtitutionem & fabricam, una cum partium contentarum, quatenus ad ſcopum noſtrum faciunt, hic dabimus. *Scrotum dicitur* ea pars corporis virilis, quæ ſub membro virili, inter femora ſita eſt, & inſtar ſacculi cujuſdam, duplici loculo inſtructi, teſticulos viriles una

cum

cum partibus ad hos pertinentibus continet atque aſſervat, eiſque pro involucro inſervit.

IX.

Teſticuli vero in ſcroto *involucra habent duplicis generis*; quædam enim *involucra communia*, quædam *propria* dicuntur. *Communia* ſunt, quæ utrumque teſticulum ſimul involvunt, qualia ſunt generalia illa tria totius corporis *tegumenta* ſive involucra, *cuticula* ſcilicet ſive *epidermis*, *cutis* & *pinguedo*, quam vulgo *tunicam adipoſam*, ob adipem ſive pinguedinem, quam continent, & recentiores *cellularem*, ob multas cellulas, ex quibus conſtat, appellare ſolent, cutiſque & tunica adipoſa in ſcroto *admodum tenuia* ſunt. Quamvis vero hæc tria utrumque teſticulum involvant, tamen per medium ſecundum longitudinem, a parte inferiore penis, ubi urethra in eo ſita eſt, ſpecies diviſionis conſpicitur, quæ *ſutura ſcroti*, græce *raphe* vocari ſolet, qua ſcrotum in dextram & ſiniſtram partem diſpeſcitur, quamvis hæc ſutura non profundius in ſcrotum penetret ſive deſcendat, quam reliqua cutis ſcroti, adeoque & ceteras interiores partes non disjungat ſive diſtinguat, ſed ſolum involvat. *Originem* ſive potius *continuitatem* habet hæc cutis a parte cutis inferiori & anteriori abdominis ac penis, & deinde a perinæo, cum quibus continua eſt, atque teſticulis in forma ſubrotunda ſuperextenditur, eoſque ſic commode ſuſtentare poteſt. Huic ſubjacet tunica pinguedinis ſive adipis, quæ tenuis hic eſt, & aliquo modo intra duplicem parietem ſepti ſcroti ſe inſinuat, quæ potiſſimum in ita dicto *hydrope ſcroti* afficitur, & a ſero ibidem collecto plus minuſve tunc extenditur. *Involucra teſticulorum quæ.*

X.

Ad ſpecialia ſive *propria tegumenta aut ſi mavis involucra teſtium* primo referenda eſt membrana robuſta muſculoſa, forma quaſi ovata, prioribus ſubjecta, quæ *dartus* appellatur, ſic tamen, ut in uno ſcroto duæ ejuſmodi ſint membranæ, altera in dextro, altera in ſiniſtro ejus latere, quarum quælibet ſeorſim unum teſticulum, cum ceteris ſuis propriis involucris inſtar ſacculi ambit, atque laxe tam cum cute, quam cum ſubſequenti tunica vaginali cohæret, ejuſque ope ſcrotum corrugari ſolet. *Figura ejus cum* teſticulo ſicut & ſubſequentes quodammodo convenit, hoc eſt, *ſubrotunda* ſive *ovata* eſt, & cum ſuperiori parte penis inferiori parti adhæret. *Membrana dartus.*

XI.

Attamen in medio ſcroti, eo in loco, ubi ſutura in cute ejus extus conſpicitur, inter ſe invicem arcte connectuntur, atque hac duplicis darti membranæ conjunctione *ſeptum ſcroti*, quod vocant, efficiunt, quo non ſolum in ſtatu naturali teſticuli a ſe invicem diſtinguuntur, & cuivis peculiaris quaſi loculus ſive camera conſtituitur; verum & in ſtatu morboſo, præſertim in *hydrocele*, una cum tunica vaginali impediunt, ne ſerum vel lympha in uno ſcroti latere effuſum, aut in aliis morbis pus aliave materia noxia, quæ unum teſticulum affligit, etiam mox alterum ſimul afficiat, atque damnum aliquod ei inferat. Hic paries medius duplex, ſive ſeptum *Septum ſcroti quid.*

ſcro-

ſcroti teſticulis interjectum, quia remota cute ſcalpello per artem a ſe invicem ſeparari, atque ſic in duos loculos dividi poteſt. *Ravius* celebris quondam anatomicus & chirurgus Germanus in Belgio *homini non unum, ſed duo eſſe ſcrota* ſuſtinere voluit, atque hanc ob rem acerbas lites cum Celeb. *Ruyſchio* inchoavit; qua de re & hujus & illius epiſtolæ de *ſepto ſcroti* Amſtelodami tunc anno *1696.* & ſeqq. impreſſæ, uberius, cui lubet, videri poſſunt.

XII.

Tunica vaginalis. Hanc membranam ſequitur *tunica vaginalis* dicta, quia teſticulum quaſi ut in vagina continet cum ſuo muſculo *cremaſtere* dicto, quæ tunica laxe & fere ad modum pericardii, quo cor ambit, teſticulum cingit, figuræ quoque ovatæ, & ſi, facto prius in ea vulnuſculo ſive foramine, tubulo inflatur, *multum magnitudinem teſticuli ſuperat*, atque lubrico humore ſemper, qui forte ut liquor pericardii ex teſticulo tranſudat, imbuta eſt, ne cum teſticulo concreſcat, & ut ab hoc etiam teſticulus in debita mollitie & flexilitate conſervari poſſit. *Oritur hæc tunica* a tunica peritonæi externa vel potius continua eſt cum exteriori peritonæi lamina, quæ per annulum muſculi oblique aſcendentis per inguina ad ſcrotum deſcendit, & vulgo *proceſſus peritonæi* vocatur, atque vaſa ſpermatica ex abdomine ibidem egredientia involvit, atque ad teſticulos deducit, & quando ad eos pervenit, multum dilatatur, atque *tunicam hanc vaginalem conſtituit*, ubi tamen adhuc notandum, quod hic proceſſus, ubi fere ad teſticulum pervenit, ita cum vaſis ſpermaticis ibidem concreſcat, *ut cavitas tunicæ vaginalis cum proceſſus cavo nullam habeat communicationem*, ita, ut ſi flatus per exiguum foraminulum aut vulnuſculum huic tunicæ in parte ejus inferiori inflictum, per tubulum immittatur, ille non in proceſſus peritonæi penetret, neque flatus a regione ventris in proceſſum peritonæi in tunicæ vaginalis cavum injectus deſcendat, ſed inter hæc duo cava quaſi paries membranaceus ſive ſeptum interjectum ſit, ne flatus, adeoque etiam nec aer, nec liquores, nec aliæ res ex una in alteram partem tranſire queant, quo ſepimento fit, ut varia phænomena circa hernias varias & ſpeciatim hydrocelen & enterocelen explicari atque intelligi poſſint, quæ ab illis, qui hoc ſepimentum ignorant, non intelliguntur & explicari nequeunt, de quibus vero poſt hæc plura (*a*).

XIII.

Muſculus cremaſter. Hoc unicum ſolum hic adhuc monere volui, quod muſculus *cremaſter*, qui & *elevator teſticuli* appellatur, tendinea ſua expanſione tunicam vaginalem ambiat, hinc & a quibuſdam *pro peculiari tunica habetur*, & cum hic ortum ſive punctum fixum habeat fibris carneis circa infimam abdominis partem, ex hujus muſculis, quando ſe contrahit, tunicam vaginalem,

(*a*) Hoc ſeptum etiam jam novit *Bonetus*, utpote qui in Sepulchret. p. 1292. obſ. 2. ait: *Teſtis equidem tunica involvitur vaginali; at ea non extendit ſe ultra teſtem, ſed circa vaſorum pyramidalium baſin deſinit, teſti unita, adeoque tranſitus hic loci nullus verſus abdomen*, & vice verſa.

lem, & ſic ſimul teſticulum intus contentum elevat, & ad colem abducit. Plura quidem de hoc muſculo dici poſſent; verum quia ad inſtitutum & ſcopum meum non pertinet, hic brevitatis cauſſa ea prætermitto. Qui vero plura de eo ſcire deſiderat evolvere poteſt Cel. *Dn. Præſidis* Compend. Anat. §. 343. pag. 197. alioſve anatomicos recentiores.

XIV.

Ultima eaque maxime propria teſticuli tunica *alba & nervea* a *Celſo* Lib. VII. cap. 18. recte vocatur; *alba* ob colorem, & *nervea* ob ſenſum ita dicta, admodum robuſta & figuræ *ovatæ* arcteque cum ſubſtantia reliqua teſticuli vaſculoſa coalita, quæ vaſa ſpermatica, arterias ſcilicet, venas & nervos recipit, eaque ad teſticulum ipſum ſive ejus ſubſtantiam interiorem tranſmittit, pro liquido ſeminali ſive genitura inde ſecernendo. Hæc tunica quoque arcte complectitur *epididymidem* alteram teſticuli quaſi partem & appendicem, ejuſque vaſcula, ut in teſticulo firmiter compingit. *Tunica nervea.*

XV.

Vaſa ſanguifera ſcrotum habet tum arterias, quam venas, a cruralibus & hypogaſtricis, unde *pudendæ* eæ vocantur, quæ ad ſcrotum in viris abeunt. *Teſticuli* vero, præter communia quædam cum ſcroto, quæ per exteriores ejus tunicas dartum ſcilicet & vaginalem diſſeminantur, *arterias* obtinent *ſpermaticas* dictas, exiles, ut plurimum ex aorta deſcendente, anguſto principio ortas, quæ utrinque per annulos muſculorum abdominis ſuper os pubis e ventre egrediuntur & per inguina in proceſſibus peritonæi ad ſcrotum & ad teſticulos deſcendunt, ubi arteria utplurimum in duos ramos diſtribuitur, quorum alter ad *teſticulum* ipſum & proprie ſic dictum, alter ad *epididymidem* abit, ibique in minores ac minimos tandem ramulos diviſi per utriuſque ſubſtantiam undiquaque diſpeſcuntur, partim pro teſticulo nutriendo, partim pro liquido genitali inde ſecernendo. *Venarum* teſticuli *dextra* in venam cavam, ſiniſtra vero plerumque in emulgentem ſiniſtram ſe inſerit, copioſiſſimis vero radicibus ſive ramulis ex teſticulorum ſubſtantia prodeunt. Valvulis ſæpe deſtitutæ ſunt, variaſque & *mirabiles anaſtomoſes* conficiunt, a *Graafio* lib. de part. genital. virorum Tab. I. fig. 2. optime delineatas, quas nonnulli *corpus pampiniforme* ſive *pyramidale* ob figuram appellant, quæ per proceſſus peritonæi ſuper os pubis, per annulos muſculorum abdominis juxta arterias, eiſque intermixtæ in ventrem aſcendunt, & ſanguinem a nutritione ac geniture ſecretione ſupervacaneum, ad venas prædictas & cor revehunt. *Vaſa ſcroti & teſticuli.*

XVI.

Nervi a plexibus nervorum pelvis & lumbaribus ſatis multi ad teſticulos cum arteriis abeunt, & per tunicam albugineam, quæ *nervea* propterea vocatur, teſticulos ingrediuntur, unde valde ſenſibilis eſt, qui ſpiritus teſticulis pro variis ad generationem neceſſariis uſibus inferunt. Denique & *vaſa lympatica* in teſticulorum ſuperficie in viventibus animalibus conſpiciuntur, quæ lympham ex ipſis poſt liquidi genitalis ſeparationem *Nervi & vaſa lymphatica.*

abun-

abundantem per proceſſus peritonæi quoque in ventrem revehunt. In hominibus vero *Gliſſonius* ea quoque vidiſſe perhibetur a Thom. *Bartholino* in Anatom. Reform. cap. XXII. de teſtibus.

XVII.

Teſticuli & epididymidis fabrica. *Situs*, *numerus*, *magnitudo* ac *figura* etiam *teſticulorum* omnibus adeo nota ſunt, ut non opus eſſe exiſtimem his diutius immorari, ſed ſi quis forte hæc ignoret, aut ſolum quid auctores de iis ſcripſerint, noſſe velit, eum ad *Graafii* modo laudatum librum alioſque anatomicos ablegabo. Ratione *ſitus* tamen hoc ſolum monebo, quod *ſiti* ſint in tunica ſcroti vaginali §.XII. & ope hujus adhærent ſepto ſcroti, ne in nimiis motibus, & concuſſionibus corporis vehementioribus rudius concutiantur, & noxam forte inde patiantur. *Conſtat teſticulus quilibet* ex *teſticulo ipſo*, ac deinde ex *epididymide*, ſive *paraſtata*, conf. *Graafii* Tab. II. fig. 2. & 3. quæ ex manifeſta & mira vaſorum ſeminalium ex teſticulis ortorum, ac longe ampliorum, quam in teſtibus ſunt, congerie compoſitæ ſunt, liquidumque genitale in teſtibus ſecretum, & aliquo modo præparatum ex his recipiunt, uberius perficiunt, illudque tandem, poſt diuturnos in his circuitus & coctiones *in vas deferens* dictum dimittunt, per quod poſtea ad *veſiculas ſeminales* deponitur, & ſuo tempore pro fetus novi generatione per urethram in arvum muliebrem deponitur. Quod cujus naturæ ſit, & utrum *vermiculi* aut alia viva *animalcula* ei, ut quam plurimi hodie cum *Levwenhoekio* & *Boerhavio* ſtatuunt & credunt, inſint, hoc loco non inveſtigabo, quia ad ſcopum meum non pertinent, ſed aliis uberius perveſtigandum atque diſcutiendum relinquam.

XVIII.

Interior ſubſtantia teſticuli. *Subſtantia teſtium* ipſa, licet ex *Celſi* ſententia *glandulis ſimile quid* in figura ac ſubſtantia habeant, atque etiam aliquid, ut *glandulæ* multæ aliæ ſolent, ſecernant, tamen nullæ glandulæ in ipſorum ſubſtantia ſive corpore conſpiciuntur; ſed ex tenuiſſimorum vaſculorum albicantium, filis tenuiſſimis ſimilium, peculiaris generis congerie, mireque & inteſtinorum more complicatorum fabrica conſtant (*b*) membranulis ſive ſepimentis pluribus & *corpore Highmori* vario modo inter ſe diſtincta ac firmata, ut certo ordine & ſitu contineantur, (ſicut videre eſt in *Graafii* Tab. III. fig. 4. ex cane, atque Tab. IV. fig. 4. & 5. ex homine) quo munere ſuo ad propagationem generis humani adeo neceſſario tanto melius fungi poſſint. Atque hæ erunt illæ partes, in quibus & circa quas morbus ille, de quo hic agimus, ſedem ſuam habet, & quo quandoque quidam miſere corrumpuntur.

XIX.

Cauſa hydroceles proxima. *Cauſam hydroceles* proximam eſſe *ſerum* vel *lympham* manifeſto docet liquor, qui utplurimum in ejuſmodi malis in cavo ſcroti deprehenditur. Se-

(*b*) Videri hæc poſſunt *reſoluta* in Cel. *D. Præſidis* Comp. Anatom. fig. 24. eaque ſic in natura in muſeo ipſius vidi.

Serum & lympha a phyſiologis utplurimum tenuitate, ſicut illud eſt, quod in vaſis lymphaticis vehitur, diſtinguuntur, dum *ſerum ſpiſſius* & glutinoſius, *lympham* vero *tenuius liquidum eſſe* dicunt, atque vix aliam quam tenuitatis majoris vel minoris differentiam hæc inter liquida conſtituunt. Hanc ſi fundamenti loco aſſumimus ſententiam, *ſerum frequentius* ejus cauſſa eſſe exiſtimo, quam lympham. Nam in hydrocele illa (§. I.) liquidum erat quidem pellucidum, ſed adeo ſpiſſum, ut fere albo ovi ſpiſſitudine ſimile fuerit; in aliis vero quam plurimis, quos *Dn. Præſes* ab hoc malo curavit, hoc liquidum ita deprehendit, ut licet ſatis tenue apparuerit, tamen ad tactum glutinoſum eſſet, & quando in cochleari ſuper candelam vel prunas ignitas per breve tantum tempus teneretur, in maſſam albi ovorum cocti coiverit, id quod lympha ex vaſis lymphaticis collecta tantopere & tam cito facere non ſolet.

XX.

Sed *quomodo aut unde in ſcrotum* & ſpeciatim in cavum *tunica vaginalis proveniat*, variæ proſtrant ſcriptorum ſententiæ. Quidam putarunt *ex cavo abdominis hoc liquidum* per proceſſus peritonæi, vel per vias alias occultas huc pervenire. Verum quia inter proceſſum peritonæi & cavum tunicæ vaginalis, ut ſupra §. XII. dixi, *paries membranaceus interpoſitus eſt*, ut ne flatus quidem, multominus ſerum tranſire poſſit, adeoque per hanc viam hoc non contingit, præſertim, quia multi ſunt *aſcite laborantes*, quorum abdomen ſero repletum eſt, in quibus tamen hydrocele non generatur. In *anaſarca* quidem laborantibus ſcrotum ſæpe intumeſcit; verum in his ſerum non colligitur in tunica vaginali, ſed in ſcroti membrana adipi deſtinata. Quidam hoc liquidum, præcipue quia *quandoque urinæ colorem obtinet*, *urinam eſſe credunt*; verum nec pro hac ex veſica vel urethra adeſt via, neque urina ſuper ignem in modum ſeri coit. Itaque potius, cum *teſticuli obtineant vaſa lymphatica*, eiſque etiam tunica vaginalis forte non privata ſit, vel ex his ruptis provenire poterit, vel etiam ex vaſis arterioſis teſticuli aut tunicæ vaginalis, vel per anaſtomoſin, vel per diæreſin, vel per diapedeſin, ut veteres locuti ſunt, vel &, ut clarius me explicem, per *inſenſibilia tunicarum foraminula* quaſi tranſudare; ſed a vaſis abſorbentibus non abſorberi.

Quomodo in ſcrotum perveniat ſerum.

XXI.

Cauſæ remotæ quandoque ſunt *colliſiones* & *contuſiones* ſcroti aut teſticulorum, *ictus*, *lapſus*, *equitatio vehementior*, aliæve *cauſſa externæ violentæ*, quibus vaſa tenera lymphatica, ſive arterioſa ſive venoſa ſint, lædi atque ita debilitari poſſunt, ut ſerum ſuum hic demittant, vel ut *Boerhavius* ait (*c*), ſi humor ibi ſecretus, ſuis vaſis non abſorbetur, ſed ſtagnat & accumulatur. Quidam etiam *errores in victu* huc referunt: quos vero valde incertos eſſe exiſtimo, cum quamplurimi ſimiles aut majores adhuc errores committant, quam ii, qui his morbis laborant, quorum multos valde ſobrios novit Cel. *Dn. Præſes*, & tamen ejuſmodi herniis

Cauſæ remotæ.

(*c*) In Aphoriſmis ſuis practicis §. 1227.

non corripiuntur. Alii alias *cauſſas* & ſubinde valde *abſonas* adducunt, ut exempli loco *Hildanus*, qui Cent. IV. obſ. *66.* cum *Dodonæo renem ſiniſtrum male affectum accuſat; cum enim hic urinam ex vaſis emulgentibus non attrahere poſſet*, (quia ſcilicet male affectus eſſet) *per vicinam venam ſeminalem illam in membranam vaginalem deponi*. Sed condonandum eſt hoc magis hiſce viris, qui vixerunt & hæc ſcripſerunt, antequam circulus ſanguinis fuit detectus. Pudet vero plures ejuſmodi adducere. Pergo potius *ad legitimam cognitionem hujus mali*, in qua quamplurimos ceterum egregios erraſſe medicos *Dn. Præſes* ſæpius expertus eſt.

XXII.

Diagnoſis hujus mali eſt magni momenti. *Signa* igitur, quæ *diagnoſtica* vocant, in hoc malo probe perpendenda, quia error in his, dum quis verbi gratia medicus *herniam ſcroti inteſtinalem* ſive *enterocelen pro hydrocele haberet*, & chirurgo non melius perito mandaret, ut curationem aut aperturam, vel *per puncturam* cum lanceola, vel cum *acu triangulari cuſpide* ac tubulo incluſa, quam *Troicar* vulgo vocant, vel & *per inciſionem* ſcroti cum ſcalpello perficeret, *inteſtina his vulnerentur*, ex quo vulnere curandus in ſummum vitæ periculum conjiceretur, cum maximo hujus medici dedecore & infamia. Ex quo exemplo, cum enterocele & hydrocele facile inter ſe confundi poſſint, dum *ſigna multa habent ſimilia*, patet, quanti ſit momenti ſemiologia ſive accurata ſignorum ſcientia, licet a variis vilipendatur; dum ex ignorantia aut neglectu illorum ægri ſæpe interficiuntur.

XXIII.

Signa ejus generalia. *Cognoſcitur* itaque hydrocele generatim ex *tumore rotundo* in ſcroto, ſenſim nato, quem nullus tumor inteſtinorum ex abdomine proveniens in inguine, ſive nulla *bubonocele* præceſſit, qui ſemper ab initio in ſcroto permanſit, & neque ſponte in ventrem, præſertim in decubitu in lecto, intravit, neque preſſione ſcroti in ventrem unquam repelli potuit, & *ad tactum paulo mollior* eſt, ut fere veſica humore quodam valde repleta, *nec tam durus, ut ſcirrhi eſſe ſolent*, neque *murmura in ſcroto* percipiuntur, neque *dolores colici ventris* cum tumore hoc ſcroti communicantes, quibus adhuc hoc accedit, quod ſi veſperi poſt hunc tumorem *candela ponatur*, *tumor* plerumque aliquod modo *pellucidus* appareat.

XXIV.

Signa ſpecialia. Verum hæc ſigna ſola, *niſi adhuc comparentur cum aliis quibuſdam herniis* in ſcroto accurrentibus, quæ quo ad ſigna cum hydrocele multum conveniunt, ac ſpeciatim cum *enterocele* & *ſarcocele*, quam cautiſſimos quandoque fallere poſſunt, hinc & ſigna ſpecialia *diſcretiva* harum herniarum, quibus altera ab altera diſcernitur, hic ſubjicere neceſſarium exiſtimo. Itaque in *enterocele*, præſertim magna, tumor ob inteſtina contenta, quæ varie contorta, *inæqualior*, ſi rite inſpiciatur atque accurate conſideretur, apparet; deinde in *enterocele* (niſi inteſtina, ut in inveteratis ſubinde fieri ſolet, extus in ſcroto adnata ſint) *cum certo quodam murmure* in abdomen reponi poſſunt, & etiam in decubitu ſponte in abdomen relabun-

buntur, ſcrotumque tunc a tumore illo vacuum prorſuſque liberum eſt: qui vero tumor, ſi ægri ſurgunt, redit, dum inteſtina tunc ſuo pondere foras rurſus prolabuntur. In *hydrocele* autem ab initio & quamdiu duravit, tumor *ſemper in ſcroto & conſtanter*, *ſine omni fere mutatione permanet*, & neque ſponte recedit, neque manibus in ventrem repelli poteſt. Porro in *enterocele* a ſcroto verſus annulum muſculorum abdominis lateris læſi tumor per inguina extenſus, adeoque tumor a ſcroto per inguen ad annulum uſque oblongus eſt. Verum in *hydrocele* ordinaria tumor ſolum eſt in ſcroto, humorque ultra limites tunicæ vaginalis ejuſque ſepti aſcendere nequit, atque hinc *figuram magis obtinet rotundam*, ad modum veſicæ alicujus inflatæ, aut liquore quodam repletæ.

XXV.

Præterea *enterocele laborantes ſæpius tormina ſentiunt & colicos dolores e ventre ad ſcrotum uſque ſeſe extendentes*, imo haud raro quoque *vomitu ſimul corripiuntur*; quæ vero ſymptomata in hydrocele non ſunt uſitata, quia nulla apparet ratio, quare hæc ſymptomata ab aqua in ſcroto oriri queant, & non niſi in his accidere quandoque ſolent, quando magnos forte errores in victu commiſerunt, quo in caſu quilibet his malis obrui poteſt. Quare vero illa *ſymptomata in enterocele frequentia ſint*, facile quilibet comprehendere poterit, qui conſiderabit, quod in *enterocele*, ubi pars eaque ſæpe *magna inteſtinorum in ſcroto hæret*, fæces omnes, quæ per alvum excernendæ, primo in ſcrotum deſcendere, & deinde per anguſtum in muſculis abdominis foramen rurſus aſcendere debeant: quo in loco igitur facile excrementa una cum flatibus cohibentur, & in libero progreſſu verſus anum impediuntur: unde fit, ut, præſertim ſi illi homines cibis craſſis, obſtipantibus, adſtringentibus aut flatulentibus ſe nimium repleverunt, obſtructiones alvi frequentes, *tormina ventris ac dolores colicos ſæpe patiantur*, & ſi cibi aut fæces ad partes inferiores, ob vias obſtructas, pergere nequeant, ad ventriculum regurgitent atque ſic, irritato ventriculo, *vomitum* concitent, quæ mala cur in hydrocele oriantur, nulla eſt ratio; quia hæc cum inteſtinis nullam habet communicationem, novitque *Dn. Præſes* ægros aliquot, qui frequentiſſime & quandoque *ſingulis hebdomadibus colica & vomitu vehementi miſere afflicti fuerunt*, qui, quod hæc mala ab hernia oriantur, ignorarunt, & a colica & vomitu illo frequenti liberati fuerunt, poſtquam ipſis inteſtina in ventrem repulſa & ope apti vinculi intus retenta fuerunt; cum antea, quod hernia laborarent, celaverint & nemini aperire voluerint: immo non pauci, & præſertim etiam nonnulli magnates & verecundiores *paſſione iliaca* inde correpti, omnino præmature mortui ſunt. Contra *hydrocele ut plurimum eſt indolens*, & cum primis ſi parva aut mediocris. Verum ſi tandem magna ſit, magis tamen tantum moleſta, quam dolens ſit; dum ægri difficulter ob molem illam ambulare adhuc difficilius ut vix amplius *equitare*, varioſve alios motus ſatis prompte perficere queunt. Præterea *enterocele prius in inguine utplurimum*, quam in ſcroto percipitur, in quod tandem, ſi negligitur, deſcendit; *hydrocele vero mox in ſcroto incipit & ſentitur* atque nunquam fere in inguen aſcendit, niſi novum malum in inguine ſuperveniat; id quod tamen valde rarum eſt, quod extraordinarii quid ejuſmodi superveniat. Præterea in *hydrocele ordinaria*, de qua hactenus dixi, *teſticulus digitis*

Alia adhuc ſigna ſpecialia

gitis percipi nequit, id quod tamen utplurimum in *enterocele* fieri poteſt: ubi inteſtina extra tunicam vaginalem, in proceſſu peritonæi in peculiari ſacco, ſupra ſeptum tunicæ vaginalis hærent.

XXVI.

Diſtinctio hydroceles a ſarcocele. Verum longe *difficilius hydrocele a ſarcocele diſtinguitur*, ut haud raro & medici & chirurgi ſatis prudentes atque experti hac in re decepti fuerint, ſicuti notabile exemplum *Dn. Præſidi* notum eſt, ubi magnus & expertus chirurgus, dum ejuſmodi herniam, præſentibus multis medicinæ & chirurgiæ ſtudioſis pro hydrocele aperuit; ſed aperto tumore, videns malum ſarcocelem eſſe, gallice exclamavit; *Meſſieurs je me ſuis trompé*. Nam primo uterque hic morbus oritur in ſcroto, & quidem eodem fere prorſus in loco, eodemque fere modo ſenſim ſenſimque creſcit. Deinde *uterque tumor durus & renitens, ac pondere moleſtus fit*, uterque etiam *ſine dolore* utplurimum *& oritur & creſcit*, atque ſatis diu *ſine dolore* manet. Interea tamen in *ſarcocele* ſucceſſu temporis quandoque, attamen non ſemper, dolores percipiuntur. Eamdem etiam uterque *figuram ſubrotundam* ſcilicet ſive *ovatam* obtinet, ita, ut mirum haud ſit, quod ob tam multa ſimilia ſigna quam facillime inter ſe confundantur, & quale horum malorum in hoc vel illo ægro adſit, ſatis exercitatis, multo minus nondum ſatis bene his in rebus verſatis, certo dicere, ſit ſepe difficillimum. Interea tamen *Dn. Præſes* certiſſima diſtinctionis ſigna inter has duas hernias, dum quamplurimos vidit & curavit, eſſe me docuit, primo quod *in ſarcocele major digitis percipiatur durities, quam in hydrocele*, ſi exploratio digitis rite inſtituatur, & quod in hydrocele aliqua in ſcroto percipiatur mollities, & alicujus humoris fluctuatio, quaſi in veſica liquore ſumme infarcta ac diſtenta. In *ſarcocele* vero ſæpe aliquæ *lancinationes & dolores*, ſi malum præſertim jam inveteratum eſt, adſunt. Deinde etiam quidam pro certis diſtinctionis notis tradunt, quod, quando æger in obſcuro loco lumini claro aut candelæ oppoſito ponatur, & *tumor ſcroti tunc pellucidus appareat, hydrocele certo adſit*, id quod etiam facile concedo; verum hoc ſolum moneo, quod ratiocinatio a contrario hic non valeat, quod nimirum, ſi tumor non pellucidus reperiatur, non mox argumentari liceat, morbum eſſe *ſarcocelen*. Nam in ſarcocele ſcrotum quidem opacum conſpicitur; verum dantur etiam hydrocelæ, ubi ſcrotum haud pellucidum, ſed opacum eſt, quando ſcilicet humor intus contentus, ut ſupra §. VI. jam dixi, atque *Ægineta* jam notavit, *ſanguinolentus, fuſcus aut nigricans* exiſtit, atque ſic tranſitum etiam radiis non concedit, ita, *tactui curioſo hic magis, quam viſui ſit fidendum*; at ſi tamen deinde tumor, adhibita candela, rubicundus intus apparet, liquorem contentum *rubrum*, ſive *ſanguinolentum*, aut alio modo *opacum* eſſe ſuſpicari poſſumus, quam ſpeciem herniæ *Dn. Præſes* in chirurgiæ part. II. cap. 123. *Hæmatocelen*, forte haud inepte, vocavit. Denique adhuc notari velim, quod ſarcocele ſæpe ſit in utroque ſcroti latere; hydrocele vero plerumque tantum in unico latere.

XXVII.

Quando autem *hydroſarcocele*, ſive *hernia aquoſa* & *carnoſa* ſimul adſunt, difficillime cognoſcitur: quia aqua carnoſum tumorem ſive ſcirrhum teſticuli ambit, ita, ut humoris præſentia fluctuatione quidem cognoſcatur, ſed teſticulus durus quandoque tactu percipi nequit. Interea tamen Ill. Dn. *Præſes* magnam ejuſmodi herniam anno 1728. in rhedario curandam habuit, in qua ſub humore fluctuante etiam tumorem durum ſive teſticuli ſcirrhum, qui ovi ſtruthionis fere magnitudinem habebat, tactu percipere poterat. Num vero hoc ſemper, præſertim in ſcirrhis teſticulorum minoribus, & ubi magna liquoris copia eum ambit, fieri poſſit, haud affirmare audet, & in quavis potius hernia aquoſa curanda ægris antea indicat, quod non certe initio dicere poſſit, *an ſub aquoſa hernia non etiam carnoſa adhuc lateat*; quæ, ſi emiſſa aqua reperiatur, peculiarem ſuam curationem deſideret. Præterea ſi hernia aquoſa ſola adeſt, ad lumen adverſum inſpectum, *pellucida*, præſente vero ſarcocele, *opaca* erit. Hinc neſcio, quomodo factum ſit, quod *Hildanus* cent. IV. obſ. 65. caſum referat, ubi ſcrotum ſibi pellucidum apparuerit, & tamen ſcroto aperto, cum hydrocele *ſimul ſarcocelen* invenerit. Sed ſuſpicor hanc explorationem non ſatis accurate inſtitutam fuiſſe, cum *teſticulus ſcirrhoſus pellucidus eſſe nequeat*, neque etiam, ſe illum, aperto ſcroto, pellucidum deprehendiſſe, ſcribit. *Hydroſarcocele difficillime cognoſcitur.*

XXVIII.

Atque hæc ſunt *ſigna hydroceles ordinariæ* ſive *vulgatiſſimæ*, atque antiquis notæ, quibus hæc & ſatis cognoſci, atque etiam ab aliis affinibus malis diſtingui poteſt. Verum primo, quod ſciam cel. *Boerhavius* in aph. pract. §. 1227, & poſtea varii alii, qui in Dn. *Præſidis* chirurg. p. 342. citantur, memorant, quandoque iſtiuſmodi hydroceles caſus obſervari, *ubi etiam ſupra teſticulum in peritonæi proceſſu*, qui vaſa ſpermatica involvit, & quidem ſpeciatim ſupra illud *ſepimentum*, quod hunc proceſſum a cavo tunicæ vaginalis disjungit, §. XX. indicatum, humorem quandoque colligi p. n. ac tumorem ibidem in inguine ac ſupra ſcrotum concitare, teſticulumque tunc in ſcroto digitis tangi poſſe, tumorem vero in inguine ſe oſtendere oblongum, qui prope teſticulum deſinit. *Quibus vero ſignis hic ab enterocele diſtinguatur*, difficile mihi videtur, illudque etiam apud ſcriptores illos reperire non potui, velimque, ut illi, qui hujuſmodi hernias accurate viderunt, & perveſtigarunt, ſigna vera pathognomonica publicarent. *Palfinus* in chirurgia ſua cap. XIV. refert, atque obſervationibus ibidem enarratis quoque confirmat, *liquidum* in hydrocele ſubinde *in diverſis cellulis hærere*, ita ut una tantum inciſione liquor non omnis effluat. Alii ſcribunt (*d*) ſubinde tam in *proceſſu peritonæi*, quam etiam in *tunica vaginali ſimul*, adeoque *ſupra & infra illud clauſtrum*, humores diverſis quaſi in veſicis ſive loculis colligi, ſic, ut hydrocele in utroque hoc proceſſus peritonæi cavo hæreat, atque ſic *duplex* quaſi hydrocele adſit. Imo quandoque *clauſtrum illud etiam rumpi* illi autores perhibent, atque ſic humorem illum p. n. utrumque cavum replere, & quidem ſic, ut poſtea non niſi unum cavum atque unam hy- *Hydroceles extraordinariæ*

(*d*) Ut *de la Faye* ſive *Faius* in notis ad chirurgiam Dionis p. 364.

hydrocelen conſtituant; quæ vero mala ſi adſint, difficillime profecto ab entero-& epiplocele diſtingui poterunt. Interea tamen præcipue diſtinguenda erunt ex illis ſignis, quæ §. XXIV. & XXV. dedi, & aliquo fluctuationis ſigno. Quamquam Dn. *Præſes* quamplurimas hernias aquoſas viderit & curaverit, tamen tales ſibi ſe nondum repræſentarunt (*e*), adeoque eas raras imo *rariſſimas eſſe* exiſtimat, & forte nomine *hydroceles extraordinariæ* vel *anomalæ* donari poſſe, dum proprio nomine nondum eas donatas eſſe novit; quæ vero ſi ſunt, & *diſtinctionem hydroceles ab aliis* affinibus, imo & curationem valde intricatam ac difficilem reddunt.

XXIX.

Hydropis ſcroti diverſitas.

Hydrops ſcroti ab hydrocele & affinibus diſtinguitur, quod nimirum ſcrotum æqualiter & in utroque latere, inſtar cujuſdam veſicæ intumeſcat, cutemque æqualiter ubique in ſcroto diſtendat, quæ inde plerumque nitet, & utplurimum *foveas digitorum* impreſſorum aliquandiu ſervat; cum in *hydrocele* veſtigia digitorum non maneant, cutiſque rugoſa ſit, venæ ſæpe valde intumeſcant, & plerumque tumor tantum ſit in *alterutro ſcroti latere*; neque ullum adhuc novi exemplum, *ubi hydrocele in utroque latere*, *id quod* in ſarcocele D. *Præſes ſæpe vidit*, *ſimul ſit obſervata*; licet rationem non videam, cur non eſſe poſſit: dum in utroque latere eædem adſunt partes, membranæ & vaſa, eædemque hic etiam adeſſe poſſint cauſæ. Sin vero adeſſet in utroque latere, tamen cutis cum cuticula in hydrope ſcroti æqualiter expanſæ ſunt, læves, ſplendidæ atque nitentes, cum aqua tunc in adipis tunica hæreat, unde ſæpe in eamdem tunicam, quæ penem quoque ſub cute ambit, ſe extendit, atque penem tunc valde tumidum reddit; cum *in hydrocele* majori penis *minor fiat*, & quaſi in tumorem ſe retrahat & abſcondat. *Pueros recens natos cum hydrope ſcroti ſæpius naſci* Dn. *Præſes* aliique plurimi cum eo obſervarunt.

XXX.

Quomodo ventoſa & aquoſa differunt.

Cum denique etiam auctores, ubi de herniis agunt, *herniæ ventoſæ*, quam græce *pneumatocelen* appellant, utplurimum quoque mentionem faciant, eamque ut herniæ aquoſæ valde ſimilem deſcribant, & quod *non niſi loco aquæ ſive ſeri*, *aer* in ſcroto contineatur, atque homines fere promiſcue omnes, qui medici aut chirurgi experti non ſunt, de *herniis ventoſis* ſæpe *loquantur*, immo plerumque, ſi vel ipſi, vel pueri eorum enterocele laborant, & flatus e ventre in eorum tumorem ingredi ſentiunt, tumoremque ſæpe inde augeri atque dolores frequentes in eorum herniis inteſtinalibus oriri, aut jam præſentes inde multum augeri præcipiunt, ſe eorumve pueros *pneumatocele laborare*, ſed falſo exiſtimant, dum revera ſint herniæ inteſtinales, ubi flatus in inteſtinis multa incommoda iis concitant. Ideoque cum Dn. *Præſes* hucuſque *nullam veram ventoſam herniam viderit*, neque certum aliquod exemplum apud ullum auctorem invenerit, de ejus exiſtentia, ſicut in

(*e*) *Sharpius* novus ſcriptor chirurg. Anglus in operat. ſuis chir. has hydroceles ſpecies negat, & non niſi duas, vulgares ſcilicet, quæ in tunica cellulari & quæ in vaginali eſt, exiſtere ſuſtinet. Quo autem jure, ipſe videat.

in chirurgia ſua cap. CXXVII. p. 855. ſcripſit, adhuc & ego cum ipſo dubito. Interea tamen, cum haud *impoſſibile videatur*, *dari poſse* pneumatocelen, ſive ejuſmodi tumores ventoſos in ſcroto æque ac in abdomine, *diſtingui* eam poſſe, ſi quæ forte aliquando alicui occurrat, exiſtimo ab hydrocele & ſarcocele, *inſigni levitate*, & forte etiam certo ſono, ſi percutitur, quia ſcrotum aere tantum repletum, ut pila major, quam *Ballon* vocant, vel veſica aere repleta, ſe habebit, quæ propterea neceſſario longe minus habebit pondus, quam hydrocele aut ſarcocele, ubi liquore, præſertim craſſo & glutinoſo, aut omnino corpore duro ac ſolido, repletum eſt.

XXXI.

Quod ad *Prognoſin* attinet, ſciendum, malum hoc *non facile mortem inferre*, *attamen haud facile etiam quam valentiſſimis medicamentis cedere*, præſertim in adultis, maxime ſi jam inveteratum eſt; attamen *in infantibus ac pueris* ſubinde adhuc curari. Deinde quod, etiamſi liquor contentus *ſectione aut punctura* ſemel eductus ſit, atque ſic ignaris malum ablatum eſſe videatur, tamen ſucceſſu temporis, & quidem ſæpe intra paucas hebdomades *redit*, niſi in curatione perfecta, quæ eductionem liquoris inſequi debet, debitis remediis, eiſque prudenter adhibitis bene proſpiciatur. Adeoque *eductio* liquoris per *lanceolam vel acum triangulari cuſpide & tubulo* donatam, quæ vulgo *Troicar* vocatur non perfecta, ſed *palliativa*, temporali & *inconſtans* utplurimum eſt, quamvis magni chirurgi vix ultra hanc progrediantur (*f*). Præterea ſciendum, quod *hydrocele* ſæpe ſit morbus perquam *moleſtus*, præſertim quando valde magnus & gravis evadit, ſic, ut ægri difficulter incedere, atque adhuc difficilius equitare queant; interea tamen, ut jam dixi, *vitæ periculum non facile infert*, novitque Dn. *Præſes* multos, qui ceteroquin ſani cum hoc malo vixerunt, & ex parte adhuc vivunt, atque ad magnam ætatem pervenerunt: quæ incommoda tanto facilius ferenda, quia *plerumque*, *niſi alius ſimul morbus adſit*, *malum hoc eſt ſine dolore*. Attamen quia ſæpe, imo utplurimum quando valde magnum ſit, penis in tumorem vel omnino, vel ſaltem magnam partem ſe abſcondit, *coeundi & generandi potentiam minuit*, *aut omnino tollit;* quod juniores, aut qui liberos adhuc deſiderant, magnopere excruciat; verum in ſenibus, aut qui liberis inſtructi ſunt, tanto facilius ferendum, quia illa vis etiam ex aliis cauſſis in illis imminuitur. Præterea etiam ſi ſe penis omnino abſcondit, *urinæ quoque excretionem* in nonnullis minus commodam, imo prorſus difficilem reddit.

Prognoſis hydroceles.

XXXII.

Mirandum quoque eſt, *ſerum hic ſæpe diu ſubſiſtere* & quieſcere *ſine corruptione;* attamen teſticulorum *tunicas*, *& præſertim dartum & vaginalem*, *admodum ſæpe*

Tunicæ ſcroti valde craſſæ fiunt.

(*f*) Retulit mihi Dn. *Præſes*, ſe aliquoties a *Ravio*, celeberrimo illo chirurgo, hanc palliativam curationem, ſed nunquam perfectam inſtitutam vidiſſe, ita & *Erndelius*, qui Regis Poloniæ Archiater poſtea factus eſt, in itinere ſuo Angl. & Batav. pag. 121. hanc operationem ab eodem ita inſtitutam deſcripſit; nullam vero perfectam unquam ab eo inſtitutam eſſe aut legi aut audivi. Ita & *Sharpius* palliativam perfectæ præfert.

ſæpe craſſas reddit, utpote quæ in ſano vix duarum linearum habent craſſitudinem, in ægris vero hydrocele, præſertim antiqua laborantibus, *quinque vel ſex linearum & quod excedit*, ſicut Dn. *Præſes* vidit, *craſſitudinem* induunt, ita, ut acu illa apice triangulari plerumque non niſi difficillime perforari poſſint, quando ea humores inde educere volumus, videnturque hæ tunicæ, imbibendo quaſi hunc humorem ſeroſum eo fere nutriri; & ſic intumeſcere atque craſſeſcere. Præterea etiam interdum *teſticulus ab hoc liquore male affici videtur*, quia varii notarunt, quod hydrocelen etiam *ſarcocele* & teſticulus corruptus, inde ſecutus ſit: conferri hac de re poſſunt *Hildani* obſervat. cent. IV. obſ. *64*. ad obſ. *68*.

XXXIII.

Prognoſis hydropis ſcroti, & hydroſarcoceles. *Hydrops ſcroti in infantibus*, ſi ceterum ſani, ſæpe & ſubinde facile curatur; in adultis autem, cum plerumque ſit ſymptoma alterius morbi, non, niſi curato prius morbo primario, tolli poteſt. Si *ſarcocele cum hydrocele conjuncta ſit*, ſive in hydrocele ſimul teſticulus ſcirrho corruptus adſit, ſine provida reſectione totius teſticuli, una cum tunica vaginali ac proceſſu peritonæi, haud curatur; hoc autem modo, uterque morbus ſimul, quamvis non ſine periculo, tolli poteſt.

XXXIV.

Curatio per medicamenta. Quod igitur ad *curationem* attinet, quia *indicatio* hic eſt, *aquam congeſtam, vel digerendam ſive diſcutiendam, vel evacuandam eſſe*, *hydroceles* & cumprimis *hydropis ſcroti curatio in infantibus & pueris* ſæpe obtinetur medicamentis digerentibus, diſcutientibus, roborantibus & evacuantibus. Speciatim vero in *pueris recens natis*, ubi ſcrotum ſæpe inſtar tenuis veſicæ ab aqua expanſum eſt, egregie prodeſt, ſi homo aut mulier ſana fruſtulum nucis moſchatæ dentibus aliquoties in die comminuat, atque halitu deinde hoc aromatico ſcrotum tumidum afflet; id quod etiam eodem fere cum emolumento per ſpiritum vini ore detentum fieri poteſt, exhibito ſimul infanti ſemel iterumque idoneo *purgante*, & diſſipandi ac roborandi ſcopo *pulverem aut confectionem ſeminis aniſi*, vel ſolum, vel pauxillo cinamomi addito, ita enim Dn. *Præſes* ſe plures hac ratione curaſſe, me certiorem fecit, præſertim ſi nutrix ſimul aptum victus regimen ſervat. Quodſi tamen forte aliquando hæc malum non ſuſtulerint, *aquam calcis tepidam*, qua ſplenium vel ſpongiam aliquoties in die irroravit, ſcroto applicuiſſe, atque inde optatum effectum vidiſſe. Ita & *ſpiritus aniſi* cum fructu ope ſpleniorum ſuperimponitur. Si *pueri jam paulo adultiores* hoc malo conflictantur, egregie iis benefacit, ſi externe emplaſtrum de cumino, vel etiam illud de baccis lauri calide ſcroto circumponatur, huicque ſplenium ſpiritu matricali, vel aqua anhaltina, vel & aqua calcis calida, ſale ammoniaco admiſto, imbutum ſuperimponatur, adhibitis interea *interne ſæpe purgantibus mercurialibus*, *decocto lignorum*, *eſſentia lignorum*, *tinctura* tartari, vel antimonii tartariſata, exſpectato ſubinde matutino tempore *ſudore in lecto* ad ſerum in ſcroto collectum tanto valentius diſſipandum atque exſiccandum; quibus ſuperiori adhuc anno puerum ſeptem annos natum Dn. *Præſes* brevi tempore curavit. In his & magis adultis *arcanum duplicatum*, quod a cel. quondam practico *Ludovico* magnopere hoc in malo, præſertim recentiori, ut efficacif-

ciſſimum medicamentum commendatum eſt (*g*), itemque *pulverem millepedum*, nunc cum tantillo mercurii dulcis, nunc ſine eo egregia quoque deprehendit. Extus etiam, ſi laudata *emplaſtra* nihil efficiunt, *ſpiritus* modo commendati, vel *aqua calcis* ſpongia vel ſpleniis, vel *lixivia* e cineribus, præſertim ligni quercus, vel a ſapone, aut ſola, aut ſpiritu vini roborata, egregie ſubinde has aquas diſſipant. Spiritus C. C. aut liquor C. C. ſuccinatus ſæpe illitus, itemque olea carminativa a nonnullis etiam valde commendantur, ſervata ſimul ſemper *parca* & apta *diæta*, abſtinendo a craſſis, crudis, flatulentis, &c.

XXXV.

Attamen ſi hæc aliave medicamenta non ſatis proficiunt, quemadmodum hoc ſæpe fit *in vera hydrocele*, præſertim *in adultis*, & ægri a moleſto hoc malo liberari deſiderant, ſecundum divi *Hippocratis* præceptum, *ad chirurgicas curationes*, tanquam ad ſacram anchoram, & medicorum & ægrotantium, eſt progrediendum; ubi vero mox monendum, quod duplex hæc ſit curatio, prout ſupra jam §. 31. innui, nimirum vel *perfecta* aut *radicalis*, vel *imperfecta*, quam *palliativam* etiam appellant. Duplex enim in hujus mali curatione medicorum ſcopus eſt, primo ſcilicet, ut *humor noxius e ſcroto emittatur* ſive removeatur, ac deinde, ut *nova ejuſdem* in hoc *collectio*, (quæ alias facile fit, atque ſic malum recrudeſcit,) prohibeatur. *Ad utrumque hunc ſcopum obtinendum* curatio, quæ *perfecta* dicitur, maxime *idonea* eſt; verum per *palliativam* tantum liquor ille p. n. educitur, & malum raro ſine reditus metu hac ipſa perfecte ſanatur. Interea, quia tamen *interdum ſicut nonnulli ſcriptores referunt, malum tollit* (*h*), ægris magis commoda minuſque dolorifica eſt, promtiuſque perficiatur perfecta, hæcque etiam deſiderat, ut curandi per aliquot hebdomades non ſolum domi, verum etiam in lecto ſe contineat, atque perfecta etiam majores inferat dolores, majorique periculo ægros, præſertim ſi chirurgus non rite procedat, nec *prudentem medicum*, cum ad avertenda, tum ad tollenda mala accidentia adhibet, aut curandus non ſatis apte ſe gerat, exponit, & palliativa longe facilius etiam, ſi malum recrudeſcit, abſque adeo magno incomodo aut dolore iterari ſemper poteſt, chirurgique etiam minus habiles facilius palliativam, quam radicalem perficere poſſunt, haud mirandum eſt, quod hæc modo ab ægris, modo a chirurgis perfectæ, utpote moleſtiori, magis dolorificæ & periculoſiori, ſæpe præferatur, quamvis & quandoque ab hac gravia mala obſervata ſint (*i*). Quare & nos *hic primo palliativam* hanc deſcribemus. *Curatio chirurgica.*

(*g*) In miſc. A. N. cur. dec.I. ann. IX. & X. obſ. 158. item in ejus operibus p. 720.

(*h*) Ut *Maſſierus*, *Sharpius*, aliique cap. de hydrocele.

(*i*) Videri hoc poteſt in *Sharpii* obſervat. chirurg. cap. de hydrocele, quamvis hic magnus hujus curationis patronus ſit.

XXXVI.

Curatio palliativa quomodo fiat. *Antiquiores* Chirurgi, ut ex *Celſo*, lib. 7. cap. 22. atque *Fabricio* ab Aquap. in operat. chirurg. patet, ſcalpello ſcrotum inciderunt, aquam emiſerunt, & poſtea vulnus denuo glutinarunt, eaque ratione multos curatos eſſe referunt. Verum hac ratione cavum plerumque non ſatis purgatur & malum facile atque utplurimum redit. Paulo recentiores, doloris forte minuendi gratia, *ſcalpello phlebotomo* Gallorum loco vulgaris, vulnuſculum parti ſcroti inferiori infiixerunt, atque vel per hoc foraminulum, vel mediante immiſſo tubulo plumbeo aut argenteo aquam contentam emiſerunt, eaque emiſſa vulnuſculum rurſus glutinarunt. Noſtra autem ætate *acus ſive clavus* teres, apice triangulari, fiſtula argentea aut ferrea aut orichalcea incluſus, quem Galli *Troicar* vocant, quique in Dn. *Præſidis* chirurgia tab. XXIV. fig. I. ad 4. aliiſque variis recentioribus libris chirurgicis delineatus eſt, aquam educendi ſcopo, longe commodius in hunc finem adhibetur: quo ægro ſtanti vel in extrema alicujus ſedilis parte conſidenti, pars ſcroti inferior atque exterior caute, ne teſticulus lædatur, donec prementi chirurgo nihil reſiſtet, pertunditur, id quod ferramentum in cavum tumoris penetraſſe indicat: ubi ſimul ſciendum, quod, *quia ſcroti tunicæ hoc in malo ſæpe valde* & quidem ad tranſverſi digiti latitudinem & quod accedit, *incraſſeſcunt*, (vid. §. 32.) apex non nimis cito retrahendus eſt, quia alias tunicæ non perforatæ eſſent, & liquor non ſequeretur. Verum ſi ferramentum in cavum uſque ſcroti penetraſſe certo percipitur, quod uti dixi, inde cognoſcitur, ſi prementi nihil amplius reſiſtit, vel aqua juxta tubulum immiſſum fig. 4. effluit, clavus, relicta fiſtula in ſcroto, retrahitur, ita aqua eum mox ſequitur: quæ, ubi omnis effluxit, ſcrotumque collapſum eſt, etiam e vulnere retrahitur, atque ſic univerſum opus confectum eſt, ipſumque vulnuſculum ſine emplaſtris aliiſve medicamentis ſponte utplurimum coit: imo *ipſi ægri etiam* ſine omni moleſtia *ſtatim plerumque rurſus ambulare* atque negotia ſua perficere *valent*. Verum quia poſt ejuſmodi aquæ extractionem adeo ſimplicem, & præſertim duas ultimas recentiorum, ubi tam exigua vulnuſcula fiunt, per quæ cavum mali purgari nequit, nec ſolet, ſcrotum plerumque brevi, aliquot ſcilicet hebdomadum vel menſium ſpatio, ſimili humore denuo impletur, malum exigit, ut ad moleſtiam a tumore iſto removendam modo deſcripta curatio ſæpius iteretur, eaque eo magis, ne humor hic ſubſiſtens teſticulum corrumpat. Quod igitur ſi rite perficiatur, ægri hocce malo infeſtati, ſine adeo magna moleſtia ſeneſcere poſſunt. Verum quia hic modus raro iſtos homines perfecte ſanat, curatio hæc, ut ſæpe jam diximus, *palliativa & imperfecta* a medicis appellatur. Quod ſi forte in effluxu humoris *aliquid fiſtulam illam obſtruat*, ſpecillo immiſſo hoc removendum eſt. Denique adhuc hic ſciendum, quod ſi *humor effluens craſſus aut turbidus*, vel omnino *fœtidus ſit*, tempus eſſe videtur curationem perfectam inſtituere, ne teſticulus corruptis ejuſmodi humoribus quoque corrumpatur, vel omnino in *carcinoma* abeat.

XXXVII.

Curatio perfecta ſcalpello. Quando igitur ejuſmodi mala incidunt, vel ægri, præſertim juniores, alias ob cauſas omnino ab hydroceles moleſtiis liberari & perfectam rurſus ſanitatem recuperare deſiderant, *quintuplici ratione hoc* obtineri poteſt. *Pri-*

mus

mus curandi modus eſt, ut æger in ſedili ſedeat, & a miniſtris, quantum opus eſſe videtur, probe firmetur. Deinde ſcrotum circa partem ſuperiorem, ubi aqua continetur, ſcalpello uſitatiſſimo chirurgico, qualis in D. *Præſidis* chirurg. tab. I. litt. G. vel I. repræſentatur, aliove idoneo, a latere inciditur, donec ſcalpellum in cavum, ubi humor p. n. hæret, penetravit; id quod ex humoris aquoſi effluxu cognoſcitur (*k*). Poſtea in hanc plagam immittitur ſpecillum ſulcatum, vel quod melius eſt, index manus ſiniſtræ, ſi ſatis patet, atque juxta hujus vel illius ductum immittitur quoque vel ſcalpellum vel forfex idonea, vel etiam *novacula*, eiſque *totum fere ſcroti latus uſque ad fundum aperitur*, quo fit, ut non ſolum omnis humor p. n. penitus effluat, verum etiam medicus vel chirurgus obſervare recte poſſit, utrum forte in teſticulo quoque, an alibi in ſcroto aliquod vitium ſit, & ſecundum explorata poſtea ac reperta curatio tanto rectius continuari queat; quæ in junioribus & ubi malum non adeo diu duravit, fere ſine omni periculo fieri poteſt. Si *itaque teſticulus ſalvus* & nullum aliud grave vitium in ſcroto *deprehenditur*, mox ſolis linamentorum aridorum leniter contortorum faſciculis (quos *bourdonets* vulgo chirurgi appellant,) totum hydroceles cavum modice impletur, poſtea ſplenio contegitur & faſcia firmatur. *Ante tertium diem hanc deligationem* D. *Præſes non ſolvit*, & quando tunc illud facit, nihil illorum linamentorum vi evellit, ſed tantum quicquid vel ſponte excidit, aut facili negotio tollere poteſt; labia vulneris tunc unguento digeſtivo foventur, & novis faſciculis linamentorum carptorum eodem unguento obductorum cavum denuo repletur, oræque conteguntur, ſicque alternis diebus continuatur, donec priora linamenta omnia exciderunt, id quod ſæpe poſt plures demum dies fit, quo tempore totum ſcroti cavum ſimili ratione quotidie deligatur, ita *larga ſequitur interioris tunicæ ſuppuratio*, quæ, ut bona ejus purgatio & conſtans glutinatio ſequi atque obtineri poſſit, hic valde neceſſaria eſt; nam ab hujus neglectu malum rediiſſe Dn. *Præſes* aliquoties notavit. Interea tamen, *ne ſcrotum nimis inflammetur*, fomentum ex aqua calcis vivæ cum ſpiritus vini camphorati quarta parte, addita ceruſſa & pauxillo ſalis ammoniaci, ſuperimponatur, non neglectis medicamentis internis, inflammationem & febrem vulnerariam nimis vehementem avertentibus.

XXXVIII.

Quando autem *interiores iſtæ membranæ nimis craſsæ nimiſque induratæ reperiuntur*, quemadmodum plerumque in malis inveteratis, ut ſupra §. 32. a nobis dictum eſt, eſſe ſolent, unguentum digeſtivum ſolum iis exedendis & deſtruendis ſæpius non ſufficit, facies interior earum aut bene *ſcalpello*, cavendo teſticuli læſionem, *ſcarificetur*, aut *mercurius præcipitatus ruber*, una cum alumine uſto iis ſubinde inſpergatur, vel una cum unguento digeſtivo modica quantitate commiſceatur, donec tota munda ac carne rubra contecta conſpiciatur, ubi balſamo vulnerario tandem glutinatio procuretur. Quodſi inter mundificandum *corpuſcula adipi ſimilia*, ut haud raro fit, in mem-

Cautiones circa membranas valde craſſas

[*k*] Multi *pungendo aperiunt ſcrotum*. Rectius vero cum Dn. *Præſide* hoc *ſecando* fieri exiſtimo: quia ſic non tam facile vel teſticulus vel vaſa ſpermatica læduntur.

membrana interiori conſpiciantur, vel forfice ſimul & ſemel, vel prædictis rodentibus ſenſim ſunt auferenda.

XXXIX.

Cautiones adhuc aliæ. Quod ſi forte deoperto ſcroto *vaſa ſeminalia* ad partem teſticuli ſuperiorem valde tumefacta deprehendantur, quidam ſuaſerunt, ut *teſticulus hic* tanquam *corruptus*, *mox reſecetur*. Verum hos minime imitari convenit; quoniam hæc, poſtquam ab onere iſto aquæ liberata ſunt, & prædicto fomento §. XXXVII. foventur, vel etiam ſponte, ſicut utplurimum fit, rurſus detumeſcunt, & ad ſtatum naturalem redeunt. Quod ſi vero *hæc vaſa una cum teſticulo valde induruerunt* ac dolent, atque carcinoma minitantur, *exſcindendus eſt*, ſicut hac de re infra mox uberius acturus ſum. Ita *ſi teſticulus*, ſcroto aperto & humore evacuato, *juſto tumidior* deprehendatur, digitis probe explorandum, *utrum ſcirrhi duritiem aſſumſerit*, *an fluctuans quædam materia*, ut quandoque etiam in eo ſub tunica nervea deprehenditur, ibidem ſentiatur. Si prius eſt, ejus curatio infra dabitur; ſin vero poſterius, *teſticulus* quoque non pro omnino corrupto, ut quidam fecerunt, mox eſt habendus, & ut varii ſuaſerunt, *extirpandus*; ſed potius ſcalpello in loco aptiſſimo *eſt aperiendus*, *humor noxius emittendus*, unguento digeſtivo purgandus & balſamo poſtea conſolidandus, ita ſæpe rurſus ſaneſcit, & officio ſuo impoſterum fungi poteſt. Sed *ſi omnino corruptus deprehenderetur*, ut inutile corpus, unde nova mala eſſent metuenda, *prout ſarcocele extirpari poteſt*. Atque hanc primam methodum plerique recentiores ſcriptores, *Sharpio* excepto (*l*), commendant ceteriſque præferunt.

XL.

Alter curandi modus per rodentia. Quoniam vero *multi ægri ſcalpellum nimis pertimeſcunt*, eique ſe vel prorſus non, vel ſaltem maximo cum metu & mortis fere terrore ſe ſubmittunt, quorum vis tanta eſt, ſi veteribus atque cel. *Winslovio* credimus, qui ægrum præ metu ante calculi exciſionem mortuum eſſe aſſeverat (*m*), *alteram methodum* in horum commodum prudentiores chirurgi excogitarunt, quam nempe apto *medicamento rodente*, ſive ut græco vocabulo indicari ſolet, *cauſtico*, ſcrotum hydrocele conflictatum quam commodiſſime aperire, & liquor peregrinus emitti poteſt. Atque hac ratione Dn. *Præſes* non ſolum & adultos & ſenes, verum etiam ſuperiori adhuc æſtate *juvenem*, *qui occaſionem mihi ad hanc diſſertationem conſcribendam dedit*, me multiſque aliis medicinæ ſtudioſis, aliiſque variis hominibus præſentibus, tanquam tot teſtibus, perfecte inde curavit.

XLI.

(*l*) Hic, ut ſuam ſententiam tueatur, varia exempla recenſet, ubi huic operationi, forte ob non ſatis apte inſtitutam curationem, gravia mala inciderunt; interea tamen omnes iſti ægri, quos in exemplum adducit, convaluerunt.

[*m*] Vid. Dn. *Præſidis* chirurgicæ inſtit. cap. 143. §. 13.

XLI.

Juvenis nimirum erat ex Principatu Anhaltino, ſedecim annos natus, cæterum ſatis ſanus, quem parentes huc ad *D. Præſidem* ab ejuſmodi hernia, qua jam per plures menſes laboraverat, ut ipſum ſanaret, miſerunt. Magnitudo herniæ ovum gallinaceum majus ſuperabat, & in figura I. noſtra *in lateri ſcroti dextro* (*n*), ſed ob tabulæ parvitatem minor multo, quam erat, exhibetur. Hunc vero juvenem non mox, ut inimici ejus aut ignari ſæpe calumniantur, ſcalpello ſive cruentæ curationi ſubmiſit, verum quia ægri, & præſertim juvenes, cæterum ſani, ſæpe medicamentis adhuc ab hoc malo liberantur, prius optima quæque tentare, qualia §. XXXIV. commendata ſunt, atque effectum eorum experiri voluit. Poſtquam vero hic æger *per hebdomades quatuor una* cum modica diæta iis uſus eſt, ea vero nihil quicquam, ut ſæpe in obſtinatiſſimo hoc morbo fieri ſolet, proficere voluerunt, parentes vero eo ob negotia diutius carere non potuerunt, ipſis itemque affinibus & ægro ſignificavit, *vix a rimediis hic auxilium ſperandum eſſe*, quia tamdiu hactenus fruſtra adhibita fuerunt; verum ad *chirurgicam curationem*, ſi liberari ab hoc malo vellet, nunc progrediendum eſſe, dixit. Cum itaque huic conſilio morem gererent, die quarta Auguſti hujus anni, ſequenti modo, per rodens medicamentum curationem inchoavit. *Hiſtoria morbi.*

LXII.

Nimirum emplaſtrum tres circiter pollices longum & duos latum, foramine duos pollices longo, quod digiti latitudinem habuit, externo ſive dextro ſcroti hujus lateri, dum æger in lecto decumbebat, agglutinavit, ita, ut per foramen ejus, ſpatium litt. E. F. in fig. 1. indicatum, conſpici potuerit. Huic alterum ſimile emplaſtrum ſuperimpoſuit, ut oræ foraminis altiores redderentur, ne rodens medicamentum huic ſpatio imponendum, ex eo facile decideret, eique deinde oris matutinis hoc medicamentum in tanta copia immiſit, quam ſufficere judicavit, pro tegumentis ſcroti communibus omnibus, & ex parte etiam ſpecialibus, *ad tunicam ſcilicet vaginalem uſque erodendi*; illud linamentis carptis & emplaſtro integro præcedentibus paulo majore, tegit, ſplenium ſuperimpoſuit, & faſcia quatuor frondibus firmavit, ægrumque ut per aliquot horas ſtrenue quieſcat, juſſit. Horis ſex ſeptemve elapſis, ægrum ſedili impoſuit, ligaturam ſolvit, ſplenium & emplaſtra removit, medicamentumque, quantum ſatis eſt, partes perforandas eroſiſſe, invenit, ita, ut ſi inciderentur, nullum amplius ſanguinem funderent, ægerque nullum a perforatione ſive ſectione *2 Curatio per cauſticum.*

ne

[*n*] *Hildanus* Cent. IV. obſ. 64. & *Palfinus* cap. de Sarcocele p. 163. volunt, *ſarcocelen plerumque in dextro*, & *hydrocelen in ſiniſtro obſervari latere*. Verum *Ulhornius*, in notis chirurgiæ *D. Præſidis* belgicæ adjectis, ſcribit *ſarcocelen non in ſiniſtro*, & *hydrocelen non in dextro latere oriri*, p. 943. atque ex latere certam harum diſtinctionem docere vult. Imo adhuc addit, *ſi forte hydrocele aliquando in dextro latere adſit*, *certo ſarcocelen ſimul adeſſe*, adeoque monet, ut cautiſſimi hic ſimus in aqua lateris dextri per acum educenda. Verum hoc vanum eſſe, non ſolum *hic noſter caſus docet*, ſed *D. Præſes* etiam has hernias, ſicuti enterocelen, modo in hoc, modo in illo latere vidit & curavit.

ne dolorem perciperet. Itaque partem eroſam primo circa medium, ubi in fig. 1. litt. B. poſita eſt, ſcalpello obtuſo, incidit, & immiſſo poſtea digito, vulnus ſurſum & deorſum; ad lit. E. & F. ampliavit, ita *liquoris glutinoſi*, *albicantis*, *albo ovorum fere ſimilis*, quantitas trium quaſi unciarum effluxit. Cavum vulneris in quo, ut in fig. II. lit. G. H. indicatur, teſticulus litt. I. conſpici poterat, linamentis carptis probe replevit, illudque poſtea ita deligavit & tractavit, ut in præcedentibus modo §is XXXVI ad XXXVII. dictum eſt, atque ſic illud ſex hebdomadum ſpatio, ſine gravibus ſupervenientibus ſymptomatibus, niſi quod prima hebdomade febricula aliqua, diætæ tamen aliquo magis errore, quam vulneris culpa, ſupervenerit, quæ tamen ſine venæſectione, ſolis medicamentis calorem p. n. temperantibus, brevi rurſus profligata eſt.

XLIII.

Hic modus a multis male rejicitur.

Garengeot, quem *Sharpius* in operat. ſuis chirurg. & *Fajus* in notis ad *Dioniſium* ſequuntur, *rodentium medicamentorum uſum in hoc morbo* rejicit, atque ab his multa mala pertimeſcit: quia putat, hæc medicamenta in ſcroti cavum intrare, ibidemque teſticulum arrodere, imo deſtruere &c. Verum omnes hi ſcriptores hic non ab experientia ſive ex uſu loqui, dum nullus exempla, aut obſervationes hoc probantes adducit, ſed ſe invicem tantum ſine experientia hac in re ſequi mihi videntur. Nam certum eſt, illud quod metuunt, neque in hoc, quem recenſui caſu §. XLI. & XLII. *neque in nullo alio ægro*, *quorum tamen plures*, & inter hos etiam magnates & nobiles ab hoc morbo hac ratione *liberavit*, *contigiſſe*, quippe quibus nihil mali, neque in teſticulo, nec alibi in corpore ab his remediis illatum eſt, *& ſi quid forte adverſi quibuſdam chirurgis hic acciderit*, profecto id non medicamentis his, ſed potius incauto, vel perverſo eorum uſu factum eſſe cenſeo, atque ſic huic mala, quæ forte contingerunt, adſcribenda eſſe exiſtimo. Nam ſi rodens ita dirigitur, ut non in cavum uſque ſcroti partes exedat, ſed in tunica vaginali ſubſiſtat, id quod prudenti uſu fieri poteſt, teſticulo etiam nihil nocere poteſt. Imo ſi etiam aliquando forte fortuna contingeret, ut & hanc eroderet, liquor tunc impetu quaſi erumpens medicamentum rodens repellet, ut ſi quid forte etiam incideret, primo jam vis ejus rodens in exedenda cute, pinguedine, membrana darto, & tandem valde craſſa hic plerumque tunica vaginali, ut §. XXXII. & XXXVIII. indicavimus, in his ægris jam valde imminuta aut deſtructa eſt, & deinde, ſi tantillum etiam cum liquore intus hærente commiſceretur, partim ab eo uberius temperatur, partim cum eo rurſus effluit, ita, ut vix ulla læſio in teſticulo inde ſit metuenda, niſi quis quam imprudentiſſime procedat, & in rodentis copia excedat. Nam *D. Præſes in recto uſu*, *& in hoc & aliis*, *nihil quicquam mali inde vidit*, & cum eo etiam præſtantiſſimus ille chirurgus Anglus *Joh. Douglas* conſentit, qui in ſyllabo operat. chirurgicar. pag. mihi 39. aperte *cauſticum ſectioni*, *punctioni & ſetaceo* præfert.

XLIV.

3 Curatio per ſetaceum.

Tertius modus, quo perfectam hydroceles curationem quæſiverunt medici, eſt *ſetaceum*: quando nimirum acus, ſetaceis alias excitandis deſtina-

nata, (quæ videri poteſt in *D. Præſidis* chirurgia tab. 18. fig. 12.) linteolum digiti latitudine & pedis circiter longitudine trahens; in latere ſcroti externo, ut verbi gratia in figura noſtra I. ad litt. E. ſic infigeretur, ut juxta litt. F. rurſus egrederetur, cavendo ne teſticulus aut vaſa ſpermatica ea lædantur, quemadmodum etiam *Scultetus* hoc figura illuſtravit in Armam. chirurg. Tab. XL. fig. I. licet de alio malo ibidem, quam de hydrocele agat, qua acu linteolum a ſcroti parte ſuperiori ad inferiorem per cavum, ubi aqua hæret, inducitur, quod in eo relinquitur, & quotidie inuncto digeſtivo unguento, ſicut in ſetaceo cervicis, hinc inde ſurſum ac deorſum commovetur, ita enim non ſolum humor vitioſus inde ſenſim educitur, verum etiam ſuppuratio ejus ope intus in ſcroto excitatur, qua, ſi per aliquot hebdomades, donec ſcilicet nihil vitioſi humoris amplius profluit, conſervatur, & ſubinde digeſtivo aliquid mercurii præcipitati rubri, cum alumine uſto admiſcetur, ita partes noxiæ inde expurgantur, ut conſtans curatio inde ſæpius ſecuta ſit; poſtquam extracto tandem rurſus linteolo, utraque vulnuſcula balſamo vulnerario glutinantur. Verum *quia hac in methodo teſticulus primo lædi poteſt, & deinde intro inſpicere*, & recte ſcire non poſſumus, *an cavum ſcroti ſic ſatis ſit purgatum*, itemque *utrum teſticulus ſatis ſanus ſit*, an vitium aliquot in eo lateat, ea ceteris, me judice, merito poſtponenda: quia hæc curatio valde eſt incerta, atque poſt eam, ne malum recrudeſcat, ſemper metuendum.

XLV.

Quarta methodus *Ruyſchiana* dici poteſt, qui in Adverſ. Anatom. Dec. II. p. 22. ait. Si *curationem (hydroceles) aggrederis, aperiendo ſcrotum in parte ſuperiore ad latus, tumque vulnus turunda oblonga, unguento roſaceo, mercurio præcipitato rubro permiſto, inuncta oppleveris, donec lenis inflammatio, eique ſuccedens ſuppuratio parva; membranulas ſtillantes putrefecerit, tuque eas tenaculo eduxeris, ſæpe deinde perfecte ſanatas obſervavi.* Cum hac curandi ratione convenit fere ea, quam *Marinus* poſtea, unus ex recentioribus chirurgis italis haud adeo pridem, tanquam uſitatiſſimam, ut dicit, (*ſed forte in Italia non in Germania, neque in Gallia aut Magna Britannia*) deſcripſit, ceteriſque omnibus prætulit. „ Nimirum, præparato prius corpore, *ſcrotum* mox ſub inguine, *in parte ſcilicet ejus ſuperiore*, ſicut *Ruyſchius incidit*, ea magnitudine, ut per plagam digitus & poſtea turunda digiti craſſitudine, & trium digitorum tranſverſorum longitudine, ex cera facta, immitti queat, cujus apex, ut ait, paululum incurvata ſit. Hæc unguento dialtææ inungitur, & per plagam cavo ſcroti immittitur; ubi, poſtquam per XXIV. horas relinquitur, pars inflammata reperietur. Aqua non evacuatur, ſed turunda ſenſim brevior efficitur, prout ſcilicet cavum minuitur; tumor vero emplaſtro emolliente digeritur. Quando ſuppuratio bene ſuccedit, turunda unguento digeſtivo imbuitur, in ſcrotum vero unguentum roſarum immittitur. Septem diebus præterlapſis turunda oleo hyperici compoſito inungitur, ſinus bene purgatur, & tumore reſoluto vulnus ſenſim minuitur, carne impletur, & tandem turunda tollitur, ſervataque diæta vulnus glutinatur. Patet ex his *Marinum* in rebus præcipuis ſive eſſentialibus, ut ajunt, a *Ruyſchio* vix differre, niſi quod medicamenta forte præter neceſſitatem multiplicet & quod præcipiat, ne curatio hæc *ſcorpione dominante* ſuſcipiatur, quia

Quarta methodus Ruyſchii & Marini.

hoc

hoc curationem valde protraheret. Verum *ad ſigna celeſtia in curationibus reſpicere velle*, hodie ridiculum, ſuperſtitioſum & medico genuino indignum, merito a prudentibus habetur, idque eo magis, quia Dn. *Præſes* ante biennium demum, virum in hoc ipſo ſcorpionis ſigno ab iſto malo, æquali temporis ſpatio, quo aliis temporibus ſive ſignis alii curantur, perfecte reſtituit. Verum circa hanc methodum adhuc monendum, *quod quidem, ubi teſticulus adhuc ſalvus, utplurimum bene ſuccedat; ſed ſi vitium in teſticulo* ſubeſſe ſuſpicamur, *vel certo adeſſe* antea ſcimus, primam vel alteram, §.37. ad 40. deſcriptam, huic præferendam eſſe cenſeo.

XLVI.

Quintus curationis perfectæ modus. *Circumforanei noſtri* Chirurgi radicalem hydroceles curationem ſequenti ratione, ſed peſſimo conſilio, perficiunt. Nimirum *inguen & ſcrotum ſupremum eodem modo, ac ſi enterocelen vel ſarcocelen ſecando curare vellent, incidunt*, peritonæi proceſſum digitis quærunt, eumque a vicinis liberant; poſtea & *tunicam vaginalem*, in qua hæc hernia *una cum teſticulo*, ſive ſanus hic ſit, ſive corruptus, e *ſcroto* & quidem ſæpe admodum rudi & dolorifico modo evellunt; proceſſum peritonæi funiculo firmiter ligant & conſtringunt, atque ſub ligatura facta totum reſcindunt. Quidam ligaturam proceſſui peritonæi jam injiciunt, antequam teſticulum evellunt, quod fere perinde eſt. Verum, hunc agyrtarum curandi modum, quia hiſtriones illi peſſimi præter neceſſitatem ægros non ſolum evellendo teſticulum crudeliter tractant, eoque ipſo convulſiones & mortem ſæpe ægris inducunt; vel ſaltem, ſi morti ſe ſubducunt, teſticulo bono, parte ad generationem adeo neceſſaria, quæ ſervari potiſſet, privant, in ſimplici & ordinaria hydrocele prorſus rejiciendum eſſe cenſeo: conferri poteſt *Hildani* cent.IV. obſ.68. qui periculum hujus curationis ſatis probavit.

XLVII.

Hydroſarcoceles curatio. Sed ſi *hydrocele cum ſarcocele*, ſive teſticulo in ſcirrhum corrupto, combinata, vel *teſticulus* alia ratione, ut putredine vel ulcere mali moris *corruptus eſſet*, tunc omnino hæcce methodus, quamvis paululum emendata, recte adhibetur, ut ſic hac ratione & teſticulus vitiatus & tunica vaginalis, quæ ſedes eſt hydroceles, & forte quoque organum ſecretionis humoris vitioſi, ſimul tollantur; quo vero in caſu prudens chirurgus blandiori, ſecuriori & minus crudeli modo, quam rudes illi circumforanei agunt, procedere poteſt: nimirum non vi evellendo tunicam vaginalem cum teſticulo, a tunica darto, & lacerando partes annexas, valde ſenſiles & nervoſas, quæ evulſio vehementiſſimos dolores & facile inde ſequentes convulſiones ac mortem concitat; ſed potius, majore ſcroti inciſione, & deinde cauta tunicæ vaginalis a ſcroto per ſcalpellum & forficem ſeparatione, qua dolores inducuntur minores, & ſic etiam leviora utplurimum ſequuntur ſymptomata, atque curatio ſic facilius, certius ac citius obtinetur.

XLVIII.

Denique adhuc monendum, quod maxima ſemper cautione opus ſit, *ne forte hernia ſcroti inteſtinalis ſive enterocele pro hydrocele habeatur*, & pro hac ſcalpello incidatur: quia ſic inteſtina imprudenter facile diſcinderentur, & ægri ex imprudentia ejuſmodi chirurgi interficerentur. Præterea *ne curatio perfecta facile in ſenibus decrepitis*, aut *alias valde debilibus inſtituatur*; quia in his ſymptomata ſupervenire poſſunt, quibus æger interimitur. Adeoque ſuadeo, ut in his chirurgi malum vel intactum relinquant, quia multi cum ejuſmodi herniis ad magnam ſenectutem perveniunt, vel ut ſolum cura palliativa per intervalla eos tractent, quo ad tempus a moleſtiis nimis magnæ hydroceles eo liberent, atque negotia ſua promtius peragere poſſint. Ita enim *Ulhornius* viro *nonagenario*, ut ſcribit, aquam hoc modo feliciter, trium menſurarum pondere, acu cannulata eduxit, loco cit. p. 944. *ſic in pueris etiam haud facile curatio perfecta eſt inſtituenda*; eaque omnium minime cum teſticuli extirpatione, ut agyrtæ ſæpius facere ſolent; quia *palliativa eis ſæpe ſufficit*, eaque haud raro curantur. *Monita quædam.*

XLIX.

Tandem etiam de ea hydroceles ſpeciei curatione, *quæ ſecundum nonnullos ſupra illud ſeptum tranſverſum tunicæ vaginalis*, in proceſſu peritonæi, juxta inguina, hæret, quamvis a *Dn. Præſide* nondum ſit viſa, & a recenti ſupra citato chirurgo Anglo *Sharpio* nimirum, ut alias jam dixi, (p. 25.) prorſus negetur, verbum addam. Scilicet, *ſi hanc ſpeciem hydroceles certo adeſſe cognoſcimus*, atque evacuantibus ac reſolventibus ſupra §. XXXIV. laudatis, cedere recuſet, incidi eo in loco debet, ubi humor p. n. hæret, & per factum vulnus emitti, locus vacuus poſtea, ſicut de tunica vaginali purganda ſupra §. 37. & 38. diximus, mundari & poſtea glutinari. Verum hic rurſus, prout §. 48. docuimus, quam maxime eſt proſpiciendum, *ne bubonocele* ſive hernia inteſtinalis in inguine hærens, loco ejuſmodi hydroceles incidatur aut acus punctura aperiatur, ob periculum & rationes ibidem modo indicatas. *Curatio hydroceles in proceſſu peritonei.*

L.

Poſtremo ſi hydroceles *materia in diverſis cellulis continetur*, prout *Palfinus* in chirurgia, cap. de hydrocele, aliique ſe vidiſſe ſcripſerunt, ſic ut una aperta tantum pars ejus effluat, cæteræ vero ab humore diſtentæ maneant, *hæ quoque ſeorſim ſunt aperiendæ*, donec omnes depletæ ſint; hunc vero in finem *Palfinus* medicamentum rodens ferro præfert: quia illo omnes cellulæ, ut exiſtimat, ſimul aperirentur (*o*). Aut, ſi, ut *Faius* tradit, *aqua tam infra, quam ſupra ſeptum illud* proceſſus peritonæi tranſverſum collecta ſit, *tam tunicam vaginalem in ſcroto, quam pro-* *Si aqua pluribus cellulis.*

[*o*] Si pluribus in cellulis hydrocele hæreret, *morbus hic forte magis erat in tunica, quæ cellularis vocatur, quam in tunica vaginali*: quia haud manifeſtum eſt, quomodo in vaginali, quæ unicum tantum cavum habet, plures cellulæ eſſe poſſint, & nullus adhuc ejuſmodi cellulas ex cadaveribus inciſis probavit.

ceſſum peritonæi in inguine aperiendum eſſe docet l. c. p. 395. Verum quia de purgatione horum locorum nihil dicit, curationem tantum docet *palliativam*. Itaque ſi *radicalis* deſideratur, non ſolum erunt aperienda, ſed etiam purganda, atque tunc demum rurſus conſolidanda, obſervatis probe illis cautionibus, quas §. XLVIII. circa inciſionem herniarnm aquoſarum dedimus. Quodſi *rupto clauſtro illo proceſſus peritonæi*, tam hic, quum vaginalis tunica repleta ſit aqua, unica quidem punctura circa partem inferiorem tota cavitas, ut *Faius* ait, evacuari poteſt; ſed cum quoque de perfecta curatione taceat, *totum cavum aperiendum* atque purgandum eſſe, ut in vulgari hydrocele, exiſtimo. Atque hæc optima mihi eſſe videntur, quæ de hiſce herniis hodie optimis medicis atque chirurgis ſunt perſpecta.

FINIS.

DIS-

LXXVI.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

DE

SARCOCELE

Quam Præſide

D. D. LAUR. HEISTER,

Tuebatur

CHRISTIAN. DANIEL HEISE,

OBISFELDA-MAGDEBURGENSIS

Helmſtad. 15 Junii anno 1754.

§. I.

Definitio mali.

ANte omnia vero, ut ordinatim procedam, dabo primum *Definitionem* illius mali, de quo hic agere & quod exponere conſtitui. Eſt itaque *ſarcocele* (quæ ortum habet a græco vocabulo Σὰρξ caro & κήλη hernia) ſpecies herniæ, quæ conſiſtit in incremento nimio unius vel utriuſque teſticuli, ejuſque vehementi duritie abſque inflammatione, & plerumque etiam ſine dolore, ab *obſtructione pertinaci ejus minutiſſimorum vaſorum ſeminalium*. Dixi plerumque abſque dolore: adſunt tamen etiam ſubinde dolores, iique præſertim valde magni, ubi ſolo quandoque pondere hos concitare poſſunt.

§. II.

Explicatio definitionis hujus.

Speciem herniæ hoc vitium dixi, quia herniarum, ut in proœmio jam dixi, dantur variæ ac multæ: quæ melioris diſtinctionis cauſſa primo in *veras* & *ſpurias* dividuntur a ſcriptoribus rerum chirurgicarum. Sub *veris* intelliguntur proprie illæ, in quibus aliquid, quod in ventre ſive abdomine naturaliter hærere vel exiſtere debet, per quemcumque aliquem locum ventris cum moleſtia eaque magna hominis ægri, ex abdomine procidit, vel vi quadam expellitur.

§. III.

Partes quæ hernias faciunt.

Partes vero, quæ in veris herniis expelluntur, ſive prolabuntur, utplurimum ſunt inteſtina & ſpeciatim tenuia, itemque *omentum* ſive *epiploon*, & ſæpius etiam cum prioribus *meſenterium*; atque hinc a parte prolapſa herniæ *vel inteſtinales*, vel *omentales* appellantur. Loca autem, ubi hic prolapſus ſive procidentia fit, ſunt plerumque *annuli muſculorum abdominis*, per quos vel in inguina tantum propelluntur, & tunc *inguinales* dicuntur, græce *bubonocele*; vel ad ipſum ſcrotum procidunt, & tunc *herniæ ſcrotales* audiunt, græce *oſcheocele*. Quandoque etiam ſub arcu illo tendineo, ſub quo arteriæ & venæ femorum e ventre exeunt, quæ *crurales*, rectius tamen *femorales* vocantur: quia pars illa, ad quam procidunt inteſtina & omentum, per hunc locum, femur proprie dicitur, non *crus*; quia *crus* ſive *crura tibias* proprie ſignificant & indicant, circa quas vero, quia hæ partes ſunt infra genua, ejuſmodi herniæ non oriuntur, neque pertingunt, ſed in ſuprema femoris parte & generantur & ſubſiſtunt. 3. Procidunt etiam ſæpe modo dictæ abdominis partes *in vel circa umbilicum*, & hæc mala *herniæ umbilicales* dicuntur. 4. oriuntur etiam ſubinde tumores *circa alia loca ventris*, in quibus etiam inteſtina & omentum colliguntur, quæ preſſæ diminuuntur, imo prorſus evaneſcunt; quando autem digiti ſive manus removentur, mox redeunt, quæ vero ceteris rariores ſunt.

§. IV.

Quænam ſint herniæ ſpuriæ. Verum morbus ille, de quo agere hic conſtitui, non eſt ex hac herniarum verarum claſſe, ideoque de his etiam hic uberius non acturus ſum; verum eſt ex illa, quas *hernias ſpurias* appellare ſolent, in quibus nulla viſcera ex abdomine procidunt, ſed in ipſo ſcroto generantur & adoleſcunt. Quarum potiſſimum tres ſunt ſpecies; & prima vocatur *hydrocele* ſive *hernia aquoſa*, quæ a ſeri congeſtione in ſcroto & ſpeciatim in *tunica vaginali teſticuli* colligitur. Altera, *varicocele*, vocatur, quæ oritur ex vaſis ſpermaticis & præcipue venis a ſanguine congeſto & ibidem hærente, præter naturam diſtentis, & ſæpius magnum tumorem in ſcroto excitantibus; & tertia & *ſarcocele*, cujus deſcriptionem jam in §. I. dedimus. Quidam adhuc quartam ſpeciem addiderunt, quam *pneumatocelen*, latine *herniam ventoſam* appellant, quam a flatibus ſive vento in ſcroto collecto deducunt. Verum quia hæc ſpecies a multis & ſpeciatim a Dn. *Præſide* negatur, vel ſaltem hic de ea dubitat, quia talem primo nunquam vidit, & deinde quia talem a probato ſcriptore viſam, aut deſcriptam non invenit. Adeoque plura de eo hic non dicemus, ſed meliorem ejus probationem vel demonſtrationem expectabimus.

§. V.

De ſarcoceles natura. Intimius vero nunc naturam & indolem *ſarcoceles* ſive *herniæ carnoſæ* perſcrutabor, ut tanto melius de ipſius curatione agere poſſim. Dictum jam eſt §. I. quod hæc ſpecies conſiſtat *in tumore admodum duro*, plerumque unius teſticuli, & quandoque etiam utriuſque, a vaſculorum ſeminalium obſtinatiori obſtructione orto, qui ægris partim propter pondus, dum ſæpius libram ſuperant, partim propter magnitudinem, ingreſſum & *ambulationem*, potiſſimum vero *equitationem* & *vectionem*, imo & coitum impedit, eoque eo magis, quo majus pondus & molem acquiſiverunt, & propterea §. I. dixi, quod ſæpe ſit abſque dolore, quandoque vero, præſertim ſi valde magni, vehementer quoque dolent & moleſti ſunt.

§. VI.

Diagnoſis ſæpe difficilis. Non adeo facile a multis cognoſcitur ac diſtinguitur ab aliis quibuſdam ſpeciebus herniarum affinibus, id quod tamen ad bonam curationem ſumme neceſſarium eſt: attendendum itaque probe eſt ad ſigna variarum herniarum. Nam ab *hernia ſcroti vera*, ab *inteſtinis* orta, ſive enterocele, quando inteſtina præſertim fæcibus aut cibis aut flatibus valde infarcta, ſarcocele difficulter, ut multi ſcriptores notarunt, revera ſæpe diſtinguitur; imo & *ab hydrocele*: dum ſerum intus copioſe collectum ſæpe vehementiſſime ſcrotum diſtendit, ſic ut adeo durum fiat, ut vix ab aliis, quam probe, imo optime in hac re exercitatis, diſtingui a ſe invicem poſſint; dum præſertim Excellent. Dn. *Præſidi* ſæpius ejuſmodi caſus ſeſe obtulerunt, ubi plures medici hydrocelen pro ſarcocele aut enterocele & vice verſa, veram *ſarcocelen* pro *hydrocele* vel *enterocele* agnoverunt & habuerunt, imo nonnulli *hydrocelen* & *enterocelen* ſimul adeſſe declararunt: ubi poſtea in curatione ſive operatione ſarcocelen invenit; & contra ubi *ſarcocelen* adeſſe putarunt vel *hydroſarcocelen* ſimul, ſolam *hydrocelen*, ſicuti prædixerat, adfuiſſe invenit.

§. VII.

§. VII.

Speciatim vero *ſarcocelen* adeſſe cognoſcitur & diſtinguitur ab *enterocele* & *hydrocele* 1 majori vel *maxima duritie*, quæ durior eſt, quam *hydroceles* atque *enteroceles*, & 2 *majoris ponderis ſenſu*. *Enterocele* vero ab his diſtinguitur, ex aliquo *inæquali ſcroti tumore*, atque *minori renitentia*, quam in ſarcocele minorique pondere. In *hydrocele* & *ſarcocele* æqualior plerumque eſt tumor, & *hic tumor nunquam in ventrem repelli potuit*, neque adhuc poteſt, neque ſponte intus remeavit. Verum *enterocele ſcrotalis* ab initio parva plerumque eſt, & tumor in decubitu, præſertim veſperi in lecto ac ſomno, quem inteſtina elapſa concitarunt, diſparet: quia in ventrem inteſtina & omentum in hoc ſitu ſæpiſſime remeare ſolent, vel etiam ex voluntate vel ægri vel medici in ventrem retundi manibus poſſunt, ſcrotumque tunc fit vacuum: quæ prolapſa viſcera, poſtquam in ventrem refuſa ſunt, vinculis his herniis dicatis, in ventre contineri poſſunt. Verum ſerum ſive aqua in hydrocele nunquam in ventrem repelli, neque faſciis vel vinculis in eo contineri poteſt; ſed tumor ab eo concitatus ſucceſſu temporis ſemper lente creſcit atque augetur ad pugni, imo capitis quandoque magnitudinem; qui tamen digitis preſſus aliquomodo cedit, licet inſignem duritiem prementi oſtendat, & initio tumor fuit mollior. *Diagnoſis ſpecialior ab enterocele.*

§. VIII.

Sarcocele autem initio paulo majore mole & duritie, quam naturaliter eſſe ſolet, ſe manifeſtat, ſenſim vero & *magnitudo* & *durities* & *pondus* ejus augentur, & tumor hic nunquam ex ſcroto in ventrem repelli poteſt, ſicuti nec hydrocele: unde ſimul cognoſcitur, tumorem hunc non *eſſe herniam veram*, ſive inteſtinalem aut omentalem, in quibus etiam tumor quidam ab annulo muſculorum abdominis in ſcrotum uſque percipi poteſt, qui *vero tumor* neque in *hydrocele* neque in *ſarcocele ſimplici* adeſt; interdum tamen, quod probe notandum, in ſarcocele etiam a tumido uſque teſticulo per funiculum ſeminalem ſive ſpermaticum *tumor* quidam ſe extendit, qui indicat vaſa ſeminalia etiam in funiculo ſeminali ab humoribus viſcidis & craſſis, æque ac teſticulum ipſum, eſſe infarcta, quod vitium *ſarcocele complicata* (ſcilicet cum tumore vaſorum ſeminalium in funiculo ſeminali) dici poteſt, qui tumores etiam in ventrem refundi nequeunt; quod etiam malum longe gravius eſt, quam ſarcocele ſimplex, ſicut infra pluribus exponam. *Signa ſarcoceles ſpecifica.*

§. IX.

Cauſæ hujus vitii ſunt tam internæ, quam externæ. Internæ ſunt humores craſſi, ſpiſſi, viſcidi omnis generis, quæ vaſcula tenuiſſima teſticuli ſeminalia obſtruere apta ſunt: qui oriri & generari poſſunt ac ſæpe ſolent a cibo vel potu valde craſſo ac viſcido, a nimio otio ſive quiete, vita multa ſedentaria, cum modo dicta diæta combinata. *Externæ* cauſæ autem eſſe poſſunt omnis generis læſiones & *contuſiones* unius vel alterius teſticuli: in nonnullis etiam ab humoribus labe venerea infectis, & ſpeciatim a gonorrhoea maligna imprudenter & præmature per adſtringentia remedia ſive interna ſive externa adhibita, a quibus ſæpe hæc ſubtilia vaſcula ob- *Cauſæ ſarcoceles.*

obſtruuntur, & ab horum obſtructione tandem ſcirrhus oritur, in cujus eſſentia *ſarcocele* conſiſtit.

§. X.

Prognoſis. Prædictio pro varietate magnitudinis, ætatis, durationis & habitus ægri admodum varia eſt. Si enim *malum recens*, vel ſaltem non adeo diu duravit, atque æger adhuc juvenis ac ceterum ſanus, ſectione ſæpe non opus eſt, quemadmodum D. *Præſes* ejuſmodi ſanavit; ſed ſubinde adhuc remediis reſolvi & curari poteſt, eis ſcilicet quæ in chirurgia ejus eum in finem propoſita ſunt, quorſum brevitatis ſtudio lectorem remitto; cumprimis vero decoctis lignorum diaphoreticorum, tincturis antimonii, eſſentiis lignorum & remediis mercurialibus efficacibus, juncto regimine diaphoretico imo ſudorifero. Quando vero malum jam diu duravit atque inveteratum eſt, aut diuturno uſu illorum medicamentorum malum reſolvi & curari non potuit; *ad ferrum* ſive *ſcalpellum confugiendum* eſt, & teſticulus ejuſmodi, qui ut inutile membrum ac moleſtiſſimum pondus tunc conſiderandum, prudenter excidendum eſt. Quam enim nonnulli *per cauſtica ſive rodentia remedia* teſticulum auferendi modum propoſuerunt, nimis dolorificus, longus & periculoſus mihi videtur. Conf. hac de re *Mich. Erneſt. Etmuller.* Progr. A. MDCCXXIII. Lipſ. de ingenti quodam ſcroti tumore pag. penultima.

§. XI.

Curatio. *Curatio* etiam, *quæ ſcalpello fit*, *non eſt abſque omni periculo*; partim propter exquiſitum ſenſum, quem teſticuli obtinent, partim *propter inſignes nervos & vaſa ſanguifera*, quæ ad ipſum excurrunt, quæ non ſolum reſecare, verum & ob ſanguinis magnam jacturam evitandam, filis ſive vinculis ligare oportet; unde quandoque & ſpaſmi & febres incidunt ſymptomaticæ, quæ ſubinde, præſertim apud immorigeros & diætam negligentes ægros oriuntur; partim etiam ob ſanguinis profuſiones largiſſimas, quæ ſæpius incidunt, ita ut ægri inde ſummam debilitatem ac virium proſtrationem ſentiant; quibus ſi non in tempore efficaciſſimis auxiliis occurramus, ægri ſecti in vitæ periculum incurrere poſſunt. Attamen ſi medicus novit malis hiſce in tempore per bona remedia & aptam victus rationem mederi, ægrique etiam ſuum faciunt officium, fere omnes conſervari poſſunt.

§. XII.

Curatio per ſectionem quid generatim deſideret. *Curatio per ſectionem* in eo potiſſimum conſiſtit, ut ſcrotum in latere exteriori teſticuli vitioſi longa inciſione, ab inguine lateris læſi per *cutem ad funiculum* ſeminalem ſive proceſſum peritonæi (cujus ſitus rite debet eſſe cognitus) & *teſticulum læſum caute incidatur*; ac deinde hicce funiculus & teſticulus a partibus, quibus adhærent, ſcalpello & forfice ſenſim cauteque ſeparentur.

§. XIII.

Duplici ratione hoc fieri poteſt. Hac in re vero *duplici* modo procedere hodie ſolent chirurgi, dum quidam illum funiculum una cum teſticulo læſo ſimul ſeparant; quidam vero initio ſo-

ſolum funiculum hunc ſolvunt, eumque primo filo robuſto ſimplici vel duplici, quod ſæpius, circumjecto prius linteolo, ne filum partes ſubjectas diſrumpat, & fluxum ſanguinis concitet, circumducunt, probe conſtringunt, ut ſic conſtrictis in eo contentis vaſis & nervis & ſenſus doloris minuatur, quando poſtea teſticulum ipſum a ſcroto ſolvunt. Verum quamvis nervi teſticuli hoc modo conſtricti ſint, tamen hac ex ligatura nervi ſcroti non conſtringuntur, adeoque ut uſu & experientia edoctus eſt Celeb. D. *Præſes*, ſenſus doloris non omnis tollitur, ſed adhuc ſatis acutus ab ægris percipitur, quem vegitibus & clamoribus ſuis ſatis indicant. Interea tamen priori modo hunc præferendum eſſe cenſeo.

§. XIV.

Quidam hunc funiculum ita, ut modo poſui, ligant. Verum quia ſæpius obſervatum eſt, ejuſmodi ligaturam, ob circumpoſitam robuſtam proceſſus peritonæi tunicam arterias ſæpe non ſatis fortiter ea conſtrictas fuiſſe, ſcirrhoſo teſticulo, ab hoc funiculo reſecto, ſæpius magnam harum arteriarum hæmorrhagiam ortam eſſe; hinc alii acum duplex filum trahentem per medium hunc funiculum & proceſſum peritonæi tranſmittunt, & altero filo dextrum, altero ſiniſtrum latus, circumjecto quoque, ut ſupra dictum eſt, linteolo conſtringunt, atque hiſce probe conſtrictis, reliqua parte horum filorum quoque totum funiculum adhuc probe conſtringunt, ut ſic tanto magis ſenſus teſticuli obtundatur, & hæmorrhagia ſive profuſio ſanguinis melius, reſecto tandem teſticulo, avertatur, præſertim ſi hic funiculus pollicis latitudine ſupra teſticulum ſcirrhoſum reſecetur. *Adhuc alius modus.*

§. XV.

Ablato ſic teſticulo, extremo funiculi ſeminalis ſpleniola, duo vel tria, ſenſim ampliora imponuntur probe appreſſa; deinde multis linamentis carptis in glomeres contortis ſive convolutis, ſcrotum hoc vacuum ſenſim repletur, eaque omnia vola manus probe contra finem funiculi reſecti apprimuntur, ut ſic ora arteriarum ſpermaticarum reſectarum melius comprimantur; poſtea ſplenia duo vel tria craſſa convenientis magnitudinis, ut ſcrotum cingere poſſint, circumponuntur, & faſcia quadam, quæ a littera T nomen habet, quales in Cel. D. *Præſidis* inſtitutionibus chirurgicis, vel & in germanica ſua chirurgia Tab. XXXVIII. fig. VI, VII, VIII, IX, X, XI, & XII indicantur, probe firmantur, & quieti in lecto commodo traditur. *Deligatio ægri prima.*

§. XVI.

In tali ſtatu per duos treſve dies quietus relinquitur, atque ordinatur ipſi moderatus ac tenuis victus, potuſque aquatus, vitando omnia calefacientia, & preſcribuntur ipſi remedia temperantia ad febrem ſive calorem p. n. avertendam, præſertim in forma potiunculæ. Quando vero denuo deligatur, ſolvitur faſcia, removentur ſplenia & linamenta, quæ ſponte quaſi vulnus relinquunt, una cum ſanguine effuſo, ac ſordibus omnibus, nova unguento digeſtivo imbuta una cum recentibus ſpleniis, fomento ex aqua calcis vivæ ℔j & ſpiritu vini camphorato ℥iij, adjecta *Deligationes ſequentes.*

ceruſſa ℥i & ſale ammoniaco ℥ß calide, & faſcia injiciuntur, atque ſic continuatur, donec non ſolum linamenta carpta omnia exciderint, ſed vulnus quoque rite purgatum appareat.

§. XVII.

Cautelæ. Ne vero hæcce mea doctrina ac diſſertatio de curatione hujus herniæ nimis prolixa fiat, ſi omnes cautelas, quæ in ea obſervandæ ſunt, hic deſcribere vellem, proponam nunc potius obſervationes & exempla de hiſce malis, & quidem graviſſimis, quæ *D. Præſes* in ſuis prælectionibus chirurgicis referre ſolet, atque ſimul aliquot exempla maximarum ejuſmodi herniarum, quas delineari & æri incidi curavit, eaque ex communicatione *D. Præſidis*, quomodo in his exſtirpandis, proceſſerit, hic curam cum variis ſymptomatibus & cautionibus deſcribam, & *icones varias* ſubnectam.

§. XVIII.

Exemplum primum. Primum notabile exemplum deſcripſit *Celeb. D. Præſes* jam in ſuis ſuperiori anno lingua vernacula noſtra evulgatis obſervationibus medicis, anatomicis & chirurgicis p. 121. obſ. 70. quod in latinam linguam tranſlatum ita ſe habet. Die ultimo Julii anni 1709, quo *Tornacum*, urbs illa Gallorum tunc in Flandria munitiſſima, ſe Fœderatis illius temporis, ſub imperio fortiſſimorum duorum ducum *Eugenii & Marlborugii*, reddebat, præfectus militum præſidio urbis *Audenardæ* (ubi illo tempore noſocomium caſtrenſe Hollandorum erat) qui *Majoris* titulo & functione tunc ibidem ornatus erat, quadraginta annos circiter natus, cæterum ſanus & robuſtus, tempore matutino ad ipſum veniebat, qui jam a biennio *teſticulo ſcirrhoſo* ſive *ſarcocele* laboraverat, pugni fere magnitudine; verum neque inflammatus, neque dolens, ſed tantum quando ambulare aut equitare volebat aut debebat, moleſtias ipſi haud leves concitabat; qui multorum & medicorum & chirurgorum auxilia ac remedia pro eo reſolvendo & imminuendo jam adhibuerat; verum quæ omnia nihil profuerant. Cum itaque & *D. Præſidem* hanc ob cauſſam conſuluiſſet, atque auxilium ab ipſo petiiſſet, rebus probe perpenſis, ipſi dixit, nullam amplius ſpem eſſe ſcirrhum ſive malum hoc ſuum inveteratum adhuc remediis diſſolvi, ſed *ſcalpello illud*, *tanquam membrum corruptum & inutile*, *reſecandum* eſſe, & hoc ſolo ipſum ab eo liberari poſſe, ſeque illud, præſente D. de *Quavren*, qui primarius tunc exercitus Hollandici erat chirurgus (*General Chirurgien*) & ibidem tunc etiam degebat, auferre velle. Quoniam vero æger hic ab hoc vitio liberari valde deſiderabat, & tam multis jam remediis diſſolventibus fruſtra uſus eſſet, in extirpationem ejus conſenſit. Pro præparatione itaque ad hanc ſectionem *D. Præſes* ipſi mox ſuaſit, ut hoc mane adhuc ſanguinem ſibi ex brachio detrahi curet, & ſomni tempore ipſi pilularum polychreſtarum ſuarum ſcrup. deglutiendas dedit, atque promiſit, ſe perinde, qui dies altera Auguſti erat, actionem hanc ipſam ſuſcepturum eſſe.

§. XIX.

§. XIX.

Præparatio ad hunc actum.

Curavit itaque poſtea pro hoc die, ut chirurgorum unus ex noſocomio caſtrenſi hujus loci apparatum conficeret: ut faſciam litteræ T figuram obtinentem, linamenta carpta multa, ſplenia linea & ſpongiam; ipſe vero ſimul neceſſaria ad hunc actum remedia, & ſpeciatim potiunculam roborantem interne, & ſpiritum ſimilem pro uſu externo ordinavit. *Scalpellum* vero ſuum, *forficem bonam*, & *acus curvas* ſibi ipſi præparavit, atque prædicto die mane hora decima, una cum *Dno. de Quavren*, & quatuor chirurgis ex prædicto noſocomio ad eum accedebat, poſtquam æger paulo antea ex ejus ordinatione juſculum aliquod roborans aſſumſerat, atque tunc in ædibus ægri hujus curabat, ut per famulos apta menſa in medio cubiculi verſus feneſtras collocetur, ita ut ibidem ſatis clara lux pro actione hac rite perficienda eſſet, atque tegumentum aliquod una cum pulvinari quodam huic menſæ, eumque veſtibus, induſio excepto, detractis, eidem ipſum imponi juſſit, ita ut pulvinar capiti ejus fuerit ſuppoſitum, atque jubebat poſtea, ut æger utrinque manu una menſam probe comprehenderet, & ſe in hac firmaret; duo antem chirurgorum utrinque una manu pedem juxta genu, & altera manu eumdem circa malleolos; tertius & quartus vero pectus una cum brachiis firmabant: quibus ſimul ordinavit, ut quando ſectionem inchoaturus ſit, ægri faciem mantili tegerent, ne ipſam ſectionem curandus inſpiceret, & forte terrore inde nimio afficeretur. Hæc cum ita aptata & ſpongiæ etiam præſto eſſent, extrahebat ex armamentario ſuo chirurgico portatili bonum ſcalpellum parvum & forficem, una cum acu curva; quæ filum duplex ceratum trahebat, ægrum blande compellebat ac monebat, ut ſe virum præſtet, ſe ipſum vero omne ſtudium & diligentiam adhibiturum eſſe ut actum hunc chirurgicum, quantum tuto fieri poſſit, cito ad finem perduceret.

§. XX.

Actio ipſa deſcribitur.

His omnibus ita ordinatis *D. Præſes* comprehendebat cutem ſupra teſticulum tumidum in inguinis ægroti altero latere, in altero autem latere jubebat quinto adjutori, ut eodem modo cutem indice & pollice ſuo comprehenderet, eamque ſicuti ipſe *D. Præſes* in altum elevaret, cutem vero hanc elevatam medio in loco ſcalpello incidebat, ſicut in herniis incarceratis alias fieri quoque ſolet; quæ vero inciſio his in caſibus minorem curam requirit, quam in herniis incarceratis: quia hic nulla inteſtinorum læſio a ſcalpello pertimeſcenda eſt, ut in hernia incarcerata; dum in teſticulo ejuſmodi corrupto nullam noxam concitare poteſt. Quo facto cutem & pinguedinem ad duorum vel trium digitorum latitudinem ad teſticulum uſque morboſum diſſecabat, & poſtea inciſionem hanc ſuam, ſurſum & deorſum, ſupra teſticulum hunc extendit uſque ad annulum fere muſculorum abdominis, atque uſque ad inferiorem teſticuli ſcirrhoſi partem. Speciatim vero poſtea funiculum etiam ſeminalem ſpatio trium circiter digitorum ab annulo prædicto a vicinis partibus aliquomodo ſeparavit; ut filo cerato hic probe eum circumdare, ac poſtea probe conſtringere poſſit.

§. XXI.

Et hic continuatur. Hoc facto, *acu curva funiculum hunc medium perforabat*, filum, quod ulnæ noſtratis longitudinem habebat, ad dimidiam partem traducebat, acum poſtea a filo reſecabat; & alterum fili extremum manu ſiniſtra, alterum dextra arripiebat, alteroque extremo dextrum funiculi latus, altero ſiniſtrum ambiebat, & ſuper linteolo contorto ſubjecto fila hæc duo nodis firmiter in uno latere conſtringebat, alteroque filo in altero funiculi ſeminalis latere idem faciebat. Denique linteolum digiti latitudine circa hanc primam ligaturam circumducebat, & filis illis aliquoties adhuc totum funiculum circumdabat, altero in interiori, altero in exteriori funiculi ſeminalis latere, ut ſic arteriæ ſpermaticæ tanto firmius una cum nervis conſtringerentur, ac tanto melius ac certius poſt amputationem teſticuli ſcirrhoſi fluxus ſanguinis per ora arteriarum reſectarum præcaveatur, & ob nervos probe conſtrictos ſenſus doloris, quando teſticulum vitiatum e ſcroto ſolveret, minueretur. Poſtquam hæc peracta erant, totum hunc teſticulum vitioſum e ſcroto partim ſcalpello, partim forfice, prout ipſi commodiſſime viſum eſt, ſeparavit, eumque tunc digiti ſpatio ſupra hunc teſticulum forfice reſecavit, partemque cutis ſcroti, quæ nimia videbatur, forfice quoque amputavit, & cavum ſcroti reliquum linamentis carptis ac contortis probe replevit, ſpleniis obtegit multis, & faſcia T hæc omnia firmavit, ægrumque in lectum ſuum collocari juſſit.

§. XXII.

Vulneris curatio. *Tertio die primum faſciam hanc ſolvit*, ſplenia & linamenta carpta, quæ ſoluta erant, inde removit, & vulnus a ſordibus ac ſanguine purgavit. Nova vero poſtea linamenta, unguento digeſtivo imbuta, in eorum locum ſubſtituit, eoque hoc vulnus, ſicuti alias vulnera mundari ſolent, quotidie per quatuor hebdomades, ſub bono regimine ac diæta, deligavit, & poſtea loco hujus unguenti balſamum copaivæ per duas hebdomades, denique vero linamentis aridis vulnus glutinavit, nullo gravi ſymptomate ægrum noſtrum invadente.

§. XXIII.

Caſus & exemplū alterum. Anno MDCCXXI, die trigeſimo Auguſti, *molitor quidam* ex oppido Obisfeld in ducatu Magdeburgico ſito, quod tria milliaria germanica ab Helmſtadio diſtat, & patria mea eſt, huc Helmſtadium ad *D. Præſidem* in curru quodam vehebatur, quia a prægreſſis multis doloribus ita debilitatus erat, ut ambulare vix amplius, potuerit. Hic ipſi narrabat, ſe jam ultra anni ſpatium alterum teſticulum naturali longe majorem & duriorem ſenſiſſe, & contra hoc malum varios chirurgos paganos conſuluiſſe, qui varia remedia, neſcio quæ, ipſi adhibuerint; quibus vero malum non diminutum, ſed potius ſemper auctum eſſe ac doloribus tandem accedentibus in ulcus mali moris degeneraſſe, cute ſcroti lateris læſi variis in locis perrupto, ita ut teſticulus hic faciem aliquo modo induxerit *cancri mammæ exulcerati*, ſanie fœtida multa quotidie effluente, quo ita, ut modo dixi, debilitatus eſt, & in miſero tali ſtatu auxilium abs *D. Præſide*, & quidem per medicamenta, ſi fieri poſſit, deſideravit; verum hic ipſi reſpon-

ſpondit, nullum ab his hoc in malo gravi ſperandum vel exſpectandum eſſe, præſertim quia valde impurum corpus haberet: ſed unicam ſalutis ſpem in ſcalpello adhuc eſſe poſitam. Itaque huic curationi ſe ſubmittere & hic curationis cauſa manere velle concludebat.

§. XXIV.

Igitur *D. Præſes* pro peſſimo ejus corporis habitu & ſanguine vitioſo, quantum fieri potuit, corrigendo, ipſi ſuaſit, I. *ut* corpus *a craſſis humoribus* evacuante quodam idoneo liberetur, & XV pilularum ſuarum polychreſtarum proxima nocte aſſumeret; *venæſectionem* vero hic omittebat, ne jam debilis, ſanguinis miſſione adhuc magis debilitetur. II. Ut pro *ſanguine corrigendo* per XV dies decocto ex radicibus & lignis purificantibus uteretur, quod conſtabat: *Præparatio hujus ægri.*

Rec. Rad. ſarſaparill. & chinæ aa. ℥iß.
Raſ. Ligni ſaſſafr. & guajac. aa ℥ß.
M. Conciſ. cr. mod. D. ad Chart.

de quibus ſingulo mane & veſperi pugillus in libra una aquæ leniter per aliquot momenta coquebatur, aqua poſtea decocta, ut decoctum coffee, pauco ſaccharo admixto, ab eo bibatur.

III. ℞. Tinct. antimon. tartariſat.
Eſſ. lignor. aa. ℥j.

M. D. ad vitr. & hujus mixturæ guttæ 50 vel 60 ſemper cum primo hauſtulo decocti hujus aſſumat; reliquum vero poſtea ſenſim intra horæ dimidiæ ſpatium bibat, ſuperinjuncto poſtea regimine diaphoretico, præſertim mane, cum bona diæta.

IV. Sequens pulvis
℞. Milleped. ppt.
rad. ononid. aa. ℥j.
cinam. acut. cardamom. aa. ʒij.
merc. dulc. ʒj.
M. f. pulv. ad. ſcat.

de quo mane & circa veſperam ʒj. ſumebatur.

V. ℞. aq. calc. viv. libr. j.
Spirit. vin. camphor. ℥iij.
Ceruſſ. ppt. ℥j. M. d. ad. Vitr.

pro fomento calide ter quaterve quotidie cum ſpleniis craſſis loco læſo applicando. His uſque ad medium Septembris uſurpatis, progrediebatur *D. Præſes* d. XVI. Sept. ad *curationem chirurgicam*, nimirum ad extirpationem teſticuli hujus corrupti & quaſi cancroſi, qui videri poteſt in fig. I. noſtra, poſtquam interea bona diæta etiam vires aliquomodo rurſus collegerat, & a chirurgo hunc in finem neceſſaria requiſita pro hac curatione, menſam ſcilicet & lectum, linamenta carpta, ſplenia, faſciam aliaque ad

hanc

hanc actionem neceſſaria, quæ antea in §. XV. & XVI. indicavi; attamen quia hic æger longe erat debilior, quam præcedens §. XVIII, præter juſculum bonum mane aſſumendum, *potiunculam* etiam & ſpiritum *roborantem* & *analepticum* ipſi præſcripſit, ut de ea aliquot cochlearia ante, in & poſt operationem ſubinde aſſumeret, pro viribus blande refocillandis, & animi deliquiis, quæ alias facile his in malis gravioribus ſupervenire ſolent, avertendis.

§. XXV.

Operatio & curatio ipſa. *Curandi vero actionem ipſe*, poſtquam æger menſæ idoneæ impoſitus erat, *D. Præſes* perficiebat ad normam illam, quam apud præcedentem obſervavit §. XX. ea ſolum variatione, ut, id, quod in illo caſu chirurgi in ægro continendo & firmando perfecerant, hic ſtudioſi medicinæ, qui illo tempore hic fuerunt, præſtiterint, & in ſanatione vulneris eadem etiam ratione proceſſit, ſive ut alias in vulneribus ſanandis in univerſum fieri ſolet. Attamen ad curationem in debiliori hoc ægro, cui ſanguis longe magis corruptus erat quam in illo §. XVIII, ſequentes herbas pro vulnerario potu aliquoties bibendo ei præſcripſit.

℞. Herb. agrimon. ſaniculæ aa. Mj.
Lign. ſaſſafr. ℥ß.
ſantal. citr. ℥ij.
Sem. aniſ. ſtellat. ℥i. M. Cont.

d. ad. Scat. S. *Herbæ vulnerariæ* ad modum herbæ theæ mane & circa veſperam cum ſaccharo calide bibendæ. Præterea in hac curatione etiam ipſi bonam victus rationem ordinabat, eique pro debili corpore roborando & viribus conſervandis, imo & augendis, pro cibo maximam partem bona juſcula parabantur: quibus ſucceſſu temporis fructus horæi cocti, pruna, poma & pyra aliaque vegetabilia leniora, imo & molliores carnes & ova ſorbilia addebantur; ſed pro potu, præter decoctum illud vulnerarium, cereviſia tenuis initio ipſi concedebatur; circa finem vero paulo magis nutriens: quo factum eſt, ut intra duos menſes ſanatus domum reverſus ſit.

§. XXVI.

Caſus & exemplũ tertium. Anno MDCCXXVIII die Januarii XXVIII Wolfenbutela rhedarius *Dn. Hertelii*, qui Sereniſſimo Duci noſtro a Conſiliis atque Bibliothecæ Auguſtæ ibidem præfectus primarius erat, *D. Præſidi* curandus hic mittebatur, qui magna ſarcocele atque diu ſimul febre intermittente laboraverat; unde adhuc ex pallido flaveſcentem, febrilem habebat faciei colorem, venterque ejus aliquomodo erat tumidus, attamen ciborum appetentia ipſi adhuc erat bona, & vires etiam adhuc ſatis conſtabant, ſic ut pedibus iter Wolfenbutela huc fecerit, quod quatuor eſt milliarium germanicorum, atque a moleſto illo ſcroti tumore liberari ab ipſo deſiderabat.

§. XXVII.

§. XXVII.

Itaque illum ad operationem præparavit, *præmiſso purgante* ex pilularum polychreſtarum ſuarum ſcrupulo uno, omiſſa ſanguinis detractione, ob rationes §. XXIV datas: cui poſtea ſubjunxit remedia febrium intermittentium reliquis deſtruendis apta, & nominatim ſeqq. *Præparatio ægri.*

I. ℞. Herb. card. Bened.
Heder. terreſtr.
Flor. Chamomill. aa. Mj. M. conciſ.

craſſ. mod. d. ad Chart., quibus ut thee bis vel ter quotidie utebatur cum pauxillo ſacchari.

II. ℞. Eſſ. Abſinth. compoſ. ℥j.
Cort. aurant.
Caſcarill aa. ʒij. M.

d. ad vitr. de qua mixtura mane, circa meridiem & veſperam guttas 60 cum thea illa aſſumebat.

III. ℞. Tartar. vitriolat.
ſal. abſint. aa. ℥ß.
arcan. dupl. ʒij. M. d. ad ſcat.

Hujus pulveris veſperi hora quarta & ante cubitum ʒß. cum aqua card. benedicti aſſumebat, & modica diæta ipſi ordinabatur.

§. XXXVIII.

Poſtquam his remediis per octiduum uſus erat, atque æger ſatis bene ſe habebat, *D. Præſes curationem per ſcalpellum* in eo, præſentibus multis medicinæ ſtudioſis & aliquot chirurgis eadem ratione perficiebat, ut in præcedentibus; attamen dum ſcrotum incideret, *aliquot unciæ ſeri effluebant*, quibus emiſſis ſcroti vulnus ſurſum & deorſum, ut in præcedentibus, ſcalpello ampliabat, funiculum ſeminalem ligabat, *magnum ſcirrhoſum teſticulum* a partibus annexis ſeparabat, reſecabat atque ægrum ſicuti præcedentes, deligabat, lecto committebat, *& potiunculam analepticam* ordinabat, de qua parum ſingulo bihorio vel trihorio ad vires roborandas aſſumebat. In ſequentibus deligationibus eadem ratione ægrum tractavit, ut præcedentes, per integras quatuor hebdomades, quibus tam bene ſe habuit, ut jam rurſus in cubiculo ſuo, imo etiam in domo, ubi hic habitat, circumambulaverit. Sed cum in fine quartæ hebdomadis ancilla hujus domus ignem in fornace ſui cubiculi alere neglexerat, ipſe hoc facere voluit: dum vero hoc faceret, & pronando lignum immittere vellet, hoc agendo *fragorem* ſive *crepitum* peculiarem atque inſolitum in ventre ſuo ſenſit, & poſtquam hoc facto rurſus in cubiculum ſuum remeavit, inopinatam in ſe percepit virium ſubitaneam jacturam ac debilitatem, quam quidem mox D. *Præſidi* ſignificari curavit, cui etſi roborantia remedia mox optima oppoſuit; tamen vires reſtitui non potuerunt, ſed poſt altero tertio- *Ipſa curatio chirurgica.*

ve

ve die, & ſic quinta hebdomade poſt operationem mortuus eſt. *Die ſubſequente cadaver ejus*, præſentibus rurſus omnibus medicinæ & chirurgiæ ſtudioſis, *aperuit*, apertoque ejus ventre, ipſum pure valde repletum deprehendit, & cum in originem hujus rei inquireret, in meſenterio magnam glandulam, capitis infantis quaſi magnitudine circa vertebras lumborum invenit duram, in qua magnum erat cavum, in quo pus hoc ortum erat. Hoc vitium itaque erat *hydroſarcocele*, cum *abſceſſu magno in meſenterio complicato*, *qui cauſſa mortis hujus ægri fuit*, & *non ſarcocele*; neque operatio hujus cauſſa inſtituta: atque *teſticulus* hic ſcirrhoſus *decem* fere habuit *uncias*, ejuſque magnitudo & facies fig. II. videri poteſt; ipſum etiam, ut ex eadem figura patet litt. A. incidit, ea ſpe fore, ut vaſcula ſeminalia magna & valde diſtenta ſint apparitura; ſed æque parva erant, ut in ſano & naturali teſticulo eſſe ſolent, id quod mirandum in tanta teſticuli diſtenſione.

§. XXIX.

Caſus quartus & ejus curatio. Quartus caſus, qui D. *Præſidi* curandus oblatus eſt, fuit vir nobilis XXXVI annos natus, qui *in latere dextro ſarcocele* affectus fuit ovi gallinacei circiter magnitudine (vid. fig. III) & qui poſtquam per ſatis longum tempus remedia malum hoc diſſolventia adhibuerat, & malum non minui obſervaverat, a *Præſide*, ut illud ſcalpello excideret, anno 1743 die 27 menſis martii deſideraverat. Igitur quia ante paucos dies alvum evacuante remedio uſus erat, die 28 ſectionem mox ipſam Præſes, præſente egregio & primario legionis chirurgo, eadem ratione perfecit, ut præcedentes; niſi quod *teſticulum non mox amputaverit*, ſed ſecundum hujus ſententiam, quaſi hoc ſanguinis profuſionem certius præcaveret, funiculum ſeminalem tantum ligavit, eumque cum teſticulo vitioſo ſpleniis, fomento calido p. 17 §. XVI involutum, hoc die ac nocte inſequente relinqueret. Cum vero circa meridiem *pulſum & calorem* p. n. in ægro hoc perciperet, *potiunculam temperantem* ei preſcripſit, ut de hac aliquoties hoc die & nocte cochlearia duo aſſumeret, & 2. *ſanguinis* ℥viij e brachio ipſi detrahi curavit: id quod in prioribus, quia debiliores & ſeniores hoc erant, & nulla ratio hoc exigebat, non fecit, quibus febricula hæc altero die rurſus profligata fuit. Sed cum æger hoc die circa veſperam dolores circa partes *læſas ſentiret*, interne *emulſionem* anodynam ipſi præſcripſit ſequentem.

℞. Amygdal. dulc. recent ℥*j*.
ſem. papav. alb. ʒß.
amygdal. amar. ʒ*ij*. M. & F. cum decoct.
hord. libr. *iß*. l. a. *Emulſio*: adde poſtea
ſacch. perlat. ʒ*j*.
ſyrup. papav. alb. ʒ*ij*. M. D. ad vitr. de qua ſingulis horis ſumat hauſtulum ℥*j*. ad ℥*ij*.

Externe fomentum illud modo laudatum cum ſpleniis *ſcroto* & *teſticulo*, quovis bihorio, calide circumpoſitum eſt, ſervata diæta tenui & hauſto potu aquato.

§. XXX.

Symptomata quædam. *Noctem* primam & ſecundam hic æger inſomnem & ſub doloribus tranſegerat, imprimis vero dolores circa lumbos & os ileum dextrum erant ma-

magni; quibus vero antea, ut retulerat, ſæpius obnoxius fuerat, ſed hac nocte & hodie mane ſolito vehementiores erant. Die 29. Martii mane cum adhuc urgerent, D. *Præſes* judicavit, eos a tractione ponderis teſticuli vitioſi cum vaſis ſpermaticis, arteria aorta & vena cava adhuc cohærentis oriri. Hinc ipſe & chirurgus adjutor judicarunt *conſultum eſſe teſticulum hunc trahentem omnino reſcindere*; id quod etiam, injecta adhuc altera ac nova ligatura in eodem loco funiculi ſpermatici, ubi prior hærebat, pro hæmorrhagia ejus vaſorum tanto certius avertenda; & hoc facto teſticulum hunc forfice, digiti ſpatio infra ligaturam reſecavit; vix guttula una aut altera tunc effluente. Superimpoſuit poſtea chirurgus his vaſis linamenta & ſplenia multa, atque faſcia T duplici ea firmavit. His vero non obſtantibus, poſt aliquot horas *æger ſenſit ſanguinem faſciam penetrare*; qui, poſtquam hoc nobis indicavit, venimus & vidimus magnam ſanguinis copiam inter ejus femora effuſum. Igitur deligationem ſolvere neceſſarium eſſe judicavimus, & linamentis ablatis deprehendimus ſanguinem ex arteriola quadam funiculi ſeminalis diſſecti profluere: quare hanc filo, ope acus curvæ circumjecto ligavimus, ac denuo ægrům deligavimus: quo facto ſanguis hic quievit, & dolores etiam in dorſo & oſſe ilei remiſerunt. Ordinavit poſtea, cum circa veſperam levem rurſus febriculam ſentiret æger, pulverem temperantem hora quinta & nona ad ʒß ſumendum, & totum ex decoct. hordei citrato pro potu ordinario; ita ſequente nocte per aliquot horas dormivit. Die 31 Martii his continuavit, & quia æger mane *incommoda a flatibus* ſentiret D. *Præſes* ipſi ordinavit.

℞. Eſſ. Cort. aurant.
Carminat. Wedel. aa. ʒij.

M. D. ad vitr. de his guttis cum Thea, circa meridiem cum juſculo gutt. 50. hodie & ſequentibus diebus aſſumeret; ſic nocte ac bene dormivit: die 1 Aprilis mane melius ſe habuit, atque in prandio etiam paululum comedit.

§. XXXI.

Die altero Aprilis, quia *alvus hucuſque fuerat clauſa*, *clyſma* emolliens & carminativum ipſi dari curavit, ſic tertio Aprilis die optime ſe habuit. Attamen veſperi poſt cænam cum tormina in ventre paulo acerbiora denuo experiretur æger, ſequens ipſi ordinavit remedium admodum egregium *Alia adhuc ſymptomata.*

Rec. pulv. antiſpaſm. Stahlii ℈j.
auri fulminant. gr. j. M. & D.

ex ſeq. vehiculo

Rec. aq. flor. chamom. ℥*ij.*
Meliſſ. ℥*j.* vit. Mathiol. ℥ß.

M. de qua mixtura, etiam *ſi tormina brevi non ceſſent*, quavis hora cochleare ſuperingerat, ita *ſenſim & tormina hæc ceſſarunt*, & *ſummo mane ſponte larga ſecuta eſt alvi evacuatio*, atque hora octava altera, quarto autem & quinto die Aprilis æger optime ſe habuit. *Deligatio* vero quotidie *bis facta* eſt ungu. digeſtivo & fomento illo ex aqua calc. viv. & ſpirit. vin. camph. §. XVI; quo etiam die 6. Aprilis loco ptiſanæ *cereviſiam tenuem* bibere deſideravit: quam, quia ſatis bene hodie ſe habuit, ipſi modice conceſſit, & optime inde ſe habuit. D. X. Aprilis *ligatura funiculi ſeminalis* cecidit, & ſic ſenſim melius ſemper ſe habuit, ut *ſurgere e lecto* & in cubiculo

 cir-

circumambulare potuerit. D. XX. vulnus loco unguenti digeſtivi *balſami copaivæ*, quod vulnerarium egregium eſt, quotidie deligari juſſit; ſic ſanatio bene ſucceſſit. Die XXViij. Aprilis extra ædes prodeambulare cepit, & die X. Maji vulnus omnino conſolidatum, ipſeque omnino ſanatus erat. Hujus caſus paulo prolixiorem hic dare volui deſcriptionem, ut inde cognoſcatur, quomodo cum his ægris & cumprimis nobilioribus, ſi ſymptomata ut ſæpe fit, incidunt, agendum ſit.

§. XXXII.

Caſus quintus. A. MDCCXXXXIX. d. XIX. Sept. alius nobilis ex Saxonia ſuperiori huc ad D. *Præſidem* perveniebat, *majori longe ſarcocele* eoque valde dolorifico oneratus, quam præcedentes fuerunt, ejuſque curationem per ſcalpellum ab ipſo efflagitabat, quia omnia remedia, quæ a medicis & chirurgis ibidem, quos conſuluerat, malum haud minuere multo minus diſſolvere ac tollere potuerunt; nec ullus eorum etiam curationem, quæ ferro fit, in tanto malo perficere auſus eſt. Annos XXVIII æger habebat, ſed ob diuturnos & vehementes dolores perpeſſos, *valde emaciatus ac pallidus*. Die XX. Sept. ei potiunculam laxantem mannatam pro præparatione cum modica diæta ordinavit, quæ etiam d. XXI. ventrem ejus probe evacuavit; ſanguinem vero ipſi non detraxit, quia jam ſatis debilis & emaciatus erat, ſed potius poſtea ei *potiunculam roborantem*, ut de hac craſtina die ante, in & poſt operationem ſubinde cochleare unum vel duo aſſumeret. Die autem XXII ipſam hanc actionem mane in ipſo eadem ratione ſuſcepit, ut in ægro præcedenti, relicto ſcilicet, & non mox reſecto, teſticulo probe ligato, eumque eodem quoque modo deligavit.

§. XXXIII.

Symptomata hujus. Veſperi autem faſcia & *ſplenia ſanguine imbuta erant*; attamen quia ſanguinis jam coagulatus, & æger non debilior, quam antea erat, faſciam non ſolvi voluit D. *Præſes*; ſed ſuaſit, ut æger ſe tantum quietum contineret, eique *emulſionem* eamdem, quæ p. 31. deſcripta eſt, ordinavit, ut de hac ſæpe pro ſiti & pro lubitu hauſtum ſumeret, & noctu chirurgum ac ſtudioſum apud ipſum reliquit, qui vigilias agerent; quo facto *ſanguinis fluxus ſubſtitit*, & ſatis bene hac nocte dormivit. Die XXIII Sept. faſciam primam caute ac blande removeri curavit, vulnus a cruore ſpleniis & linamentis carptis, quæ ſoluta erant, purgari, atque nova linamenta ac ſplenia loco remotorum applicari, eaque rurſus nova faſcia firmari juſſit. Nocte ſubſequente & die 24. Sept. teſticulus adhuc cum funiculo ſuo cohærebat, ſed *cruor aquoſus adhuc nova ſplenia* penetraverat, unde æger valde debilitatus erat: attamen ab emulſione illa, de qua libras duas ad tres his ſingulis diebus conſumſerat, egregie rurſus roboratus eſt. Die 25. faſcia non eſt ſoluta, quia ſanguis ſtetit, eoque die non niſi emulſione illa uſus eſt, ubi vero ob ſitim magnam tres ad quatuor libras magna cum voluptate bibit, ſine ullo indicio alicujus ſtuporis vel ſomni præter naturam; ſed hilaris & alacris hoc die fuit, nihil tamen aliud comedere aut bibere voluit, quam hanc emulſionem; atque hac nocte bene ac naturaliter dormivit, & mane robuſtiorem ſe rurſus ſenſit. Die 26. Sept. faſcia rurſus eſt ſoluta & ſplenia cum linamentis omnibus e vulnere remota ſunt; ubi demum teſticulum hunc cor-

ru-

ruptum ſcalpello a funiculo ſeminali reſecavit D. *Præſes*, & quamvis hic vaſa ſanguifera ſupra ligaturam valde fuerint tumida, tamen ne cochleare ſanguinis e funiculo hoc diſſecto effluxit, præſertim cum antequam teſticulum reſecuerit, adhuc novam ligaturam eo in loco, ubi prior erat, cum filo robuſto duplici ei injecerit, & poſtea vulneri novis linamentis ac ſpleniis proſpexerit. Emulſionem illam hoc die adhuc ad quatuor libras uſque, quia eam amabat & valde ſitiebat, bibere continuavit, atque ſuavitatem ejus ſemper laudavit; ſequente nocte optime dormivit, & mane lætus ac hilaris fuit, ſine ullo ſopore aut ſomnolentia præter naturam: unde D. *Præſes*, quia alias jam idem notavit, *ſemen hujus papaveris* albi, cujus ſuccum ſive lac in emulſione intra quinque dies ex integra circiter ſeminis libra aſſumſerat, & nullum etiam ſomnum præter naturam huic ægro induxerat, ſed egregie ipſum ſemper refecerat, non adeo noxium eſſe medicamentum judicavit, quam multi perhibent, & nullam vim narcoticam ipſi jure adſcribi poſſe, hoc rurſus exemplo vidit: quod propterea cumprimis hic notare voluit, quia quidam medici in uſu hujus ſeminis in emulſione adeo timidi fuerint, ut in conſultationibus cum ipſis ne quidem ℥ß admittere voluerint & ultra ℥ij. aſcendere noluerint; cum tamen temperando, roborando & nutriendo egregias vires hic exeruerit. Die XXVII. faſciam non mutavit, quia neque ſanguis, neque ſerum, aut aquoſi liquoris aliquid eam penetraverat, & interea temporis etiam nihil febrilis ſenſit, ſed bene ſe habuit, & continuando emulſionem die XXVIII. Sept. tam bene ſe habuit, ut mane ſolus e lecto ſurrexerit, & ultra horam in ſedili ſedere potuerit, ubi etiam denuo deligatus eſt, & ſic etiam die XXXIX, qui octavus erat ab operatione, ubi deprehendebatur fila, quibus ligatura funiculi ſeminalis facta erat, ſponte decidiſſe, ſine ulla hæmorrhagia aut alio incommodo: & funiculum hunc, qui antea ſemper adhuc ſolito craſſior erat, ita detumuiſſe, uti in ſtatu naturali alias eſſe ſolet.

§. XXXIV.

Continuata itaque eſt deligatio *ope unguenti digeſtivi & fomenti ſupra memorati*. Die XXX autem Sept. per totum fere diem extra lectum ſine omni incommodo manere potuit, atque cum primis ſex diebus ſola emulſione pro cibo & potu ex propria voluntate uſus eſſet, die ſeptimo & octavo juſculis pro cibo & aqua pro potu uſus eſt; die nono phaſeolos etiam recentes & duas aviculas comedit. Poſtea ſingulis diebus ita deligatus eſt uſque ad diem octavum Octobris, a quo tempore *alternis* tantum deligatio iterata, & fomentatio, quia nulla amplius aderat inflammatio, omiſſa eſt, atque ſicca tantum ſplenia ſuper impoſita ſunt. Die XII. Octobr. tam bene jam ſeſe habuit, ut in publicum prodeambulaverit, id quod poſtea quotidie ita fecit. Die vero XVI. Octobris *loco ung. digeſtivi*, cum vulnus probe mundatum videretur, *balſamo copaivæ* & emplaſtro de minio camphorato deligatum eſt, uſque ad finem Octobris; ubi vulnus maxima ex parte glutinatum erat, & tunc pro vulnere exſiccando *linamentis* carptis aridis & prædicto emplaſtro, quibus circa medium Novembr. omnino glutinatum erat, & qui ſumme debilis, cum huc veniſſet, & initio etiam curationis fuerat æger, die XX. Novembris ſanus & vegetus domum reverſus eſt. *Curatio vulneris.*

§. XXXV.

De ſarcocele cum funiculo ſeminali ſcirrhoſo. Poſſem nunc adhuc etiam agere de *illis ſpeciebus ſarcoceles complicatis*, ubi ſimul totus funiculus ſeminalis in ſcirrhum mutatus eſt, & ſic durities a teſticulo ad annulum, vel ipſum abdominis cavum ſe extendit, quales aliquot etiam vidit D. *Præſes*; & ego jam ſupra p. 12. de eo dixi; verum quia hos caſus pro maxime periculoſis habet, eoſque nunquam curandos ſuſcipere voluit, ego etiam de his plura hic non dicam.

§. XXXVI.

Deſcribuntur etiam a quibuſdam *alia vitia*, ubi totum ſcrotum valde magnum & durum factum eſt pro *ſarcocele*, ſicuti ejuſmodi exemplum prodigioſum in actis Acad. Scient. Pariſ. a. 1711 indicatur, quod 60 libras pependit in homine malabaro in India viſum, & Pariſios tranſcriptum; quod vero deinde etiam *Dioniſius*, chirurgus Gallus celebris, altera & hanc ſequentibus editionibus operationum chirurgicarum, ubi de ſarcocele agit, retulit, & in *icone* hunc caſum ſimul delineatum exhibuit. Alium valde magnum ultra genua dependentem *Ettmullerus* filius 1723 in programmate quodam, quod Lipſiæ edidit, delineavit, etiamque rurſus *Waltherus* in Act. Erud. Lipſ. 1725. p. 492 deſcripſit, cui pondus quadraginta librarum; & *Cheſeldenus* Anglus in anatomia ſua edit. III. quoque ejuſmodi exhibuit p. 285. Quæ vero num veræ ſarcocelæ ſive teſticuli ſcirrhoſi fuerint D. *Præſes* dubitat, ſed *pro ſcroti peculiaribus morbis* habet: cumprimis quia pleraque aut nullum horum malorum vel in vivis, vel in mortuis, *Waltheriano* excepto, inciſum, & eorum natura rite explorata eſt.

§. XXXVII.

Ita etiam varii & cumprimis quoque *Dionis* loco citato, ſarcoceles *non pro ſcirrhis teſticulorum* habere, ſed *pro excreſcentiis* ex teſticulis, quæ inæquales eſſent, & ex inæqualitate ac duritie has cognoſci, atque a ceteris herniis diſtingui vult; cum tamen teſticuli ſcirrhoſi longe frequentiores ſint excreſcentiis e teſticulis: & deinde etiam ſarcocelæ pleræque non gibboſæ, ſed vel rotundæ vel ovatæ & æquales ſint, ſicuti ex figuris noſtris & ex ipſis ejuſmodi exſectis teſticulis videri poteſt. Nihil etiam plus hic de *abſona illa curatione ſarcoceles Dionis dicam*, qui ſcrotum potius *cauſticis* aperiri vult, quam ſcalpello; cum tamen ſarcocele vix & nonniſi centuplo majoribus doloribus cauſticis e ſcroto tolli poſſit, quam ſcalpellum facit.

EXPLICATIO TABULÆ ÆNEÆ.

Fig. I. Eſt teſticulus ſcirrhoſus & exulceratus §. XXIII. deſcriptus, in quo pars ejus ſuperior & anterior ABCD præcipue exulcerata erat. EF funiculus ſeminalis tumidus ac diſſectus, in quo vaſa ſpermatica conſpiciebantur aperta. GHI pars ejus inferior magis integra.

Fig. II. Teſticulus ſcirrhoſus major exciſus §. XXV ad XXVIII expoſitus, tranſverſim hic poſitus. BCDE indicant tunicam ejus celluloſam, qua adhuc maximam partem cinctus eſt; a a a a a a tunicam ejus propriam ſive albugineam. A A inciſionem ſtudio factam, ad interiorem teſticuli hujus ſubſtantiam vaſculoſam explorandam.

Fig. III. Teſticulus ille ſcirrhoſus, §. XXIX deſcriptus tranſverſim quoque ſitus. ABC teſticulus ipſe nudus alba tunica ſolum cinctus. DEF involucra exteriora ei adhuc adhærentia.

Fig. IV. Teſticulum ſcirrhoſum maximum inter hos repræſentat §.XXXII explanatus. ABCD corpus & figura ejus fere ſphærica. EF funiculus ſpermaticus, cum vaſis ſuis conſpicuis.

CARO-

LXXVII.

CAROLI FRIDER. KALTSCHMIED

PROGRAMMA.

DE NECESSITATE EXTIRPANDI HERNIAS SPURIAS MAJORES IMPRIMIS HYDROCELEM ET SARCOCELEM VEL HYDRO-SARCOCELEM.

Jenæ 19 Octobris anno 1749.

TUmores abdominis ab inteſtinis vel omento prolapſis oriundos vocari hernias veras & diverſa vel ab umbilico, vel a ſcroto vel ab inguine, in quibus maxime oriuntur, ſortiri nomina, in vulgus notum eſt. Nec latet, eas hernias, quæ non ab inteſtinis vel omento prolapſis proveniunt, ſed aliam cauſam in ipſa parte affecta hærentem agnoſcunt, ſub ſpuriarum nomine venire. Inter has hydrocele ſarcocele pneumatocele & varicocelæ referendæ, ubi nimirum humores extravaſati vel caro luxurians imo ſcirrhus vel aer contentus aut venæ ſpermaticæ dilatatæ ejuſmodi tumores hernioſos edunt. Arctioribus circumſcripti cancellis in diverſiſſimas earum vel internas vel externas vel utraſque ſimul præſentes cauſas inquirere nec inſtituti ratione adducimur, cum tot etiam ſolidiſſima proſtent ſcripta, quæ ſatis clare ac perſpicue herniarum hiſtoriam & curam tradunt.

Ex noſtro inſtituto hoc ſaltem invitationi ſolemni præmittere volui, ut quædam moneam de neceſſitate extirpationis ejuſmodi herniarum ſpuriarum majorum aquoſarum vel carnearum per operationem chirurgicam.

Quam plurimæ mihi obvenere ejuſmodi herniæ ſpuriæ in praxi chirurgica, quæ multos antea & medicos & chirurgos deceperunt, ut neſcii, ad quam herniarum ſpeciem referri debeant, in diverſas abierint ſententias ægroſque animo fluctuantes triſteſque reliquerint.

Nec mirum: tantam enim ejuſmodi herniæ ſpuriæ majores quandoque monſtrant duritiem, ut ſagaciſſimo etiam practico difficile ſit cognitu, an a contentis aquis an a latente aere vel ſcirrho, aut carne luxuriante tenſio integumentorum & tumor proveniat: cum autem aer contentus nunquam tenſione ſua tantam mentiatur duritiem ac humores extravaſati, utraque ſpecies autem pelluciditatem herniæ rariſſime amittat, expertum magis practicum fugere non poteſt facultas diſcernendi herniam & aquoſam & ventoſam inter ſe & eaſdem a ſarcocele, vel hydro-ſarcocele, in qua nimirum ultima ſcirrhus vel caro luxurians

cum

cum humoribus extravaſatis ſimul latent, quæ nimirum omni pelluciditate ſunt deſtituti. Accedit & hoc, quod in hernia carnoſa nunquam ſuperficies ab omni parte tam æqualis ſit, ac in hernia aquoſa vel ventoſa. Quæcumque autem in cognoſcendis atque dijudicandis differentiis herniarum intercedat difficultas, etiam ſine intimiori perſcrutatione extirpationem hanc ſuſcipiendam eſſe, neceſſitas poſtulat. Aut enim ſcirrhus in hernia majore latet, hic nullam admittit aliam medelam, quam operationem chirurgicam. Tot ubique annorum experientia comprobatum eſt, omnem ſcirrhum, etiam per longiſſimum temporis ſpatium morigerum, tandem in cancrum degenerari, carnemque luxuriantem in ulcus fætidum abire, niſi extirpatio prævenerit, quis ergo neceſſitatem hujus negaverit? Et aquoſam ejuſmodi herniam ubi tamen ſtatum cachecticum vel hydropicum, & hinc hydrocelen ſymptomaticam excipio, quippe quæ & extirpata ægro ſanitatem nondum promittit, operationem poſtulare ſeu potius extirpationem, inde concludo. Quoties ejuſmodi hernia ſibi fuit relicta, corruptio humorum extravaſatorum dira produxit ſymptomata, id quod a priori etiam patet, cum humores ſeroſi & lymphatici tardius quidem corruptioni ſint obnoxii ſtagnantes, nunquam tamen ab ea vacui. Et quamvis decies tentata fuerit paracentheſis in hernia aquoſa, ita tamen recruduit, ut ſaltem quod ajunt, palliative levamen ægro acceſſerit, nunquam hydrocele radicitus fuerit fugata. Toties igitur aliorum ſiniſtre ceſſorum exemplorum diſcrimine monitus & experientia edoctus ſuadeo, ut majores ejuſmodi herniæ ſpuriæ, ſive carnoſæ ſive aquoſæ, operationi committantur chirurgicæ, ne fruſtra tentatis aliis remediis tempeſtivæ extirpationi aptum conſumatur tempus, ac mora intempeſtiva debita præripiatur medela. Hinc, etſi ſupra adducta ſigna evincere poſſint, qua æger laboret hernia, dubium tamen etiam medicum neceſſitas extirpationis non fugiet, cum utrique extirpatio optimam & certiſſimam ſpondeat curam. Duo extirpatorum ejuſmodi teſticulorum ſchemata exhibere volui, ubi hydro-ſarcocele operationem poſtulavit, quorum minorem ante 5. ſeptimanas extirpavi, ægrumque curatum ante 14. dies ſanatum dimiſi.

FINIS.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. A.

Exhibet teſticulum, cujus pondus libram unam cum dimidia fere ſuperat.
A *Significat aperturam ante extirpationem factam, per quam aquarum contentarum eduxi uncias VI.*
B *Innuit ligationem proceſſus peritonæi.*

Fig. B.

Monſtrat teſticulum fere totum aquoſum ante aliquot ſeptimanas extirpatum, ubi vaſa admodum turgida in ſuperficie delineata neceſſitatem extirpationis oſtendunt, imminente nimirum inflammatione.

DIS-

LXXVIII.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

D E

NECESSARIA IN PRÆTERNATURALI PARTU INSTRUMENTORUM APPLICATIONE.

Quam Tuebatur

JOAN. ANDREAS DEISCH,

AUGUSTANUS.

Argentorati 9 Aug. anno 1740.

§. I.

DE partu præternaturali differenti incumbit, deſcriptionem partus naturalis præmittere, ut eo melius partus p. n. concipi queat. Eſt autem partus naturalis ille ſitus infantis, ubi caput, pedes vel nates, tali modo orificio uteri, aperturæ ſuperiori pelvis & vaginæ incumbunt, ut contractione diaphragmatis, muſculorum abdominis, uteri, mole & motu fetus ſtimulatorum, ruptis membranis, excluſio illius abſque adjumento manus obſtetricantis, una cum ſecundinis fiat.

§. II.

Pelvis vocatur illa cavitas ab oſſibus coxæ, oſſe ſacro & coccygis, partim ſymphyſi cartilaginoſa, partim ſymphyſi oſſificationis cum ſe invicem connexis formata. Utraque oſſa coxæ componuntur, a tribus oſſibus, in infantibus ſymphyſi cartilaginoſa, in adultis vero ſymphyſi oſſificationis inter ſe junctis. Quæ in facie externa ſuo concurſu acetabulum oſſis femoris, in interna vero maximam partem pelvis conſtituunt. Hæc oſſa ſeorſim ſumta, ſub nomine oſſium ilei, iſchii & pubis veniunt. Os ſacrum eſt illud os, partibus oſſium ilei lateralibus ſymphyſi cartilaginoſa junctum, & figuram trianguli referens; in quo notandum baſis ſeu pars ſuperior, vertex ſ. inferior, facies anterior ſ. concava, facies poſterior ſ. convexa; in infantibus ex quinque componitur oſſibus, adultis in unum ſymphyſi oſſificationis coalitis; in parte inferiore ſeu vertice invenitur os coccygis e quatuor vel quinque oſſiculis partim ligamentis, partim ſymphyſi cartilaginoſa & oſſificationis inter ſe junctis, conflatum. Eam ob cauſam aliquo motu gaudet, præſertim in partu. Prolixior horum oſſium deſcriptio videatur apud *Winslow Traitè des oſſets N.* 508. *ad N.* 517. *&* *N.* 573. *ad N.* 605. & *Deventer in novo lumine obſtetricant. Edit. Lugd. Batav. pag.* 14. *& ſequent.*

§. III.

Dividitur autem pelvis in partem ſuperiorem ſeu largam, ſolummodo a parte ſuperiore oſſium ilei formatam, & in inferiorem ſ. fundum ab oſſibus, ilei, iſchii, pubis, ſacro & coccygis compoſitam. In arte obſtetricia ad meliorem ſitus infantis cognitionem, aliter adhuc dividi poteſt pars inferior ſ. fundus pelvis, nempe (1) in aperturam ſuperiorem, ubi notanda poſterius (a) portio ſuperior ſ. baſis oſſis ſacri; ad latera (b) linea prominens a ſymphyſi cartilaginoſa oſſium ilei cum oſſe ſacro, uſque ad eminentiam obliquam ſymphyſi oſſificationis oſſis ilei & pubis formatam tendens, & partem largam pelvis a fundo diſcernens. (2) In partem pelvis mediam poſterius portione media oſſis ſacri, ad latera baſibus oſſium ilei & corporibus iſchii, una cum eorum ſpinis, anterius vero corporibus & angulis oſſium pubis conflatam. (3) In aperturam inferiorem, poſterius a vertice oſſis ſacri, ad latera tuberoſitatibus oſſium iſchii, anterius ramis iſchii & pubis compoſitam.

§. IV.

Ad meliorem pelvis cognitionem ejus differentia ſpecifica cum pelvi virili adhuc præmittenda erit. Differunt autem oſſa pelvis muliebris ab oſſibus pelvis virilis in eo, (1) os ſacrum mulierum magis retrorſum inclinatur, (2) oſſa ilei magis a ſe invicem diſtant, (3) apertura pelvis ſuperior (§.3. n. 1.) aliquomodo ad figuram ellipticam accedit. (4) Tuberoſitates oſſium iſchii non tantum introrſum verſæ ſunt, uti in viris, ſed extrorſum, eo majorem pelvi capacitatem conciliantes. (5) Rami iſchii & pubis majorem arcum formant & magis a ſe invicem recedunt, uti hoc facile in omnibus ſceletis obſervari poteſt.

§. V.

Hæc oſſa interdum in partu difficili in junioribus a ſe invicem recedunt, & capacitatem pelvis adaugent; uti hoc *Riolan. Antrop. lib.VI. cap.XII. Spigelius de hum. corp. Fabric. lib.II. cap.XXIV. Paræus lib.XXIV. cap.XI. Guillemeau lib.II. cap.I. Thom. Bartholin. anat. lib.IV. cap.XVI. Harvejus de generat. animal. exercitat. LVII. Stalpart van der Wiel obſerv. centur. I. obſerv. LXVI. Diemerbroeck anat. lib.IX. cap.XVI. Deventer obſerv. ſur les accouch. cap.III. & Peu pratique des accouchemens cap. XII. Verdieux abregè de l'anatomie du corps humain pag.* 106. *& ſequent.* deſcribunt; ego ipſe quod hunc caſum concernit, obſervavi una cum experientiſſimo D. Dr. *Saſchio*, Rei obſtetriciæ Argentinenſis adjuncto meritiſſimo, fautore meo omni honoris cultu proſequendo, in cadavere puerperæ in theatro anatomico diſſecto, menſe Decembri anni præterlapſi, oſſa pubis ad tres circiter lineas a ſe invicem diſtantia, ita ut digitis facile introrſum & extrorſum premi potuerint. Negari attamen haud poteſt, horum oſſium receſſus facilius & ſæpius, in rachitide laborantibus Gallice nouèes, quam in aliis ſubjectis contingere.

§. VI.

Ex hac pelvis deſcriptione (§. 2. 3. 4.) malam oſſium pelvis conformationem facile detegere licet; oſſe enim ſacro in facie concava nimis introrſum verſo, oſſibus ilei, tuberoſitatibus ramiſque oſſium iſchii & pubis nimis introrſum poſitis, capacitas pelvis ita imminuitur, ut capiti infantis nullo modo exitus concedatur, neceſſarioque partus præternaturalis, ex hac mala conformatione oriatur.

§. VII.

Variæ interim partes in hac pelvi locantur. e. g. veſica urinaria, ad faciem internam angulorum oſſium pubis ſita, uterus, ejus ligamenta, ovaria, tubæ Fallopianæ, vagina inter veſicam & inteſtinum rectum ſita; inteſtinum rectum cum ſuis muſculis, vaſa tam arterioſa, quam venoſa, nervi, muſculi.

§. VIII.

Omnes has partes (§. 7.) ſpeciatim deſcribere nimis prolixum foret, itaque de utero, ejus vagina, ut & de partibus cum illis connexis, quarum cognitio in arte obſtetricali maxime neceſſaria, aliquid dicendum erit.

§. IX.

Eſt autem uterus corpus cavum, molle, pulpoſum, copioſiſſimis vaſis ſtructum, facile extenſile, valde elaſticum, in pelvi inter veſicam urinariam & inteſtinum rectum, in non gravidis, ſatis libere abſque firmiore adnexu ligamentoſo ſitum, nec multum preſſum, dum expanſa peritonæi membrana defenditur. Gaudet figura turbinata, membranis & fibris ſubſtantiam quandam ſpongioſam formantibus, quibus vaſa ſanguifera copioſiſſima intertexta ſunt, ita ut uterus præprimis in gravidis totus quantus vaſis conſtare videatur. Vaſa arterioſa accipit uterus partim ab arteriis ſpermaticis, partim vero ab hypogaſtricis ſ. iliacis internis, ut & nonnullos ſurculos ab arteria pudenda externa a crurali proveniente. Vaſa venoſa oriuntur vel a venis hypogaſtricis ſ. iliacis internis ſub nomine venarum pudendarum hypogaſtricarum venientia, copioſos inflexus, anaſtomoſes & plexus reticulares uti arteriæ formantia, valvuliſque carentia, cum venis hæmorrhoidalibus internis ac per conſequens cum vena portæ communicantia. Nervi ad uterum tendentes proveniunt a lumbaribus, ſacris, & plexu hypogaſtrico, a nervo ſympathetico magno ſ. intercoſtali formato.

§. X.

Dividitur uterus (1) in fundum (2) partem mediam ſ. corpus, & (3) cervicem ſ. collum uteri. Fundi uteri eſt pars ejus concava craſſa, in qua notandæ fibræ circulares a Cl. *Ruyſchio* pro muſculo habitæ, vid. ejus tractatum de muſculo in fundo uteri reperto. Corpus ſeu pars media, ſitum eſt inter fundum & cervicem maximam partem cavitatis uteri conſtituens. In ſuperficie ſua interna inveſtitur membrana valde tenui, multis foraminulis pertuſa. Magnitudo hujus cavitatis in virginibus uti rima apparet, in gravidis vero valde adaugetur. Cervix ſ. collum uteri, eſt ejus pars inferior, cum parte vaginæ ſuperiore connexa; in qua notandum (1) orificium uteri, cum fiſſura tranſverſali, & labris nempe inferiore & ſuperiore, dividitur itidem in orificium internum cavitatem uteri reſpiciens, circa quod parvæ lacunæ & granula globoſo-glanduloſa, humorem mucoſum ſecernentia reperiuntur & in externum ad vaginam uteri tendens (2) globus tanquam pars a vagina circumducta, ubi monendum, quod majorem aream in parte poſteriore quam anteriore conſtituat.

§. XI.

Ligamentorum uteri vulgo duo paria numerantur, nempe lata & rotunda; ligamenta uteri lata ſunt, duplicatura ſubſtantiæ membranaceæ peritonæi, ſubſtantia cellulari intertexta, adnectuntur parti laterali uteri, & portioni muſculi pſoas ad corpora vertebrarum lumbarium reſpicien-

cienti. Inter duplicaturam horum ligamentorum locantur ligamenta rotunda, quorum fabrica congeriem ſiſtit vaſorum cum vaſis uteri communicantium, adeoque improprie ligamenta vocantur. Tubæ Fallopianæ ſunt duo canales molliuſculi, conici & vermiformes, in hemicyclos flexi, duabus extremitatibus gaudentes, altera valde anguſta, angulo fundi uteri in quovis latere adnexa & orificio vix ſetam admittente, in cavitatem uteri hiante; inde augetur gradatim diameter tubarum, deſinuntque hæ tubæ in alteram extremitatem multo latiorem, orificio amplo gaudentem, fimbriiſque membranoſo carneis circumpoſitis ornatam, & utrinque verſus ovarium recurvatam. Ovaria, teſticuli quoque muliebres dicta, ſunt duo corpora albicantia, ovalia, complanata, & longiuſcula, ad latera uteri ſita, uteroque per duo valida ligamenta ad diſtantiam binorum circiter pollicum in duplicatura pinnæ poſterioris ligamenti uteri lati annexa. Componuntur texto ſpongioſo admodum ſtricto, pluribuſque ſphærulis ſ. veſiculis valde pellucidis, hicque apparatus totus quantus involvitur membrana quadam communi. Dictæ ſphærulæ reperiuntur potiſſime in ſuperficie ovariorum, quorum ſubſtantiæ ſpongioſæ ita adnectuntur, ut hæc illis corticem quaſi ſ. ſpeciem alicujus calicis ſpongioſi largiatur, cui ſphærulæ inſident; hæ ſphærulæ repletæ ſunt humore lymphatico ad ignem inſtar albuminis ovi concreſcente, atque duabus gaudent membranulis concentricis, ſibi invicem arctiſſime nexis. Adhærent calice ſuo extremitatibus minutiſſimis vaſorum, §.9. enumeratorum, atque fere non niſi poſt uſum veneris apparent, (cum in fæminis a mare penitus ſeparatis & in vetulis vix conſpiciantur) dein intumeſcunt ſenſim ſenſimque & magis pellucent, hinc craſſiores evadunt, & in formam papillæ ſic dilatant membranam ovarii, ut ovula ultra ejus ſuperficiem emineant, a pedunculo ſuo pendeant, ac poſtmodum ob ovario ſeparentur, in cujus ſubſtantia, effracta membrana, cicatriculam cavam ſenſim iterum coaleſcentem relinquant.

§. XII.

Vagina uteri eſt canalis membranoſo-muſculoſus, a partibus genitalibus externis ad cervicem ſ. globum uteri inter veſicam urinariam & inteſtinum rectum tendens, in virginibus longior & anguſtior, in mulieribus vero brevior & largior exiſtens; ſitus ejus eſt aliquomodo obliquus, ita ut magis elevata ſit in parte poſteriore & interna, quam anteriore & externa. Extremitas ſ. pars poſterior unitur corpori ſ. globo uteri (§.10.) ubi adhuc notandum, quod paries vaginæ inteſtino recto incumbens magis ab orificio diſtet, quam ille paries ad veſicam ſitus. Corpus ſ. pars vaginæ media conflatur textura ſpongioſa multis vaſis ſanguiferis intertexta, in ipſius concavitate multæ inveniuntur rugæ plus minus tranſverſales, propria membrana inveſtitæ; in convexitate vero plexus vaſculoſi rete mirabile æmulantes. Extremitas anterior format introitum vaginæ, infra orificium urethræ & ſupra foſſulam commiſſuræ inferioris alarum ſ. labiorum vulvæ ſitum. Circa has partes multæ adſunt lacunæ liquorem mucoſum & ſebaceum pro lubricatione vaginæ excernentes.

§. XIII.

§. XIII.

Ad partes in arte obſtetricali ſcitu neceſſarias etiam referuntur perinæum, labia ſ. alæ pudendorum, pubes, frænulum, foſſula navicularis, orificium urethræ, hymen, clitoris, nymphæ, carunculæ myrtiformes, placenta uteri, funiculus umbilicalis, membranæ.

§. XIV.

Perinæum eſt ſpatium inter orificium ani & commiſſuram alarum inferiorem. Labia ſ. alæ pudendorum ſunt productiones cutis, textura ſpongioſa & adipe compoſitæ, a pube verſus perinæum tendentes, & ſinum ſ. cavitatem longiuſculam a parte media & inferiore pubis, uſque ad perinæum formantes; concurſus harum alarum vocantur commiſſuræ, quæ iterum dividuntur in commiſſuram ſuperiorem & inferiorem. Pubes eſt eminentia larga in parte inferiore regionis hypogaſtricæ; frenulum eſt ſpecies ligamenti membranacei, a commiſſura alarum inferiori formati, foſſulam navicularem cum partibus vicinis conſtituens. Foſſula navicularis eſt cavitas a frænulo & introitu vaginæ formata; hæ duæ partes frænulum & foſſula navicularis poſt primum partum evaneſcunt. Clitoris eſt eminentia glandem referens, ſita infra commiſſuram labiorum ſuperiorem, cum præputio ſuo a replicatione cutis alarum internæ formato. Nimphæ ſunt replicationes prominentes cutis internæ alarum, a præputio clitoridis ad utraque latera introitus vaginæ tendentes; orificium urethræ eſt prominentia in intervallo nympharum & infra clitoridem ſita; hymen eſt membrana modo circularis, modo ſeminularis, in virginibus introitum vaginæ coarctans, a concurſu membranæ internæ vaginæ cum membrana ſ. cute interna alarum formata. Carunculæ ſunt partes irregulares dilacerati hymenis; ſpecialiorem deſciptionem harum partium dedit *Winslow Traité du bas ventre N. 624. & ſeq.*

§. XV.

Placenta eſt corpus innumerabilibus arteriis, venis, vaſis & folliculis lymphaticis compoſitum, utraque ſua ſuperficie a chorio tectum, dividitur in partem convexam ordinarie fundo uteri adnexam, & concavam, e cujus medio vena umbilicalis & duæ arteriæ ejuſdem nominis proveniunt; funiculus umbilicalis eſt chorda e medio placentæ ad umbilicum infantis tendens; componitur e duabus arteriis ab arteriis fetus hypogaſtricis, & una vena e medio placentæ provenientibus, vaginæque a chorio & amnio formatæ incluſis, cujus longitudo variat. Membranæ ſunt continuationes tunicarum ovuli, placentam in utraque ſuperficie inveſtientes, & ſaccum quendam, fetum & ejus aquas continentem formantes. Dividuntur communiter in duas laminas, externam chorion, internam amnios vocatas.

§. XVI.

Partus præternaturalis vocatur impedita fetus excluſio, ubi quidem dolores vehementiſſimi adſunt, attamen aut ob malam oſſium pelvis forma-

mationem (§. *6.*) aut ob ſitum infantuli perverſum, ingreſſum capitis, pedum vel natum in pelvim a linea recta deflectentem, vel ob ipſam fetus defigurationem, ille nullo modo naſci poteſt, niſi auxiliatrix manus obſtetricans ei certis encheireſibus exitum conciliet.

§. XVII.

Situs infantis in utero debitus partum felicem & naturalem efficiens eſt, quando infans capite orificio uteri & aperturæ pelvis in recta linea incumbit, humeri verſus oſſa ilei ponuntur, pedes vel nates pelvim in linea recta ingrediuntur. In his jam memoratis caſibus infans naſci poteſt, in omnibus vero aliis his contrariis infans naturaliter i. e. ſine adjumento artificiali naſci non poteſt. Ex hac deſcriptione facile patebit quod, quo magis ſitus perverſus (elucet enim hic, contraria ſi conſideremus) a ſitu naturali recedit eo difficilior ſit partus præternaturalis.

§. XVIII.

Cauſæ hujus ſitus dependent maxima parte a ſitu uteri obliquo, ſitus vero hic obliquus non dependet a ligamentis propter facultatem extenſivam laxatis uti Cl. *D. Deventer in jam citato libro Cap. XI.* dicit, alias in talibus gravidis omni tempore graviditatis uterus obliquus neceſſario etiam ſitum infantis obliquum, & partum præternaturalem efficere deberet, quod tamen experientiæ contrariatur; inveniuntur enim mulieres, quæ jam aliquot infantes partu naturali in lucem ediderunt, interim a ſitu infantis obliquo & partu præternaturali non immunes vivunt; cauſa igitur hujus mali in alio loco quærenda erit.

§. XIX.

Eſt autem cauſa ſitus uteri obliqui probabiliter hæc: ovulum coitu prolifero animatum, ab ovario ſeparatum (§. 11.) in cavitatem uteri per tubam Fallopianam allatum, cum calice ſuo contractione uteri æquabili, fundo illius implantatur & accreſcit, ex quo placenta uteri una cum funiculo umbilicali oritur, hac placenta in medio fundi uteri hærente, ob ejus gravitatem uterus in ſitu erecto tenetur, etſi gravida motibus corporis ſui uterum gravidum in unum vel alterum latus pellat, & ſitum obliquum aliquomodo illi conciliet, in hoc tamen permanere nequit ob pondus placentæ in medio uteri ſitæ; hoc calice ovuli imprægnati vero, vel ob contractionem uteri inæqualem, vel ob ſitum imprægnatæ ſtatim poſt coitum inquietum, non fundo ſed lateri cuidam uteri implantato & accreſcente, uterus ejus orificium una cum infante, creſcente placenta, a linea recta ad ſitum obliquum perducitur, neceſſario tempore partus caput infantis vel oſſi pubis vel oſſi ſacro, vel lineæ prominenti oſſis ilei (§. 3. N. 1.) apprimitur, eo ipſo exitus infantis difficilis imo impoſſibilis redditur, niſi manus obſtetricans hunc efficiat.

§. XX.

Auxilium a motu obſtetricali in caſibus (§. 16.) annotatis proveniens, eſt duplex vel ſine vel cum inſtrumentis. Sine inſtrumentis hoc fieri poteſt, quando partes infantis nondum tali modo a doloribus in pelvim coactæ ſunt, ut immiſſio manus in uterum eo interdicatur, in hoc enim caſu infans verſione adhuc extrahi & a matre liberari poteſt; in altero vero caſu ubi introductio manus in cavitatem uteri a partibus infantis in pelvim preſſis penitus impeditur, ut & in defiguratione infantis, abruptione ejus capitis, applicatio inſtrumentorum, neceſſario requiritur ad conſervandam matris vitam.

§. XXI.

Primus itaque caſus applicationem inſtrumentorum neceſſario requirens à mala formatione pelvis (§. 6.) tantum, vel etiam capitis infantis dependet. Signa hujus mali ſunt ſequentia: infans, ſicuti in partu naturali, cum capite apparet, dolores adſunt, membranæ rumpuntur, aquæ contentæ exeunt, interim tamen caput infantis ſemper hæret ad aperturam pelvis ſuperiorem, ſine partus progreſſu, quando digitis tangitur, percipitur caput ab impedimento quodam retardari, & in exitu ſuo impediri, dolores interim adſunt modo vehementiores, per primum, ſecundum, tertium imo quartum diem durantes, attamen caput ſemper in exitu retardatur, vires parturientis proſternuntur, ſudores, lipothymiæ, convulſiones, imo ipſa mors accedunt, niſi infans a matre ſeparetur.

§. XXII.

Cauſæ hujus mali quærendæ ſunt, ut jam dictum eſt, vel in mala pelvis formatione, vel in nimia capitis magnitudine (§. 21.); capite enim nimis magno exiſtente, citius illud a corpore diſcerpitur, quam extrahitur. Hæc extractio vero manu peragi non poteſt, capite jam totam pelvis capacitatem occupante, manuſque introductionem impediente; etſi hæc introductio poſſibilis eſſet, interim tamen caput per pelvim ob malam formationem tranſire nequit, itaque ad inſtrumenta confugiendum erit.

§. XXIII.

Ad hanc extractionem (§. 22.) varia ab authoribus commendantur inſtrumenta, qualia ſunt hamuli varii modo incurvati, inſtrumentum a Mauriceau *tire-tête* vocatum; attamen omnia hæc inſtrumenta partim ob difficiliorem applicationem, partim etiam ob accidentia tali operationi ſupervenientia merito rejiciuntur. A vehementi enim adhibenda vi, in extractione capitis, magnitudine ſua nec apertione nec excerebratione cranii imminuti, facile contuſiones uteri, vaginæ, rupturæ perinæi, colli veſicæ, imo mors ipſa, ſuperatis multis doloribus parturienti cauſantur.

§. XXIV.

Merito ab optimis rei obſtetricalis ſcriptoribus apertura & excerebratio cranii commendantur; hac enim encheireſi, magnitudo capitis multum imminuitur, partes non tam valide premuntur, inflammationes uteri, contuſiones vaginæ, rupturæ colli veſicæ & perinæi præcaventur. Ad hanc itaque operationem *Deventer l. c. pag.* 272. vulgarem cultrum inciſorium ſufficere exiſtimat, ſingularique inſtrumento non opus eſſe; van *Horn. in libello Siphra & Phua pag.* 201. aperturam cum forcipe & cultro communi, quorum apices abrupti erant, tentavit; la *Motte* cum cultro inciſorio vaginæ incluſo. Attamen omnia hæc inſtrumenta non tam ſecure applicari poſſunt, quia inſufficientem aperturam cranii, multo adhuc cum labore efficiunt; ex cauſa artis obſtetricalis Magiſter & Practicus feliciſſimus *Dn. D. Fried.*, Patronus & Præceptor meus honoratiſſimus, inſtrumenta longe aptiora ſibi fabricari curavit. Sunt vero horum inſtrumenta tria; primum vulgo *trois-quarts* vocatum, eſt inſtrumentum, enſis laminæ ſimile, vaginis duplicibus orichalceis incluſum, quarum una mobilis, altera vero immobilis, lamina adnectitur vaginæ mobili mediante trochlea, ita ut apprehenſo quatuor digitis inſtrumenti manubrio, & applicato prominentiæ vaginæ mobilis pollice, lamina ad latitudinem quatuor vel quinque pollicum extrudi poſſit: longitudo hujus inſtrumenti cum ejus manubrio vix pedis longitudinem ſuperat, latitudo laminæ vero quinque circiter lineas habet. Secundum inſtrumentum eſt lamina ſeu ſerra manubrio inſtructa, longitudo hujus inſtrumenti quindecim pollices habet, ita ut manubrium ſex, lamina vero novem pollicibus gaudeat, in parte laminæ anteriore circiter ad 4. pollices adſunt dentes ſerrati, pars vero poſterior glabra & lævigata exiſtit; latitudo hujus laminæ e quinque lineis conſtat, denſitas vero ex duabus. Tertium inſtrumentum eſt cochlear in parte ſua concava dentibus in modum ſerræ poſitis inſtructum, longitudo ejus cum manubrio quatuordecim habet pollices, quorum decem manubrium quatuor vero cochlear componunt, latitudo hujus cochlearis duobus, altitudo uno cum dimidio gaudet pollicibus.

§. XXV.

Non ſolum ad hanc extractionem (§. 22.) apta inſtrumenta, ſed etiam ſitus parturientis aptus requiritur. Hic ſitus vero ita ſe habeat, parturiens ponatur tranſverſaliter ſupra lectum, tali modo ut os ſacrum una cum tuberoſitatibus criſtarum oſſium ilei, margini lecti, culcitris firmioribus bene munito, incumbat, capite aliquo modo erecto, cruribus a ſe invicem ſeparatis & tali modo curvatis, ut plantæ pedum parturientis, femoribus, ad utraque latera obſtetricantis, aſſidentium, crura femoraque parturientis, firmiter tenentium, nimiamque jactationem corporis impedientium, innitantur; ſcapulæ & caput parturientis pulvinaribus & culcitris firmioribus probe muniantur, a tertia perſona, cujus utraque manus claviculis & pectori imponantur in eodem ſtatu conſerventur, ſimulque interdicatur, ne pars ſuperior corporis moveri queat. Parturiens ſic poſita obtegitur adhuc lodice duplicata a regione epigaſtrica uſque ad plantas pedum pendente, partim ad debitam verecundiam ſervandam,

partim vero ad impediendum, ne aſſidentes videant, quomodo hæc operatio peragatur.

§. XXVI.

Adhibitis his omnibus (§. 25.) obſtetricans locum ſuum inter has duas perſonas aſſidentes occupet, & bene obſervet, ut introitus vaginæ & brachium ſuum in linea recta conſtitutum ſit, hoc enim non animadvertens nimis cito defatigatur, eoque ipſo in operatione impeditur; quod ſellam cui inſideat, attinet, probe attendat, ne nimis magna exiſtat, ut facile pedibus ad & ab ſe removeri poſſit, obſervatis etiam his, obſtetricans, digitorum tactu, ſitu infantis explorato, iiſque ad fontanellam ſeu verticem relictis, altera manu inſtrumento *trois-quarts* vocato (§.24.) cum omni attentione per vaginam uteri ad caput allata aperiat cranium, in hanc aperturam immittat ſerram (§.24.) & mediante ea aperturam ampliet in forma trianguli, cujus baſis ſuperius, apex vero inferius ſit; triangulo hoc, pollice, in cavitatem cranii depreſſo, tentet digitis meninges dilacerare, quando vero meninges ob firmiorem ſuam texturam digitis dilacerari non poſſunt, introducat cochlear (§. 24.) parte concava, dentibus inſtructa ad volam manus verſa, in cavitatem cranii, cum hoc enim facile meninges dilacerare & cranium excerebrare poterit; excavato cranio, ejus oſſa ad ſe invicem comprimantur & caput, imminuta ejus magnitudine, una cum corpore extrahatur, extracto corpore infantis, ſeparatio ſecundinarum ſimul intendatur, qua peracta, puerpera in lectum puerperii, cortinis, ad arcendum lumen, bene munitum, ponatur; in primis tribus vel quatuor diebus omnes confabulationes interdicantur; ægrota juſculis carnium tenuiorum ſine pane nutriatur; partes genitales tumefactæ cataplaſmatibus reſolventibus & lenientibus tractentur; fluxus lochiorum promoveatur. His omnibus bene obſervatis ſpe lactari poſſumus, puerperam ſanam e puerperio reſurrecturam eſſe, uti hoc vidi in puerpera 22. annorum ob malam pelvis formationem & dolorum vehementiam convulſionibus correpta, a celeberrimo *D. Dr. Fried.*, Præceptore meo omni obſervantia colendo, præſentibus ſuis auditoribus in noſocomio hujus urbis civili, per operationem deſcriptam ab infante 1739. die 6. Januarii liberata, & intra ſpatium quinque hebdomadum integra reſtituta.

§. XXVII.

Attamen aliquis mihi objiciet, eſne de morte infantuli certus necne? Infante enim adhuc vivente, eum operatione trucidas, homicidiumque committis. Antequam ad hanc objectionem reſpondeam, neceſſarium erit hanc quæſtionem formare: liceat ne ad conſervandam matrem caput infantis aperire; caput enim aperiendo, infans vivus adhuc exiſtens neceſſario trucidatur. Reſponſio objectionis invenitur in tractatu titulum gerente *Pratique des accouchemens par Mr.* Peu, *maitre chirurgien à Paris* 1694. *p.* 364. *&* 365. ex quo, reſponſum Doctorum Facultatis Theologicæ Collegii Navarræ Pariſiis huic diſſertationi inſeram: doctores ſubſignati prædictum remedium nefas capitale eſſe cenſent, cum directe tendat ad fetus animati occiſionem, ſicque etiam cooperetur innocentis neci,

ci, quod intrinſece malum eſt. Actum in Collegio Navarræ 25. Aprilis 1648.

§. XXVIII.

Verum hoc eſt, & contra omnes leges tam Religionis quam Summorum Imperantium militat, infantem de cujus vita adhuc certa adſunt ſigna ad ſalvandam matrem occidere; interim in hoc caſu ſigna de vita infantis tam incerta ſunt, capite enim pelvim ingreſſo, aquiſque effluxis, infans a contractione uteri tali modo premitur, ut non amplius ſe movere queat; & licet ſe moveret, a matre partim ob dolorum vehementiam, partim ob convulſionum præſentiam non percipitur; introductio manus vero ad funiculum umbilicalem palpandum, a capite in pelvim firmiter preſſo in totum impeditur, arteriis enim umbilicalibus in ſyſtole & diaſtole adhuc conſtitutis, de ejus vita certi eſſe poſſumus, ſed in hoc caſu experiri non licet; alia vero ſigna valde dubia ſunt. Aggreditur itaque obſtetricans inſtrumentis, non infantem de cujus vita certus eſt, & ſicut in jure inculpatæ tutelæ permittitur, aggreſſorem mortem nobis minitantem, niſi depelli aliter poſſit, e medio tollere, cur non obſtetricans infantem tanquam aggreſſorem matris, non aliter depellendum, de cujus vita inſuper incertus eſt, ad vitam matris ſalvandam, e medio tollat.

§. XXIX.

Ad eumdem caſum (§. 22.) annumerari debet, caput infantis abruptum in utero remanens. Abrumpitur vero caput, quando infans pedibus vel reliquis corpuſculi ſui partibus prius naſcitur, caput vero ob malam pelvis formationem (§. 6.) aut ob ejus nimiam magnitudinem per cavitatem pelvis exire non poteſt, vel ob mortem infantis in utero jam prægreſſam, per adhibitam aliqualem vim in extractione a trunco ſeparatur. Ad hanc operationem, irritis omnibus adhibitis lenioribus encheireſibus, varia inſtrumenta ab autoribus deſcribuntur. Nonnulli forcipes in parte interna dentibus ferreis inſtructos, vel glabros ad caput extrahendum, uti *Puiſſeaux*, Palfin, alii vero ſicuti Amand & Gregoire ſacculum e filo ſerico fortiori in forma retis paratum, quinque annulis, in quibus reſticula ſerica, contractionem hujus ſacci promovens, inſtructum, cum inſtrumento hamo aliquomodo ſimili & inde *Hameçon* vocato, vid. *Amand Obſervations ſur la pratique des accouchemens à Paris* 1714.; adhuc alii uti Mauriceau & Waldgrave faſciam cujus longitudo aliquot ulnas, latitudo vero quatuor digitos tranſverſales implet, ſuadent; tandem Dionis hamulos vel orbitæ vel foramini occipitali, vel auribus applicandos commendat.

§. XXX.

Interim mox enarrata inſtrumenta minus apta ſunt magnitudinem capitis imminuendam, itaque van *Horn* & alii practici ſuadent, & quidem melius, apertionem capitis circa fontanellam, mediante cultello vel inſtrumento *trois-quarts* vocato (§. 24.) eam ob rationem, ut cerebrum ab oſſibus cranii preſſum exire, eo ipſo vero magnitudo capitis imminui poſ-

ſit; digitis faucibus immiſſis, pollice reliquæ parti colli applicato, extractio tentanda, ſi vero ob majorem reſiſtentiam, illa minus procedat, tunc fontanella, apertura oſſium cranii, in forma trianguli ſerra amplietur, depreſſa parte exſecta, in ipſam cavitatem cranii ne uterus lædatur, duobus digitis huic aperturæ immiſſis, iterum extractio tentanda, irritis etiam his encheireſibus, hamulus duabus curvaturis inſtructus, in canthis oculorum majoribus eſt firmandus, quando vero hamulus in canthis oculorum firmari non poſſet, major apice obtuſo inſtructus in aperturam cranii immittendus, oppoſita interim in eodem loco altera manu, ne hamulus perfracto oſſe, uterum ipſum lædat, cumque eo extractionis periculum faciendum eſſet. Capite adhuc exitui renitente, forceps a Buiſſeau inventa & facie interna dentibus ferreis inſtructa, adhibere debet, vel plenaria capitis diſſectio, cultello tanquam hamulus incurvato, largiorique manubrio inſtructo, quæ diſſectio vero rarius requiritur.

§. XXXI.

Non ſolum mala (§. 22.) recenſita, ſed etiam ſitus capitis ad marginem oſſis ilei vel pubis flebile hoc auxilium expetit. In hoc enim ſitu infans cum capite pelvim ingredi videtur, & niſi bene tactu diſtinguatur, obſtetricantibus, illud tantum per ſubſtantiam globi uteri tangentibus, facile imponit, partum ingreſſione infantis in pelvim abſolutum iri; interim parturiens per duorum vel trium dierum ſpatium laborat ſine fetus excluſione, & quod adhuc magis attendi meretur, primis nonnunquam diebus dolores maxime vigent, ita ut irritis defatigata laboribus, infanti animam inſcienter extinguat parturiens; cujus mortis cauſa imperitiæ obſtetricantium adtribuenda eſt; obſtetricantes neceſſario in hoc caſu non cum uno modo digito, ſed cum duobus aut tribus per vaginam in cavitatem uteri immiſſis digitis ſitum capitis explorare debent, ut illud leniore digitorum preſſione ab oſſibus pubis retrahant, quando vero hoc impoſſibile vel capitis plures quam tres partes ſupra oſſa pubis hærerent, verſione infans extrahendus, & ita mater cum infante in vita conſervare poteſt. Si autem hic tactus circumſpectus ab obſtetricantibus negligatur, tum caput retroflexum una cum brachio vel humero tali modo in cavitatem pelvis premitur, ut ad vitam matris conſervandam, nullum aliud remedium ſuperſit, quam extractio infantis cum inſtrumentis, vid. *Devent. l. c. cap. XL. XLVI. XLVII. & XLVIII.* & van *Horn. l. c. Part. II. cap. III. & X.*

§. XXXII.

Hiſce §. 22. 29. 31. memoratis annumerari meretur, ille partus ubi infans cum capite quidem in linea recta cavitatem pelvis ingreditur, & uſque ad introitum vaginæ pervenit, humeri vero male ſiti, unus ad oſſa pubis, alter vero ad os ſacrum plenarium exitum infanti non concedunt, ſi in tali itaque caſu cavitas pelvis magna, caput infantis aliquo modo parvum & manus obſtetricantium puſillæ ſint, ut introductio earum in vaginam & cavitatem uteri fieri poſſit, ad extrahendum illud brachium circa os ſacrum verſum, tum circumactio (*Herumdrehung*) infantis & ejus extractio locum habet, infanſque ac parturiens liberantur; cavitate pelvis vero tam parva, capite autem tam magno exiſtente, ut introductio manus interdicatur, nulla alia via ad conſer-

ſervandam parturientis vitam ſupereſt, quam apertio & excerebratio cranii, oſſiumque ejus ad ſe invicem compreſſio, ut manus in cavitatem uteri immiſſa, brachium ad os ſacrum verſum arripere & extrahere poſſit vid. van. *Horn. l.c.pag.309. & ſeqq.*

§. XXXIII.

Nec minus ſitus perverſus, ubi brachium infantis ſecundum ejus longitudinem extra vaginam propendet, imperitia obſtetricantium pejor adhuc redditur, hoc magis magiſque ad ſe trahendo, pectus cum abdomine firmius in cavitatem pelvis pelluntur, aditus & introductio manus ad debitam infantis verſionem impediuntur, tali modo ut irritis adhibitis omnibus encheireſibus, introductio manus in cavitatem uteri impoſſibilis ſit; ſine hac introductione vero nulla fetus excluſio ſperanda eſt, itaque ad ſalvandam parturientem, plurimi autores ſuadent abſciſſionem brachii, uti Paræus, alii vero hanc ſupervacaneam cenſent, ſolummodo brachium linteo obvolvunt, & cum manibus in parte humero proxima brachium arripiunt, illudque rotando & torquendo a corpore ſeparant, ſeparato brachio, pectus vel abdomen cultello, vulgo *trois-quarts* vocato, aperiunt, viſceribuſque exemtis, corpuſculum in duas vel plures partes mediante cultro inſtar hamuli incurvato dividunt, & partes diſciſſas, aut manibus, aut hamulis extrahunt; interim hæc operatio non ſemper parturientis vitam conſervare valet, uti van *Horn.l.c.pag.267. & ſequent.* teſtatur.

§. XXXIV.

Capite vero una cum pedibus vel brachiis pelvim ingrediente, niſi ſtatim ab initio infans vertatur, antequam caput cum his magis magiſque in eam prematur, ita ut introductio manus in totum impediatur, neceſſario cranium aperiendum & excerebrandum erit, ut infans extrahi queat, quod tamen in principio facillime infantis verſione impediri potuiſſet.

§. XXXV.

Ad partus, ob defigurationem infantis, præternaturales (§. 26.) pertinet hydrocephalus. Eſt vero hydrocephalus accumulatio humoris ſeroſo-lymphatici in capite; locus ubi hic humor coacervatur, diverſus exiſtit nempe (1) hic humor ſtagnat inter oſſa cranii & integumenta communia (2) inter cranium & meninges, (3) inter meninges & cerebrum. In primo caſu ubi humor inter integumenta & cranium ſtagnat partus adhuc fieri poteſt, integumenta enim ab humore ſatis expanſa facilius rumpuntur; in duobus ultimis vero caſibus hæc ruptura ob reſiſtentiam oſſium contingere nequit; igitur cranium mediante inſtrumento *trois-quarts* vocato aperiendum, ut humor exeat, & magnitudo capitis minuatur; hæc cranii apertura tantummodo requiritur, quando hydrocephalus prius quam reliquæ partes cavitatem pelvis ingreditur; in eo vero caſu, ubi pedes infantis pelvim ingrediuntur, infans circa lumbos duabus manibus apprehenſus, cum pectore brachiis & capite, uti in partu naturali non ſemel & ſimul extrahi poterit, ſed uno brachio poſt alterum extracto, una manu maxilla infantis inferior, altera vero ejus collum in parte poſteriore arreptum

ptum librando quaſi, germanice *ſchvanckend*, ad ſe trahitur; ſi verus hydrocephalus aderit, hac encheireſi maxima occipitis pars & tota facies (quia intra oſſa faciei & integumenta raro vel nunquam humor ille invenitur) extrahatur; reliqua vero capitis pars hoc modo in lucem edenda: digitis inſtar hamuli incurvatis, utrique oculi cantho majori immiſſis, altera vero manu collum comprehendenti, aliquali vi attamen quaſi librando trahendum, ita ut humor intra oſſa cranii contentus per ſuturas cranii exire cogatur, tegumenta acuminentur, & caput ad plenariam extractionem aptum evadat.

§. XXXVI.

Abdomen aquis repletum inſtrumentis non indiget ut *Dionis Traitè general des accouchemens pag.* 296. & *Mauriceau Lib. II. cap. XVIII. pag.* 304. ſuadent ut abdomen cultro acuminato aperiatur, ſed conſilium de la *Motte Lib. IV. cap. XI. pag.* 609. mihi melius videtur, quia applicatio inſtrumentorum in partu p. n. tam diu quam diu fieri poteſt differri debet. Eum in finem commendat, ut capite jam nato, ſi reliqua corporis pars exire nequeat, (hoc enim eſt ſignum aſcitis præſentis diagnoſticum) brachia, unum poſt alterum, non hamulis applicatis, ne frangantur, ſed duobus ſupra humerum ad flexuram cubiti allatis & ad ſe tractis digitis liberantur, apprehenſis dein utriſque brachiis librando quaſi totum corpus ad ſe trahatur, hac encheireſi vero humores in abdomine ſtagnantes hinc inde diſtribuuntur, & fortiori tractione in partem abdominis infimam coacti, eam diffringunt, ut exire poſſint, magnitudineque abdominis imminuta extractio plenaria facile ſuccedat.

§. XXXVII.

Monſtroſa fetus formatio interdum uſum inſtrumentorum requirit, uti hoc *Mauriceau Traitè des maladies des femmes groſſes pag.* 368. indicat, & jam laudatus in arte obſtetricali celeberrimus magiſter D. Dr. *Fried.* propria ſua praxi in fetu monſtroſo expertus eſt. Attamen in hoc caſu inſtrumenta non ſemper neceſſaria ſunt, uti hoc teſtatur exemplum partus fetus bicipitis ad pectora connati, vid. D. *Alberti Haller deſcriptio fetus bicipitis ad pectora connati Hanoveræ* 1739. *ut & diſſert. phyſ. medic. Forenſ. inaug. de fetu monſtroſo duplici, Marburgi Cattorum, reſpondente C. J. Wolfart.*

§. XXXVIII.

Membranæ fetus (§. 12.) nimis denſæ interdum etiam inſtrumento aperiundæ ſunt, præſertim in illo caſu, in quo placenta non in fundo uteri ſed ad ejus orificium internum adnata eſt, in tali enim caſu imminente partu, dilatationi orificii uteri vaſa orificio adnata divelluntur, aperiuntur, hæmorrhagiæ ſupervenientes, niſi debita extractione fetus impediantur, matrem & infantem jugulant. Ne autem hoc fiat, obſtetricans tactu digitorum locum in quo placenta minus adhæret, quærat, eo invento manum ſuam in cavitatem introducat, & cum unguibus membrana dilacerare tentet; interim quia decoro obſtetricantium contrariatur, in ſuis digitis ungues, ungulis aquilæ ſimiles perferre, unguibus abſciſſis membranæ præſertim dolo-

doloribus expanſæ, interdum rumpi nequeunt; ad hunc igitur finem acus vaginæ incluſa ab Honoratiſſ. meo præceptore D. Dr. *Friedio*, inventa eſt, quo cum facillime membranæ rumpuntur, ut infans debita verſione extrahi queat.

§. XXXIX.

Antequam huic diſſertationi finem imponam, nonnulla adhuc dicenda erunt de ſectione cæſarea. Sectio cæſarea eſt illa operatio chirurgica, qua mediante abdominis muſculi & uterus inciſione uſque ad ejus cavitatem penetrante, aperiuntur, ad extractionem fetus, nulla alia via poſſibilem peragendam. Unica modo ex cauſis partum p. n. formantibus, (§. 16.) nempe mala conſtitutio oſſis ſacri & pubis, aperturam pelvis ſuperiorem tali modo anguſtans, ita ut introductio manus obſtetricantis penitus impediatur, hanc operationem in vivis requirit. Autores valde diſſentiunt an hæc operatio abſolute lethalis ſit nec ne? *Mauriceau* & *Guillemeau* eam abſolute lethalem ob majus uteri vulnus cenſent, vid. *Mauric. l. c. pag.* 353. *la Motte* autem *l. c. pag.* 622. *& ſeqq.* contrarium duobus exemplis probat, & lethalitatem abſolutam hujus operationis ex vulneratione uteri refutat. Nec minus ille caſus ſclopeto armentario vulneratæ abunde teſtatur, vulnerationem uteri non abſolute lethalem exiſtere. Vid. diſſert. *de utero gravido una cum fetu vulnerato* Argentorat. 1735. autore Reichardo habita, in qua varii caſus allegantur.

§. XL.

Ad hanc operationem peragendam in fæmina adhuc viva inciſio cruciata fundum uteri ſimul penetrans, ad longitudinem quinque vel ſex pollicum, cultello, Gallice *Biſtouri* vocato, & non cum novacula; (uti nonnulli nomen chirurgorum præ ſe ferentes tentari auſi ſunt) ad latus lineæ albæ fiat; peracta inciſione infans cum ſecundinis extrahatur, vulnus abdominis vero ſutura interciſa, Gallice *l'entre coupèe*, conſolidetur, adhibitis debitis remediis, injectionibuſque; uterus vero contractione labia ſua ſeparata ad ſe invicem premit, & ſic conſolidationem promovet. In mortuis autem abdomen una cum utero ſectione ſufficientis magnitudinis aperitur, infanteque extracto, ſutura iterum clauditur.

§. XLI.

Negari interim nequit omnes has operationes, illas ſi excipias a mala formatione pelvis & fetus provenientes (§. 16.), verſione infantis debito tempore inſtituta evitari poſſe. Obſtetricantibus igitur intereſt omnibus viribus anniti percepto infantuli ſitu perverſo, eum jam memorata verſione e periculo liberare, quod alias non ſolum infanti matrique, ſed ſimul obſtetricanti imminet; applicatio enim inſtrumentorum niſi ſumma cum circumſpectione adhibeatur, multa & dira mala ſecum ducit, & inſtrumenta in imprudentis manu, ſunt uti gladius in manu furibundi. Creator vero benigniſſimus, omnibus parturientibus præſertim his enarratis caſibus laborantibus, calamitatum ſuarum felicem concedat

F I N E M.

LXXIX.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA, DE NON DIFFERENDA SECUNDINARUM ADHÆRENTIUM EXTRACTIONE

Quam Præſide

D. D. JO. CASPARO KUCHLERO.

Tuebatur

JO. VALENTIN. HARTTRAMFFT,

LIPSIENSIS.

Lipſiæ 23 Decembris anno 1735.

§. I.

Inſtituti ratio.

IN portu naufragia fieri, & ſummum quandoque rerum diſcrimen incurrere in ipſo operis fine eos, qui rem peractam autumant, ubi coronis impoſita nondum fuit, quotidiana experientia loquitur. Cum primus id fati genus experiuntur, qui curam uteri hominiſque naſcentis ſuſcipiunt, obſtetricantes medici, utpote qui, fetu in lucem edito, propitia etiam Lucina, probe norunt, totius partus negotium abſolutum tunc nondum eſſe, quin potius non levem oboriri difficultatem, reſtitantibus ſecundinis, perſentiſcunt, quo ipſo verum eſſe cognoſcunt Philoſophi effatum:

Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι.

Secundæ meditationes ſapientiores (*a*). Idem & ego ſenſi, ex quo difficillimum artis obſtetriciæ campum ingreſſus ſum, magnamque ſemper habui habeboque magiſtris meis, imprimis vero Argentoratenſi, gratiam, qui me attentum fecerunt ad ea, quæ, edito partu, cum matre, maxime quod ſecundinas attinet, fieri adſueverunt. Majori rerum uſu, cum practicam vitam agerem, edoctus ſum, cum omnia tranquilla eſſe putarentur, gratulationes de felici enixu matrum haud raro in lamentationem verſas fuiſſe, ob ſupervenientia, remanentibus ſecundinis, gravia & lethalia quandoque ſymptomata. Hanc difficultatem ſine dubio antiqui noverant, quibus felix ſecundinarum extractio tanti momenti viſa eſt, ut Deam partus poſterioris Præſidem conderent, Genetam appellatam prout autor eſt *Plutarchus* (*b*): Δαίμων ἐςὶ ἡ γενείτα περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς λοχείας τῶν φθαρτῶν.

Nec ultimo inter Deas partuum, Hecaten, Genethyllin, Proſam, Poſtverſam, Lucinam, Junonem aliaſque loco habitam (*c*). Quapropter non tantum obſtetrices meæ inſtructioni traditas de rei iſtius dignitate deque manifeſto vitæ matris periculo monui, ſed & me adeo exercitatum in arte nunquam credidi, ut non novas ſubinde ediſcendi occaſiones ex hoc capite habuerim. Maxime vero haud ſemel edoctus fui, ſecundinas fortius, quam fieri ſolet, adhærentes majorem operam & laboris diuturnitatem feciſſe, quam difficiliores quidam ſituum embryonis pravorum caſus. Obſervationum, quas hocce in negotio inſtitui, nobilitas me induxit, ut hanc materiam publice pertractandam ſuſciperem. Equidem magnifice de me nunquam ſentio facileque perſpicio, quemcumque alium elegantius ſpeculari, dicere & commentari de hac materia poſſe, non inutilia tamen aut incongrua prorſus me allaturum, confido, memor regulæ, quam apud exercitatum

(*a*) *Eurip.* Hippol. cor. v. 436. ex edit. Barneſii Cantabrig. 1694. fol. p. 233.

(*b*) *Plutarchus* in quæſtion. roman. oper. T. 2. edit. Wechel. 1620. fol. p. 277.

(*c*) Conf. *Thomam Bartholinum* antiquitatum veteris puerperii ſynopſi. Amſtelædam. 1676. 12.

in arte mea Celeberr. *Peu* (*d*) invenio: *Autorem, qui de re obſtetricia ſcribere ſuſcipit, ex propria experientia loqui decet nec ſecundum autorum opiniones.*

§. II.

Ordo tractandorum.

Sponte adeoque ex prædictis innoteſcere arbitror, ſpecialius eſſe iſtud, quod pertractandum ſuſcepi rei obſtetriciæ momentum, nec conſiderationem iſtam eamdem cum retentionis ſecundinarum declaratione futuram, quandoquidem perinde non eſt, utrum retineantur, an vero fortiter adhæreant ſecundinæ. Probe novi de retentione ſecundinarum jam ante me actum eſſe a plurimis (*e*), verum me non latet, vulgatiores plerumque retentarum ſecundinarum cauſas allegari, prout ſunt, clauſura orificii uteri interni a neglecta ejus cura, funiculus umbilicalis in uterum relabens, quod ne fieret, ridiculam habent nonnulli chordæ cruri parturientis alligandæ conſuetudinem (*f*). Legimus hinc inde de enormi placentarum magnitudine, aut contingente inter duas quandoque in gemellis coalitu; plura dicuntur de remanente ſecundinarum particula vel membranarum portione, deque ancipiti rerum ſtatu, in quo tunc puerperæ verſantur. De prudenti manuum opera, tot tantaque jam proſtant in obſtetriciæ artis libris, ut, quamvis etiam de hoc negotio quædam nova afferri poſſint, parum tamen mihi addendum videatur. Verum quilibet mecum ſentiet, illam retentionis ſpeciem, quæ adhæſio dicitur, curatiori paulo indagine dignam eſſe, utpote de qua plurimi omnino nihil, pauciores parum & inſufficienter ſcripſerunt. Credideram Cl. *Deventerium* (*g*), quem cæteroquin inter obſtetricantes medicos principem facile arbitror, & quem minutiarum etiam ſtudioſum fere ſemper deprehendas, lumen mihi accenſurum fuiſſe, verum obſcurius & vix tribus verbis adhæſionem ſecundinarum attigiſſe eumdem comperi, reliquos omnes ſimplici retentionis titulo hancce dignam peculiari recenſione circumſtantiam allegaſſe novi. Oppido raram hanc appellat *Siegemundin* (*h*) ac plerumque lethalem, & ſi poſt alios de meo quidpiam addere licet, retentas ſecundinas plures, adhærentes pauciores habui. Uſus ſum recepto ter-

(*d*) Quand un Auteur ècrit des accouchemens, il en doit parler par raport à ſa propre experience, & non pas ſelon les opinions d'Auteurs &c. La pratique des Accouchemens par M. *Peu* Pariſ. 1694. 8. lib I. §. 20. p. 211.

(*e*) Catalogum Autorum qui de retentis ſecundinis earumdemque noxis egerunt recenſet, *Matth. Moronus*. Directorium med. pract. Francof. ad Mœnum 1663. 4. p. 407. Celebriores diſſertationes de eadem materia, quantum earum videre mihi hactenus licuit, ſunt. Diſſertatio ægram retentione ſecundinarum laborantem ſiſtens, Præſide *Jo. Hadrian.* Slevogt. reſp. Chriſt. Erneſt. Seyffartho, Jen. 1704. De ſecundinarum poſt partum excernendarum retentione *Martinus Hurte* Altorff. 1672.

(*f*) Mos ille fuit antiquorum, prout videndum ex *Albucaſi* de affect. mulier. c. 78. apud *Iſrael Spachium Gynæciorum* lib. Argentin. 1597. fol. p. 447. *Avicenna* lib. 3. fen. 21. tract. 2. c. 16. Baſil. 1556. fol. p. 720.

(*g*) *Henric. a Deventer* novum lumen obſtetric. Lugd. Batav. 1725. 4. p. I. p. 129. 130.

(*h*) *Juſtin. Siegemundin Brandenb. Hof-Wehe-Mutter, Berlin* 1723. 4to. p. 257.

termino adhæſionis, quo firmitatem & nexum placentæ uterique inter ſe denotare autores ſolent, prout apud *Harvæum* (*i*) invenitur adhæſionis & connaſcentiæ notio ſynonymice uſurpata, ſenſu tamen prorſus phyſiologico. Hoc eſt illud ſtadium, in quo decurrere decrevi, & ſicut theoriæ praxeoſque inſeparabilis debet eſſe nexus, ita duo agenda mihi videntur capita, alterum varios adhærentis ſecundinæ modos, alterum cautelas practicas rationali methodo ſuperſtructas comprehendet. Unicus mihi erit ſcopus & primaria intentio, a qua pio prudentique medico recedendum nunquam eſſe arbitror, unica, quam ſemper mihi præfixam habui, meta, regia via unica & una omni exceptione major regula: *Non differenda eſt, quam fortiter etiam adhæreant, ſecundinarum extractio, nihilque in ambigua iſthac re vel expectationi medicæ, vel ſpontaneo naturæ operi, vel caſui fortuito tribuendum.*

§. III.

Adhæſionis ſecundinarum definitio.

Priuſquam autem ad uberiorem rei declarationem perveniamus, formanda erit totius tractationis & brevi ſuccincta explicatio. Definiamus ſcilicet adhæſionem, & ſi quid in onomatologia monendum eſt, addamus. Adhæſio ſecundinarum nobis eſt ſtatus præternaturalis placentæ uterinæ, & quandoque membranæ chorion, quo vel una, vel altera, vel utraque ſimul cavitati uterinæ arctius nectitur, & ob varias cauſas proximas æque ac procatarcticas ab eadem nec ſponte, nec leviori obſtetricantium conatu abſcedit, varia habens vel concomitantia plus minuſve gravia ſymptomata, vel proxime ſubſequentia mala, quæ matrem, edito fetu, affligunt. Vi exhibitæ hujus definitionis, quæ paulo poſt dicenda ſunt in compendium quidem colligere tentavimus, per ſe autem innoteſcit, de adhæſione ſecundinarum, antequam in lucem editus embryo fuerit, cogitandum non eſſe, multo minus de earum ſolutione inſtituenda. Datur caſus hærentis ante orificium uteri internum ſecundinæ, quæ partum ipſum, quo minus fieri poſſit, impedit, hocque ipſo videtur ſtabilita eſſe oborta quandoque neceſſitas ſecundinarum ante partum in ſtatu adhæſionis obſervandarum; Scilicet quotieſcumque, prout certus & determinatus ſedis ſecundinarum in utero locus nullus eſt, ovulum maternum ſeſe juxta ipſum uteri orificium internum (*k*) agglutinat, toties, ſubſequente ejus incremento viam partus præcludit, imo nullam

(*i*) *Guilielmi Harvæi* exercitat. de generatione animalium, Lond. 1651. 4to. p. 284.

(*k*) Deprehenſa fuere ovulorum ſimulacra circa cervicem uteri ad mentem D. *Martin Naboth* differt. de ſterilitate, Lipſ. 1707. §. 13. ſeq. quæ ſi ovula vera eſſent, difficilis quæſtio non foret, qua fiat ut placenta, quæ ovuli pars eſt, orificio interno uteri accreta deprehendatur. Verum ſicut iſta ſententia ſuos patronos non invenit, Conf. *Mich. Erneſt. Ettmulleri* epiſtolam problem. ad *Fred. Ruyſchium* de ovario novo Amſtelædam. 1715. 4to. ſic deſcenſum ovuli per tubas fallopianas malumus ad mentem recentiorum definire, ejuſdemque arbitrariam adhæſionem deducere ex motu quodam fibrarum motricium ſive muſculorum uteri juxta mentem Cl. *Herm. Boerhavii* inſtit. med. Lugd. Batav. 1727. 12. §. 675. Hoc de negotio plura legi poſſunt in diſſertatione de partu præternaturali ob ſitum placentæ ſuper orificium internum uteri Autore *Jo. Dan. Erhard. Brunnero*, Argentorat. 1730.

lam aperturam, qua vel embryo explorari, vel ejus exitus adjuvari poſſit, relinquit: qui rerum ſtatus eo periculoſior mihi ſemper viſus eſt, quo imponere magis imperitioribus ſolet, qui eo tempore neſciunt, an membranas aqua turgidas, an partem quamcumque aliam fetus obviam habeant; verum ſicut in hoc phænomeno rariori ſecundinæ naturaliter plerumque adhærent, hinc extracto embryone, ubi vel per mediam placentam terebrando, vel a latere deglubendo via (*l*) facta fuit, ſponte ſecedunt; ita ſtatum & conditionem ſecundinarum plane coalitarum, de quibus nobis eſt ſermo, nec tangit, nec ſubvertit adductus caſus. Quodſi cuidam videatur allatus in prædicta definitione terminus adhæſionis æquivocus eſſe, utpote, qui de naturali placentæ cum utero unione ad partus terminum uſque ſubſiſtente prædicari non minus ſoleat, illi præter uſum vocis auctoribus, qui de hoc negotio aliquam mentionem fecerunt ſolemnem, nihil regerere audemus, probe perſuaſi, notiones quaſdam alias, quæ ſtatum immobilitatis inferunt, cohæſionis ſcilicet, radicationis, coalitus, ſyſtomoſeos, *συνιζήσεως*, *διαστηδήσεως*, quæ voces *Boerhavio* ſolemnes (*m*) ſunt, non leviorem ſignificandi valorem habituros. Verum uſus vocum tyrannus in rebus maxime practicis ſicut alibi, ita & hic non levem ſibi auctoritatem arrogavit.

§. IV.

Adhæſionis ſecundinarum differentia.

Sicut autem in definitione cauſam formalem adhæſionis collocavimus in immobilitatem earumdem ex ſede ſua, quam occupant; ita non leves dantur differentiæ, quæ morboſam hancce unionem deſcribunt, quas allegandas eam ob rationem duximus, quandoquidem & cauſarum cognitio & indicationes, quibus ad agendum deſtinamur, luculenter exinde proveniunt. Prima diverſitas, quæ ad praxin ipſam haud mediocriter ſpectat, deſumta eſt a termino partus, neque enim ſaltem maturi fetus placenta in utero moram nectit, ſed & qui ante terminum abortivi ſunt, ſecundinas ſuas adhærentes poſt ſe relinquunt, nec leve exinde negotium obſtetricanti faceſſitur. Et quamvis ſecundinæ abortivorum fetuum videantur ſuo jure uti, quando, utpote immaturæ, locum derelinquere detrectant, nihilominus eo majoris momenti res eſt, quod ſecundinæ iſtiuſmodi parvum volumen efformantes, facilius & cum majore puerperarum detrimento a contrahente ſeſe utero retineantur. Leges ſane, quæ obſtetrices obſtringunt, imperant, ne ſecundinæ abortuum temere relinquantur. Contradicentem habemus exercitatiſſimum *Dionis* (*n*) qui periculum ſubeſſe, ſi adhærentes uti ſolent tenacius, ob immaturitatem ſecundinæ abortivæ remaneant, quandoquidem fieri poſſe exiſtimat, ut duorum vel trium menſium fetus placenta, ſalva matre non com-

(*l*) Exempla ſecundinarum orificium uteri internum ex parte tegentium. Vid. apud *Pierre Amand nouvelles obſervations ſur la pratique des Accouchemens, Paris* 1715. 8*vo. obſ.*20. p.119. itidemque *Traitè complet des Accouchemens par de la Motte, Paris* 1722. 4to lib. 3. c. 16. obſ. 233. p. 408.

(*m*) Inſt. med. §. 721. 723.

[*n*] Traitè general des Accouchemens par *Dionis*, Paris 1718. 8vo liv. 3. c. 6. p. 226.

compareat, nec ullum ejus veſtigium paulo poſt deprehendatur. Nolo tanti viri autoritati, quæ in contrarium obſervata ſunt, opponere, ſufficiet relegaſſe lectorem ad ea, quæ habentur in eruditiſſimo, qui ſuperiori anno in Anglia prodiit, libello, artis obſtetriciæ compendium exhibente Clar. *Edmund Chapmann* (*o*), qui ſecundinarum iſtiuſmodi remanentium impunitatem in dubium vocavit, adjectis ſententiæ ſuæ argumentis. Antiquius hoc effato eſt Clar. *de la Motte* de hac materia judicium, qui perículoſiores adhæſiones ſecundinarum in illis, quæ uno ſaltem alterove menſe gravidæ ſunt, exemplo declarat (*p*). Equidem incruentos prodiiſſe abortus quoſpiam, manifeſto indicio ſecundinas earumdem non fuiſſe ſeparatas, novimus, monente *Paulo Portalio* (*q*). Verum ſicut exempla non probant ſed illuſtrant, ita dubium non eſt, parvas ſecundinas pro menſura mediocris cavitatis uterinæ mediocria equidem, ſed tamen non omnino nulla ſymptomata producturas, quin imo conſuetas puerperarum abortientium affectiones, lipothymias, hæmorrhagias, convulſiones aliaſque, non minus in unius aliquotve menſium embryonis retenta ſecundina, quam ſi adultior fuiſſet, comparituras. Illa ſaltem ratione praxeos utrinque intercedit diverſitas, quod grandioris fetus adhærens ſecundina manum facilius admittat pro ſuſcipienda ſeparatione, quam ſi puſillus fuerit. Alia non minoris momenti differentia, adhæſionibus placentæ intercedens, eſt, quæ numerum placentarum concernit. Extra dubium enim poſitum eſt, plus negotii faceſſere adnaſcentes gemellorum placentas, quam, ſi ſimplex quæpiam in hoc violentiæ ſtatu verſetur. Difficultatem in eo poſitam deprehendunt practici, quod majus in uteri cavitate ſpatium utraque gemellorum ſecundina prope ſe invicem collocata adimpleat; quinimo beneficio naturæ factum eſſe intelligimus, quod lege quaſi naturali placentæ iſtiuſmodi tenacius ſedi ſuæ affixæ deprehendantur, ne ſcilicet, interea, dum partu alterius occupata eſt obſtetricantis manus, alterius ſubſecuturi fetus placenta facile diſcedens, per ſe laborioſum nixus officium, matri, embryoni & adminiſtranti tædioſum & periculoſum efficiat. Licebit ea, quæ anatomiam iſtius momenti ſpectant, brevibus addere. Equidem haud unicam raro gemellis placentam contigiſſe *Thomas Bartolinus* (*r*) autor eſt, itidemque *Thomas Wartonus* (*s*). Trimellorum unam placentam treſque diſtinctos membranis loculos refert *Riedlinus* (*t*). Media incedunt via, qui autopſia ubertim declarante gemellorum placentam duplicem equidem, ſi ortum funiculi umbilicalis reſpicias, habent, lineam tamen intervenientem, qua utraque ſeſe mutuo tangit, haud raro id efficere, ut pro una agnoſci poſſit, aſſerunt, ſi forte, prout apud *Portalium* (*u*) extat, inter ſe coalitæ deprehendantur, vel ſi prout *Needhamius* (*x*) exponit, placentarum vaſa in ſeſe alternatim mutuo inſerantur. Utroque in caſu, quem tamen in-

(*o*) *An eſſay* on the improvement of Midwifery by Edmund Chapman, Lond. 1733. p.43.

[*p*] L.c.lib 5. obſerv.383. p.734. 735.

(*q*) La pratique des Accouchemens par *Paul Portal*. Paris.1685. 8vo p.18.

(*r*) *Thom.Bartholini* anatome, Lugd. 1677. 8vo lib.I. c.36. p. 304.

(*s*) *Thom.* *Whartonus* adenographia. Lond.1636. 8vo c. 35. p.237.

(*t*) *Viti Riedlini* lineæ medicæ anni 1695. menſis Decembris obſerv. 17. Auguſt. Vindelicor. 8vo.

(*u*) L.c.obſerv. 65. p.280.

[*x*] Diſquiſitio anatomica de formato fetu a *Gualtero Needham*, Lond. 1667. 8vo. p.34.

inter rariores eſſe arbitror, ſeparationem placentarum difficilem fore facile judicandum. Advertendus etiam eſt animus ad varios immobilitatis gradus, qua ſecundinæ ſedem ſuam tenacius ſervant, quandoquidem ipſa obſtetricantis manus in eo haud leve artificium collocatum eſſe perſentiſcit, ſi reſiſtentes placentas, prout hunc vel illum quietis ſuæ gradum ſervaverint, ingenioſe, durius molliuſve, prout res poſtulaverit, tractet. Intime connatas ſecundinas, nam connaſcentiæ termino jam uſum fuiſſe *Harvæum* (y) intelligo, equidem in praxi nunquam habui, magnæque felicitatis loco reputabo, ſi nunquam habuero, id tamen ſalva aliorum in arte magis exercitatorum ſententia, ſalviſque, quarum poſſibilitas neganda non eſt, obſervationum auctoritatibus, pro certo exſtimo, prava obſtetricum encheireſi, neglecto & peſſumdato tempore, quo attingendæ erant ſecundinæ, præcipitantia etiam & ignorantia earumdem, fieri, quod coalitæ quæpiam cum uteri fundo ſecundinæ, cum non ſint, perhibeantur. Reliqui gradus firmitatis tactu potius explorari quam intelligi poterunt.

§. V.

De relatione mutua ſuperficierum placentæ & cavitatis uteri.

Dictum jam fuit alibi, formalitatem adhæſionis placentæ conſiſtere in ſuperficierum duarum, quæ ſeſe ſine interveniente ſpatio tangunt, combinatione. Jam cum obſtetricantem doceat ſollicitum eſſe integritatis partium quarum curam ſuſcepit conſervandæ, merito ſuboritur quæſtio: quales ſint iſtius in uterina cavitate loci, cui placenta adhæret, affectiones, quaque ratione concava ejus ſuperficies poſſit convexum placentæ hemiſphærium ita ſuſcipere, ut non tantum durante geſtationis tempore nexus utriuſque perſiſtat, ſed & aliquo poſt partum ſpatio continuetur, & quid demum ſit iſtud, quo vel uteri ipſius ſeſe contrahentis & remotionem ſecundinarum tentantis, vel adjuvantis manus officium eluditur. Res clara eſt, modus ſuis difficultatibus laborat. Qui negotium deſumptis ex mechanica terminis declarare ſuſcipiunt, firmitatem ſecundinæ fortius adhærentis illuſtrare ſatagunt ex doctrina hemiſpheriorum planorum ſibi apte incumbentium, vel concavi aut convexi (z) ſe proxime attingentis, cui ſententiæ non leve robur addere videtur, rara omnino ſed & veritati conſentanea obſervatio: fortiſſimum eo tempore placentæ & cavitatis uterinæ nexum eſſe, quando funiculus umbilicalis in centrica placentæ parte eſt collocatus, id quod præceptor omni pietate devenerandus *Schacherus* in diſſertatione (a) de placentæ uteri morbis, ubertim declaravit. Sicut enim verticaliter diſtracta hemiſphæria nullo robore a ſe invicem ſecedunt, ſic, niſi obliquitatem quampiam in ſitu ſuo ſervaverit funiculus umbilicalis, removeri placide ſecundina vix ac ne vix quidem poterit. Nulla ſupereſſet dubitandi ratio negotium prædicto modo declarari

rari

(y) L.c.p.284.

(z) *Friderici Ruyſchii* adverſariorum anatomico-medico chirurgicarum dec. 2. Amſtel. 1720. 4. p.30.

(a) D. *Gottlieb Polycarpus Schacherus* de placentæ uterinæ morbis reſp. Dn. *Chryſtian. Jacob. Seylero*, practico apud Lipſienſes feliciſſimo patrono magnopere colendo, Lipſ. 1709. 4. §.7.

rari poſſe, dummodo plana vel convexitatis placentæ vel concavitatis uterinæ eſſet conformatio. Equidem probe novi, obſervationibus auctorum ſatis ſuperque id confirmantibus (*b*), haud raro fundum uteri, ſi ex diametro in averſam partem trahatur placenta, everti, ejuſque partem vel integrum etiam orificii interni æque ac externi limites egredi, id quod prædictam de planis huc adplicandam doctrinam ſtabilire videtur; verum, ſicut a legibus motuum & circuli humorum recedendum temere non eſt phyſiologo æque ac practico in declarandis morborum ætiologiis, ſic coſtanter affero, nudam appoſitionem cum excluſione ſpatii ex doctrina de vacuo non ſufficere, quo appareat modus adhærentium ſecundinarum. Clarius id futurum arbitror, ſi meditari quæpiam de figura, quam placenta & uteri cavitas invicem ſervant, voluerimus. Uterus, ſicut in ſtatu vacuitatis ſuæ interiorem ſuperficiem rugis lineiſque aſperioribus diſtinctam imprimis in cervice habet (*c*), ita, ſi plenus fuerit, de hac interiore ſui aſperitate non tantum nihil dimittit, ſed auctiorem potius obtinet inæqualitatem, eouſque, ut tuberculis obſitus undique deprehendatur intus, cujus uteri conditionis rationem exhibet elegante adpoſita Icone *Abrah. Vaterus* de utero gravido diſſertatione (*d*). Huic inæqualitati ſuis eminentiis ex diametro opponitur iiſdemque ſeſe appoſite inſinuat placentæ convexitas, cujus ſegmenta lineis interdiſtincta membranaceis majoribus æque ac minoribus tuberculis aſpera efficiuntur, mutuaque ſuſceptione cum uteri parietibus conjunguntur, qui nexus mutuæ immerſionis pro phænomeno adhærentium præter naturam ſecundinarum declarando ex parte ſufficit. Quodſi iſtius placentæ convexitas irregularem indepta ſit figuram, qualium plures adducuntur a *Peu* (*e*), fieri ſane aliter non poterit, quam ut major juſto firmitas ſecundinis adhærentibus concilietur. Spectant huc ſuo modo informes quæpiam placentarum figuræ, quas *ſuygers* ſeu ſuctrices appellant Belgæ, de quibus *Kerkringius* eleganter commentatus eſt (*f*), quarumque deformitas molarum nomen iiſdem conciliavit. Harum funeſta adhæſio & monſtroſum in utero incrementum feminas plerumque in vitæ diſcrimen adduxit. Equidem mitior videri poterat nec inſuperabilis iſte adhærendi modus, verum non levioris difficultatis rem eſſe ſeparationem ejuſmodi utero immerſarum ſecundinarum, praxis declarat.

§. VI.

De membranacea ſecundinarum cum parietibus uteri adhæſione.

Major ſecundinis in ſede ſua firmitas majorque reniſus conciliatur ex earumdem cum uteri parietibus ſynhymenoſi, quotieſcumque ſcilicet, quæ extima eſt tunicarum, chorion, eo in loco, ubi ex peripheria placentæ circuli

(*b*) *Pierre Amand.* l. c. obſ. 40. p. 160. *Dionis* l. c. p. 221. 222. aliique paſſim practici.

[*c*] *Regner.* de *Graaf* oper. omn. Amſtel. 8vo c. 8. p.186.

(*d*) Witteborgæ, 1725. 4.

(*e*) L.c.lib.1. c.4. p.36.

(*f*) *Theod.Kerkringii* ſpicilegium anatomicum ext. c. op. omn. anatom. Lugd. Batav.1717. 4to. obſerv. 38. p.81.

in modum enaſcitur, ſubſtantiam etiam uteri ſimul attingit, eamdemque ſecum conjunctiſſimam efficit, cujus rei ratio ex mente eorum, qui ſecundinas pro ovuli materni cruſta agnoſcunt, reddi poteſt, ob peculiarem chorii ſtructuram, cujus productum eſt placenta docente *Graaſio* (*g*). Rei veritatem uberius confirmat *Harvæus* (*h*) qui aliquot poſt conceptum diebus chorion ſine placenta ſubſiſtere, adeoque liberum in utero fluctuari aſſerit, prout in ſuibus, equis, aliiſque quibuſdam, teſte præmemorato auctore, per totum geſtationis tempus contingere aſſuevit. Fieri adeoque poteſt, ut eadem, qua placenta, lege, chorion radiculas nonnullas in uteri ſubſtantiam ſpargat, iiſdemque firma teneatur, prout id ipſum inter cauſas adhærentis placentæ allegavit *Drelincurtius* & *Palſyn* (*i*). Modum vero iſtius unionis a villis tenuiſſimis ex chorion oriundis definit *Amos Lambrecht* (*k*) cujus rei eo major fides eſſe debet; quandoquidem totius placentæ convexitas villoſa uteri ſubſtantiam ſubeunte lamella, quæ chorii propago eſt, ſecundum *Ruyſchium* (*l*) obducitur. Si recte intelligo, quo de la *Motte* uſus eſt, agglutinationis terminum *l'arriere faix étoit comme collé avec la matrice* (*m*) nobiſcum ſentire videtur. Status enim ſecundinæ illius, quam allegato in caſu fortiter adhærentem extraxit, talis fuit conditio, ut incertus hæreret ob uniformem cum utero coalitum, quo in loco ſeparationis initium faciendum eſſet. Manifeſtas radicum membranacearum inſertiones, deprehendi, quæ ex ſubſtantia uterina extractæ eſſe inter ſeparationis adminiſtrationem videbantur. Inde haud raro fieri ſolet, obſervante *Petro Amand* (*n*), ut, integra etiam prodeunte placenta, membrana chorion in utero relinquatur, quas membranas adhærentes & ſuperſtites perіculoſiores eſſe, ipſa placenta in utero relicta, declarat, addita ratione, quandoquidem putredine ſolida membranarum ſubſtantia, reſolvi non poſſit. Suffraganeum habet hujus ſuæ ſententiæ *Peu*, qui non tantum hunc adhærendi modum eleganter deſcribit (*o*) aſſerens: *membranas immerſas & quaſi agglutinatas fundo matricis & a plicis quibuſdam vel angulis ejuſdem retentas vaſorum orificia claudere*, ſed & oriunda exin ſymptomata, convulſiones (*p*) & alia mala, appoſite deſcribit, quapropter non leviorem difficultatem infert portio membranæ relicta, quam ſi placentæ fragmentum remanſerit. Animadverſione quoque dignum eſt, relictas ejuſmodi in utero membranas naturali majus volumen indipiſci, & ſanguine congrumato repleri, pugnique magnitudinem æquare, imo ſæpius ſuperare, quo ipſo fit, ut novis interdum conatibus pro peregrinis iſtis corporibus educendis opus ſit, cum manifeſta virium in puerpera proſtratione.

§. VII.

(*g*) L.c.c.XV. p.282.

(*h*) L. c.p.285.

(*i*) *Jo. Drelincurtius* de tunica chorion animadv. ext. in *Jo. Jac. Mangeti* theatr. anat.l.II.p.II. c.3. p. 89. Genev. 1717. fol. *Jean Palſyn. anatomie du corps humain*, Pariſ. 1726: p. I. p: 197. *Paul. Portal.* l. c. obſ.76. p.329. Prælaudatus Dn.D.*Schacherus* in diſſert. de placentæ uterinæ morbis, hoc phænomenon propria experientia confirmavit. §.8. p.14.

(*k*) *Amos Lambrechts* manuductio obſtetricantium. Amſterdam, 1731. 8vo p. 45.

(*l*) Theſaur.anatom.V.No.41.

[*m*] L.c.lib.v.c.2. obſerv.386. p.739.

(*n*) L.c.p.38.

(*o*) L.c.liv.2. c.15. p. 504.

(*p*) Ibid.p.499.

§. VII.

De adhæſione ſecundinarum per inoſculationem vaſorum.

Inter cauſas formales adhæſionis ſecundinarum, quibus nexum earumdem cum utero declarare ſuſceperunt autores, non ultimum locum occupat vaſorum uteri æque ac ſecundinarum firmior inoſculatio, qua diutius quam par eſt ſubſiſtente, ſecundinæ ſpontaneo motu dehiſcere non poſſunt. Cl. *Ruyſchius* (*q*) contra antiquorum æque ac modernorum & ipſius autopſiæ fidem inoſculationem vaſorum mutuam prorſus negat, non novam hoc ipſo proponens ſententiam, ſed quam ante eum *Hieronymus Fabricius* ab Aquapendente (*r*) aſſeruerat, qui continuitatem equidem horum vaſorum non admittit, contiguitatem vero, ſive appoſitionem lubens concedit, quo ipſo eumdem nobiſcum conſentientem habemus, utpote, quibus pro demonſtrando vaſorum nexu, ut exinde firmitas & cohæſio præmemorata ſubſequatur, perinde erit, an continua ſit uterina in ſecundinam uſque arteria, ut vero ab ejuſdem termino novum quodpiam vaſorum genus exoriatur, quod cellulòſum eſſe ex ſecta per medium uteri ſubſtantia videri poteſt; negari tamen nequit, oſcula, quæ ſub interiore uteri membrana oblique hiant (*s*) cum principiis venularum umbilicalium per ſecundinam diſperſarum conjunctiſſima eſſe, id quod ſuo jam tempore *Hippocrates* agnovit, oſculorum in matricem dehiſcentium, mentionem faciens (*t*). In vitulis hanc inoſculationem eleganter deſcripſit *Nicolaus Hobokenius* (*u*). Varia inſtituta experimenta in hujus rei gratiam negotium uberius declaraverunt. Injectiones variis liquoribus factæ clarum reddiderunt ſanguinis per vaſa uterina ad placentas tranſitum, quo ipſo corruit propoſita a *Graafio* ſententia (*x*): *nulla ab utero vaſa placentas recipere, nec ſanguinem, aſt lacteum quemdam humorem eſſe, qui ab utero ad fetum defertur*, quamvis ille variis in brutorum utero factis obſervationibus ad mentem Harvæi robur opinioni ſuæ addere conatus ſit. In homine ſane res aliter ſeſe habere poteſt, quin imo recentiorum in brutis factæ demonſtraverunt injectiones, vere ad placentulas pertingere uteri vaſa, inter quos eſt *Drackius* (*y*), *Cowperus* (*z*), *Vieuſſens* apud *Mangetum* (*a*) omnium recentiſſime *Alexander Monro* (*b*), qui omnes mercurium per uterum in placentam tranſiiſſe animadverterunt. Tinctum liquorem eadem via tranſiiſſe deprehendit *Joann. Hyacinth. Vogli* (*c*). Retrogradum etiam liquoris per arteriam umbilicalem injecti ex placenta ad ute-

[q] Theſaurus anatomic. 2. aſſ. 4. No. 12. ſeqq. p. 55.

(r) *Hieronymi Fabricii* ab Aquapendente oper. omn. Lipſ. 1687. fol. de formato fetu, P. 2. c. 3. p. 87.

(s) Conf. Cl. *Abraham Vateri* diſſert. de utero gravido, cumprimis figuram.

(t) Aphoriſm. ſect. v. aph. 45. edit. Linden. T. I. p. 94.

(u) Secundinæ vitulinæ anatomia, Ultrai. 1672. 8vo p. 255.

[x] L. c. c. 15. p. 296.

(y) *James Dracke* anthropologia edit. 3. Lond. 1727. 8vo vol. 2. c. 7. p. 234.

(z) *William Covvper* the anatome of Humane Bodies, Oxford. 1698. fol. tab. 54.

(a) *Raymundi Vieuſſens* novum vaſorum ſyſtema, Amſtel. 1705. p. 25. ſeqq.

(b) Medical *Eſſays* and *obſervations* reviſed and publiſhed by a ſociety in Edingburgh. Edinb. 1734. 8vo vol. 2. p. 139.

[c] Anthropogenia Bonon. 1718. 4to p. 2. p. 162.

uterum motum demonſtravit *Cowperus* (*d*). Ipſa experientia practica non leviora nobis argumenta ſuppeditat, quibus ad veram mutui iſtius nexus cognitionem deveniri poteſt. Obſervatum eſt poſt hæmorrhagiam matris vaſa embryonis vacua fuiſſe (*e*). Sicut adeoque contigua uterina æque ac ſecundinarum vaſa lege naturæ, quam, declarare prolixum nimis foret, ubi ad maturitatem devenerit embryo ſua ſponte a ſe invicem ſecedunt, & dehiſcentem relinquunt ſecundinam, ita veroſimile eſt, non tantum in abortivo fetu fortius eaſdem cohæſuras, quandoquidem maturitatis terminum (*f*), nondum attigit, ſed & adulti embryonis ſecundas cohæſuras, ſi ſtatus quiſpiam morboſus impediverit, ne oſcula a ſe invicem ſecedere valeant, quales ſunt, aut eſſe poſſunt infarctus vaſorum capillarium ſcirrhoſi (*g*) a materia quapiam tartarea, qualem lapidis inſtar duram in chorii confinio obſervavit *Fredericus Ruiſch* (*h*): Hinc fieri haud raro ſuevit, ut graviores, quam vulgo ſolet, remota ejuſmodi ſecundina hæmorrhagiæ ſubſequantur, manifeſto indicio, vaſorum morboſam unionem adhæſionis cauſam extitiſſe.

§. VIII.

De Adhæſione ſecundinarum per incarcerationem.

Peculiaris eſt adhærendi modus, quo ſecundinarum excluſio retardatur, qui fit per ſtricturam alicujus fundi uterini partis, cujus ſcilicet contractili motu aliquando ſecundina a reliqua matricis cavitate excluditur, & ſeparato quopiam in loculo continetur. Incarcerationis termino uti pro declaranda hac oppido curioſa placentæ conditione placuit, quandoquidem hepar uterinum in ſimili caſu ſeparatam a fetu ſuo capſulam indeptum eſſe deprehenditur. Res ſic ſeſe habet: Edito in lucem infante, uti mos eſt, pro educenda placenta manus in uterum immittitur, & quodſi ante deſcriptum ſtatum ſecundinæ obtinent, mirantur obſtetrices, nuſpiam reperiri placentam, utpote quam in abſcondito ejuſmodi loco quærendam eſſe non ſuſpicantur, crederentque nullam plane adeſſe ſecundinam, niſi de hoc caſu præmonitæ eſſent, vel ex tractu funiculi umbilicalis fallaciam quampiam ſubeſſe, intelligerent. Utuntur hoc umbilicali fune inſtar fili ariadnæi, quo, ſi ſapiunt, facillimo negotio ſeſe extricant, nam adducuntur ad hancce latebram, in qua placenta deliteſcit. Variæ autorum, ſi qui hoc de negotio commentati ſunt, quos pauciores eſſe exiſtimo, extiterunt ſententiæ. Celeb. *Peu* in ea verſatur ſententia, ac ſi forſitan ab initio formati fetus hoc ſeparatum ſecundinarum domicilium fabrefactum fuerit (*i*) nec uno ſaltem in loco, ſed aliquoties iſtius ſecundinarum ſtatus mentionem facit, diverſis notionibus pro eodem indicando uſus, modo enim burſæ (*k*) modo domicilii poſterioris, *arriere bouti-*

(*d*) Loc. ſupr allegat.

(*e*) *M. Mery dans l'hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences*, 1708. *p.* 45.

(*f*) Immaturitatis notionem brevitatis ergo, quamvis res mechanice etiam declarari poſſit, adoptare liceat ex Paræo apud *Iſrael Spachium* de hominis generatione c. 18. p. 413.

(*g*) *Dionis* l.c. liv. 3. c. 5. p. 226.

(*h*) De muſculo in fundo uteri reperto p. 10.

(*i*) L.c. liv. 2. c. 15. p. 511.

(*k*) L.c. p. 494. 508.

tique (*l*) nomine rem declarat. Aliis aliæ placent notiones: Propendulum ſupra os pubis uterum ſingularem efformaſſe cavitatem, ex qua cum magno labore adhærens ſecundina extrahenda fuit, allegat *Cornelius Solingen* (*m*), ſtatumque iſtum herniam uterinam appellat, qui ſuo modo huc pertinere videtur. *Carolus Drelincurtius* ex antiquitate allegat Hippocratis κόλπȣς σύχνȣς δὲ καί γάμψȣς, *ſinus denſos atque recurvos* & Praxagoræ, μήτραν, τὴν δίκολπον, *matricem utrinque ſinuoſam*, adducit (*n*). Si dicendum, quod res eſt, præextitiſſe a formati fetus primordio ejuſmodi ſeparatam uteri capſulam vix arbitror, utpote quæ ſententia cum ſtructura uteri & ſpiſſitate ſubſtantiæ ejus vix conveniret. Exiſtimo potius fetu in lucem edito, quando uterus in ſtatu contractionis verſatur, illum locum, cui ſecundina tenacius adhæret, præcludi & in ſacci ſpeciem efformari. Dici ſane non poteſt, quam præcipiti collapſu, quamprimum onere ſuo levatur uterus, ad priſtinam parvitatem redire allaboret. Perſentiſcunt id ſuo quandoque damno obſtetricantes, quorum manus haud raro eo tempore, quando uterus ſeſe contrahit, arripiuntur, ſtrangulantur, & ad ſtuporem uſque comprimuntur, id quod ſimili modo cum ſecundina fieri poſſe, conſtanter aſſero. An muſculus ſit peculiaris, qui contractionem uteri violentam dirigat, magna apud magni nominis viros eſt controverſia, quam paulo poſt diſcutere &, quantum in nobis eſt, declarare ſuſcipiemus. Ejuſdem conditionis cum adhærente ſecundina præſens placentæ ſtatus eſt, nam & hunc periculoſiſſimis ſæpius ſtipatum eſſe ſymptomatibus, qualia jam antea allegata fuerunt, docet jam citatus *Peu* (*o*), nec levi certe labore opus eſt, quo carceribus iſtis ſuis hepar uterinum educatur.

§. IX.

De carnoſa ſecundinarum cum utero concretione.

Sicut de modo cohæſionis placentæ cum uteri parietibus non omnino conveniunt autores, ita ſingularem hoc de negotio ſententiam propoſuit *Hieronymus Fabricius* (*p*) carnoſum hunc nexum eſſe adſerens. Carneam ſcilicet adpellat ſubſtantiam ad fines vaſorum poſitam. Quidquid inter capillaria vaſa medium hæret antiquis parenchyma, Malpighio glanduloſa congeries dicitur, id præſenti in negotio caro eſt Fabricio. Ne autem quis arbitretur, muſcularem hanc eſſe carnem, prudenter adjicit: *Carneam hanc molem nequaquam propter ſuam actionem eſſe utilem cum nullam habeat, ſed tantummodo propter ea, quæ temperamenta conſequuntur & accidunt*. Nempe cum *Galeno* (*q*) ſentit, qui carneam hanc molem utero adplicatam ea propter dixerat, ut firmiter adhærere eidem poſſit. Hæc omnia quamvis recentiorum palato haud arrideant, eum ſaltim in finem adduxi, ut, quandoquidem de præ-

(*l*) L.c.p.512.

(*m*) *Hand-Griffe der Wund-Artzney, Franckf. an der Oder* 1693. 4to p. 466. 467.

(*n*) De humani fetus membranis hypomnemata in opuſcul.med.omn. hag.comit.1727. 4to p.469.

(*o*) L.ſuper.cit.

(*p*) L.c.de formato fetu p.2.c.3.p.87.

(*q*) *Galenus* claſſ. 1. de uſu partium corp.human.lib.15. c.4. edit. Froben.Baſil. 1562. fol.p.422.

præternaturali quopiam adhærendi modo ſermo faciendus eſt, qui per modum ſarcomatis aliquando fieri adſuevit, demonſtrem, carnoſitatis terminum non adeo obſoletum eſſe, ut eodem uti nefas ſit. Meditandi occaſionem dederunt, tum aliæ, tum illæ potiſſimum, quæ apud non ſatis laudandum *Fred. Ruyſch.* habentur obſervationes (*r*) *de placentula, quæ per aliquod tempus in utero ſuperſtes, poſt embryonis excluſionem vel liquefactionem ita compreſſa & indurata fuerat, ut molæ ſpeciem referret, quamvis perperam pro tali haberetur.* Cui ſimilis eſt ejuſdem, quæ alibi exſtat obſervatio (*s*). Remanentis cujuſdam placentæ corpus ſalva matre diutius retentum in duram carnoſam molem degeneraſſe, idem autor eſt (*t*), quæ, ſi ſic ſunt, quamvis, ut ingenue fatear, tale quidpiam nunquam mihi obvenerit, ſicut in numeroſa plebe, qualis Amſtelædami, obſervationum frequentia deeſſe non poteſt, qua nos caremus, ratio rei ſane alia reddi non poterit, quam quod vaſculis placentæ ſarcomatis modo in ſubſtantiam uteri radicatis ſimile quid monſtri ſubnaſci poſſit. Nec omittenda eſt ſingularis prorſus & dubia haud paucis viſa placentarum adhærendi ratio, orta a muſculi ſuppoſititii prava relatione, ita quidem, ut quandoque ſecundina extra ejus ſphæram activitatis ſita ſit, ea *tanta violentia crebro adhæreat, ut non, niſi vi, extrahi poſſit* (*u*).

§. X.

De adhærente ſecundinarum particula.

Hactenus tota placenta arctiorem cum utero nexum ſervans noſtræ tractationis objectum fuit, operæ pretium nunc eſſe arbitror, de relicta ejus in utero particula, quædam differere. Fieri ſcilicet haud raro ſolet, ut placenta in ambitu ſuo libera viſa manumque facile admittens, in media quapiam ſui parte adhæreſcat fortius, quam ut placide ſeparari poſſit. Inde quæcumque demum hujus adhæſionis cauſa fuerit, & ad quamcumque prædeſcriptarum reduci poſſit, non leve obſtetricanti negotium faceſſitur, ſi, poſtquam a feſtinante obſtetricis manu mutila extracta fuit placenta, tardius advocetur. Neque vero adminiſtrantis ſemper culpa eſt, ſi quidpiam ſecundinarum relinquatur, ſed ipſis in arte magiſtris ſimile quid ſiniſtri ſucceſſus evenire poteſt, prout ingenue id de ſe faſſi ſunt magni in arte viri, de la *Motte* aliique (*x*). Nec difficile eſt humani quidpiam pati, maxime eo tempore, ſi, prout obſtetricibus mos eſt, arrepto funiculo umbilicali ſeparationis negotium ſuſcipiatur. Neque enim tantum ille in radice ſua, qua placentæ immerſus eſt, aliquando evellitur (*y*) ſed & aliquam plus vel minus notabilem ſecundinæ partem poſt ſe relinquit, majori plerumque exiſtente tunc rerum diſcrimine, quam, ſi tota placenta adhærens in utero ſuperſit, hæc enim

(*r*) Theſaur. anatom. IV. no. 29. Amſtel. 1704. 4to p. 14.

(*s*) Theſaur. anatom. IV. no. 101. Amſtelæd. 1705. 4to p. 69. 70.

(*t*) Adverſ. anatom. dec. 2. Amſtelæd. 1720. 4to p. 32.

(*u*) Tract. anatom. de muſculo in fundo uteri reperto. p. 9. 10.

(*x*) L. c. liv. 5. c. 1. obſerv. 380. p. 729. 730.

(*y*) *De la Motte* l. c. liv. 5. c. 1. obſerv. 379. p. 727. *Paul Portal.* l. c. obſerv. 14. p. 85. *Dionis* l. c. liv. 3. c. 6. p. 223. ſeq.

enim ſatis notabili temporis ſpatio remanet, quamvis, uti paulo poſt dicetur, non differenda ſit ejus extractio, illa vero ob continuam uteri hæmorrhagiam, niſi penitus evacuato utero non compeſcendam (z), in præſens vitæ periculum matrem adducit. Tanti ſcilicet momenti hoc negotium viſum eſt artis obſtetriciæ ſtatoribus, ut ſedulo commendent obſtetricibus adhibendam diligentiam, ne quidpiam ſecundinæ temere relinquatur. Quem in finem imperant, ut extractæ placentæ convexitas adſtantium examini ſubjiciatur, quo integritas ejus omnibus innoteſcere poſſit, utque, ſi portio nonnulla deſideretur, conquiri undique poſſit, id quod nulla mora conceſſa peragendum, &, ſi etiam omnia ſecura videantur, nihilo ſecius omnis navanda opera, ne quid peregrini in cavo uteri ſuperſit, id quod jam ſuo tempore *Hippocrates* (a) ſedulo ſuaſit, qui evacuandum ſanguinem grumoſum a puerperio & lochiis in utero collectum ſerio imperat. Ab hoc integritatem ſecundinæ explorandi, utrum tota exierit, officio neutiquam liberos ſe eſſe æſtimabunt magiſtri artis, cum & hic proverbium valeat: *Cum caviſſe ratus eſt, ſæpe cautor captus eſt*, nihil ſane magis imponit, quam nimia ſui ſuæque artis fiducia. Inde cum de la *Motte* (b) equidem ſentio, non decere bonum virum aſſiſtentium examini ſuam fidem ſubjicere, perſuaſum tamen mihi & hoc habeo, in tantæ dignitatis negotio cautelas adhiberi nimium nunquam poſſe. Clar. *Dionis* (c) latentis ſecundinæ partis, utrum parva, utrum grandior ſit relicta, ſignum ex conditione hæmorrhagiarum habet, ſiquidem mediocrem ſanguinis fluxum indicare afferat, integras ſeceſſiſſe ſecundinas, quæ ſi ex parte adhæſerint ſanguinis copiam utero evocare non intermittunt. Neque vero portione integra relicta, quo funeſta excitentur ſymptomata, opus eſt, cum radiculæ quædam, quibus ſecundina adhæſerat, relictæ, ſimilia mala producere poſſint (d) ſecurum ſane neminem facere debet poſſibilitas, vel cum lochiis, ſi quid ſecundinarum ſuperſit, proditurum, vel putredine reſolutum iri, nec vana nos alere debet fiducia ſuo forte tempore comparituras, prout exemplum portionis quarto a partu menſe innoxiæ prodeuntis habetur apud *Theod. Kerkringium* (e).

§. XI.

De cauſis procatarcticis, ſignis & ſimptomatibus ſecundinarum adhærentium.

Superſunt quæpiam dicenda de cauſis remotioribus, quibus vel ſecundinarum adhæſio conciliari vel jam exiſtens firmior effici poteſt. Lautiorem vitæ diætam *Dionis* (f) accuſat, quam probabile eſt id efficere, ut turgentibus a plethora capillaribus uteri vaſis, ejuſdemque ſubſtantia repletiore humoribus facta, utriuſque generis vaſorum anaſtomoſis ob auctum præter naturam diametrum eorum cohæreat, nec, quæ a dehiſcentibus & collabaſcentibus

(z) *Devent.* nov. lum. obſt. c. 33. p. 144. *Dion.* l. 2. c. 13. p. 170.

(a) De morb. mulier. lib. 1. part. 75. edit. Linden. T. 2. p. 461.

(b) L. c. liv. V. c. 1. obſerv. 379. reflex. p. 729.

(c) L. c. liv. 3. c. 6. p. 225.

(d) *Siegemundin* l. c. c. 6. p. 119.

(e) Spicileg. anatom. l. c. obſerv. 36. p. 78.

(f) L. c. liv. 3. c. 5. p. 221.

tibus vaſis oritur, ſeparationem ſecundinarum admittat. Neque etiam dubium eſt, hinc inde varia obvenire in vita communi errorum & ab extra accidentium genera, quæ accuſari hoc in negotio poſſint, verum hæc tanquam dubia in medio relinquere, quam audacius definire malumus. Quamvis etiam, quæ inter retentionis ſecundinarum cauſas allegantur a *Joanne Varandæo* (*g*), ſubitus aeris adpulſus, animi pathemata, imbecillitas & languor parturientis (*h*), anguſtia & contractio matricis, ſuo modo adhæſionem graviorem reddere, ejuſdemque ſymptomata augere poſſint, ex longinquo tamen huc ſpectant, noſtramque diſcuſſionem adeo non merentur. Intactam interim relinquere non poſſumus notabilem & periculoſam ſatis abrupti ex ſede ſua funiculi umbilicalis conditionem, qua adhæſio ſecundinarum per ſe difficultatibus non carens, difficilior efficitur. Agnovit hujus rei momentum jam ſuo tempore *Hippocrates* (*i*) & ille quidem eventus peritioribus etiam non ſemper evitabilis prædicatur a de la *Motte* (*k*). Videamus nunc qualia & quot ſymptomatum genera excitentur in corpore muliebri, ſiquidem placenta fortius adhæreſcat. In varias partes abire autores in definiendo nocivo adhærentium ſecundinarum affectu animadvertimus: aliis ſine noxa, ſatis notabili tempore, eaſdem adhærere poſſe aſſerentibus, aliis periculoſa quævis exinde ſubſecutura pro certo declarantibus. Plurima horum ſymptomatum, quorum alibi commemorandorum erit opportunitas, communia ſunt cum retentione ſecundinarum, ventris ſcilicet dolores, rigores ac febres, ſecundum *Hippocratem* (*l*) ſuffocatio. Apoplexia, epilepſia & alia mala, ſecundum *Jacob. Rueff* (*m*). Verum id peculiare habet perfecta adhæſio, quod hæmorragiam ob clauſos uteri poros comitem nullam habeat, quo factum eſſe videtur, quod infantes quidam incruenti totoque corpore candidi nati ſint, quod inter rariora exempla ponit *Thomas Bartholinus* (*n*), quodque, ſi contingeret, bono omine factum eſſe credebatur, ſic enim ex *Julio Capitolino* in *Clodio Albino* habetur: *Filius mihi natus eſt ſeptimo Kalendas Decembris ita candidus ſtatim toto corpore, ut linteamen, quo exceptus eſt, vinceret*. Cruenti certe infantes ſeceſſum ſecundinarum ex parte jam eſſe factum, indicant: Inde recens nati *a matre rubentes*, dicuntur, ſic enim *Juvenalis* (*o*).

Sidera te excipiunt, modo primos incipientem
Edere vagitus & adhuc a matre rubentem.

§. XII.

(*g*) De affect. mulier. lib. 3. Hannov. 1619. 8vo lib.2. c.11. p.342.

(*h*) *Euchar.Rhodion.* libell. de partu hominis. Francof.1556. 8vo c.6. p.23.

(*i*) De morb.mulier. lib.1. par. 76. edit. Lind.T.2. p.462.

[*k*] L.c.obſerv. 379. 381. 385. 389.

(*l*) De morb. mulier. lib.1. part.79. 77. edit.Lind.T.2. p.462.

(*m*) De conceptu & generatione,Tigur. 1554. 8vo lib.3. c.4. p.25. b.

(*n*) L.c de puerper. veter.p.63. ex *Julio Capitolino* ext. c.hiſt. aug.ſcript. Sax.c.not. *Ulr. Obrechti*, Argent.1677.8vo p.209.

(*o*) Satyra VII. v. 195. ſequ. ex recenſ. *Henr. Chriſt. Hennini*, Ultrai. 1685. p. 212. 13.

§. XII.

De adhærentium ſecundinarum extractione differenda ad mentem quorumdam.

Poſtquam varios adhærendi modos, quibus ſecundinæ obſtinate reſiſtunt, conſideravimus, poſtquam & cauſæ, quotquot huc facere videbantur, expoſitæ fuere, proximum nunc eſt ſcire, quid in dubio ejuſmodi rerum ſtatu agendum ſuperſit, an ſcilicet concedenda ſit quædam adnaſcenti placentæ mora, & utrum expectationi ſine puerperæ periculo aliquid largiendum ſit, an vero temporis lucrandi cauſa connivere nullo modo obſtetricans debeat, nec differenda ſit ſecundinarum extractio? Operæ pretium eſſe arbitror, utriuſque quæſtionis indolem altius rimari. Prior ſententia de differenda extractione fuit antiquorum omnium & quorumdam ex recentioribus. Expectabant antiqui medici vel ſpontaneum ſecundinarum adhærentium ſeceſſum, vel putredine factam aliquo poſt tempore diſſolutionem. Quandoquidem illi alium ſecundinas auferendi modum præter eum, qui fit attracta chorda umbilicali ignorabant, prout videre licet ex *Hippocrate* (*p*), quo ipſo mirum non eſt, illis, donec id ſua ſponte fieret, quod arte efficere non poterant, indulgendum fuiſſe, quodque, id ſine periculo fieri poſſe, celebrium auctorum teſtimonio intelligamus. *Si ſecundinæ non facile exierint, ſinendæ ſunt*, ait *Hippocrates* (*q*). *Vel ſponte ſeceſſuras* (*r*), *vel putredine diffluxuras*, *quod ſexto*, *vel ſeptimo poſt partum die fieri debeat*, hic ipſe declarat (*s*). Repetit hoc conſilium *Aetius* (*t*). Poſt paucos dies in ſaniem ſolutas ſecundinas excidere ſpondet *Paulus Ægineta* (*u*) aſſentiente *Avicenna* (*x*): *non egreditur ſecundina*, *ne ſollicites*, *ipſa enim poſt paucos dies reſolvetur*. Sequuntur hanc mentem omnes hippocraticæ & galenicæ ſcholæ medici quotquot in collectione *Iſrael Spachii* (*y*) de partu allegantur, inter quos *Ambroſius Paræus* de hominis generatione (*z*) ſequentia habet: *viſæ ſunt mulieres*, *ſecundinas*, *quas nulla ars revellere potuerat*, *putredine & temperie corruptas fruſtatim per vulvam multis horrendis ſymptomatibus ſupervenientibus excluſiſſe*. Incertum tamen fuit omnibus, per quod temporis ſpatium innocenter ſupereſſe ſecundinæ in utero poſſint; quatuordecim hebdomadarum mora ſecundinas ſine noxa retentas allegat *Thomas Bartholinus* (*a*). Integri & dimidii anni tempus largitur *Chriſtianus Menzelius* (*b*) quo effluxo ſecundina quædam arida excreta fuerit. Impatientem tantæ moræ placentam agnoverunt alii. De la *Motte*, altero ſtatim

(*p*) De morb.mulier.lib.I. part.76. edit. Linden.T.2. p.462.

(*q*) De ſuperfetatione part.5. edit.Lind. T.2. p.647.

(*r*) De morb.mulier.lib.1. part.77. edit. Linden.T.2. p. 463.

(*s*) De morb.mulier.lib.1. part.76. edit. Linden.T.2. p.462.

(*t*) Tetrabibl.lib.4. ſerm. 4. c.24. ext.in *Henric. Stephan.* med. art. princ. Tom. 2. 1567. p. 791.

(*u*) Oper.Lugdun. 1589. 8vo lib.6.c.75. p. 635.

[x] Lib.3. fen.21.tract.1. c.16. edit. cit. p. 720.

(*y*) Gynæcior.libr.

[z] C.18. apud eundem p.413.

(*a*) Acta med.Philoſ.Haf. an.1633. 8vo acceſſ.examen obſtetr.p.54.

(*b*) Miſcell.nat.curioſ.decad.2. an.1.obſerv.31. p.74.

die fetidiſſimam & ſanie corruptam deprehendit (c), *Scipio Mercurius* (*d*) adhærentes diutius ſecundinas facillime putreſcere agnovit, plurimis metus obfuit, ne promptam ſecundinarum expeditionem ſuſciperent; timentibus, ne uteri fundum excorticarent, alioque modo male tractarent, ſic enim *Solingen*: *melius eſt ſecundinæ partem relinquere, quam uterum lædere.* Manifeſtum vitæ periculum ſubeſſe, ſi relinquantur, negat, maximum vero rerum diſcrimen incurrere puerperas, ſi vi removeantur, aſſerit *Zacut. Luſit* (*f*). Maxime omnium hoc negotium de differenda ſecundinarum extractione urſit *Fred. Ruyſch.* manifeſte aſſerens prudentius eſſe relinquere placentam, quam lethali feſtinatione occidere ægram (*g*), ſiquidem a natura ipſa excutiatur (*h*), grave adeo periculum, ſi remanſerit, ſubeſſe negans (*i*), imo contra probatiſſimorum in arte virorum, quos ex parte allegavimus fidem ipſamque autopſiam non putreſcere, non in pus ichoremve abire, ſique in putridum liquamen redigi, neque adeo deſcripta ab auctoribus mala, ſi reſtiterint, ſubſequi poſſe, affirmans (*k*), in quo ſuam experientiam pro primo rei argumento agnoſcit. Mirum ſaltem videri poterat, quomodo a rarioribus exemplis placentarum in hydatides tranſeuntium (*l*), aliove modo in molæ ſimilem formam mutatarum (*m*), ad id quod plurimum fit, concludere quis audeat, & qua ratione prope ſe invicem ſtare poſſint ſententiæ, *placenta embryonis non matris pars eſt habenda* (*n*), & pars a toto ſuo avulſa, non putreſcit. Quamvis enim inflammationem & gangrænam proprie ſic dictam, de parte quapiam avulſa prædicari non poſſe cum eodem ſentiamus, facere tamen non poſſumus, quin contra eumdem, ſalva tamen tanti viri dignitate, ſtatuamus, putredinem & redundantia exinde ad matrem mala retentis ſecundinis eſſe inevitabilia. Turpe ſane eſt cum detrimento ſalutis humanæ expectare velle, donec ſpontaneo motu eveniat, quod fieri poſſe dubitamus, prout medici eventus morborum expectantis indignitatem contra *Harvæum*, *Georgius Erneſtus Stahlius* (*o*) vivis coloribus depinxit.

§. XIII.

De differendæ extractionis a Ruyſchio aſſertæ primario ſtabilimento, muſculo ejus in fundo uteri reperto.

Quod omnibus novitate inventorum ſuperbientibus auctoribus commune eſt, ut pro inventi gloria, quidquid denique ex longinquo ad eamdem ulterius confirmandam facere poteſt, accerſant, id Cl. etiam huic auctori familiare eſſe, deprehendimus. Quo enim muſculi ſui a paucioribus hactenus agni-

(*c*) L.c.lib.V.c.2.obſ.388. p.740.
(*d*) Commare.Veron.1645.4.lib.2.c.30. p.178.
(*e*) Embryulcia c. 34. p.173.
(*f*) Op.de medicor.princip.hiſtoria lib. 6. Lugd.1667. fol.T.2. lib.3. c.19. p.522.
(*g*) Adverſar.anat.dec.2. p.31.
(*h*) Ibid.p.34.
(*i*) Ibid.p.36.
(*k*) Ibid.p.33.
(*l*) Obſervat.anatom. chirurg.33. alibique p.43.
(*m*) Adverſar.anat.dec.2. p.32.
(*n*) Ibid.p.31.
(*o*) Sileni Alcibiadis i. e. Ars ſanandi cum expectatione, oppoſita Arti curandi nuda expectatione, Offenbac.ad Moen. 1730. 8vo.

agniti, a plurimis in dubium vocati, virtutem magni faceret, rationem, cur differenda ſit placentæ extractio, collocat in motu fibrarum muſcularium, quæ placentam amplexæ eamdem ſine obſtetricantis miniſterio ſint expulſuræ. Aſſeruit hanc ſuam ſententiam, tum in ſæpius allegato adverſariorum loco, tum maxime in peculiari libello, qui inſcribitur: *Tractatio anatomica de muſculo in fundo uteri obſervato, ante hac a nemine detecto* (*p*), cui icon, rem declarans, adjecta eſt. Ut autem mens Cl. Auctoris recte intelligatur, quam male interpretatos eſſe quoſdam arbitror, adducenda ſunt, quæ pagina hujus tractationis nona habentur: *In his lectionibus meis me dixiſſe fabulantur placentam poſt fetum editum non eſſe expellendam, ſed ordinarium tempus depulſioni eſſe concedendum, donec a natura ipſa expellatur. Num mentem meam male intellexerint, vel male interpretati ſint, non urgeo. Dominos inſpectores judicia hæc deteſtaturos, nec figmentis his adſenſuros certo ſcio. Illud tum temporis tantum intendebam, placentæ uterinæ utero firmius adplicatæ, nulliſque conſuetis lenius remediis flexili, conſultius eſſe ordinariam ante ad depulſionem tempus largiri, quam nimis feſtinantibus & periculoſis remediis eam expellere velle.* Apologiam ſibi hic ipſi condidiſſe noſtrum contra adverſariorum, a quibus male intellectus fuerat, objectiones, per ſe innoteſcit, neque adeo a noſtra diſcrepat iſthæc ſententia, ut non conciliari facile inter ſe utraque, prout paulo poſt videbimus, poſſit. In eo ſaltem non poſſum non accuſare, animi mei vel imbecillitatem, quod muſculum hunce, retentionis, auctorem & medicinam, temere credere nequeam, vel infelicitatem, quod in uteris gravidis, quos hunc in finem ſecui, eumdem haud invenire potuerim. Si recte intelligo Cl. Inventorem, evolutis, quæ de muſculo agunt, locis, ſemel ſaltem hunc muſculum ab eodem obſervatum fuiſſe deprehendo, mentionem ſcilicet hujus novitaris præter allegatum tractatum, decade ſecunda adverſariorum (*q*) & tertia (*r*), ſed in eodem ſubjecto viſæ, facit: Verum ſicut veritates anatomicæ obſervationum frequentia & conſtantia nituntur, ita, ſalvo aliorum judicio, hocce excluſionis ſecundinarun organon tamdiu pro ſuſpecto habere liceat, donec id, quod ſedulo facere allaborabo, ad oculum demonſtratum fuerit mihi, quodſi contigerit, me meam, in qua nunc verſor, ignorantiam publice profeſſurum ſpondeo. Probe novi magnos muſculum huncce inveniſſe poſt *Ruyſchium*, ſtatores & defenſores, gratulatus eidem publice eſt de hoc invento *Hecquetus* (*s*), itidemque Clar. *Abrahamus Vaterus* (*t*), nec non Cl. *Stenzelius* muſculo uteri aſſentire videtur (*u*). Verum neuter a ſe viſam hancce orbicularium fibrarum ſeriem prædicat. Noviſſime tamen omnium exercitatiſſimus in rebus anatomicis vir *Alexander Monro*, ſcotus, a ſe obſervatum & tam reticularibus, quam orbicularibus fibris conſtantem aſſeruit (*x*). Fidei tantorum virorum nihil

L 2 de-

(*p*) Ext. c. oper. ei. Amſtel. 1726. ex Belgico in latinum traducta a *Jo. Chriſt. Bohlio*.

(*q*) P. 34.

(*r*) Tab. 3. fig. 1.

(*s*) Epiſtola viri Cl. *Hecqueti* ad D. D. *** de Ruyſchiano uteri muſculo, ext. c. *Ruyſch.* op. Amſtel. 1727.

(*t*) Epiſtola gratulatoria ad *Fred. Ruyſchium* de muſculo orbiculari in fundo uteri detecto ext. c. *Ruyſch.* op. Amſtel. 1727. accedente ejuſdem reſponſione ibid.

(*u*) *Chriſt. Godofr. Stenzelii* diſſert. de utero inſonte, reſp. Jo. Fried Zembſch 1735. 4. §. 25. p. 35.

(*x*) An Eſſay on the nutrition of fetuſſes. recenſitus Tom. 3. medical Eſſays and obſervations reviſed and publiſhed by a ſociety in Edinburgh. edinb. 1734. 8vo v. 3. p. 128.

derogamus, conſtanter tamen aſſerimus, haud improbabile videri, tractum ejuſmodi fibrarum detectum fuiſſe in utero, cujus membrana interna a fundo uteri violenta ſeparatione ſecundinarum abſceſſerit, quo facto, mirum non eſt carnoſos apparere fibrarum vario modo diſpoſitos faſciculos, quandoquidem uteri ſubſtantiam internam muſculoſam jamdudum deſcripſit *Philip. Verheynius* (*y*), itidemque *Franc. Plazzonus* (*z*) aliique. Neque errarent meo judicio, qui termino Cl. *Boerhavio* ſolemni totum uterum muſculum cavum appellarent (*a*), ſiquidem ejus virtus motrix & in generationis negotio (*b*), & in partus adminiſtratione plurimum eluceſcit, quid enim vis expultrix termino *Varandæi* (*c*) in utero exiſtens valeat, experiuntur illi, qui manum ſuam ab utero arreptam & ſtrangulatam nonunquam habuerunt, quique violentos convulſivi uteri motus attente perſpexerunt. Duo certe ſunt, quæ me de utilitate laudati muſculi dubitantem reddiderunt; unum, ipſo fatente autore, ejus ſaltem in fundo uterino exiſtentia, cum ſint placentæ in cervice collocatæ & facillimo negotio ſine muſculi hujus efficacia abſcedentes, totum autem uterum fundum appellare velle, inadæquatum, vel naturam aliquo in loco ſibi ipſi inſufficientem arbitrari, impium eſſet; alterum, contemplatio, quid denique fiat cum hoc muſculo, ſi uterus vacuus eſt, an collabaſcat & turgente utero extendatur, an ſingulis graviditatis vicibus regeneretur. Facile tamen patior ſuo quemque abundare ingenio, ſane, quodſi niſi expellente muſculo nunquam prodire deberent ſecundinæ, raro abſceſſuras eſſe arbitror, neque ſecurum facere debet lubrica iſthæc obſervatio obſtetricantem, ut otioſus expectando muſculi effectum aſſideat, quin potius eo navanda opera omnis eſt, ut, quam fortiter etiam adhæreat ſecundina, ejus extractio inſtituatur quantocyus, quo in negotio ſuæ, quidquid in contrarium ab aliis monitum fuerit, dexteritati fidere unumquemque decet; magna ſane uſus eſt felicitate paucioribus in prolixa praxi verſantibus ſolemni, muſculi inventor, quod per quinquaginta annos, prout de ſe prædicat, nulla ipſi in utero relicta fuerit ſecundina, nullaque, indulgendo & expectando, puerpera ad orci fauces fuerit deducta.

§. XIV.

De non differenda ſecundinarum adhærentium extractione in gravidis ante terminum.

Boni viri eſt ſalutem humanam fortuito caſui non relinquere, ſed periclitantem, qua fieri poteſt, breviſſima via, diſcrimine educere, inde, dum adhærentes ſecundinæ ſpontaneo naturæ motu vix excludi poſſunt, judico, conjunctas obſtetricantis vires cum uteri conatu eſſe neceſſarias. Formandus eſt, controverſiæ, quam hac potiſſimum in diſſertatione urgeo, ſtatus, in quo

(*y*) Corporis humani anatomia edit. ſecund. Bruxel. 1710. 4to lib. 1. tract. II. c. 25. p. 127. & lib. 2. tract. v. c. 23. p. 382.

(z) De partibus generationi inſervientibus, Lugd. Batav. 1644. 12. lib. 2. c. 16. p. 170.

(*a*) Inſt. med. §. 88. p. 47. & §. 187. p. 91.

(*b*) Inſt. med. §. 675. p. 325.

(*c*) L. c. lib. 2. c. 11. p. 342.

quo totius diſputationis cardo vertatur. Removeamus primo leviores adhærentiæ gradus, in quibus expectandum eſſe, nec ipſe *Ruyſchius* ſecundum ſuperius allegata verba aſſerit. Ponamus potius ſummum adeſſe adhæſionis gradum, adnaſcentiam, coalitum, mutuam fibrarum placentæ atque uteri inſertionem: In hoc diſſentimus. Nam quodſi ille ſtatus detur, quem invincibilem fere perſentiſcit manus, quodſi ſic cohæreat placenta, ut metus ſit, ne, dum ſeparare ſtudemus, in fruſta diſcerpatur, in hac rerum facie expectandum potius, quam incerto eventu tentandum eſſe, ſtatuit Cl. *Ruyſch.* nos contrarium defendimus, firmiter perſuaſi, nullum eſſe adhærentiæ gradum, qui non ſuperari provida & in encheireſi experta manu poſſit, nec indulgendum eſſe moræ, niſi unico in caſu, ubi convulſivi motus & uterum & totum corpus invadunt, quando ſcilicet ob matricis miram contorſionem & incertas manus operationes jactitatione corporis puerperæ factas, nihil omnino tentari poteſt, ſicut id ipſum ſymptoma placentæ adhærenti junctum, pro lethali plerumque ipſe Clar. *Ruyſch.* (*d*) habet. Facile enim in partes ſæpius laudati auctoris abeo, quotieſcumque monet, extractionem fieri debere abſque violentia, non feſtinanter extrahendam ſecundinam eſſe (*e*). Acrius juſto contra magni nominis virum diſputavit *Chriſtianus Polycarpus Leporinus* (*f*), muſculi hujus veritatem & expectandæ ſpontaneæ ſecundinarum excretionis opinionem fortiter oppugnans, quem miratus ſum, ſuam experientiam nullibi *Ruyſchianæ* quinguaginta annorum experientiæ oppoſuiſſe: Intellexi vero paulo poſt ex illis, quæ habentur operis ſui p. 133. *apud ſe non moris eſſe ut medici parturientibus opem ferant.* Duplex autem exiſtit extrahendarum ſine mora placentarum caſus, alter in gravidis, quæ ante terminum ex ſtatu præternaturali ad pariendi neceſſitatem adiguntur; alter in gravidis, quæ terminum attingerunt. Magni momenti, magnæque deliberationis mihi ſemper viſa eſt prior quæſtio, quid faciendum ſit practico; quotieſcumque enormes hæmorrhagiæ prioribus ultimiſve geſtationis menſibus in manifeſtum vitæ diſcrimen matrem adducunt, in quod ex ſanguinis effluentis quantitate, ſymptomatumque, lipothymiæ æque, ac convulſionis, conditione, facile judicari poteſt. Hæc queſtio denuo duplicem admittit differentiam; aut vitalis eſt fetus (*g*) id eſt ſeptimeſtris & ultra, aut omni ſpe vitæ in athmoſphæra continuandæ privatus. Ante medium geſtationis tempus abortus haud raro imminent, alii termino propiores fiunt. Ponamus caſus utriuſque naturæ vel utrinque mixtos, quod determinatu arduum eſt: quæritur, quid hinc, quid illinc faciendum ſit. Res tota ad obſtetricantis de ſtatu embryonis matriſve plenariam cognitionem redit: ego hac in re, non quid mihi, ſed quid aliis me peritioribus videatur, exponam. Cl. *Mauriceau* (*h*) non dubitat embryones, quo ſai-

(*d*) Adverſar. anatom. dec. 2. p. 30. 31.

(*e*) L. jam cit.

(*f*) *Kurtze doch grundliche Erorterung einiger die zuruck gebliebene Nach-Geburth betreſſender Fragen, Leipz- und Quedlinb.* 1728. 4to.

[*g*] Totam controverſiam de ſeptimeſtri vitali ſextimeſtri non vitali ſua & auctorum fide accurate evolvit *Paul. Zacchias* quæſtion. med. legal. Francof. ad Moen. 1688. fol. lib. 1. tit. 2. quæſt. 2. & 3. p. 54.

[*h*] *François Mauriceau obſervations ſur la Groſſeſſe & l' Accouchement des Femmes, Paris* 1715. 4*to.* Caſus huc ſpectantes adduci poſſunt ex titulo ej. Auct. *Accouchemens où l' arriere faix ſe preſentoit devant l' enfant*, & titulo: *perte de ſang de la Femme groſſe.*

ſalva mater eſſe poſſit, educere, quidquid de vita eorum paulo poſt ſtatui poſſit, idemque de la *Motte* (*i*) qui ad liberandam a periculo matrem neceſſarium eſſe aſſerit, ut obſtetricans jam remotam ex parte ſede ſua ſecundinam poſt factam extractionem fetus propediem ſeparet, quæ quamvis minus reſiſtat, alia tamen quam adhærens eſſe nequit, utpote quæ extra maturitatis terminum verſetur. Soffraganeum habent prædicti auctores *Dionis* (*k*) aſſerentem, etiam ſi ad partum diſpoſita non fuerit mater, hæmorrhagia urgente & periculum vitæ minitante, obſtetricantis manu promovendum eſſe partum, qui actus ſcilicet in placentulæ vel majoris vel minoris ſeparatione ejuſdemque poſt fetum extractione conſiſtit. Mirum quibuſdam videri poterat, qua ratione parvuli etiam fetus, paucarum ſeptimanarum ætatem attingentis placentulæ æque gravia, ac ſi adultiores eſſent, ſymptomata, imminente abortu excitare poſſint, verum declarata res eſt, matres periclitari hoc rerum ſtatu. Teſtis inter alios ſit *Amand* (*l*) qui qninque hebdomadum fetum ſeminis phaſeoli magnitudinem æquantem, ſecundinis ſuis adhuc incluſum ea propter utero educere coactus fuit, quia hæmorrhagiæ matrem affligentis enormitas eumdem, quo id ageret, impulerat. Quodſi ſint, quibus durum videatur, imperfectum fetum ſic vita privare, quo mater ſalva eſſe poſſit, multo magis ſi grandior ſit & termino propior embryo, eumdem remittimus ad magnæ auctoritatis virum, *Joannem Bohnium* (*m*) in diſſertatione, de abortu ſalutari, qui, ſicut de tota materia ex rei dignitate egit, ſic præſentem quæſtionem, decidendo, debere ſalutem matris primariam curam eſſe, definivit.

§. XV.

De non differenda ſecundinarum adhærentium extractione in termino.

Propius accedendum eſt ad ea, quæ nervum præſentis diſſertationis attingunt, ad illam ſcilicet quæſtionem quæ de non differenda fetus maturi placentæ extractione inſtituitur. Jam alibi mentem noſtram expoſuimus: omnis moræ impatientes eſſe ſecundinas, nec expectandos eſſe ſpontaneos naturæ conatus: nunc aſſertionis rationes exhibendæ veniunt, quarum plures ſuperius allegatus *Leporinus* adduxit, gravitatem ſcilicet ſymptomatum, quæ preſſo pede ſequuntur, ſi paulo poſt fetum ſecundina non exeat, cujus rei veritati non tantum allegata ibi auctorum teſtimonia (*n*) ſed & quotidiana experientia ſubſcribit. His addere animus eſt quædam aliorum obſervata. Peculiaria ſunt, quæ de inflammatione ſecundinarum habet *Varandæus* (*o*), quam proprie ſic appellari poſſe, negavimus in ſuperioribus; niſi fortaſſe peculiarem quempiam ſanguinis circulum in fibris ſecundinarum motricibus prout Cl. *Ruyſchius* (*p*) habet, ſtatuere velis, quam hypotheſin aſſumere neceſſarium eſſet, ſi quis motum ſecundinæ proprium pro ſui

[*i*] L.c.liv.3. c.6. p.346.
[*k*] L.c.liv.2. c.13. p.170.
[*l*] L.c.obſ.9. p.94.
[*m*] Reſpond.Georg.Chriſtian.*Werther*, Lipſ.1701. §.XXV. p.23.
[*n*] L.c.p.55.69. ſequ.
[*o*] L.c.lib.2.c.11. p.342. 343.
[*p*] Adverſar.anatom.dec.3. p.35.

ſui ab utero ſeparatione ſupponere vellet. Interim tamen qui ex putredine ſecundinarum ad matrem lege vaſorum abſorbentium (*q*) redundant affectus; *nauſea*, *lipothymia*, *dyſpnoea*, *ſudor diaphoreticus*, *frigiditas extremorum*, *hyſterica ſuffocatio*, *epilepticus inſultus*, recenſente præmemorato *Varandæo* (*r*) ſequuntur, extra omnem dubitationis aleam poſiti ſunt. Addit *dolores poſt partum*, *alvi obſtructionem*, *urinæ incontinentiam & ſuppreſſionem*, *hæmorrhoides*, *genitalium ſcabiem*, *pruritum*, *rupturam uteri*, *vulnera*, *ulcera Hermannus Corbæus* (*s*). Horrenda eademque lethalia hæc eſſe ſymptomata, ſi diu in utero relinquantur, & non minora, quàm quæ ex fetu mortuo fiunt, judicat hic ipſe auctor (*t*). Cor & cerebrum in conſenſum trahi autumat *Ambroſius Paræus* (*u*), diſpoſitionem malignam patienti accidere propter vapores malos aſcendentes ex ſecundina ad cerebrum, cor, ſtomachum, pro ſuo ingenio allegat *Avicenna* (*x*). Vomitiones bilioſas reiteratas, humore nigro fetidoqne ſtipatas inter funeſta ſymptomata habet de la *Motte* (*y*), utpote, quo ſphacelum ex uteri ſubſtantia ad inteſtinorum canalem migraſſe cognoſcimus. Neque uno alterove poſt die, ſed immediate ſubſequi hoc malum innuit prædictus auctor hoc ipſo loco, quandoquidem in celeri ſeparatione ſecundinarum adhuc aliquam ſpem ſalutis autumat ſupereſſe. Febrem violentam, graves capitis dolores, oſcitationes, ſyncopes, humorum fetidiſſimorum effluentiam ſequi, auctor eſt *Amand* (*z*), quæ omnia ſicut contra expectationis patronos militant, ſic verbis *Peu* (*a*): *imperant*, *ut ob ſequelas*, *moram diuturniorem ſecundinarum excipientes & periculoſiſſimas*, *promptitudine opus ſit*, *ſiquidem nec cito nimium*, *nec caute nimium illæ extrahi poſſint*. Non differendam ſecundinarum extractionem conſulit ulterius præter allegata mala, preſſo poſt excluſum fetum pede ſubſequens uteri contractio, orificii uterini interni ſtrictura, & inde orta vel manus immittendæ difficultas, vel loculi talis (*b*), qualem alibi deſcripſimus circa ſecundinam efformatio. Supponamus omnia mitiora, ſit nobis placenta ad mentem *Ruyſchii* moræ patiens, ſi ſalus etiam puerperæ nullo modo periclitaretur, commoditati tamen matris & brevitati laborum aliquid concedendum eſt, nec video, cur in craſtinum differendum ſit, quod hodie & in inſtanti quidem, quamvis cum aliqua difficultate, fieri debebat. Τὸ μηδὲν ἀναβαλλόμενον, ſi ullibi in re medica, hoc ſane in paſſu laudes ſuas meretur.

§. XVI.

[*q*] Sicut vaſa abſorbentia in cute adeſſe demonſtravit Cl. *Boerhavius* inſtit. med. §. 421. p. 402. prout eadem in ore, oeſophago, ventriculo præſto eſſe judicat §. 37. no. 5. p. 46. ita ſimilia forte & in uteri cavo reperiuntur.

[*r*] L. jam c. p. 543.

[*s*] Gynæceium, Francof. 1620. 8vo lib. 2. c. 6. p. 271.

[*t*] L. jam c. p. 272.

[*u*] De hominis generat. c. 18. apud *Iſrael Spachium* p. 413.

[*x*] Lib. 3. fen. 21. tract. 2. c. 16. p. 270.

[*y*] L. c. liv. 4. c. 13. obſerv. 346. p. 656.

(*z*) L. c. obſerv. 31. p. 138.

(*a*) L. c. liv. 2. c. 15. p. 494. 495.

(*b*) Ibid. l. c. p. 494.

§. XVI.

De prudentia obſtetricantis in adminiſtranda ſecundinarum adhærentium extractione.

Lenta remedia & ſegnes medicos non expetunt tempora mea, dixiſſe Alexandrum Magnum cum morbi medicinam poſtularet, ſeque non præceps, ſed ſtrenuum remedium afferre prædixiſſe Philippum medicum, ex *Q. Curtio* (*c*) perſpicimus: id ipſum, quo fiat, in ſecundina tenacius adhærente, utpote de qua vita & mors puerperæ dependet, maxime opus eſt, id quod nobis exponendum ſupererit. Conjunctiſſimam cum celeritate expeditionis, actionis prudentiam & circumſpectionem, ſicut in omni humana vita, ſic & in ancipiti hoc adminiſtrationis genere requiri, autumamus. Videamus ante omnia, quæ antiquorum placita hoc de negotio exiſtant. *Ariſtoteles* (*d*) funiculi umbilicalis deligationem, antequam ſecundinæ removeantur, ſuadet, ſine dubio quod hæmorrhagia per chordam umbilicalem facta conſumi poſſe puerperas eo tempore crederetur. Pro expectantium, donec ſponte exeant, ſententia fuiſſe Hippocratem in ſuperioribus demonſtratum fuit, nec alia apud eumdem adhærentis ſecundinæ curatio, quam, quæ putrefactione fit, invenitur (*e*). Rectius & apposite magis *Ægineta* (*f*), itidemque *Aetius* (*g*) ſentiunt pro extractione adornanda *leniter primum*, *deinde magis intenſe*, *cavendo uteri prolapſum*, attrahendum eſſe. Singularem quempiam antiquorum morem exponit *Avicenna* (*h*): *Antiqui præcipiunt obſtetrici*, *ut involveret manum ſuam in panno & intromitteret eam & arriperet ſecundinam*. Crudelius paulo ſecundum *Moſchionem* (*i*) cum puerperis, quibus affixa erat placenta, egerunt, qui a ſcala ſuſpendendam eſſe, & quo exiret placenta, concutiendam ſuadebant, quo referente pondera etiam quæpiam appenſa fuerunt funiculo pro eodem inſimul cum ſecundina deprimendo (*k*) Mitius paulo agimus cum noſtris, & ſi dicendum quod res eſt, non extrahimus ſecundinam adhærentem, ſi ſcilicet umbilicalis chorda metum injicit, ne in radice dehiſcat, ſed admota propius manu eandem degluvendo ſeparamus; quæ encheireſis, quamvis omnium mitiſſima ſit, ſuis tamen cautelis indiget. Merentur apponi, quæ apud *Peu* (*l*) lego: *dexteritate ad ſeparandam*, *ſi adhæſerit ſecundina*, *patientia ad placide agendum*, *ſi nimium adhæſerit*, *ingenio ad dignoſcendos placentæ ſtatus*, *promptitudine ad tempus lucrandum*, *experientia ad definiendos*, *qui regulis carent*, *caſus*, *opus eſt*; hiſce ſane in verbis totius negotii compendium continetur, poſſentque eadem pro mente noſtra explicanda ſufficere, niſi ſpecialiora quædam, encheireſes ipſas concernentia, exponenda ſupereſſent. Taxandi ante omnia

nia

(*c*) Lib. 4. c. 5. & 6.

(*d*) Hiſtor. animal. lib. 7. c. 10. edit. Pariſ. 1619. fol. p. 895.

(*e*) *Hippocrat.* de morb. mul. lib. 1. ſect. 77. edit. Linden. Tom. 2. p. 463.

(*f*) L. c. lib. 6. c. 75. p. 634.

(*g*) Tetrabibl. 4. ſerm. 4. c. 24. ext. in *Henr. Stephani* med. art. princ. T. 2. p. 791.

(*h*) Lib. 3. fen. 21. tract. 2. c. 16. p. 720.

(*i*) C. 54. apud *Iſrael Spach.* p. 5.

(k) Ibid.

(*l*) Liv. 2. c. 15. p. 494.

nia ſunt obſtetricum quidam errores, quos in ſeparatione legitime inſtituenda committunt. Reſectionem unguium ſana ratio neceſſariam eſſe imperat; inde condonandum non eſt *Ludovico Mercato* (*m*), quod unguium quemdam uſum in hac operatione faciat, inquiens: *Si vero tenaciter adhæret ſecundina, ut unguibus extrahi non poſſit, immitti debent medicamenta.* Metus ſane manifeſtus ſubeſt, ne armati unguibus digiti teneram uteri ſubſtantiam lædant, excorticent, & in inflammationis periculum adducant, quamvis id impune fieri ſtatuat *Paul.Portalius* (*n*), quo ipſo obſtetricibus etiam dicta ſunt, quæ *Ovidius* habet:

Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus ungues (*o*).

Gravius errant & negligentiæ culpam ferunt, ſi utero ſuo ſponte poſt exitum fetus collabaſcenti tantam concedunt moram, ut ejus orificium internum claudatur; inde ſæpius laudatus *Peu* (*p*) inſtanti immittendam manum, nec retrahendam imperat, donec vel integram ſeparatam ſenſerit ſecundinam, vel donec certa ſit obſtetrix, preveſtigato ſolerter & perquiſito utero, nihil fragmentorum ſupereſſe, etiamſi mala fortuna in partes diſceſſerit. Hunc errorem ſic declarat *Cornel. Solingen* (*q*), optandum eſſet, omnes obſtetrices prudentia & ſcientia eſſe inſtructas ad extrahendas manu, priuſquam ſe uterus conſtringat, ſecundinas. Alium jam ſuo tempore agnovit errorem in adminiſtranda ſecundinarum extractione commiſſum & ſedulo evitandum, *Avicenna* (*r*) inquiens, *oportet ut trahatur non ſecundum rectitudinem, quoniam timemus inde converſionem matricis neque attractione vehementi.* Aliis ſolemne eſt harpyarum more, quo termino de obſtetricibus mali moris utitur *Kerckringius* (*s*), unguibus & digitorum apicibus involare in adhærentem ſecundinam, eamdemque contra doctrinam a magiſtris acceptam terebrando pertundere. Licere id ipſis liberalius nimis aſſeruit Cl.*Ruyſchius* (*t*), figuram etiam adjiciens, qua methodus rumpendi adhærentem placentam, docetur (*u*). Alii manus vola & digitorum apicibus circumferentiæ ſecundinarum accomodatis carptim placentam vellicant, cujus methodi itidem non levis famæ virum *Joann.* de *Muralto* (*x*) anteſignanum habent, qui arreptam ſecundinam globi in modum compreſſam, educere ſuadet. Plurimas vexat impatientia, ut prompte negotium expedire velint, maxime ſi pauperioribus aſſiſtentes evocantur ad alias, majoris lucri fiducia, quo fit, ut debitam prudentiam & in ferendo labore conſtantiam negligant. Conqueritur hac de re *Zacutus Luſitanus* (*y*). *Si vero mors contingat aliquando, ea temeritati obſtetricum & audacia imponenda eſt, hæ cum manum in os vulvæ conjiciunt, tam violenter hoc opus exercent, ut uterum dilanient, ulceribus & inflammatione afficiant, ex quibus mortem ſubſequi poſſe, nemo dubitat.* Quos errores cum aliis ab obſtetricibus poſt partum commiſſis erudite taxat, beat. amicus *Gaſpar Boſe*, in diſſertatio-

[*m*] De mulier.affection. l.IV. c.4. ext. apud *Iſrael Spach.*p.1059. B.
(*n*) L.c.obſerv.78. p.336.
(*o*) *Ovid.*art.amator.lib.I. v.519.
(*p*) L.c.c.15. p.495.
[*q*] Embryulc.c.34. p.165.
(*r*) Lib.3.fen.21.tract.2. c.16.p.720.
(*s*) Obſerv.anat. obſ.36. p.79.
(*t*) Obſ.anat.chirurg. obſ.97. p.124.
(*u*) Catalog.rarior.fig. 1. p.45.
[*x*] Miſcellan. nat.cur. dec. 2. an.5. obſ. 35. p. 63.
(*y*) Prax.hiſtor. lib.3. c.19. p. 522. op. Tom.2.

tione de obſtetricum erroribus, a medico clinico perveſticandis (z). Feliciter rem ad optatum finem perducere poterunt, ſi, quæ nunc brevibus recenſenda veniunt, obſervare voluerint. Separatio ſecundinarum, quemcumque adhæſionis gradum habuerint, incipienda venit ab uno alterove circumferentiæ, ubi illæ cum utero cohærent, loco, definiri ille equidem ob circumſtantiarum varietatem non poteſt, certum tamen eſt, laborum initium faciendum eſſe illa in parte, ubi fortaſſe jam paululum dehiſcit placenta. Si uniformis illa ſit, nulla adhuc in regione ſeparari incipiens, perinde erit, quo in latere negotium aggrediaris. Conſultius tamen agunt, qui ab inferiori loco ſuperiora verſus manum dirigunt, quam, qui a ſummo uteri loco deorſum manum adigunt, hinc enim ungues quamvis reſciſſi, ſubſtantiam uteri, illinc vero, convexitatem ſecundinæ reſpiciunt, adeoque hic aliquod, illic nullum uteri lædendi periculum ſubeſt, maxime ſi manus probe inuncta fuerit. Totam encheireſin verbis *Hieronymi Fabricii* ab Aquapendente (*a*) apponere liceat. *Dextra manu inuncta intuſque uterum miſſa, quod tunc, cum omnia patefacta ſunt, non eſt difficile, ſecundinas extraxi, ubi enim manu ad fundum uteri perveni, ſtatim digitis inter placentam & uteri tunicam interpoſitis, ſic eam unguibus parumper circumciſis & retuſis, & ſummis digitis ab utero totam ſeparavi, & extraxi cum felici ſucceſſu.* Id ſcilicet intendit auctor, ut digitorum apices ab uteri membrana tantiſper remotos habeat, atque concava & ſemicirculum deſcribens manus inter operandum teneatur. Arbitrarius autem manuum pro negotio perficiendo eſt ſelectus, ſiniſtra uſus eſt *Nicolaus Rochæus* (*b*). Hæc cautela ſicut non parvi momenti eſt, ita altera adduci meretur, non ignobilior, de cavendo membranarum ex ſecundinis propendentium impedimento; fieri ſcilicet haud raro ſolet, ut, chorion æque ac amnios manui oberrantes, eamdem ſic turbent, ut, niſi antea ſeſe extricaverit, ſeparationem continuare haud poſſit. Ubi ſemel tantillum ſpatii lucratus fueris, pro digito uno poſt alterum ſubter placentam edigendo, non adeo præcipiti progrediendum eſt ſaltu, ſed modeſtam decet eſſe operationem, ne canis feſtinans cæcos pariat catulos. Methodum qua manus urgeri debeat inter ſeparandum, ſic exponit Celeb. *Amand* (*c*). Digitos inter membranam internam uteri & ſecundinam medio loco ponere annitor, inde paulatim paulatimque, donec totam ſeparaverim, progredior, cavendo ne uteri ſubſtantiam lædam. Ponamus etiam aliquo hinc inde in loco fortius radicatam eſſe placentæ ſubſtantiam, dubium ſane non eſt, artificioſa manus directione & molli impulſu hos etiam nodos reſolutum iri. Quod fortunæ loco eſſe reputo, nullas habui hactenus, quamvis tenaciter ſatis adhærentes, placentas, quas non obſequentes reddiderim, & patientia laboriſque conſtantia ſuperaverim. Quodſi tamen fuerunt ex infelicioribus, quæ ſecundina nondum educta vita exceſſerunt, has clauſura magis uteri interni ſpaſmodica & convulſiva, adeoque adynamia curandi, quam adhæſionis culpa periiſſe deprehendi. Quo quidem in caſu, ſi digiti obſtetricantis pro aperienda via non ſufficiunt, nec ſpeculum uteri, horrendum viſu inſtrumen-

men-

(z) Præſ. D. *Aug. Frid. Walthero*, Patrono & fautore meo maxime colendo, Lipſ. 1729. §. 3.

(*a*) Chirurg. oper. ven. 1619. fol. p. 100. conſ. *Dionis* l. c. liv. 3. c. 6. p. 227.

(*b*) De morb. mulier. curand. c. 30. apud *Iſrael. Spach.* p. 107.

[*c*] L. c. obſerv. 117. p. 360.

mentum, quidpiam proderit, quod laudatum deprehendo a *Zacuto Luſitano* (*d*) & *Harvæo* (*e*) *Rueffo*que (*f*). Plura antiquorum inſtrumenta pro aperienda matrice extant apud *Albucaſin* (*g*). Neque vero ſaltem uteri clauſura, quo minus adhærens ſecundina ſeparari poſſit, impedire ſolet, verum etiam in ipſo utero efformatus, quem ſupra deſcripſimus, loculus, ſi adſit, probe perveſtigandus immiſſo uno poſt alterum digito, molliterque terebrando aperiendus eſt & reſerandus, donec manus integra inſerta fuerit, & ea omnia paulo poſt perficienda, quæ ſeparationem ſpectant. Quamvis autem ſalus puerperæ maximam partem tunc in exercitata obſtetricantis manu collocata ſit, non tamen omnino nihil officii hic vel puerpera vel adſtantes præſtant. Parum equidem auxilii ſibi adfert puerpera, ſi ad conſilia anicularum, prout recenſet *Peu* (*h*), pro adjuvanda adhærentis ſecundinæ ſeparatione, flatum manibus junctis immittendo, ſeſe exerceat, digitum faucibus pro excitando vomitu intrudat, ſternutatoriis diaphragmatis motum excitet. Nam oriri quidem exinde ſalutares quoſpiam pro extrahenda naturaliter obfirmata ſecundina motus in utero arbitror, verum, quæ fortius radicata contactui manus expertæ reſiſtit, quomodo concuſſionibus ex longinquo allatis poſſit dimoveri, non video. Unicum eſt beneficiorum genus, quo operantem ſeque obſtringere poſſunt puerperæ, ſi morigeras ſeſe præbeant, & impatientia aut jactitatione opus per ſe dolorificum non interrumpant. Exemplum ejuſmodi feminæ extractionem ſecundinæ ſua ferocia impedientis, nec leve hoc ipſo propriæ ſuæ vitæ periculum ſtruentis, habetur apud de la *Motte* (*i*). Non omnino tamen nihil adſtantes contribuunt. Quodſi enim inconſtans ſit uterus, & hinc inde in pelvi fluctuet, vel ſuperiora verſus tendat ejus fundus & encheireſes hoc ipſo difficiliores efficiat, opus eſt, ut ex adſtantibus una vel altera feminarum abdomen leniter comprimendo, ſtabilem efficiat uterum, id quod ipſe obſtetricans, alteram manum abdomini imponens, alteram utero inſertam tenens pro rei neceſſitate melius & fini ſuo convenientius poterit exequi.

M 2 §. XVII.

(*d*) L.c.lib.3. c.19. p. 523.
(*e*) Exercit.de Partu p.275.
(*f*) L.c.lib.3. c.6. p.29. 30.c.fig.ibi ext.
(*g*) C.77. apud *Iſrael Spach.* p.445.446.
(*h*) L.c.liv.2.c.15. p.507.
(*i*) L.c.liv.V.c.2.obſerv.389.p.742.743.

§. XVII.

De remediis quibuſdam ad dimovendam ſecundinam facere viſis.

Magnopere deſudavit antiquorum æque ac recentiorum induſtria in detegendis & comprobandis variis remediis, quibus ſecundina moram nectens, ſine manus miniſterio expelli poſſit. Quamvis non poſſim non fateri, lubricam omnino imo fere nullam auxilii fiduciam in ſpecificis ſecundinas pellentibus eſſe, ne tamen aliquid omiſiſſe videar eorum, quæ huc ſpectare poterant, aliquid ex omnibus addam. Suadentur externa quædam remedia abdomini applicanda pro ſecundina ex ſede ſua dimovenda. Frictionem loci vel lateris, ubi ſecundina hæret, factamque inferiora verſus preſſionem conſulit *Solingen* (*k*). Actu frigida imponuntur abdomini ab aliis. Guttas aquæ frigidæ umbilico inſtillant quidam inſcia nec præmonita matre, quo, terrore eidem incuſſu, ſalutare quidpiam efficiant (*l*), quem morem fortiter improbat & ſiniſtrum rerum eventum inde narrat *Vitus Riedlinus* (*m*). Emplaſtrum pro expellenda ſecundina ex vino oleo & melle habetur apud *Louiſe Bourgeoiſe* (*n*). Ad externa referre adhuc liceat, quæ ſub forma clyſmatis uterini pro vertenda in ſuppurationem ſecundina injecta fuerunt, qualia habentur apud *Eucharium Rhodionem* (*o*) ad mentem *Avicennæ* (*p*), qui unguento baſiliconis hunc in finem uſus eſt. Taxat tamen & merito quidem *Portalius* (*q*) Viardelium, quod inunctionibus pro humectando & lubricando utero, manu peractis auxilium adferre ſecundinis adhærentibus voluerit, probe monens, non remediis ſed manibus eſſe fidendum. Placebant antiquis ſuffumigia aromatica, quæ ſupponebatur mulieribus, ſic enim *Aetius* (*r*): *Si nec tunc decidit ſecundina, odoramenta afferantur convenientia, cardamomum, bdellium, ſabina, thymus, ſtyrax, aliaque.* De peſſariis, fotubus, ſuffitubus aliiſque antiquitus uſurpatis legi poteſt *Hermannus Corbæus* (*s*) & *Jacob Rueff* (*t*). Non defuerunt ex recentioribus, qui prolixiſſimos remediorum ſpecificorum ſecundinas pellentium catalogos adornaverunt, inter quos ſupra allegatus *Leporinus* non ultimum occupat locum, qui, cum non levem ex fortiter oppugnato *Ruyſchio* gloriam retuliſſe videretur, hoc unico cenſuram publici meruit, quod *Helmontianam* de hepate anguillæ (*u*) ſecundinas depellente fabulam nimia credulitate agnoverit. Idem judicium eſto de infinitis aliis ridiculis magis, quam utilibus, ramentis ungulæ aſininæ, ſpolio ſerpentis, fimo equino, chamæleontis lingua, membrana e canum ſecundinis, capite caponis, aliiſque quamplurimis, quæ paſſim apud aucto-

(*k*) Embryul.c.34. p. 171.
(*l*) *Peu* l.c.liv.2. c.15. p.508.
(*m*) Lin. med. an. 1696. Aug. Vindel. p. 54.
(*n*) *Recueil de Secrets. Par.* 12. 1710. p.102.
(*o*) L.c.6. p.24.
(*p*) Lib.3. fen.21. tract.2.c.16. p.720.
(*q*) L.c.obſerv.53. p.244.
(*r*) Tetrabibl.4. ſerm.4. c.24. l.c.p.791.
(*s*) L.c.lib.2. c.6. p.274. ſequ.
(*t*) L.c.lib.3. c.4. p.25. b.
(*u*) L.c. p.113.

ctores habentur. Specificorum ſecundinas pellentium prolixum catalogum vide apud *Hippocratem* (x) Anodyna & ſtupefactiva, hyoſcyamum ſcilicet, mandragoram, formulæ ſuæ pro pellendis ſecundinis immiſcet *Galenus* (y). *Athenæus* (z) athenienſibus itidemque *Hippocrates* (a) ſuis puerperis braſſicam veluti idoneum remedium in ſimili caſu propinaverunt. Ex recentioribus remedia ad putredinem ſecundinæ promovendam præſcribit *Mauriceau* (b), clyſteres emollientes, antifebrilia, cum diæta rite compoſita in auxilium vocans. De plurimis iſtorum remediorum, quæ paſſim commendantur, & a quibus ſuperſtitioſiores non ignobiles effectus promittunt, valent, quæ habentur apud *Plinium* (c): *Oſtentatio artis & portentoſa ſcientiæ venditatio manifeſta eſt, quam ne ipſi quidem novere*. Quodſi tamen non inopem relinquere & omni medicina orbatam puerperam velimus, ſymptomata potius, quam ipſum morbum ex quibuſdam remediorum virtutibus levamen ſperare poſſe exiſtimo. Non inanis erit in analepticis, antiſpaſmodicis, lenioribus diapnoicis, anodynis, fiducia, quo motus inordinati uterum invadentes, ipſamque turbantes operationem componi poſſint. Febricula, quæ, uti ſolet, per ſe puerperam affligit, intenſior facta, quando lochia conſuetam viam ire nequeunt, etiamſi pauculis ſaltem horis adhæſio perduret, tanti momenti eſt, ut intacta relinqui non poſſit, multo majus ſi acutior iſta fiat, inflammatoria, deliriis, haud raro juncta, quo tempore, quamvis omnia ſiniſtrum eventum innuere videantur, non tamen derelinquenda eſt puerpera, quaſi conclamata eſſet humanæ vitæ ſalus, quin potius temperantibus terreis, lenioribus bezoardicis & paregoricis id agendum, ne, quantum in nobis eſt, in ſphacelum præceps uterus ruat.

FINIS.

PHIL.

(x) De morb. mul. lib. 1. ſect. 74. ed. Lind. T. 2. p. 467. & ſect. 106. ib. p. 497.

(y) De compoſit. pharmacor. lib. 7. op. edit. Froben. claſſ. 5. p. 373.

(z) Deipnoſophia l. IX. p. 370. Lugd. 1512. fol.

(a) De morb. mul. lib. 1. ſect. 74. edit. Lind. T. 2. p. 461.

(b) L. c. liv. 2. c. 9. p. 254.

(c) Hiſt. natural. lib. 29. c. 1. edit. in uſum delphini, Pariſ. 1723. Tom. 2. p. 479.

LXXX.

PHIL. CONRAD. FABRICIUS

MED. P. P.

PROGRAMMA.

DE FETUS VIVI EXTRACTIONE

UTERO PROLAPSO.

Helmſtadii 22 Novembris anno 1748.

IN cujuſvis hominis generatione & ortu tam a parte matris quam a parte embryonis tot admiranda phænomena concurrere, ut natura hic quaſi ſe ipſam vincat & ſuperet, *Divinæ*que ſapientiæ & providentiæ cujuſdam ſpecialiſſimæ veſtigia ſe fortaſſe per totam ſequentem vitam nunquam lucidius quam tunc manifeſtent, apud peritiores & ſagaciores arcanorum naturalium ſcrutatores & artis ſalutaris conſultos tam unanimi conſenſu ſtatuitur, & argumentis ab ipſa rei evidentia deſumtis & plane invictis cuilibet in dubium vocanti ad oculos adeo diſtincte demonſtratur, ut chartam & tempus inutiliter conſumere jure videri poſſem, ſi in ſterili & ficulnea eorum ſententia, qui conſtantes rerum naturalium fines exiſtere, unamque ſemper rem propter alteram productam eſſe hodie in tanta ſcientiarum luce etiamnunc negare audent, ex firmiſſimis his principiis refutanda prolixior eſſe vellem. Sive enim pulcherrimum illum naturæ effectum, quo ſeminis maſculini paterni nobilioris particulæ interventu corpuſculum embryonis in ovulo materno quoad ſingulas ſui partes jamdum quidem delineatum & præſtructum, ſed ſine ulteriori augmento in perpetua quiete & organorum ſenſoriorum ſtupore & inertia hucuſque perdurans in momento quaſi excitatur, animatur & viget, & ad perfecti hominis menſuram & molem uſque ſenſim augetur & creſcit, paulo vividius ob oculos nobis ponamus; ſive ad notabiles illas mutationes animum noſtrum advertamus, ſ[illegible] quibus ovulum ejuſmodi fæcundatum & a nexu cum ovario ſolutum a tuba Fallopiana materna alterutra excipitur, & ad cavum uteri tranſmiſſum, ab eo per totos IX menſes vel XL hebdomades retinetur, fovetur & nutritur; ubique ſtupendum ſane machinæ noſtræ humanæ artificium menti noſtræ ſeſe palpandum quaſi offert, majeſtatemque *Divini* ſui Auctoris quam elegantiſſime nobis patefacit. Quodſi vero harum rerum conſideratio in nobis inſignem quamdam admirationem perfectionum ſummi *Entis*, profundamque venerationem ejus in nos benignitatis neceſſario excitare debet, niſi quidem præjudiciorum pervicacia omnem in animo noſtro veritatis pietatiſque ſenſum plane extinxerit; certe modus & ratio, quibus fetus humanus ſufficientem partium firmitatem adeptus ex ergaſtulo uteri materni in lucem deinde vitalem egredi ſolet, adhuc notabilioribus phænomenis comitatur. Tunc enim ex ſolo quodam inſtinctu naturæ homo recens naſcendus perfectionem ſuam ſentiens corpuſculum ita invertit, & talem adcurate ſitum, nemine adjuvante, utplurimum occupat, ut anguſtiſſimas ſane vias partium genitalium maternarum ſub innumeris alicubi ad oſſa circumpoſita offendendi periculis, moliminibus matris accedentibus, feliciter perrumpere, inque dias luminis auras prodire denique queat, adeo ut miraculo proximum viri harum rerum intelligentes ſemper judicaverint, quod non plures partus infelices quotidie contingant, quam quidem re vera obſervantur.

Licet autem adoranda quadam pro conſervatione generis humani cura ſummum ſapientiſſimumque *Numen* hac in re tam ſollicite proſpexerit & caverit, ut inter centum & plures partus vix unus & alter contra naturam

obſervetur; permulta tamen tum a parte matris tum a parte infantis accidere queunt, ob quæ graviſſimum hoc opus non ſemper ad optatum finem vel tamen nonniſi ſummo cum labore perduci poteſt, ſed vel mater vel fetus periculum mortis aut mortem ipſam ſubire cogitur, prout ejuſmodi caſuum tragicorum complura exempla celebriores & claſſici artis obſtetriciæ ſcriptores ubique loquuntur, modumque quo vel utrique vel mater ſaltem aut infans ex orci faucibus eripiendi ſint, uberius oſtendunt.

Inter ea vero impedimenta, quæ a parte matris inſignem quamdam incommoditatem & formidinem funeſti exitus huic negotio inferre valent, procidentia uteri ſine inverſione, nam altera hujus mali ſpecies non niſi fetu jamdum excluſo accidit, pro uno ex maxime terrificis omnino reputari debet. Utut enim hæc quoque labes magis extra tempus graviditatis vel brevi poſt partum, quam in feminis actu gravidis utplurimum ſe exerat, quia in his primis geſtationis menſibus uterus potius aſcendit quam deſcendit, adeoque haud facile prolabitur, medio & ultimo graviditatis tempore vero ob molem & amplitudinem uteri a ſanguine in vaſis & ſubſtantia ejus coacervato & a fetu incluſo inſigniter adauctam tranſitus ſub oſſium pubis arcu non niſi difficillime ei conceditur, quæ hujus morbi in gravidis raritas procul dubio quoque in cauſa eſt, cur cautiones ſub partu mulierum eo afflictarum obſervandæ apud auctores ſcientiæ obſtetriciæ minus frequenter adnotatæ deprehendantur: caſus clinico-practicus ſtatim recenſendus tamen abunde comprobabit, quod hoc malum in his, quæ utero gerunt, quoque non plane nunquam occurrat, ubi vero hoc in ſolatium ſexus infirmioris iterum cedere debet, quod tunc non ſolum omnis evadendi ſpes minime abjicienda ſit, ſed etiam, quod potiſſimum in hoc ſchediaſmate mihi demonſtrandum ſumſi, dummodo tempeſtivum auxilium externum non negligatur, partus hic ſæpe facilior minoreque cum dolore & vitæ periculo præſentaneo conjunctus eſſe ſoleat, quam dum uterus ſitum naturalem occupat, omniaque maxime ordinario modo procidere credimus.

Femina ſcilicet quædam XXX. fere annorum, conditionis tenuioris, ſtaturæ mediocris, habitus corporis paulo ſtrictioris, jam tertia vice in pariundi neceſſitate conſtituta, quæ cum primum fetum excluderet, ultra XXIV. horas quoque doloribus partus inſumſerat, ante aliquod menſes, dum adhuc phyſici ordinarii munere in patria fungebar, conſilium meum ſibi expetebat. De natura mali itaque unum & alterum expiſcans comperiebam, quod illa jam inde a veſpera diei præcedentis in negotio partus fruſtra occupata fuit, omnibus doloribus ad id neceſſariis fere emanentibus, vel tamen valde debiliter & per vices rariſſimas recurrentibus, brevique evaneſcentibus, fetu de reliquo ex affirmatione matris & obſtetricis vivo & ſitu naturali conſtituto, ac capitis vertice egreſſum per os uteri materni non nihil apertum moliente, qui vero uterus totus extra abdomen parturientis inde a 2. menſibus ſine inſigniore violentia externa prægreſſa propendebat, liquorem quemdam mucoſum per integrum illud temporis ſpatium ſubinde emittens, nec moliminibus obſtetricis illum jam ſub prima hujus mali exordia reponere conantis cedens. Ulterius deinde inſtanti mihi & ſubdubitanti, an fortaſſe debitus partus terminus nondum advenerit, liquor Amnii die præcedente circa veſperam jam dum totus effuſus, calculuſque parturientis jam non prima vice in hoc negotio occupatæ quoad omnia conveniens, omnem hæſitationem animo exemerunt. Nullus itaque dubitavi deſiderio parturientis,

quæ

quæ medicamentum dolores partus excitans rogabat, ſingulis momentis rite perpenſis ſatisfacere, eique aliquot doſes boracis Venetæ cum vehiculo ex temperatioribus aquis hyſtericis ſyrupo conveniente edulcoratis conſtante ſingulo ſemihorio ſumendas ordinavi, utpote quod concretum mere ſalinum & ſine ulla ſanguinis exæſtuatione tantummodo fibras ſtimulando operationem ſuam peragens, ſpem meam in tali caſu hucuſque nunquam fruſtratum eſt, ita ut myrrhatis, crocatis aliiſque pellentibus acrioribus ſuppreſſionem lochiorum febreſque uteri inflammatorias haud raro inducentibus hucuſque facile carere potuerim. Juſſi etiam, ut obſtetrix doloribus partus hoc remedio excitandis probe attenderet, nec ſub illorum remiſſione laborem continuare parturienti concederet, illis vero urgentibus os uteri antea butyro probe inunctum uno & altero dextræ ſuæ digito immiſſo modeſte dilataret, fetus egreſſum hac ratione pro virili facilitando, manuque ſiniſtra uterum a capite infantis verſus abdomen parturientis repellendo. Suaſi præterea, ut utero ſub augumento dolorum ſe magis aperiente ſubinde tentaret, an non utriuſque manus indice inter caput fetus & parietes uteri materni immiſſo iſtud ad aures vel maxillam inferiorem arreptum facta nonnulla rotatione una cum reliquo corpuſculo ſucceſſive extrahi queat, quæ vero molimina hac vice ſucceſſu caruerunt. Ipſe itaque parturientem adire, eamque ope mea juvare requirebar, quam quidem in ſumma rerum anguſtia deprehendi. In ſella obſtetricia conſidens dolores poſt uſum pulveris ſupra indicati confertim orientes, & ſatis diu continuantes omni niſu promovebat, nec obſtetrix aliquid in ſua opera deſiderari patiebatur, ore uteri nihilominus haud ultra amplitudinem thaleri minoris ſe aperiente, ita tamen ut caput infantis adcurate conſpici tangique potuerit, uterus vero totus extra abdomen inſtar urcei vel utriculi propendebat quam maxime rubens & induratus, qui rerum ſtatus etiam continuabat, etſi interea quovis momento ſacculos ex floribus chamomillæ paratos & lacti incoctos prævia expreſſione utero calide circumponere juberem. Ne itaque vires parturientis fruſtra perirent, ei lectum adſtantem petere illique tranſverſim incumbere conceſſi, talem tamen ſitum occupare juſſæ, ut clunibus & thorace cum capite nonnihil elevatis muſculi abdominales in ſtatum relaxationis redigerentur. Hoc facto uteroque interea oleo liliorum alborum continuo calide inuncto, os ejus ſtatim inſigniter ſe dilatare cepit, & licet parturiens interea gravi horrore corriperetur, adeoque de vita infantis nonnihil timendum videretur, tamen poſt iteratum uſum pulveris ſupra nominati a chirurgo, quem arceſſere juſſeram, & neceſſariis cautionibus inſtruxeram, puellus vivus vegetuſque ſine inſtrumentorum nocivorum applicatione brevi poſt ſupra indicato modo extrahi potuit, qui tamen capite valde acuminato præditus deprehendebatur. Funiculo vero umbilicali una cum ſecundinis ſtatim extractis uterus collapſus ſine impedimento intra vaginam & pelvim retrudebatur, ad quem retinendum corporis requiem, fluxuque lochiorum abſoluto peſſarium continuo geſtandum puerperæ maximopere commendavi.

Quodſi jam integram difficilioris hujus caſus hiſtoriam paulo generaliori & interiori contemplatione examinemus ſtatim patebit, quod in hac femina a puerperiis prioribus vagina & ligamenta uteri tam lata, illum ad oſſa pelvis præcipue ilei adnectentia, quam rotunda, quorum per annulos abdominales egreſſorum interventu inguinibus alligatur, inſignem quamdam relaxationem & debilitationem perpeſſa neceſſario fuerint, alias enim tam pro-

funde uterus deſcendere, & ſinum pudoris penetrare haud valuiſſe. Hæ tamen cauſſæ per ſe vix ſufficientes videntur, niſi commiſſura oſſium pubis laxior vel totius etiam reliqua pelvis capacitas præter naturam adaucta in hac femina ſimul concurrerint, ſive illa a nativa & vitioſa quadam harum partium conformatione, ſive ab extraordinario & ſucceſſivo oſſium pelvim conſtituentium ſeceſſu deduci debeant. Licet enim extra tempus graviditatis prolapſus uteri, ut ſupra dictum, tam ob continuam ejus reliquarumque genitalium partium humectationem & relaxationem inde orientem, quam propter imperitiam & violentiam plerarumque obſtetricum hodie adeo frequenter in femellis maritatis occurrat, ut prout alii quoque obſervarunt, & experientia quotidiana confirmat, vix pagus vel minor civitas reperiatur, in qua non plures mulieres deprehendantur non ſolius vaginæ, ſed ipſius uteri procidentia laborantes, adeo ut jure mirari quis poſſet, quot hunc morbum tam diu olim viri harum rerum alias peritiſſimi in dubium vocaverint; cum tamen cuilibet uterum in cadavere feminino in ſitu naturali contemplanti & anatomice ſcrutanti ſtatim in oculos incurrat, quam laxe & minus firmiter ille cum partibus circumjectis conjungatur: graviditatis tamen tempore & præcipue ſub ultimis geſtationis menſibus, ut in noſtra parturiente accidit, ejuſmodi deſcenſus uteri ob rationes ſupra allegatas vix aliter quam cum clauſtrorum oſſeorum apertura vel amplitudine pelvis extraordinaria quadam conjuncta concipi facile potuerit.

Poſtquam vero quacumque ex cauſſa uterus cum fetu incluſo ſemel extra pelvim elapſus fuerit, quilibet ſane perſpicit, quod deinde termino partus ingruente hic omnia expeditius & minori cum difficultate procedere debeant, quam ſi ille in ſitu naturali adhuc hæreret. Dum enim infans in ejuſmodi utero limites tranſgreſſo contentus exitum molitur *Primo* non amplius periculum incurrit ad oſſa pubis, ilei iſchiique vel coccygis alicubi offendendi, quod plerorumque partuum difficiliorum primaria cauſſa eſt, etiamſi fetus de reliquo naturali modo egreſſionem tentet, ſed vel capite vel humeris leviter ſaltem ad latus declinet, aut nimis toroſus ſit, debitave pelvis capacitas in matre ex vitio connato deficiat, oſque ſacrum & coccygis nimis introrſum curvetur. *Secundo* manibus obſtetricantis in ejuſmodi caſu inoffenſus conceditur acceſſus, ut uterum remediis oleoſis probe inungere oſque ejus digitis immiſſis dilatare, vel apertura ſufficiente ſponte inſecuta fetum ſine labore extrahere valeat, ſi ſitum perverſum ille occupet, repoſitionem ejus, ut artis eſt, ſine mora prius peragendo. Nemo vero ignorat, quam magnæ ſæpe difficultatis, & quantis cum parturientis doloribus conjunctum ſit, unum vel alterum tantum digitum & integram denique manum per partes genitales exteriores uſque in uterum debito loco intra pelvim hærentem immittere, iiſque fetum male diſpoſitum prævia repoſitione extrahere, dum v. gr. vagina tumore inflammatorio vel ſcirrhoſo correpta aut cicatricibus obſita eſt. *Tertio* hæ commoditates non eo ſolum tempore locum habent, dum embryo vivus & vegetus eſt, ſed etiam dum intra uterum hærens diem ſuum præmature obiit, potiſſimum utilitate ſua ſe commendant. Hic enim cuilibet practico pariter notum eſſe debet, quanta vi ab utero ſe in priſtinum ſtatum reſtituere conante ejuſmodi fetus mortuus nihil amplius reſiſtens conglomerari & ad oſſa pelvis impelli ſoleat, ita ut tunc ſæpe omnes fere encheireſes & operandi regulæ ab artis obſtetriciæ anteſignanis ſuppeditatæ eclipſin patiantur, virtuſque boni obſtetricantis nunquam magis

quam

quam illo potiſſimum tempore ſe cognoſcendam præbeat, quo nulla propemodum ſollertia & vi fetus anguſtiis uteri & pelvis impactus vel leviter ſaltem moveri, multo minus vero in ſitum convenientem reſtitui & extrahi integer illæſuſque poteſt, ſed frequenter admodum & quidem non ſine periculo partes circumjectas maternas ſimul lædendi tantum non diſcerpi debet, ut matris vita ſervetur, ipſaque a perículoſo ejuſmodi onere liberetur. Omnia vero hæc impedimenta in parturientibus pari cum noſtra uteri conditione præditis omnimode ceſſant, cum, ut ſupra monui, obſtetrix ambabus manibus negotium in eis libere aggredi, fetumque adeo ſine impedimento & pro lubitu vertere, & denique eximere illæſum queat, quemcumque etiam ille ſitum antea occupaverit.

Hoc vero quoque ſimul quilibet æquus rerum arbiter concedat oportet, quod tunc omnis uteri calloſitas vel cancer aut gravior inflammatio aliave cauſſa ejus dilatationem impediens, quales vero conſtitutiones morboſæ ſub diuturniori hujus mali duratione facile contrahuntur, abeſſe debeat, alias enim non poſſet non vel leviſſimum obſtetricantis molimen in ejuſmodi parturientibus ſyncopen, convulſiones, gangrænam & alia ſymptomata funeſta excitare & unumquemque ab ulterioribus conatibus deterrere, omniaque conſilia irrita & fruſtranea reddere.

Paulo lentius hoc negotium hic quoque utplurimum procedere ſolet, præcipue ſi fetus præmature fato functus fuerit, adeoque motu ſuo opus adjuvare nequeat, quia uteri extra abdomen propendentis vis expulſoria ad fetum ſponte eliminandum ſummopere neceſſaria tunc utplurimum per ſe debilior deprehenditur, tam ob refrigerationem externam, quam propter nimiam & doloris plenam fibrarum ejus tenſionem vaſorumque ſanguiferorum & nervorum uterinorum ſtangulationem. Præterea vero ab actione diaphragmatis & muſculorum abdominalium adjuvari hic labor tunc amplius nequit, utero prolapſo penitus extra contactum eorum poſito: prout in noſtra puerpera ab intenſiſſimis quoque laboribus initio parum vel nihil plane in apertura oris uteri adaugenda effectum fuit.

In hac quoque uteri conditione melius eſt, ut femina lecto ſupra indicato modo incumbens pariat, quam ut ſellæ inſideat. Hoc ultimo enim caſu mater quidem exitum infantis conatibus ſuis fortius promovere poteſt, pondus vero uteri & embryonis propendentis adauctum conſtrictionem ſpaſmodicam fibrarum uterinarum neceſſario ſimul intendit, quæ itaque os uteri magis occludunt quam reſerant. Parturiente vero modo dicta ratione in lecto conſtituta os uteri ſucceſſive ſponte ſe aperit, ſpaſmique vagi ſtatim remittunt, ita ut juſto temporis articulo expectato fetus denique a quavis adſtante muliercula ſine difficultate extrahi queat. Eamdem ob cauſſam a prælmaturis conatibus obſtetricans hic eo magis abſtinebit, præcipue ſi os uteri nondum ſufficienter ampliatum deprehendatur, multo minus vero hoc negotium impetuoſe & violenter tractandum eſt, quia alias diſruptio uteri vaſorumque ab hypogaſtricis potiſſimum ad eum ablegatorum certo certius timenda eſſet.

Et hæc ſingula rite perpenſa abunde denique, ut opinor, comprobabunt, quod parturientium labes, cujus naturam hucuſque expoſui, ratione fetus haud adeo formidabilis ſit, ſed re tempeſtive & perite aggreſſa ſine ſanitatis & vitæ detrimento ei ſub hac quoque uteri materni conditione exitus in lucem parari queat, licet de reliquo illa intuitu matris complura pericula adferat,

rat, dum repoſitus poſt partum uterus ob inſignem vaginæ reliquarumque partium annexarum relaxationem tonumque fibrarum penitus deſtructum, leviſſima cauſa externa accedente, facillime rurſus excidere & ſupra recenſita ſymptomata quin ipſam tabem & mortem denique inducere ſolet, niſi quidem prudenti cura & regimine adhibitis hæc ſingula præcaveantur.

FINIS.

LXXXI.

DISSERTATIO CHIRURGICA

DE

CAPITE INFANTIS ABRUPTO, VARIISQUE ILLUD EX UTERO EXTRAHENDI MODIS.

Quam Tuebatur

JOAN. CAROL. VOIGT,

GIESSENSIS.

Gieſſæ *6.* Septembris anno 1743.

§. I.

INſima imi ventris cavitas, in qua veſica urinaria cum adnexis partibus, inteſtinum rectum, & in ſexu ſequiori uterus cum ſibi connexis partibus tuto recondita hoſpitantur, a figura quam format ovali, pelvis nomine anatomicis venit (*a*).

§. II.

Ad formandam hanc cavitatem contribuunt oſſa coxæ, os ſacrum & os coccygis, oſſa coxæ quæ & innominata vocantur, ſunt duo illa oſſa irregularia, in imo trunci conſpicua, quorum quodvis in junioribus ex tribus conſtat oſſibus, mediante ſymphyſi cartilaginoſa ſ. ſynchondroſi eo in loco connexis, in quo magna illa, in facie hujus oſſis externa, adeſt excavatio, cavitas cotyloidea aut acetabulum dicta; in adultis vero penitus concreſcunt hæc oſſa, nullo fere remanente ſynchondroſis veſtigio; pars ſuperior atque lateris cujuſvis coxæ ilium, anterior pubis & inferior iſchium appellatur, ex quo ſitus horum oſſium apparet. Partibus oſſium ilii lateralibus jungitur os ſacrum, aliis os baſilare dictum, quia infima ſpinæ eſt pars, & quaſi fundamentum, in quo notanda baſis, ſ. pars ſuperior lata, apex ſ. pars inferior, facies anterior concava, facies poſterior convexa. Conſtruitur os hoc, figuram triangularem referens, ex quatuor aut quinque oſſiculis ſymphyſi cartilaginoſa junctis, quæ in adultis in unum concreſcunt. Apici oſſis ſacri adnectitur os coccygis, a figura roſtri cuculi ita dictum, ex quatuor quoque aut quinque in junioribus conflatum oſſiculis, temporis ſucceſſu coalitis. Prolixiorem horum oſſium deſcriptionem qui deſiderat, adeat celeberr. *Winslow* (*b*). & laudatum a *Deventer* (*c*).

§. III.

Connexio horum oſſium fit partim cartilaginum, partim ligamentorum ope: combinantur nimirum duo oſſa coxæ ſ. potius pars eorum anterior, os pubis dicta, cartilagine quadam intermedia, quæ notante *Thom. Bartholino* (*d*) in mulieribus brevior quidem, ſed duplo craſſior exiſtit, arctamque ſecundum *Dionis* (*e*) efficit horum oſſium cohæſionem. Eadem ſynchondroſi os ſacrum ilii oſſibus eo in loco adnexum eſt, ubi in quovis horum oſſium magnæ duæ facies cartilaginoſæ, inæquales, longæ, irregulares figuram literæ S. majoris aut avis capitis æmulantes, cernuntur. Sym-

(*a*) Alienum forſan videbitur multis, quod pelvis deſcriptionem præmiſerim; aſt quam maxime neceſſariam pelvis cognitionem obſtetricantibus eſſe, celeberrimus monet *Henricus a Deventer* Nov. lumin. obſtetricant. cap. III.

(*b*) Expoſition anatomique traitè des os ſecs T. 1. §. 508. ad 517. 2. §. 573.

(*c*) L. c. cap. 3. pag. 14.

(*d*) Anat. lib. 10. cap. 16. pag. 738.

(*e*) Traitè des accouchem. lib. 3. c. 1.

phyſis cartilaginoſæ beneficio, os coccygis quoque cum oſſe ſacro cohæret, ſed plerumque mediante cavitate (*f*) glenoidea articulari hoc os, experientia docet. Laxa eſt hujus oſſis cum ſacro connexio in feminis, magis quoque in illis recedit, quam in viris (*g*). Ligamenta ad horum oſſium combinationem ſymbolum ſuum contribuentia, ſunt: (1) ligamentum ſuperius, labio interno criſtæ oſſis ilii, & apophyſi tranſverſali ultimæ vertebræ lumbaris adnexum. (2) Ligamentum inferius anterius, faciei internæ criſtæ oſſis ilii, & apophyſi tranſverſali oſſis ſacri adhærens. (3) Ligamenta inferiora poſteriora, labio interno tuberoſitatis oſſis iſchii & apophyſibus tranſverſis oſſis ſacri adnexa. (4) Ligamentum ſacro-iſchiaticum magnum a facie externa tuberoſitatis oſſis ilii ad apophyſes tranſverſas oſſis ſacri, os iſchii & os pubis tendens. (5) Ligamentum ſacro-iſchiaticum parvum, ſacrum, coccygis & iſchii os combinans. (6) Ligamentum tranſverſale oſſium pubis. Fuſius de his ligamentis eorumque uſu egit oculatiſſ. *Winslow* (*h*).

§. IV.

Dividitur (§. 1.) pelvis communiter in partem ſuperiorem ſ. latam, a parte ſuperiore oſſium ilii ſolummodo formatam; & inferiorem ſ. fundum, ab oſſibus ilii, iſchii, pubis, ſacro & coccygis compoſitam. Ab artis obſtetriciæ ſcriptoribus vero ad meliorem ſitus infantis cognitionem aliter adhuc dividitur pars inferior ſ. fundus pelvis, nimirum (1) in aperturam ſuperiorem, ubi notanda poſterius (*a*) portio ſuperior ſ. baſis oſſis ſacri, quæ cum ultima vertebra lumbari angulum (*i*) facit prominentem, (*β*) linea prominens a ſymphyſi cartilaginoſa oſſium ilii cum oſſe ſacro, uſque ad eminentiam obliquam, a ſymphyſi oſſificationis oſſis ilii & pubis formatam, excurrens, & partem largam pelvis a fundo diſcernens. (2) In partem pelvis mediam, poſterius a portione media oſſis ſacri, ad latera a baſibus oſſium ilii & corporibus iſchii una cum eorum ſpinis, anterius vero a corporibus & angulis oſſium pubis conflatam. (3) In aperturam inferiorem, poſterius ab apice oſſis ſacri, oſſe coccygis, ad latera a tuberoſitatibus oſſium iſchii, anterius a ramis iſchii & pubis compoſitam.

§. V.

Capacitas, figura atque differentia pelvis jam conſideranda ſunt. Ad (§. 2.) capacitatem pelvis quod attinet, admodum illa variat, dum in aliis minor obſervatur, pro ratione ſubjectorum; exinde tamen non concludendum, quod in feminis majoribus amplior illa ſit, & anguſtior in minoribus, cum contrarium ſæpe experientia teſtetur: ſed quod in mulieribus pelvis ſemper latior exiſtat quam in viris, ut in graviditate extenſionis libertas utero concedatur. Figura pelvis in pleriſque eſt ovalis, pro ſubjectorum tamen diverſitate in aliis magis ad ovi, in aliis vero ad globi accedit ſimilitudinem. Magnam quoque inter pelves muliebres & viri-les.

(*f*) V. celeberr. *Heiſteri* compend. anatomic. pag. 41. §. 127.

(*g*) *Bartholinus* l. c. cap. 15. pag. 737.

(*h*) L. c. Traitè des os frais §. 105. ſeq.

(*i*) Angulus hic ſi nimis promineat, pelvis capacitatem imminuit, ideoque partui difficili & laborioſo anſam præbet.

les deprehendimus differentiam (1). Etenim ilii oſſa latiora magiſque a ſe invicem remota atque diſtenſa ſunt in mulieribus quam in viris (2). Os ſacrum feminarum magis retrorſum reclinatur (3). Arcus quem rami inferiores oſſium pubis cum ramis iſchii formant major atque latior eſt in ſequiori quam virili ſexu (4), Oſſa iſchii latius expanſa, atque tuberoſitates eorum oſſium non tantum introrſum verſæ ſunt in feminis quam in viris (5). Denique & os coccygis (*k*) illis plus retrorſum inclinat, cum in viris magis flectatur antrorſum.

§. VI.

Vidimus qua ratione quarumque partium miniſterio pelvis efformetur cavitas; reſtat, ut, quid inde expectandum boni malive ſit, brevibus commemoremus. Legitimam decentemque cum oſſium prædictorum (§. 2. 3.) tum ipſius pelvis (§. 1. 4. 5.) conformationem, aliis ad partum faciliorem requiſitis rite conſtitutis, partus ſequitur facilis; aſt male iiſdem conſtitutis, & in ſtructura læſis, mala multa incommodave naſcuntur, in quibus enarrandis tamen haud multus ero, cum celeb. a *Deventer* (*l*) rem ita exhauſerit, ut nihil ſuperaddi poſſit. Quæſtio igitur movenda venit: an nimirum hæcce (§. 2.) oſſa ſecedant in partu, atque dimoveantur nec ne? Si in re quadam artis obſtetriciæ auctorum adeſt diſſenſio, certe in hocce phænomeno inquirendo illa reperitur, ita ut ſtructuræ atque combinationis horum oſſium ignari, cui aſſentiendum ſit parti, neſciunt; dum alii affirmativam, alii negativam conditionatam, alii plane negativam foveant ſententiam. Filo igitur Ariadnæo, quo ex hocce labyrinto nos extricare poſſimus, forſan opus erit. Quare viſis in utramque partem quæ afferuntur rationibus, ſtatim, cui aſſentiendum ſit parti, declarabimus.

§. VII.

Primus horum oſſium diductionem affirmans, eſt ipſe medicinæ parens *Hippocrates* (*m*) qui de lumbis & coxendicis oſſibus, quod in partu diducantur, ſtatuit: hunc Galenus multique recentiorum ſecuti, horum oſſium divulſionem ac diductionem agnoſcunt. *Harvæus* (*n*) gravis alias Auctor, de hac diſtenſione prodit ſequentia: *Atque e matrice in vaginam prolabitur (materia aquoſa) partes quoque vicinæ laxantur, & diſtenſioni aptæ fiunt: quin etiam ſacri & pectinis oſſium cum coxendice copula, (quæ fit per ſynchondroſin) adeo emollitur & ſolvitur, ut dicta oſſa facile exeunti fetui cedant, & hiantia regionem totam hypogaſtricam ampliorem reddunt*: & in alio loco (*o*) ſequentia habet: *Simili quoque experientia edoctus aſſero, oſſa pubis ſæpe ab invicem in partu laxari, emollito eorum cartilaginoſo connexu, totamque hypogaſtrii regionem ad miraculum uſque ampliari, non quidem ab aquoſæ ſubſtantiæ profuſione, ſed ſua ſponte, ut fructus maturi excludendis ſuis ſeminibus ſolent hiſcere*. Negandum quidem non eſt, dolorum ope fetum fortiter inferiora

 ver-

(*k*) *Antrorſum nimis ſi inclinat os partum reddit difficilem*. V. à *Deventer* l.c. cap.27. pag.119. id.cap.3. pag.18.

(*l*) L.c.cap.27. pag.III. ſequent.

(*m*) Oper. ſect. 3. lib. de natur. puer. pag. 247.

(*n*) Exercit.de generat.animal.pag.498.

(*o*) L.c.Exercit.58. p. 377.

verſus protrudi, an autem caput infantile (aut alia fetus pars) quod tanta duritie ac firma oſſium combinatione non gaudet ac pelvis oſſa, ſuperare poſſit reſiſtentiam horum oſſium, cartilaginibus atque ligamentis (§. 3.) unitorum, ego perſpicere nequeo; & quæ laxationis & emollitionis cartilaginoſi horum oſſium connexus ſubeſt cauſa; aquæ atque ſubſtantia illa mucida in partu effluentes hoc perficere nequeunt, dum nullæ notæ ſunt viæ, per quas talis materia ad dictas advehatur cartilagines: caput infantile propter laxam ſuorum oſſium connexionem, ab hiſce oſſibus potius poteſt comprimi, quam quod illa dimovere queat: Hujus veritatis exemplum partus præbet laborioſus, a prava oſſium pelvis diſpoſitione quandoque dependens, in quo caput ita comprimitur, acuminatur atque oblongatur, ut neceſſe quandoque ſit, manuum palpatione, vel melius faſcia crinali ſ. mitella quadam, deformato tali capiti, priſtinam atque ordinariam largiri figuram. Talem oſſium divulſionem ratione & experientia quoque affirmat (*p*) *Ambroſius Paræus: fetus* inquiens *in caput pronus in lucem prodit, magno cum ſuo propter corpuſculi mollitiem, tum matris propter cervicis uteri nervoſæ, & oſſium ilium ab oſſe ſacro, quo via fetui pateat, divulſionem, dolore. Alioqui, niſi ejuſmodi oſſa divellerentur, qui non modo gemelli duo, mutuo complexu ſibi mutuo cohærentes & conjuncti, ſed vel unicus fetus tam anguſto colli uteri ductu prodire & emergere poſſet; id ita eſſe, non ratio, ſed & experientia rerum perſuadet. Puerperas enim ſtatim a partu diſſecui, in quibus animadverti, oſſa ilii ab oſſe ſacro digiti intervallo diſtracta, quin etiam pleriſque parturientibus, quæ me auxilii in tam difficili conatu gratia advocarent, ſubjecta coccygi manus, certo & auribus hauſi, & contactu percepi crepitantium divulſionis vi oſſium ſtrepitum &c.* Ad confirmandam hanc ſuam ſententiam, addit exempla, ſibi ab honeſtiſſimis matronis narrata, quod cum dolore fragorem oſſium diſtrahentium perceperint. Sed quid contra rationem, experientia fultam, tanti viri? rationi contrariatur caput infantile, quod ipſe auctor cum toto corpore molle pronunciat, mollitiem autem hujus corporis reſiſtentiam oſſium pelvis ſuperare, illiſque divulſionem afferre non poſſe, jam dictum eſt. An vero valeat concluſio, in puerpera ſtrepitum quemdam auribus hauſi, ſubjecta coccygi manu crepitantium oſſium percepi divulſionem. E. oſſa ilii ab oſſe ſacro divulſa ſunt. Aliam fortaſſe ſtrepitus hicce agnoſcit cauſam? e. g. oſſis coccygis ſeceſſionem: & licet coccygis os perſæpe in partu recedat, illud tamen non ſequitur; quoniam hoc os in partu retrocedit, ergo & oſſa ilii ab oſſe ſacro divelluntur. Nam alia eſt oſſis coccygis, alia ſacri atque oſſium innominatorum cohæſio. Variis quoque rationibus oſſium pubis in parte naturali diſtractionem probare nititur (*n*) *Severinus Pinæus*, & ad hujus ſententiæ confirmationem hiſtoriam mulieris cujuſdam (*o*) profert, in qua oſſa pubis ita erant diſtracta, ut coxarum altera attolleretur, altera deprimeretur. Sed non opus eſt ſolutione harum *Pinæi* rationum, quoniam jam dudum illas ſolvit (*p*) *Laurentius*, qui (*q*) de horum oſſium divulſione ſequentem in modum diſſerit: *Quod ſi divulſionem ſimul paſſa fuerit, quomodo copulabuntur, quo glutine*

(*p*) Oper. lib. 23. cap. 13. fol. 505.

(*n*) Opuſcul. phyſiol. cap. 5. ſeq. p. 107. ſeq.

(*o*) L. c. cap. 8. pag. 126. ſeq.

(*p*) Hiſtoria anatom. lib. 8. quæſt. 33 pag. 719.

(*q*) L. c. pag. ead.

tine unientur; *nova enim hypochondroſis fieri non poteſt*. Idem ſtatuit *Guillemeau*, qui (*r*) per quadraginta fere annos praxin obſtetriciam exercuiſſe, & plus quam quingentis feminis in partu opem tuliſſe, in omnibus vero partu difficili laborantibus deductionem horum oſſium percepiſſe ſe teſtatur, addens: *In quibuſdam inſuper, quæ in partu obierant, illico poſt mortem ſectione Cæſarea, ut fetibus conſervarem vitam, apertis, dicta etiam oſſa ſeparata atque diducta, ligamentis eorum mollibus admodum ac laxatis, vidi, quoniam hic locus maximam ſuperimpoſitæ prementiſque ſuſtinet matricis partem*. Auctoribus jam allegatis conſentiunt *Cornelius Stalpart* van der *Wiel* (*s*) & *Daniel Ludovici* (*t*) immo Riolanus (*u*) teſtatur, ſe pluſquam trigeſies in mulieribus mox a partu extinctis, præſentibus medicis & chirurgis, vidiſſe cartilaginem, quæ oſſa pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam, ita ut hiulca pubis oſſa apparerent, ſi digito intus attrectarentur. &c. Et alio in loco (*x*), *cartilago* inquit, *duobus oſſibus pubis interjecta, ad arctam commiſſuram eſt adeo robuſta, ut non indigeat circulari & membranoſo ligamento. Laudo tuum judicium diductione iſtorum oſſium & oſſium ilium ab oſſe ſacro, modo non ſcribas in difficili partu, quia vidi in omni partu, etiam facillimo diductionem iſtorum oſſium*. Sed cauſam hujus diductionis in partu facillimo ego, cum cartilago oſſibus pubis interjecta adeo robuſta ſit, perſpicere nequeo.

§. VIII.

Oſſa pubis in partu relaxari affirmat etiam *Wolfgangus Hœfferus* (*y*) non autem credendum eſſe ait, hæc oſſa in partu violenter divelli, ſed ſucceſſive relaxari, cujus rei initium circa ſeptimum menſem fieri ſtatuit: *Tunc*, addit, *natura de excludendo fetu ſollicita, mucorem quemdam circa hæc loca generat, & mediante illo, oſſa paulatim ſejungit; quæ iterum poſt partum, lentore illo exſiccato & conſumpto, coaleſcunt*. Mucor autem qui graviditatis tempore & in uteri orificio & in vagina generatur, per eam effluit, & nulla nota ſunt vaſa lentorem illum dictis oſſibus advehentia. Notabilem vero oſſium pubis ſeparationem refert *Cornel. Solingen* (*z*): dicens: *Einer gewiſſen* 45. *jahrigen Dame, ſo mit ihrem erſten Kind in Kindes-nothen ſaſs, half ich den* 12*ten May von einem todten tochterlein in gegenwrart des Hn* Petri van Wouvv *und* Gedeon d'Aſſignies, Med. Doctorum, *und befand, daſs das* os pubis *einen guten finger breit von einander abgewichen war, und den* 15*ten Julii noch eins ſo breit. Als ich nun erwehnte Dame, nebſt dem Hn.* d'Aſſignies, *wegen eines* Abſceſſes *ſo an dem oberſten theil ihrer ſchaam ſaſſe, verband*, obſervirte *ich, daſs derſelben ſchaamſeiten eingefallen, vor der heilung des vorerwehnten* Abſceſſes ſeparirte *ſich ein ſplitter von dem* oſſe pubis *als ein ſtüwer groſſ*.

(*) Sed

(*r*) Traité des heureux accouchemens lib 2. cap. I. pag. 295.

(*s*) Obſervat. rarior. cent. I. obſerv. 66. p. 290. ſeq.

(*t*) M. N. C. decur. 1. ann. 3. obſerv. 255. pag. 458.

(*u*) Anthropograph. l. 6. cap. 12.

(*x*) Animadverſ. in Jo. Vesling, opuſcul. anatom. p. 458.

(*y*) Hercul. medic. lib. 7. cap. 4. p. 405.

(*z*) *Sonderbahre Anmerckung von Frauens und Kinder* pag. 722. adnexus eſt tractatus ejus chirurgiæ germanice redditus a philiatro quodam.

(*) Sed partum horum oſſium ſeparationis fuiſſe cauſſam, dici non poteſt, ſiquidem illa poſt excluſum fetum crevit, quia die xv. Julii major fuit horum oſſium diductio, quam partus tempore, quæ tamen, cum ceſſante cauſſa, ceſſet & effectus, hoc tempore adeſſe non debuiſſet, dum ſecundum auctorum opiniones, brevi poſt partum temporis ſpatio, hæc oſſa iterum coaleſcunt. Idem hic auctor alio loco (*a*) affirmat, ſibi per circumſpectam attentionem & longam experientiam notum eſſe ſeparationem & oſſium pubis & oſſis ſacri, nunquam niſi in partubus admodum laborioſis & rariſſime fieri. *Hildanus* (*b*) hanc diductionem plus aut minus fieri, ſecundum conſtitutionem parturientis & fetus conditionem putat, & in ipſa ſua conjuge hanc diductionem obſervaſſe narrat. Cum *Cornelio Solingen* conſentit *Paulus Barbette* (*c*) *nam oſſa pubis* dicit: *non niſi in partu graviſsimo & tunc quidem rariſsime a ſe invicem ſeceduut &c. Danieli Sennerto* (*d*) vero arridet illa *Adriani Spigelii* (*e*) opinio, qui ſe ex pluribus obſervationibus edoctum eſſe, ſcribit, oſſa pubis nec in omnibus hiſcere, nec in nulla, ſed in illis tantum, quæ partum habent difficilem & laborioſum, aut partes ad fetus egreſſum neceſſarias anguſtas ſunt nactæ: nec quoque ita a ſe dividi, ut a ſe mutuo dehiſcant, ſed ligamento laxiore reddito, adeoque ſequace ad extenſionem cartilagine non nihil hiare. Facilius autem id fieri poſſe ſtatuit, quoniam in partu difficili, maximis doloribus ſtipato, major humorum ſit affluxio, qua partes illæ molliores reddantur & laxentur. Sed unde partus laborioſus, ſi cartilagines emolliuntur, ligamentaque laxantur? Hoc enim modo fetui tranſgreſſuro patet via, ita ut fere impoſſibile ſit partum dari difficilem. Sed quid auctorum recenſione moror? Ex recentiſſimis ſolummodo quoſdam huc afferam: inter quos quam maxime eminet *Beckerus* (*f*) celeb. quondam Alsfeldenſium medicus, qui fetum majorem, quam ut per viam tam anguſtam tranſire queat, immo rimam ab oſſibus pubis & ilii formatam, portam dare ſatis anguſtam, hæcque oſſa igitur a perenni humore ita humectari macerarique credit, ut a fetu diſtendente ſenſim ſe & notabiliter in partu patiantur dilatari. Sed conſideratis oſſibus præfatis pelviſque muliebris a virili (§. 5.) differentia, via, quam oſſa pubis & iſchii formant, ſatis ampla & exitui fetus accommodata eſt, deinde & humor mucoſus, aliquot ante partum hebdomadibus demiſſus, ori uteri lubricando vaginæque parietibus illiniendis, & ſic præparationi harum partium molliorum, minime vero macerationi cartilaginum inſervit. Hac, de horum oſſium in partu ſtatu, opinione, veriſimilior eſt illa *Bouvarti* (*g*) galli, cui & D. D. *Gunzius*

(*) Quædam femina quadraginta annos cura mea exciſa eſt puellam mortuam, 12. menſis Maji, erat ſuus primus infans, coram Dn. *Petro van Wouvv & Gedeon* d' *Aſſignies* Ch. D. reperi os pubis ſeſe dilataſſe, ad unius digiti latitudinem & decimo quinto menſis Maji idem factum fuit, quando curabam illam feminam coram Domino *Aſſignies* abſceſſum parti ſuperiori Vulvæ obſervavi latus Vulvæ flaccidum eſſe. Ante ſanationem illius abſceſſus ſeſe ſeparavit quaſi ſquamam ad aſſis magnitudinem.

(*a*) In embryulcia pag. 35. & 36. a *Peucero* tranſlata.

[*b*] Obſervat. chirurgic. centur. 6. obſer. 34. fol. 547.

(*c*] Chirurg. part. I. cap. 23. pag. 59.

(*d*) Practic. medic. lib. 4. part. 2. ſect. 6. cap. 1.

(*e*) Corpor. fabric. lib. 2. cap. 24.

(*f*) In tract. de παιδοκτονία inculpata ad ſervandam puerperam pag. 32. 5. 23. ſeq.

(*g*) Quæſtio med. an oſſa innominata in gravidis & parturientibus diducantur? Pariſiis.

zius (*h*) aſſentit, dicens: *Poſſe autem eas ligamentoſas cartilagines, toto graviditatis tempore, ſenſim diſtendi, copioſiusque affluente ſucco augeri & creſcere, ut plus, quam antea, a ſe invicem oſſa diſtent, probabile eſſe exiſtimo*. His tandem adjungo obſervationem DN. D. *Deiſch* (*i*) qui in theatro anatomico Argentoratenſi, oſſa pubis ad tres circiter lineas a ſe invicem diſtantia, vidiſſe ſe perhibet. *Negari tamen haud poteſt*, addit, *horum oſſium ſeceſſus facilius & ſæpius, in rachitide laborantibus Gallis* noués, *quam in aliis ſubjectis contingere*.

§. IX.

Viſis jam (§. 7.) auctoribus, qui diductionem pelvis atque horum oſſium divulſionem in quovis partu fieri, aliiſque, qui quandoque, in partu nempe difficili ſ. laborioſo & præternaturali, id ſolummodo accidere affirmant, altera pars nunc audienda venit, quæ negative ad hanc quæſtionem (§. 5.) reſpondet. *Laurentium* jam (§. præced.) adduximus, dominus de *Marchett.* (*k*) *Riolanum* refutat, & *Jo. Dolæus* (*l*) *legitimum partum* inquit, *præcedere debent aquæ illius in amnio detentæ effuſio, non vero oſſis pubis ſ. oſſis coxendicis dilatatio, quam multi contra experientiam fieri credunt; quæ tamen oſſa pubis firmiter in partu connexa manent*. Parturientibus mulieribus hæc oſſa non disjungi, inquit *Andreas Veſalius* (*m*) & *Realdus Columbus* (*n*) riſu magis quam reprehenſione dignam illorum judicat ſententiam, qui in vulgus proferre non verentur, oſſa pubis in partu laxari atque dehiſcere, ut facilius exeat fetus, *Nulla enim ratione dimoveri poſſunt, tantum abeſt, ut laxiter aperiantur ſcribit*. Huic *Paul. Spindlerus* (*o*) aſſentit: *ego* dicens, *induci nequeo, ut credam illa oſſa in adultis tam firmo nexu cohærentia ſaltem laxari, multo minus divelli poſſe*. Ad quam ſententiam probandam addit exemplum lanionis cujuſdam uxoris, altera poſt partum die ex epilepſia mortuæ, ubi hæc oſſa quam firmiſſime ſibi invicem cohærentia vidit, ut neque diſtendi, multo minus divelli potuiſſent, niſi quis ea adhibitis malleo & cultro dividere voluiſſet. Gerras eſſe gerrarum, quas obſtetrices de dehiſcentia oſſium pubis imprudenter non minus quam impudenter effutiunt, inquit *Andr. Ottom. Gœlicke* (*p*) & *Paulus Ammannus* (*q*) contra medicos quoſdam & obſtetrices, oſſa pubis in partu non diduci, multo minus disjungi, rationibus defendit. Multos quidem affirmare, oſſa pubis in parturientibus relaxari, ſed abſque ratione & experientia, ſcribit *Georg. Francus* de *Franckenau* (*r*) idem tribus quatuorve de mortuis quas diſſecuit teſtatur *Jobus* a *Meckren* (*s*). Sed maxime mihi arridet illa *Theodori Craanenii* (*t*) ſententia; *tri-*

(*h*) Commentatio medico chirurgica de commodo parturientium ſitu Lipſiæ 1742.

[*i*] Differt. med. chirurg. de neceſſaria in partu præternaturali inſtrumentorum applicatione, Argentorat. 1740.

[*k*] Anatom. cap. 8. pag. 86.

(*l*) Encyclopæd. med. lib. 4. cap. 7. pag. 934.

(*m*) Anatom. lib. 1. cap. 28. pag. 152.

(*n*) De re anatom. lib. 1. cap. 28. pag. 152.

(*o*) Obſerv. 76. Shol. pag. 142.

(*p*) Medicin. forenſ. ſpecim. 4. §. 29. pag. 73.

(*q*) Parænes. lib. 5. part. 2. ſect. 1. §. 13. pag. 351.

[*r*] Satyr. medic. 8. §. 2. pag. 142. & 165.

[*s*] Obſervat. medic. chirurg. 58. pag. 272.

[*t*] Oeconom. animal. de exortu homin. quæſt. 31. pag. 299. ſeq. & tract. de homin. cap. 253. pag. 759. ſeq.

triplicem inquientis *apud auctores hac de re reperimus ſententiam: alii ſtatuunt in omni partu oſſa pubis a ſe invicem ſeparari atque ſecedere, ut grandiori fetui detur tranſitus; alii voluere id non fieri niſi in difficili partu, alii denique affirmarunt, illud fieri in nullo, quod ultimum & nos affirmamus, quia concipi nequit, quo modo molliuſculum infantis caput, oſſa pubis craſſiſſima, cartilagine in medio juncta, poſſit a ſe invicem divellere, quibus ſeparandis vix acutiſſimum ferrum, & vires humanæ ſufficiant, cum caput infantuli ſit admodum molle, ita ut facile quaſvis figuras induere, & ad quaſvis vias ſe accommodare poſſit. &c.* E multis unum adhuc placet afferre, clariſſ. *Dionis*, qui (*u*) inquit: *J'ai toujours trouvè ces os unis par des cartilages, que le plus fort ſcalpel avoit de la peine à couper. Ce qui les a jettès dans cette erreur, c'eſt qu'ils ne croyoient pas l'eſpace, que ces os forment à la partie inférieure de l'hypogaſtre, aſſez grand pour laiſſer paſſer un enfant &c.* Huic *Mauriceau* (*x*) conſentit, qui in refutando *Riolano* atque *Paræo* ſequentem in modum diſſerit. *Il n'eſt pas neanmoins difficile de juger, qu'il ne les a jamais vûs de la ſorte, qu'en imagination, puiſqu'il offre de ſe dedire & ſe ſoumet à croire, que ces os ne ſe ſeparent pas ſi on lui peut faire voir, que la tete d'un enfant nouveau nè puiſſe ſortir par ce large ſpace, qui eſt entre les os pubis, l'os ſacrum & ceux de l'iſchion. C'eſt pourquoi donnons lui la ſatisfaction qu'il dèſire, & à tous ceux qui ſont de ſon opinion, qui eſt très facile a refuter par l'expèrience, qu'il demande; car ſi nous examinons de près la diffèrente figure, & la ſtructure de ces os, entre le ſquelet d'une femme & celui d'un homme, nous trouverons qu'il y a un plus grand eſpace vuide, & une diſtance de l'un & de l'autre de ces os, bien plus conſiderable aux femmes qu'aux hommes; & que pour ce ſujet la plus petite femme a les os de l'iſchion plus èloignès l'un de l'autre, que le plus grand homme. Elles ont toutes auſſi l'os ſacrum plus en dehors, & les os pubis plus applatis: ce qui rend la ſortie de cette capacitè bien plus large, & ſuffiſante pour donner iſſuë à l'enfant dans le tems de l'accouchement. Elles ont encore outre cela les os des isles beaucoup plus renversès en dehors, afin que dans la groſſeſſe la matrice ait plus de lieu pour s'ètendre vers les cotès, & qu'elle ſoit ſupportèe plus à ſon aiſe par cette diſpoſition qu'on peut voir repreſentèe en la figure ſuivante.* Ex qua figura conjecturare licet, non opus eſſe divulſione horum oſſium, quod laudatus Auctor (*y*) experientia comprobat, dicens: *J'ai bien remarquè cela autrefois dans l'Hotel-Dieu de Paris en un grand nombre d'accouchemens que j'y ai faits. Quand les femmes qui y ſont pour faire leur couche, commencent d'ètre en travail, elles vont en une chambre, qu'elles appellent le chauffoir, auquel lieu on les accouche toutes ſur un petit lit fort bas, & fait exprès, où on les met devant le feu; puis auſſitôt que leur beſogne eſt faite, on les mene coucher dans leur lit, qui eſt quelque fois aſſez èloignè de cette chambre, auquel elles vont toutes fort bien à pied, ce qu'elles ne pourroient jamais faire, ſi leurs os pubis, ou ceux des iles, avoient ètè ſepares l'un de l'autre.* Et ſi hæc oſſa in partu diducerentur, quomodo uxores militum ſtatim poſt partum caſtra poſſent ſequi? & certe proſtibula illa, quæ clam pariunt, enixo puſione e veſtigio aufugere non valerent, hiſce oſſibus didu-

[*u*] Traitè des accouchem. lib. III. cap. 1. pag. 202.

(*x*) Traitè des maladies des femmes groſſes. Tom. I. lib. 2. cap. 1. pag. 208.

(*y*) L. c. pag. 210.

ductis: *hoc enim ſi eſset*, inquit *Nenterus* (z) *feminæ poſt partum pedibus inſiſtere nequirent*.

§. X.

Sed ne nimis prolixi in placitis auctorum recenſendis ſimus, noſtram jam, præmiſſis ſequentibus, ſuppeditabimus ſententiam.

1. In quavis luxatione, divulſione, &c. requiritur cauſa externa tam fortiter agens, ut adnexio, cohæſio &c. oſſium, quæ ope ligamentorum, cartilaginum &c. fit, inde aliquo modo deſtruatur, laxatis, diductis & violenter prius extenſis ligamentis cartilaginibus.

2. Si cohæſio, adnexus &c. partis ſuperat cauſam agentem, dislocatio fieri nequit.

3. A congeſtione humorum verſus articulationem aut aliam oſſium cohæſionem quoque fit luxatio, ſeparatio &c. attamen externa debet accedere cauſa, quamvis leviſſima ſit.

4. Ubi congeſtio humorum, ibi partes inveniuntur poroſæ magis a dilatatione vaſculorum.

5. In cartilaginibus vaſa ſunt ſubtiliſſima, exiliſſima, ſenſum fere fugientia.

6. Mucus quoniam eſt liquor craſſior, vaſa exiliſſima intrare nequit.

7. Oſſa diducta atque dislocata ita ad ſe mutuo combinari, ut ſibi invicem exactiſſime reſpondeant, atque ſibi invicem adunata ſervari debent, ſi eorum accretionem expectare velis & combinationem.

8. Luxato, dimoto, aut fracto oſſe debilitatur & ceſſat motus membri, ita ut nec inniti illi poſſis.

9. Os ſacrum eſt baſis totius ſpinæ dorſi, & cum oſſibus innominatis conſtituit totius corporis baſin. E. diductis atque divulſis hiſce oſſibus, incedere impoſſibile eſt.

10. In oſſe diducto, fracto, fit continui ſolutio, ex vaſis continui ſolutionem paſſis effluit liquor gelatinam æmulans, qui temporis ſucceſſu indureſcit, & calli nomine venit.

11. Fortiſſima eſt cohæſio oſſis mediante callo, ita ut in hoc loco poſtmodum, maxima quoque adhibita vi, oſſa frangi nequeant. Et Oſſa ilii atque pubis aliquoties divulſa, in reliquis partubus a ſe invicem ſeparari nequeunt.

12. Corpus molliuſculum, corpori duriori firmiter impactum, aut quomodocumque admotum, hoc e ſede ſua dimovere non valet, ſed molle a duriori corpore comprimi, experientia dictitat.

13. Oſſa cranii fetus, penitus nondum indurata, mediantibus adnectuntur ligamentis, quo fit, ut caput infantile molle reddatur, ita ut variis cedere modis, comprimi atque elongari poſſit, id quod in quovis fere partu difficili conſpicitur & laborioſo.

14. Oſſium horum diductio diu ante partum fieri nequit, quoniam fetus a mole aquarum ſuſtentatur, & per conſequens oſſibus pelvis non adeo fortiter incumbit.

15. Tempore partus hoc non fit, quia cauſa impetum faciens non ſufficit

(z) Phyſiol. medic. cap. XI. membr. 3. pag. 348.

ficit ad ſuperandam horum oſſium reſiſtentiam (n.1.2.& 12.)

16. Fetus prono capite oſſibus pubis imminens, partum quidem difficilem & laborioſum efficit, ſed minime horum oſſium diductionem cauſatur, id quod experientia patet.

17. Ilii tuberoſitas impedit, quo minus ſacrum os retrorſum cedere poſſit.

18. Oſſium pubis divulſio, ſervato eſſe ſacro in ſede ſua naturali, fieri nequit, & ſi fieret hæc diductio, nullum inde exurgeret emolumentum, quoniam pelvis hoc modo vix ampliari poteſt.

19. Parvæ etiam feminæ cavitate atque pelvis capacitate majori gaudent præ viris licet robuſtiſſimis, niſi adſit præternaturalis horum oſſium conſtitutio.

§. XI.

Pauciſſimis nunc de differentia, quæ infantile & adulti intercedit caput, agendum, quo quæſtioni (§. 5.) ſatisfacere poſſimus. In ſceleto oſſa cranii adultorum, ope ſuturarum, partim verarum, partim ſpuriarum, ita cohærere atque ſibi invicem arcte adnecti videmus, ut eorum ſeparatio atque a ſe invicem diductio maximam ſemper expoſcat vim: e contra ſi caput inſpicimus infantile, oſſa ad perfectionem nondum perducta molliora cernimus, immo in quibuſdam locis oſſificationis defectum deprehendimus. Os enim frontale eorum in duas per longitudinem diviſum eſt partes æquales, quæ mediante aponeuroſi illa, totum cranium cingente (*a*) & pericranio ſibi mutuo adnectuntur, eadem hacce ſubſtantia tendineo membranacea, duo hæc oſſa frontalia oſſibus duobus bregmatis ſ. ſincipitis connectuntur; quæ quatuor oſſa in medio combinationis relinquunt ſpatium quadrangulare fere, de oſſificationis defectu teſtante, quod tamen dicta membrana, cranium cingente, tegitur; eo in loco, qui fontanella dicitur, pulſus arteriolarum cerebri exactiſſime perſentiri poteſt. Pari modo oſſa temporalia ſincipitis oſſibus, hæc vero occipiti ſ. lambdoideo oſſi combinata atque adnexa cernuntur, ita tamen, ut in quolibet horum oſſium oſſificationis defectus probe obſervari queat. Alias differentias B. L. non deſideret, cum hæ ſufficiant ad præfixum ſcopum, plures qui ſcire cupit adeat *Hirſchelium* (*b*).

§. XII.

Quodſi nunc ea, quæ de oſſibus eorumque vinculis, de pelvi ejuſque capacitate, figura atque differentia (§. 2. 3. 5.) ac capitis tandem infantilis conſtitutione (§. 11.) diximus, intueamur, ac cum iis, quæ ex variis auctoribus, pro ſtabilienda oſſium pubis divulſione adduximus, probe conferamus, cum celeb. D. D. *Friedio* (*c*) merito concludimus, hanc diductionem in partu naturali nunquam neceſſariam eſſe, (pelvi bene conſtructa) quoniam (1) exitus pelvis in feminis multo major eſt quam in viris, uti ex figu-

(*a*) *Winsl.* l.c. Traitè de la tête Tom. 4. §. 196. ſq.

(*b*) Diſſ. de præcipuis partium fetus ab illis adultorum differentiis Præſ. *Saltzmanno* Arg. 1719. & id: parte poſter. de ead. materia Argentor. 1719.

(*c*) Coll. MS. ad *Dionis* traitè des accouchemens. lib. 3. cap. 1. p. m. 140.

figura D. *Mauriceau* (*d*) optime autem ex accurata pelvis muliebris contemplatione atque cum pelvi virili comparatione apparet. (2) Quia caput infantile ita formavit Omnipotens *Creator*, ut laxa ſit oſſium cohæſio, (§. 10. 11.) quo, capite exitui pelvis dolorum ope intruſo, cranii oſſa ſupra ſe invicem repere, & caput hoc modo oblongari atque acuminari pro neceſſitate poſſit: hanc autem capitis compreſſionem ita fieri, in omni obſervari poteſt partu naturali: nam capite exitui pelvis inhærente, tactu nunquam fontanellæ locus explorari poterit, quoniam capite infantili compreſſo, a cranii oſſibus, propius ſibi accedentibus, hic locus tegitur, ſtatim autem poſt partum tactui ſeſe rurſus offert. Eam enim ob cauſam infantilia capita eſſe aperta, non ſine ratione affirmat *Deventer* (*e*) dicens: *Obiter hic annotabo: infantibus non abs re capita eſse aperta, hoc eſt, cranium non ex uno continuo oſse conſtare, nec undique tunc temporis æque durum eſse, ſed circa ſuturas adhuc membranoſum ſaltem, imprimis autem vertex mollior & membranoſus exiſtit, ut ſcil. in iſtiuſmodi occaſione oſsa capitis cranium conſtituentia arctius coire, quin & ſuper ſe invicem contrudi queant, caputque oblongum fingi, id quod fieri non poſſet, ſi oſſa cranii compacta & arctius connexa eſsent, ſicuti poſtea fit, ſi adoleverint quodammodo infantes; unde concludimus: parvam ſ. arctam nimis pelvim non ſolum cauſam partus difficilis, ſed & obitus prebere poſse & matri & infanti, niſi artificioſa manu partus excluſio fiat.* Immo nec in partu difficili & laborioſiſſimo, uti aliquoties obſervavi, hæc oſſa divelli, vel ex hoc ſolo patefcere, autumo, quoniam anguſtior juſto pelvis capacitas ſæpius partus difficilis cauſſa exiſtit, quod tamen fieri haud poſſet, ſi nominata ſæpius oſſa diducerentur, ac ipſa autem eorumdem diductione pelvis ampliaretur cavitas atque ſic dyſtociæ removeretur cauſſa: alias enim nullus obſervaretur partus difficilis a nimis anguſta pelvis capacitate talis, ſed contrarium docuit cit. *Deventer* (*f*) Hanc ob cauſam nunquam hæc oſſa diſlocari atque divelli, & ſi quandoque, ſed rariſſime, diducta atque diſtantia ſunt obſervata, minime tamen hanc divulſionem fetui, ſed longe alii adſcribendam eſſe cauſæ, cenſeo. v. gr. rachiticis afflictionibus.

§. XIII.

Tractandorum ordo requirit ut uterum nunc ejusque vaginam ac partes cum illis connexas conſideremus. (§. 1.) Eſt autem uterus corpus piriforme, cavum, exterius albidum, mediocriter ſolidum, copioſiſſimis vaſis inſtructum, elaſticum, in hypogaſtrio ſ. pelvis cavo, inter veſicam urinariam & inteſtinum rectum ſatis libere abſque firmiori adnexu ſitum, ſemini recipiendo, ovulo fovendo, embryoni & fetui nutriendo, illi cum ſecundinis excludendo expellendoque, nec minus ſanguini menſtruo ac lochiali excernendo, dicatum.

§. XIV.

Ligamentorum, quibus uterus vicinis adnectitur partibus, & in ſede ſua immobilis detinetur, libera manente parte anteriore & poſteriore, duo

P 2 vul-

(*d*) L.c.lib.2. cap.1. pag.209.
(*e*) L.c.cap.27. pag.112. ſeq.
(*f*) L.c.cap.27. pag.111. ſeq.

vulgo numerantur paria, lata & rotunda. Duæ illæ peritonæi duplicaturæ, lateraliter fundo uteri alligatæ, alæ veſpertilionum alias vocatæ, ligamenta ſic dicta lata conſtituunt uteri, quorum beneficio uterus meſenterio, portionibus muſculorum pſoas, & ſecundum nonnullos oſſibus ilii aliiſque partibus vicinis adjungitur, includunt hæc ligamenta tubas fallopianas & ovaria muliebria. In magna hacce duplicatura collocata deprehendimus ligamenta rotunda, teretia melius vocata, quæ nil aliud ſunt quam congeries vaſorum tam arterioſorum quam venoſorum, cum vaſis uteri communicantium. Egrediuntur hæc ligamenta e lateribus uteri peritonæo circumdata, atque per annulos muſculorum abdominalium tranſgreſſa, in ſubſtantia adipoſa inguinum & alarum vulvæ diſparent. Uſus ligamentorum in genere eſt, uterum in ſua ſede tenere, & quidem latorum, ne ad inferiora prolabatur, rotundorum ne in hoc vel illud latus inclinet, quibus (g) cl. *Deventer* alium addit uſum non ſine ratione, quod nempe uteri poſt partum adjuvent conſtrictionem; illum autem, cujus *Dionis* meminit (h), inter figmenta referri non ignoramus.

§. XV.

Figura gaudet uterus turbinata ſ. aliquomodo periformi compreſſa, fibris ac membranis ſubſtantiam quamdam fibroſo ſpongioſam formantibus, quibus vaſa ſanguifera copioſiſſima intertexta ſunt. Arterioſa vaſa proveniunt partim ab arteriis ſpermaticis, in ovaria tubaſque fallopianas, & quoad partem in uterum ſeſe immittentibus, partim ab hypogaſtricis ſ. iliacis internis, quæ ramos quoſdam arteriæ pudendæ internæ ſ. pudendæ hypogaſtricæ dictæ, per portiones laterales ad omnes uteri partes tam internas quam externas ablegant, eaſdemque in tota ejus ſubſtantia ubique & undique diſtribuunt: his accedunt arteriæ pudendæ externæ, utrinque ab arteria crurali oriundæ, in partibus generationi dicatis externis diſtributæ, ramuloſque ad uterum mittentes. vid. *Winslow* (i). Vaſa venoſa accipit uterus a venis ſpermaticis, pudendis externis, ſub venarum pudendarum hypogaſtricarum nomine venientes (k). *Winslow*. Hæc utriuſque generis vaſa copioſos faciunt influxus, multiplices intertextus, mirificaſque vaſorum complicationes ac plurimos inſuper plexus reticulares, ita ut non ſolum vaſa unius lateris ſibi invicem per anaſtomoſes conjunguntur, ſed & ramificationes dextri lateris cum vaſis ſiniſtri lateris communicent. Omnes hæ anaſtomoſes eum in finem adornatæ ſunt, ut ſanguini, vaſis quibuſdam obſtructis, liberior per alia vaſa concedatur tranſitus, incurvationes autem & inflexus tortuoſi eorumdem vaſorum faciunt, ut tempore graviditatis uterus eo commodius magnam in molem excreſcere diſtendique poſſit. De venis uteri porro notandum, quod valvulis careant, id quod regurgitationem ſanguinis venoſi verſus principia horum vaſorum, i. e. ramis verſus ramulos facilem reddit, & per conſequens efficit, ut ſanguis pondere ſuo in principia venarum & fines arteriarum agere, hæcque vaſa expandere poſſit. Nervi uterini oriuntur a nervis lumba-

ba-

[g] Cap.4. pag.24.
[h] Anat.ſect.2. demonſtrat.4. & traitè des accouchem. lib.1. cap.2.

(i) L. c. Tom. 3. traitè des arteres & Tom.4. §.614. ſeq.
(k) L.c.Tom.3. traitè des veines.

baribus, ſacris & ſympathetico magno ſ. intercoſtali, mediante quo uterus cum omnibus infimi ventris viſceribus aliiſque partibus communicat, uti ex hyſtericarum pathematibus patet. Vaſa lymphatica, olim in brutis obſervata, ſed a celeberr. *Morgagnio* (*l*) in utero muliebri experientia nunc confirmata, inveniuntur utplurimum circa uteri orificium, ſed ſolummodo in gravidis, in quibus & mihi aliquoties ea videre licuit. Vaſa lactea utero ineſſe, affirmant *Ant. Deuſingius* (*m*) *Tom. Bartholinus*, (*n*) *Isbrand. Diemerbroeck* (*o*). Sed vereor ne vaſa lymphatica, quæ ab utero ad ciſternam chyli tendunt, viris hiſce impoſuerint, ita ut pro lacteis venditentur, cujus erroris exempla non raro proſtant, teſte *Bartholino*, qui vaſa lymphatica hepati propria, pro ramulis lacteis e meſenterio ad hepar pergentibus habuit.

§. XVI.

Magnitudinem uteri quod concernit, admodum illa ratione ætatis, aliarumque circumſtantiarum v. g. excretionis lunaris, variat, plerumque tamen ejus longitudo in adultis trium digitorum, latitudo vero, in fundo ſcilicet & corpore, duorum, in cervice vero unius digiti latitudinem æquat. Pari ratione de craſſitie uteri dicendum, quod admodum ſit diverſa, plerumque tamen in adultis ſeſquipollicis craſſitie, in virginibus autem adhuc minori invenitur. Defenditur uterus ſuper extenſa peritonæi membrana; interior autem ejus cavitas, quæ triangulum fere oblongum format, vix minoris capax amygdalæ (*p*), nunc major nunc minor, ratione ipſius uteri magnitudinis, invenitur, inveſtiturque membranula admodum tenui, multis orificiis ac foraminulis pertuſa; quæ nihil aliud ſunt quam extremitates vaſorum ſanguiferorum: in angulis hujus cavitatis ſuperioribus, uteri nempe fundo, duo conſpiciuntur foraminula, ſubſtantiam uteri perforantia, vix ſetam admittentia, quæ ſunt tubarum fallopianarum orificia. Tertius angulus canalem complanatum, minus anguſtum, collum uteri perforantem, & in extremitate hujus colli per hiatum quemdam tranſverſalem ſeſe terminantem format: in hoc canale cervicem uteri perforante, multæ conſpiciuntur lacunæ, plicæ atque rugæ, nec minus fibrarum quarumdam ſeries, tam longitudinalium quam tranſverſalium a *Morgagnio* (*q*) delineatæ, pro anguſtiori reddenda uteri cervice. Multi præterea hic loci inveniuntur globuli ac corpuſcula ſphærica a D. *Naboth* (*r*) falſo pro ovulis habita, ſiquidem nil aliud ſunt quam hydatides. Adſunt quoque glandulæ mucum quemdam ſecernentes, qui graviditatis tempore canalem hunc obturat.

§. XVII.

(*l*) Adverſ. anatom. IV. animadverſ. 43. pag. 76.

(*m*) Differt. de lacte. it. inſtitut. anat. pag. 7. c. 3. §. 16.

(*n*) Tract. de lacte. it. anatom. ref. lib. 1. cap. 28.

(*o*) Anat. l. 1. cap. 17.

(*p*) Celeberr. *Jo. Gothofr.* de *Berger* phyſiol. medic. pag. 454.

(*q*) L. c. adverſ. 1. tabul. 3.

(*r*) Diſſ. de ſterilitate & *Fried. Hoffmann.* medicin. ration. ſyſtem. T. I. lib. 1. ſect. 2. cap. 12. pag. 240. ſeq. §. 15.

§. XVII.

Dividitur uterus in fundum ſ. partem ſuperiorem, corpus ſeu partem mediam, & cervicem ſ. partem infimam acuminatam. In ima hujus cervicis parte notanda rima illa tranſverſalis, in cavum cervicis atque uteri hians, orificium uteri dictum; dividit hæc rima cervicem uteri in duas partes, quæ labia uteri vocantur, ita ut unum ſit labium anterius alterum vero poſterius, vel unum ſuperius alterum inferius; hoc orificium una cum ſuis labiis rictum tincæ piſcis ſ. catuli canini optime refert, denſum eſt hoc orificium, membranis ſinuatis & corrugatis conſtans, quo dilatari & conſtringi queat, quam actionem adjuvant fibræ illæ §o præced. deſcriptæ. Ambit uteri cervicem, ita ut orificium in medio quaſi pendulum ſit, canalis quidam membranaceo muſculoſus, a collo uteri ad orificium urethræ & finem inteſtini recti fere exporrectus, uteri vagina dictus, qui longitudinem ſex vel octo digitorum tranſverſorum in adultis æquat, diverſa gaudet amplitudine, in diverſis caſibus: connexa eſt hæc vagina anterius cum collo veſicæ urinariæ & urethra, poſterius vero inteſtino recto adhæret. In cavo illius multæ conſpiciuntur rugæ, major tamen harum quantitas in virginibus quam in nuptis, aut illis quæ coitu abutuntur, deprehenditur. Glandulæ denique lacunæ ſ. oſcula in hoc cavo ſunt notanda, mucum quemdam ſecernentes pro lubricanda vagina inſervientem; in parte anteriore hujus vaginæ reperitur circulus quidam membranaceus in medio perforatus, hymen dictus, cujus defectum carunculæ myrtiformes, a rupto hymene originem trahentes, reſarciunt. Totam vaginam in parte anteriori circumdat muſculus ſphincter ſ. vaginæ conſtrictor, a ſphinctere ani ortus. Adhærent huic muſculo corpora cavernoſa clitoridis. A partibus mulierum internis, ad externas, quarum cognitio obſtetricantibus quoque neceſſaria, nunc progrediendum eſſet, niſi id prohiberet inſtituti ratio. Nomina eorum ſolummodo apponere placet, quoniam ulteriorem eorum deſcriptionem & uſum B. L. anatomicorum libris fuſe inveniet: referuntur autem ad partes generationi inſervientes ſexus ſequioris externas, mons veneris, duo labia, fiſſura ſ. rima magna, clytoris cum preputio, nymphæ, orificium urethræ, introitus vaginæ, frænulum, foſſa navicularis, & perinæum, ſ. intermedium illud inter vaginam & anum.

§. XVIII.

Multum differt uterus gravidus, a non gravido, §. 12. ſeq. deſcripto, figura, ſitu, magnitudine, ligamentorum atque orificii ratione, & denſitate. Figura diximus gaudere uterum (§. 14.) turbinata, aſt in gravido non ſemper una eademque conſpicienda eſt figura, modo enim illa magis ovalis eſt, modo ad piri magis accedit figuram, ratione quem fovet hoſpitis. In hypogaſtrio uterum ſitum eſſe (§. 12.) monuimus, ita nimirum, ut ejus fundus ultra baſin oſſis ſacri non excurrat, neutiquam vero furibundi animalis inſtar, omnes corporis regiones pervagetur. Poſt conceptionem autem ſenſim ſenſimque increſcit uterus, extenditur, ampliatur & dilatatur ita, ut cum fetus augumento ſua quoque capiat incrementa uterus, donec uſque in tantam excreſcat molem, cui excipiendo pelvis capacitas non ſufficit: altiora

tiora igitur petit, & in regionem epigaſtricam ad umbilicum fere uſque aſcendit, ita ut maximam ultimis geſtationis menſibus referciat infimi ventris capacitatem. Magnitudinem uteri admodum diverſam eſſe (§.15.) poſuimus (s) ex jam dictis vero facile unuſquiſque perſpiciet, magnitudinem uteri gravidi multum ab illa non gravidi differre, & gravidos quoque inter ſe diſtinctos eſſe & magnitudine & capacitate, ratione graviditatis temporis. Uteri gravidi ligamenta a non gravidi quoque diſcrepant, ſed non propterea ſolum, quod ligamenta extendantur atque elogentur, ſed potius ideo, quoniam in utero non gravido, ligamenta uteri fundo ipſius (§.14.) adnexa ſunt, in gravido vero inferiori uteri parti propiora ſunt (t), id quod clare demonſtrat, fundum uteri ita conſtitutum eſſe, ut magis extendi ampliarique poſſit, parte infra ligamenta ſita. Recte igitur concludit *Deventer* (u) fundum magis extendi, parte reliqua: *Si uteri fundus*, ſunt verba ejus, *ſupra ligamenta duplo plus longior eſt quam infra ligamenta ad vaginam uſque, & contra, infra ligamenta uterus non impraegnatus duplo plus major eſt quam ſupra, tunc ſequitur hunc uterum in fundo quadruplo plus extentum eſſe, quam infra ligamenta: Si ergo totus uterus, habita proportione amplificando, duplo, vel triplo major evadit, ſequitur fundum congruenter amplificatum octuplo vel duodecuplo plus ſupra ligamenta extendi, quam infra*: Hæc uteri mutatio & aſcenſus dum contingit, efficit, ut uterus vario modo locum ſuum mutari atque obliquari poſſit, ligamentis variis a cauſſis in uno latere extenſis, in altero vero plus ſtrictis; obliquationi autem uteri magis adhuc favet & hoc, quod ligamenta, fundo uteri plus reliqua parte extenſo, impedire non poſſint, quo minus vel antrorſum nimis inclinet vel retrorſum, vel ad latus nimis flectatur uterus, id quod prave uterum ſitum eſſe, obſtetricantes decunt, quæ prava uteri poſitura partus difficilis quoque exiſtit cauſſa (x). Varias quoque uteri orificium ſubit mutationes cum ſuis labiis, ita ut diverſimode diverſis graviditatis temporibus tactui ſeſe ſiſtat. Statim enim poſt conceptionem gelatina illa mucida (§. 15.) e glandulis in introitu uteri ſitis excreta, hanc rimam transverſalem occludit atque obturat, ita ut conſtrictis labiis penitus fere obliteretur hæc rima, imprimis in illis, quæ prima vice ſunt gravidæ, cervix deinde uteri elongatur, dureſcit, & magis in vaginæ cavum prominet: durant hæc ad medium circiter graviditatis tempus, ſ. potius ad quinti ſextique menſis finem, circa quod tempus orificium magis elevatur ſurſum, utero plus aſcendente, id quod inquirentibus & tangentibus hoc tempore orificium, multum faceſſit negotii; poſtmodum durities in dies minuitur, labia molleſcunt, decreſcunt, minora fiunt, orificium hiat (y), ita ut verſus octavi menſis finem apex digiti illi immitti poſſit, remanente reliqua hujus cavitatis parte clauſa; id quod celeberr. *Friedio* anſam dedit, quod uteri orificium in duas diſtinxerit partes, alteram orificium externum, internum alteram vocans. Appropinquante jam atque mox inſtante partu labia penitus evaneſcunt, multum uteri orificium diſtat,

[s] *Mauriceau* l. c. cap. 4. pag. 19. *Heiſter.* l.c. pag. 103.
(t) A *Deventer* in fig. cap. 7. pag. 28. adnex.
(u) L.c. cap. 9. pag. 40. ſeq.
[x] V. *Deventer* l. c. cap. 46. 47. & 48. pag. 201. ſeq.
(y) *In iis quæ prima vice utero gerunt, tardius hoc fit, quarum orificium paucis ante partum diebus quandoque penitus nondum apertum eſt.*

ſtat, ita ut membranæ fetum ambientes, caputque infantile, aut alia orificio incumbens infantis pars, quam exactiſſime tangi queant.

§. XIX.

Uterus graviditatis tempore in dies magis magiſque irrigatur humoribus, vaſa ipſius a ſanguinis affluentis copia diſtenduntur, ampliora evadunt, id quod gravidum uterum poroſiorem magis reddit, cum ille non gravidus (§. 12.) ſolidior magis ſit conſpiciendus. An autem uterus graviditatis tempore magnam propter extenſionem tenuior quoque evadat, an vero eadem maneat craſſitie; quæſtio jam eſt decidenda: celeberrimi quidam viri (z), craſſitiem uteri graviditatis tempore multum imminui, ſtrenue defenderunt, inter quos quam maxime eminet *Mauriceau* (a), qui multis rationibus probare hoc annititur; aſt dudum hujus viri ſolvit argumenta, multiſque ratiociniis ſolidiſſimiſque argumentis & experientia, hujus rei contrarium probavit exercitatiſſ. a *Deventer* (b). Et certe ſi rationem & experientiam conſulimus, non poſſumus non, quin eidem, aliiſque id affirmantibus (c), ſuffragemur. Aſt reclamabunt fortaſſe nonnulli, quod omne quod extendatur, craſſitie decreſcat, ſed in rebus animatis rem aliter ſe habere, his reſpondendum, etenim humorum copiam, tempore graviditatis utero advectam, ſi perpendimus, & parvum adhuc fetus corpuſculum humoribus his conſumendis non ſufficiens, vaſa uteri animio liquidorum affluxu extendi debere ratio dictitat, & re vera quoque extendi, obſervatorum fide conſtat, qua novimus illa calami ſcriptorii, aut ſecundum *Morgagnium* (d) digiti craſſitudinem æquare: ex quo facile patere arbitror, vaſis hoc modo extenſis, uterum non tenuiorem fieri ſed craſſiorem: & ſi comparationem cum aliis corporis noſtri partibus inſtituimus, hujus aſſerti veritas adhuc magis eluceſcet, nam hydropicorum integumenta abdominis communia eadem gaudent craſſitie ac ſanorum, licet mirum quantum extenſa ſint, id quod in aliis quoque, herniis v. gr. aut abſceſſu quodam grandiori laborantibus quotidie obſervatur.

§. XX.

Experientiam denique ſi rationi adjungamus, ſemper fere uteri ſubſtantiam in gravidis craſſiorem, quam in non gravidis deprehendemus, id quod demortuæ ſtatim ante aut poſt partum (e), me alioſque docuere. Immo in vivis quoque poſt partum immiſſa altera manu utero, altera abdomini impoſita, de hac craſſitie conjecturari poteſt (f). Si igitur juxta *Ariſtot.* (g) effatum illud quod plerumque fit, maxime ſecundum naturam ſit, conſequens eſt, uterum gravidum, quoniam eadem craſſitudine ſemper & fere ma-

(z) A *Mauriceau* l.c.T. l.cap.4. pag.20. alleg.

(a) L.c.T.1. cap.4. pag.19. ſeq.

(b) L.c. cap. 8. & 9.

(c) A *Mauriceau* l. c. p. 19. & a *Deventer* l. c. p. 29. alleg.

[d] L.c.adverſ.4.animadverſ.26.pag.48.

(e) *Experientia victus hanc uteri craſſitiem ſtatuo, aliquoties enim in præſentia celeberr. præceptoris mei* D.D.Friedii, *non ſine magna admiratione uterum vidi, mirum quantum extenſum, ſine craſſitiei diminutione: id quod poſtea ſemper obſervavi.*

(f) V. a *Deventer* l.c. cap.8. pag.35.

(g) Lib. 1. de generatione animalium.

majori (*h*) gaudet, ac non gravidus, non diminui ſed augeri. Confer, quem ſæpius ſecuti ſumus, clariſſ. *Deventer* (*i*). Unicum antequam ab utero diſcedamus gravido, adhuc monendum, fundum nempe uteri craſſiſſimum eſſe, & reliquum matricis corpus craſſitie ſuperare: conſpiciuntur in hoc fundo congeries fibrarum, vario modo ſibi intertextarum, cui celeberr. *Ruyſchius* (*k*) peculiare nomen & officium impoſuit, ſtatuens hunc muſculum orbicularem, antehac a nemine detectum, ſecundinarum retentionis auctorem & medicinam eſſe.

§. XXI.

Ultimam ſubit uterus mutationem, excluſis aquis, fetu, ſecundinis. Jam ante partum, dum fetus proprio ſuo pondere inferioribus magis incumbit uteri partibus, diſtenſio fit harum partium, (§. 20. not. e.) oritur in fundo ſpatium quoddam vacuum, fibræ vero in uteri fundo hac ratione a diſtenſione liberæ, ſucceſſive ſeſe conſtringunt, ex qua ſtrictura lenes dolores circa lumborum atque oſſis ſacri regionem erumpunt, prodromi dolorum ad partum, von *Hoorne* (*l*): poſtmodum ab hac fetus preſſione uteri orificium hiulcum magis redditur, ac novum exſurgit in fundo ſpatium vacuum, fibræ vero ab extenſione magis liberæ majori vi ſeſe conſtringunt, ac viciſſitudines has tam diu conſervant, donec dimidia circiter capitis infantilis pars orificio uteri nunc ampliato inhæreat, gall. *couronnement, ou l'enfant eſt au couronnement*. Tandem ſuborto hoc modo majori ſpatio vacuo, augetur quoque conſtrictio, dolores ergo tunc fiunt acerbiores, gall. *douleurs*, ſ. veri ad partum dolores, vocati: durant hæc omnia, uſque dum caput orificium tranſgreſſum vaginæ immineat, id quod gall. *l'enfant eſt au paſſage*, noſtrates *das kind ſchneidet ein*, exprimunt. Tunc fibræ ab extenſione magis liberæ, novo quaſi inſtructæ robore fortius ſeſe conſtringunt, dolorum major fit exacerbatio, aquæ ruptis eorum membranis proſiliunt, quas, durante conſtrictione uteri, ſequitur infans cum ſecundinis, quibus excluſis, uterus ſucceſſive conſtringitur, vaſa compreſſa atque a contractione uteri coarctata, fundunt liquorem, lochiorum nomine venientem, donec ad priſtinam figuram molemque naturalem, uterus redeat. Ligamenta uteri teretia ſecundum laudatum clariſſ. *Deventer* (*m*) hanc coarctationem uteri poſt partum adjuvare probabile eſt.

(*h*) *Cervix uteri eo in loco ubi vagina matrici adnectitur, tempore graviditatis cum toto uteri corpore diſtenditur ac dilatatur, ita ut ſphæram tangentibus in ultimis geſtationis menſibus præbeat, ab obſtetricantibus globus uteri igitur vocatam: hæc ſi a capite infantili nimis premitur pars, expreſſis e vaſis liquidis extenuatur, decreſcit & tenuior fit, reliquo matricis corpore, ita ut per dictum globum fetus in utero tangi quandoque poſſit, id quod, uti opinor, fefellit* D.Mauriceau, *ita ut crediderit, & reliquum matricis corpus ſic quoque extenuari: ſed in reliqua uteri parte, a preſſione libera manente, non fit extenuatio, alias enim, utero ſic extenuato & gracilento, infans ſine periculo uteri rupturæ in hoc ſinu verti non poſſet, immo admodum difficile eſſet, placentam adhærentem ſine uteri læſione deglubere.*

(*i*) L.c. cap. 8. & 9.

[*k*] In tract. de muſculo in uteri fundo reperto.

(*l*) In tract. *die zvvo von Gott vvehlbelohnte* Wehmutter. c.9. p.35.

(*m*) Cap.4. pag.24.

§. XXII.

Hæ quas deſcripſimus (§. 21.) actiones partui famulantur: eſt itaque partus illa actio, qua, poſito vertice capitis infantis eum in locum, ubi eſt os uteri internum, & facie oſſi coccygis materno obverſa, fetus cum adnexis ſecundinis, certo ac legitimo tempore, intra paucas horas, ſine adjuvantis ope, in lucem editur vivus & ſanus. Eſt hæc partus naturalis deſcriptio, quæ dependet (1) a proportione magnitudinis capitis infantis, ratione pelvis per quam tranſire debet. (2) A recta hujus capitis & perpendiculari ſupra orificium poſitura, (3) ab utero bene locato & ſano, vaginaque cum aliis huc pertinentibus partibus, legitime conſtituta, (4) ab apertione cranii fontanella dicta, & a diſtenſione oſſium cranii. Hiſce rite non conſtitutis, partus eſt vel laborioſus, difficilis, vel præternaturalis.

§. XXIII.

Sed diſſertationis limites tranſirem, ſi de triplici hoc partus genere prolixius agere eſſet animus, ad inſtitutum ergo nunc veniendum, quo diſſertationis rubro faciamus ſatis, & B. L. commonſtremus, quomodo abruptum & in uteri cavo remanens caput infantile ſit extrahendum. Intelligo autem per caput abruptum illum caſum, quando nimirum fetus, ex ergaſtulo ſuo materno extracti caput, ex quacumque cauſa divellitur, inque utero remanet, reliqua corporis parte in lucem protracta. Antequam autem ipſam hujus operationis explicationem & varios methodos feliciter illam perficiendi ſubminiſtrem, neceſſe eſt, ut indagentur prius cauſſæ, deſperato huic malo anſam præbentes.

§. XXIV.

Primo igitur merito accuſamus imprudentiam atque inſcitiam obſtetricantium, imprimis mulierculαrum illarum, quæ, artis obſtetriciæ prorſus rudes, violenta ac inexercitata manu in pueros, matreſque incurſant, & vel illos occidunt, vel utroſque male tractant per inſcitiam, ut longo tempore poſt miſeram trahant animam. *Ignaræ* enim, ut verbis *Augenii* utar, *ſunt noſtra tempeſtate mulieres medicæ, nec aliud meo quidem judicio, ſciunt, quam naſcentem puerum gremio excipere, umbilicum reſcindere & alligare: ad alia, quorum ſcientiam habebant antiquiores, ſunt profecto, ut aſini ad lyram.* Immo tanta nonnunquam illarum eſt malitia, ut, medicum vel chirurgum petentibus, vel puerperæ, vel marito, vel adſtantibus, reſiſtant & remis veliſque contranitantur oblatrantes: *Quid ſtatim cum medico?* non adeſt periculum. Sed ſilentio errores obſtetricum prætermittam, cum illos jam dudum tot celeberrimi viri imprimis *Lentil* (n). *Boſe* (o) von *Hoorne* (p) *Lim-*

(n) Jutromnem. p. II. p. 412.

(o) Diſſertation. 2. de erroribus obſtetric. a med. clinic. perveſtigandis.

(p) Id quod experientia teſtatur von *Hoorne* l. c. obſ. 10. p. 206. obſ. 12. pag. 217. obſervat. 16. pag. 235. &c.

Timmius (q) *Haller* (r) aliique (s) notaverint, ego vero eas, quas tubas eſſe medicorum dicunt, irritare nolim. Qua autem ratione obſtetricis inſcitia atque ignorantia hujus calamitatis cauſa evadat, ex ſequentibus patebit: quemadmodum enim in partu naturali infantis caput primum emergit, ita e contrario pedibus ille extrahendus eſt in partu præternaturali, bene autem ſit antea verſus requiritur, digiti pedis nimirum deorſum, calcaneus vero ſurſum ſpectent, alias enim periculum inſtat, ne caput abrumpatur. Infanti autem aliter poſito, & ad pectus jam edito, alia concilianda eſt poſitura: fit hoc dum una manuum ſupra pectus, altera vero infra dorſum infantis ponitur, & ille manuum miniſterio ſic vertitur (t), ut ejus facies lumbis obvia ſit, occiput vero matris ſuæ ventrem ſpectet; ſi hæc autem negligatur cautela, tum caput infantis ad marginem oſſis ilii vel pubis premitur, & mentum pubis oſſibus ita appenſum hærebit, ut non abſque ſumma difficultate ex hac ſede ſua dimoveri queat. Vulgus autem obſtetricantium neſcium quid caput moretur, fortiori ſaltem corpuſculi attractione eo laborat, quo illud, hoc modo fixatum in lucem proferre, & ſic ex ergaſtulo ſuo liberare poſſit tenellum: aſt nimia hac ſua præcipitantia fortiorique corpuſculi attractione rem in pejus vertunt, dum nimirum magno conatu aliud nihil agunt, quam ut caput a trunco ſeparetur, avulſumque in utero remaneat, poſtea multis periculis ac laboribus extrahendum.

§. XXV.

Non ſemper autem obſtetricans hujus mali exiſtit cauſa, ſed adſtantium atque miniſtrantium ignorantia ac præcipitantia triſte hoc etiam non raro ſpectaculum producit, id quod bis exercitat. D. la *Motte* (u) accidit, ubi una vice mariti præcipitantiam, altera vero vice imprudentiam accuſat obſtetricis. Immo imprudentiæ obſtetricans argui quoque non poteſt, ſi caput infantis in utero jam demortui, aut nondum maturi detruncatum remanet: ſiquidem partes maturi fetus jam laxæ ſunt, & facili negotio ſeparari poſſunt, adhuc laxius in fetu nondum maturo cohærent, & in demortuo, quamvis maturo, ob majorem partium ſolidarum mollitiem ac in putredinem proclivitatem minimæ cedunt vi, & facillime a ſe invicem ſecedunt. An brachia juxta caput non relicta, huic malo etiam anſam dent, cl. *Deventer* (x) decidit, dicens: *Mihi ſane hoc modo res ſemper proſpere ſucceſſit: huic ergo praxi porro inhærebo, qua periculum non eſt, caput ab humeris avellendi, quod* Paulo Portal *aliiſque (uti ultro fatentur ipſi) ſæpius contigit: neque mirum hoc eſt: brachiis enim juxta corpus detractis, os uteri inſtar laquei vel tendiculæ contractum & concluſum* non

(q) *Vermehrter und erlauterter Dionis.* lib.3. cap.6. pag.344. in not.

(r) Diſſ. de obſtetr. errorib.

(s) V.gr. *Bohn* de off. med. dupl. p. 560. ſqq.

(t) *Perſæpe fit, ut, reliquo corpore verſo, mentum oſſibus pubis appenſum maneat, manu itaque ad pectus infantis utero immiſſa, inquirendum eſt, an caput reliquum ſecutum ſit corpus, & ſi forte appenſum invenitur, tunc, uno aut duobus digitis in os immiſſis, a pubis oſſibus removendum & eo dirigendum eſt, quo facies ſacro oſſi obvertatur: conf.* D.D. *Friedii* Coll. M.S. pag. m. 290.

(u) Traitè des accouchemens lib.3. cap. 26. obſerv. 257. 258. pag. 367. ſeq.

[x] L. c. cap. 45. pag. 198. ſeq.

non raro præfocat infantem, aut ſi jam defunctus ſit & tenellus, caput facile avellitur, quod in utero remanens, uncis deinde ferreis extrahendum eſt, &c.

§. XXVI.

Quemadmodum uterus bene locatus partum reddit facilem (*y*), ita ejus ſitus depravatus difficilis non ſolum partus ſed & quandoque capitis abrupti exiſtit cauſſa. Uterus enim obliquatus atque propendulus nimis impedit bonam ac legitimam (*z*) infantis ultimis menſibus verſionem (*a*), efficitque ut ad vertebras incurvas, aut ad os ſacrum impingat, unde caput retardatur; ut in pelvim aut delabi non poſſit, aut ſi in eam quoque nonnunquam delabatur, vertice ſuo uteri orificio perpendiculariter inſidere non queat: quo magis itaque vel minus caput ab orificio diſtat, atque remotum eſt, eo magis vel minus quoque neceſſaria eſt infantis verſio, germanis *die Wendung*, cujus ope pedes tenelli ſunt inveſtigandi, hiſque inventis, ille pedibus prodeuntibus eſt extrahendus. Nonnunquam tamen evenit, ut inſtituta quidem atque finita infantis verſione, aſt cautelis (§. 24. 25.) neglectis, facie nempe ſurſum ſpectante, brachiiſque juxta caput non relictis, capitis nihilominus fiat avulſio. Quis vero non videt, cauſam & hujus mali proximam, obſtetricis eſſe ignorantiam, licet remotior in nimis propendulo atque oblique in latus vergente utero latitet.

§. XXVII.

Inter frequentiores autem mali noſtri cauſſas pertinent nimia partim capitis infantilis magnitudo (*b*), cum pelvi nullam habens proportionem: partim oſſa cranii arctius ſibi cohærentia, nullaque inter ſe intermedia relinquentia, & fontanella penitus fere clauſa, in genere ſi capitis oſſa conformationem ac ſtructuram, ſupra (§. 21.) deſcriptam, non habeant, ſed dura ſint, ac cedere neſciant: imprimis autem prava oſſium pelvim componentium figura atque conſtitutio, & inde exorta nimis anguſta pelvis cavitas; non ſolum hoc, ſed etiam alia & matribus & infantibus minatur mala atque damna, quæ pluribus verbis pertractavit laudatus cl. *Deventer* (*c*).

§. XXVIII.

Parturientem hoc in caſu, ubi relictum in matrice integrum puelli caput eſt, in maximo diſcrimine vitæque verſari periculo, nemo non videt.

(*y*) Confer. §. 22. n. 3. diſſert.

[z] *Deventer* l.c. cap. 46. pag. 201.

(*a*) Per infantem bene verſum nil aliter intelligimus, quam eam infantis, utero bene locato poſituram, quam §. 22. deſcripſimus, uterus autem bene locatus dicitur iſte, qui in imi ventris cavitate ita ſitus eſt, ut neque antrorſum, neque retrorſum, neque ad latus inclinet, & cujus fundus orificio, hoc vero introitu vaginæ exactiſſime reſpondet.

(*b*) *Deventer* l.c. cap. 34. pag. 147. & in append. pag. 268. 269.

[*c*] L.c. cap. 27. pag. 111. it. *Gunzius* l.c. cap. 7. p. 42. ſeq.

det. Quodſi enim ea quæ (§. 21.) dicta ſunt probe perpendamus, uterum durante partu ſucceſſive ſeſe conſtringere videbimus, hancque conſtrictionem eo uſque durare, donec fetus cum adnexis, totus quantus luci ſit commiſſus; aſt relicto in utero capite, penitus hic ſeſe contrahere non valet, vaſa igitur hiantia aperta manent, hinc oritur ſanguinis profluvium, aut ex vena umbilicali, adhærente adhuc placenta uterina, aut ſeparata eadem, per oſcula vaſorum in uteri cavum hiantia. Orificii quoque ſequitur coarctatio, quæ mora ita augetur, ut maximo quandoque opus ſit labore temporiſque ſpatio, clauſum tale orificium reſerandi. Aſt in deſperato tali fatalique caſu, quid faciendum? anne dolores fortaſſe ſunt expectandi? aut in eorum defectu, illos excitantia præſcribenda adhibendaque remedia? aut tota res naturæ beneficio committenda? Neutrum horum prodeſſe affirmo, quoniam mora atque cunctatione res in deterius ſemper ruit; excitantia autem dolores remedia in hiſce caſibus, hocque tempore plane inutilia ſunt, tantum enim abeſt ut ſperatum illa effectum edant, ut potius præſentem jam ſanguinis orgaſmum adaugeant, & ad febres continuas, exanthematicas & inflammatorias facile diſponant. Relictum autem in uteri cavo caput, putreſcere incipit, ac uterum ſimili labe, ulceribus, inflammatione &c. afficit, donec tandem accedat mors vitæ impoſitura finem.

§. XXIX.

Primo igitur antequam ad operationem ſeſe accingat obſtetricans, conſideret (1) *an orificium adhuc patulum*, *an vero ſit clauſum?* (2) *quæ hujus abrupti capitis ſit cauſſa?* quoniam inſtrumentorum ſelectus pro diverſitate cauſarum variat, horum probe gnarus, (3) *de commodo parturientis ſitu ſit ſollicitus*. In lecto itaque collocetur ægra, ſive vulgari, ſive ad hunc uſum parato, cujus deſcriptionem vide apud von *Hoorne* (*d*) & clar. *Dionis* (*e*): priori tamen tranſverſaliter, & ita incumbere debet, ut natibus aliquomodo, ſed paululum elevatis, abdomen horizontaliter ſitum ſit, pectore aliquatenus elevato, cruribuſque diductis: conf. D. D. *Gunzius* (*f*). Clauſo orificio illud ut reſeretur neceſſe eſt, fit hoc, ſi index digitus, oleo aut butyro cocto prius probe illitus, per vaginam in orificium, oleoſa materia ſeu pinguedine, ut eo melius ſeſe extendere poſſit, inungendum, immittatur, eodemque leniter circumagendo dilatetur orificium, ut alius adhuc digitus priori, & ſecundo mox tertius poſſit aſſociari. Patefacto latius, trium ſucceſſive introductorum digitorum ope orificio, tandem quatuor digiti ſimul complicati, & pollice inter hos occultato, oleo madidi, orificio nunc magis hianti intruduntur, & illud quaſi perforando, circumaguntur explicanturque, uſque dum tota manus illud pertranſire ſine impedimento poſſit (*g*). Orificio nunc ſufficienter dilatato, manuque in uteri cavum in-

(*d*) Cujus mentionem facit *Mauriceau* L.c.T.1. p.210.

(*e*) L.c.T.1. cap.9. pag.44.

(*f*) In cit.tract. de parturient.ſitu.

(*g*) *Si in partu præmaturo caput avellitur atque reſtat, orificium vero uteri adhibitis etiam omnibus ſufficienter dilatari nequit, tunc naturæ potius res committenda eſt, quam nimis rudi tractatione orificii dilatationem moliri, quoniam citius ſequeretur inflammatio atque mors, quam capitis extractio; ne autem uterus, a relicto tali moxque in putredinem abeunte capite, quod fruſtulatim tandem cum feda*

introducta, an placenta uterina adhæreat adhuc, an non, inquirat obſtetricans, quæ ſeparata jam ſtatim extrahenda, non ſeparata vero relinquenda eſt, quoniam alias magna ſequitur humorum profuſio.

§. XXX.

Orificio dilatato, de capitis extractione ſollicitus ſit obſtetricans, quæ ſequentem in modum fit: facie verſus os ſacrum verſa, duobus immiſſis digitis in os, ad latera reliquis poſitis, pollice infra mentum, aut melius in nucha applicato, (vid. fig. 2.) attractione tentet obſtetricans extractionem capitis. Irrita autem hac methodo, ne ſeparetur maxilla inferior, alio modo tentanda eſt extractio: caput nimirum ita collocetur, ut una aurium ſurſum, altera vero deorſum ſpectet, tunc duo digiti ori, quantum poteſt, ad fauces uſque intrudantur, reliquis digitis, uti jam dictum, applicatis, ſicque vacillando attrahendoque moliatur extractionem, uſque dum ſequatur aut caput, aut oſſa, digitorum ope comprehenſa, avulſa extrahantur, reliquis dein oſſibus ſucceſſive eximendis. Verum enim vero ſi & hic incaſſum caderet labor, de aliis cogitandum eſt adminiculis, cum certum ſit, aut magnitudinem capitis, aut pravam oſſium pelvim componentium ſtructuram atque formam hanc impedire extractionem.

§. XXXI.

Ad inſtrumenta igitur in tali caſu confugiendum eſt, quorum multa atque varia tum a veteribus, tum a recentioribus, imo recentiſſimis, ad hanc operationem perficiendam inventa ſunt; ſed dolendum, inſtrumenta veterum non ſolum, ſed recentiorum quoque plerumque ſic comparata eſſe, ut non ſemper deſideratum atque ſperatum edant effectum. Sunt autem hæc inſtrumenta partim lintea, ſ. ex linteo, partim ſericea ſ. ex ſerico confecta, partim denique ferrea.

§. XXXII.

Inſtrumenta ex linteo conſtructa nil aliud ſunt, quam faſciæ, quarum inventionis gloria *Mauriceau* (*h*) debetur. Conſtruitur autem hæc faſcia (fig. 3.) ex linteo molli quidem aſt forti, cujus latitudo manus latitudinem æquat, longitudo vero bina cubita excedit, aut ſecundum von *Hoorne* (*i*) unum cum dimidio. Applicatio hujus faſciæ fit ſequentem in modum: illitis pinguedine & manu & faſcia: manus, faſcia hac tecta digitis complicatis, utero introducitur, faſcia dein capiti ſuperextenditur, ita ut tali modo caput in hac faſcia quam in funda quaſi hæreat, tunc emiſſa ex utero manu, extractionem capitis, apprehenſis faſciæ extremitatibus, molitur obſtetricans: Sed uſum huic faſciæ adſcribo nullum, *nimirum quod neque caput proportionatum redditur aperturæ pelvis, neque illud in recta atque perpendicu-*

feda atque putrida ejicitur materia, inflammetur, aut labem quandam contrahat, defendendus, ac mundificandus ille eſt, injectionibus vulnerariis, balſamicis.

(*h*) L.c.Tom.I.lib.II.c.14. p.287.

(*i*) L.c.Tom.II.p,117. ſeq.

culari linea extrahi poteſt, *hac mediante faſcia*. D. D. *Waldgrave* (*k*) Profeſs. Hafnienſ. id bene perſpiciens, hanc emendare curavit faſciam in eo, quod in tribus locis illam ſecundum longitudinem ad manus latitudinem inciderit, conſarcinatis extremitatibus, (figur. 4.), credens, hoc modo, inciſura nempe ſupra caput applicata, illud tam facile decedere non poſſe, nec obliquari, ſed firmius teneri, conſarcinatis vero extremitatibus, perpendicularem magis atque indeflexam fieri extractionem. *Attamen & mediante hac faſcia capiti nulla cum pelvis apertura conciliatur proportio*; Præterea & ipſi inventores, uſum harum faſciarum nulla comprobarunt obſervatione, immo ipſe D. v. *Hoorne* (*l*), data occaſione hac non uſus eſt faſcia.

§. XXXIII.

Ex ſerico conflata, & ad hunc caſum inventa inſtrumenta, marſupiorum quoddam genus æmulantur, haud abſimilia reti illi, quo capillamentorum textores comis adoptivis conficiendis conſuendiſque utuntur, (*einem Peruquen-Nets.*) De inventionis gloria duo certarunt viri obſtetriciæ artis peritiſſimi, D. nempe *Gregoire* & D. *Ammand*, chirurgi Pariſ. Conſtructum eſt quodlibet horum inſtrumentorum ex ſerico, uti dictum, per cujus partem ſuperiorem funiculus quidam ſericus trajectus eſt, (fig. 5. b. b.) quo mediante conſtringi poteſt, circumferentiæ quatuor adſutæ ſunt faſciolæ, (fig. 5. a. a. a. a.) quarum quævis ulnam fere æquat, in parte interna quinque conſpiciuntur (fig. 5. c. c. c. c. c.) annuli, itidem ex ſerico confecti, pro digitorum in illos immiſſione. Alterum quod a D. *Gregoire* inventum eſt inſtrumentum, ab hoc non differt, niſi in eo, quod careat duabus illis faſciolis, quarum quælibet (fig. 5. aa.) in quocumque extremo notata, præterea & nullos habeat in parte interna annulos. Multum de hoc ſuo inſtrumento, *tire tête* ipſi vocato, promittit emolumenti D. *Ammand.* (*m*) nec minora *Gregoire* de virtutibus ſui reticuli prædicat.

§. XXXIV.

Applicatio horum inſtrumentorum eſt ſequens: illinuntur dorſum manus & inſtrumentum pinguedine quadam, dein ſupra dorſum manus illud extenditur, digiti annulis immittuntur, & ſic manus digitis complicatis utero intruditur, quo facto caput ſuperimpoſita manu figitur, atque digitis ex annulis extractis, manus retrahitur, relicto ſupra caput inſtrumento, tunc caput in illud intruditur, ita ut reconditum lateat, vertice tamen uteri orificium ſpectat, neceſſe eſt. Funiculi dein conſtringuntur, & mediantibus quatuor faſciolis molitur extractio. Magnæ certe in applicando hocce inſtrumento reperiuntur difficultates! applicatio vero illius a D. *Gregoire* inventi inſtrumenti eodem fit modo, & melius aliquatenus ſuccedit, quia hic ad facilitandam applicationem, invenit novum inſtru-

(*k*) V. *Hoorne* in tr. cit. quem in danicam tranſtulit linguam.

(*l*) Uti ex obſervat. IX. p. 197. l. c. patet.

[*m*] Vid. ejus *obſervation ſur la pratique des accouchemens.* ubi in adnexis figur. applicationem inſtrumenti declarat.

ſtrumentum, (fig.*6.*) *hameçon* ipſi dictum, quod in uno extremo (fig.*6.*c.) hamulo illi, quo piſcatores utuntur, *einem Fiſch-krappen*, haud abſimile, mediante quo faſciolam illam, quæ in applicatione ſupra caput ducitur, infra idem extrahere ſuadet. Uſum horum inſtrumentorum ſola niti imaginatione, ex eo patet, quoniam majorem adhuc efficiunt capitis cum pelvi diſproportionem, ſiquidem illud hoc modo non oblongatur atque acuminatur, quo patente via pertranſire poſſit, ſed latius redditur hiſce inſtrumentis caput. Denique de his quoque inſtrumentis, ut D. *Devaux* (*n*) judicium de illorum uſu huc non afferam, valet idem, quod (§. 32.) de faſciis diximus: nimirum quod nulla comprobata ſint experientia. *Immo* celeberr. D. D. *Fried. experientia edoctus*, *ingenue fatetur applicationem horum inſtrumentorum impoſsibilem eſſe*.

§. XXXV.

Sequuntur ex ferro confecta inſtrumenta, quorum varia ſunt genera, primo igitur hamulos ſ. uncos pertractabimus, qui rurſus varii ſunt, partim nimirum obtuſi (fig. 7.) & globulo quodam in uno extremo præditi, (fig. 7. c.) partim vero acuti, (fig. 8. 9. 10.) alii tandem ſunt ſimplices. (fig. 7. 8.) duplices alii (fig. 9. 10.). Applicatio horum inſtrumentorum facilior eſt, quam illorum de quibus (§. 34.) diximus, attamen non ſine magno labore quandoque perficitur. Applicantur autem illa hoc modo: ſiniſtra manus, pinguedine illinita, utero intruditur, eaque arripitur caput, fixumque tenetur, cujus vertex uteri orificio ſuperimponenda, poſt, ope dextræ manus, inſtrumentum ſupra ſiniſtram utero inſerendum eſt ita, ut accuminata atque ſcindens pars ſiniſtræ manui ſit obverſa, id quod in omnibus vulnerantibus eſt obſervandum inſtrumentis, alias enim facile læditur uterus: hamulus denique infigitur aut oculorum uni, aut auribus, aut ori, aut nuchæ, aut foramini ovali magno oſſis occipitis, aut ſi vertebræ colli quædam cum capite adhuc connexæ ſunt, foramini illi medullæ ſpinalis, ſemper tamen inquirendus accomodatus quam maxime locus, cui uncus infigi debeat. Infixo nunc hamulo manus aliquantum eſt retrahenda, ſed ita tamen, ut digitorum apices, ſemper infra caput linquantur, quibus illud dirigendum & impediendum, quo minus uncus, ſi forte fortiori nimis attractione cum capitis quodam fruſtulo erueretur, uterum lædat.

§. XXXVI.

Verum enim vero, quoniam hiſce uncis caput in recta linea nunquam protrahi poteſt, niſi occipiti ſint infixi, ad hunc autem locum pervenire non liceat ſemper, de alio cogitarunt artifices uncorum genere, qui, quoniam in uno extremo duobus gaudent apicibus incurvatis, (f. 9. c. c. f. 10. f. f.) duplices vocantur hamuli, *gallice crochet double*, quorum unus (f. 10.) inventorem veneratur D. *Peu* chirurgum Pariſienſem. Artificioſe atque ingenioſe admodum conſtructum eſt hoc inſtumentum, quoniam vices & ſimplicis & duplicis gerit unci, præditum nimirum in medio eſt elatere

re

[*n*] Diſſertation ſur l' origine & les progrès de la chirurgie des accouchements.

re quodam (f. 10. c.) prope manubrium vero (f. 10. b.) cochlea quadam, qua exemta manubrioque compreſſo, uncus eſt duplex, cochlea vero manente, partes ſuperiores ad ſe invicem accedunt, ſimplexque evadit hic uncus. Applicatio horum uncorum eadem eſt ac antedictorum, locus vero in quem infliguntur, ſunt orbitæ ſolum: nullam hi aliam habent præ aliis (§. 35.) prærogativam, præter hanc, quod eorum ope caput in recta magis linea protrahi queat.

§. XXXVII.

Tempeſtivum nunc eſt, ut brevibus quoque, quid ab uncis hiſce ſimilibuſque inſtrumentis boni commodive expectari poſſit, exponamus. Non negamus ea ſubinde locum habere, & maximo cum fructu, diverſis in caſibus adhiberi poſſe, quando autem capitis potiſſimum prægrandis moles, mali noſtri cauſſam conſtituit, tunc plus damni ea quam boni afferre, non ſine ratione credimus. Primo enim nimia capitis magnitudo eorum uſu non minuitur, quod tamen abſolute neceſſarium eſt: deinde difficulter illa & non abſque inſigni vi adhibentur, immo dum pelvi intruſum, ac quaſi incuneatum caput, totam ejuſdem capacitatem occupat, & omnem cum manus, tum inſtrumentorum introductionem impedit, aut plane non, aut non tuto ſatis applicari poſſunt, cum verendum omnino ſit, ne vi intruſus uncus, improvideque adactus aut uterum aut vaginam, aut veſicæ collum adoriatur, præſertim cum is, quem fig. 10. exhibet, acuta ſatis acie, prope incurvationem gaudeat, adeoque medicamentum ſæpius gravius ipſo morbo evadat. Ex iiſdem quoque rationibus eam methodum (o), qua celeberrimus *Dionis* extrahendo tali capiti duos applicandos uncos ſuadet, uſu tardam exiſtimamus. Non enim video, qua ratione illud effici poſſit, cum unus alteri officiat, & unius applicatione alter e ſede ſua, cum damno ægrotæ, dimoveatur, ac in uterum potius, quam infantis caput adigatur, imprimis cum partes acuminatæ horum inſtrumentorum, quo minus lædant, manu nec defendi ſatis, nec in caput educendum dirigi tuto poſſint. Haud immerito ergo inſtrumenta hæc, a providis harum rerum Magiſtris, eo quod eorumdem applicationem uteri magis læſio, quam capitis avulſi ſequatur extractio, rejiciuntur.

§. XXXVIII.

Nec felicior hac (§. 37.) ea eſt methodus, abruptum ex matrice educendi caput, quæ auctorem agnoſcit clar. *Mauriceau* (p) ſollerti enim is animo novum excogitavit inſtrumentum, præ aliis, ut ſibi perſuadet, ad operationem hanc cito tutoque peragendam utile, *tire-tête* ipſi vocatum. Nam ut verum fateamur, tantas non promeretur laudes, quantas auctor ipſi præter meritum tribuit, ſiquidem a vehementi adhibenda vi in extractione capitis non imminuti, facile vis utero affertur, quapropter etiam in deſcribendo eo, modoque illud adhibendi, haud multus ero, B. L. ad ipſum auctorem remittens. Præferenda huic eſt methodus, clar. la *Motte* (q) qui

[o] L.c.lib.3. cap. 12.
(p) L.c.T.I.p.365. ſeq.
(q) Traitè des accouchements L. 3. c. 26. obſ.257. p.m.367.

qui inſtrumento quodam acuto, cultello nimirum inciſorio, *biſtouri* dicto, ac in vagina quadam recondito, cranii provide ſuſcipit aperturam, factaque inciſione ſufficiente, excerebrationem decenter mollitur, diminutoque ſic capitis volumine illud extrahit. De uſu autem hujus inſtrumenti nihil habeo quod dicam, cum ipſe auctor modum illud rite applicandi ignorare videatur, quando l. c. (*r*) ingenue fatetur: *Je la tirai pourtant enfin, ſans pouvoir dire comment.*

§. XXXIX.

Ad forcipes nunc (fig. 11. 12.) pervenimus duas, a (f. 11.) D. *Puiſſeau* chirurgo Pariſienſ. (f. 12.) & D. D. *Friedio* inventas. Forceps *Friedii* quam (f. 12.) exhibet magis eſt compoſita priore, in medio gaudens ſtylo quodam, cujus ope apertura cranio infligitur. Ambæ ea parte, qua caput tenent, dentatæ ſunt, (f. 11. a. a. f. 12. a. a.) quo eo firmius caput teneri comprimique poſſit. Applicantur hæc inſtrumenta ſequentem in modum: introducta, uti ſæpius jam dictum, in uterum manu, capitis vertex verſus uteri orificium urgetur, altera tenetur caput manu, altera clauſum inſtrumentum intruditur utero, uſque ad capitis verticem, tuncque diſtenditur inſtrumentum, caputque illius ope arripitur, comprimitur, atque extrahitur. Eodem applicatur modo D. D. *Friedii* inſtrumentum, ſed antequam caput forcipe (f. 12.) comprehenditur, ſtylus (f. 12. f.) capiti eſt infigendus, quo, facta poſt modum compreſſione, cerebrum habeat quo exire poſſit, dein annulus (f. 12. g.) anteriora verſus protruditur, quo hujus ope & forceps & caput eo melius comprimantur, immiſſis denique digitis (f. 12. d. d.) tentatur capitis extractio, altera dirigente manu viam.

§. XL.

Horum inſtrumentorum uſu caput quidem oblongatur, acuminatur & aliquomodo proportionatum redditur pelvis aperturæ, aſt ut verum fateamur, ſperatum non exerunt ſemper hæc inſtrumenta effectum, quoniam caput non undique in ſua comprimitur circumferentia, præterea & illud D. *Puiſſeau* hoc habet incommodi, quod, dum in applicatione inſtrumenti crura (f. 11. b. b.) nimium diducuntur, partes muliebres externæ fortiter nimis extendi debeant, id quod tamen, propter partium harum anguſtiam, ſæpius fieri nequit, ne dicam quod violentam hanc partium diſtenſionem, alia quoque mala ſequantur, v. g. contuſiones, inflammationes &c. Hoc incommodum bene perpendens D. D. *Fried.* de alio modo ſuum conficiendi inſtrumentum cogitavit, facta enim crurum articulatione (f. 12. c. c.) id effecit, ut inſtrumentum in parte ſuperiori ſufficienter diduci queat, ſine magna crurum ſuorum (f. 12. b. b.) diſtenſione. Aſt ſtylus ille ferreus (f. 12. e. f.) plane mihi inutilis videtur, quoniam inciſio, quæ illius ope capiti infligitur, parva nimis eſt, ita ut compreſſo forcipe capite, illa claudatur rurſus, cerebrumque hoc modo non habeat, quo elabi poſſit.

§. XLI.

(r) L. c. cap. 26. obſ. 258. p. m. 368.

§. XLI.

Omnibus his (§. 33.) irritis, ad cultros confugiunt obſtetricantes, (f. 14. 15. 16.) quorum unus (f. 14.) quoniam in extremo unci inſtar incurvatus, uncus ſcindens, *gall. crochet tranchant*, vocatur, alter (f. 15.) eſt culter *Paræi*. Tertius denique (f. 16.) illi haud abſimilis eſt, quem invenit D. *Petermann* obſtetricans quondam Lipſienſis. Horum applicatio ſequentem fit in modum: manu, uti ſæpius monuimus in uterum intruſa, arripitur caput, firmiterque tenetur, apprehenſo tunc altera manu inſtrumenti manubrio, illud utero hac immittitur cautela, ut pars ſcindens illi obvertatur manuum, quæ utero immiſſa ad præcavendam uteri læſionem vaginæque, caput tenet: dein ſuturarum locus inquirendus, huicque infligendus eſt culter, quo mediante poſtmodum pars quædam capitis deſecanda, hoc facto, educitur ex utero culter, adhibita jam dicta in illius immiſſione cautela, pars abſciſſa extrahitur, cerebrum eximitur e cranio, caput comprimitur, atque educitur: ſi autem tantæ illud adhuc ſit magnitudinis, ut vaginam commode pertranſire non poſſit, tunc adhuc pars una vel altera deſecanda, uſque dum ſufficientem acquirat caput cum pelvi proportionem, ſemper tamen altera manu defendendus eſt uterus a læſione.

§. XLII.

Ex iis quæ de modo inſtrumentis hiſce utendi (§. 41.) diximus, facile patere arbitror, *Paræi* (f. 15.) cultrum, ob parvitatem ſuam, inutilem plane eſſe ad hanc operationem feliciter perficiendam, niſi caput in vaginam jam intruſum ſit, duas enim utero immittere manus, illiſque in cavo illius operari, impoſſibile eſt. Quod autem reliquorum concernit cultrorum uſum, negandum ſane non eſt, illorum ope, maximam poſſe effici capitis cum pelvis apertura proportionem: aſt quam difficile ſit, tale in utero remanens caput præſecare, atque in multas dividere partes, artis obſtetriciæ peritos non latet. Quodſi enim maxima quoque prudentia ac cautione omni diligentiaque rem tentes, impedire tamen quandoque non potes, quo minus uterus lædatur.

§. XLIII.

Tandem nefas eſſet, ſi illius obliviſceremur remedii, cujus auxilio latitans in utero caput, abſque difficultate incommodoque ullo, feliciter tutoque educi poteſt. Invenit illud celeberr. D. D. *Friedius*, patronus ac præceptor omni honoris & obſervantiæ cultu venerandus, cui præter fideliſſimam in re obſtetricia inſtructionem, horum etiam inſtrumentorum debemus communicationem, & certe celeberr. huic atque præſtantiſſimæ virtutis apud Argentoratenſes medico obſtetricio, immortales propterea debentur laudes. Sunt autem illa, quæ (fig. 17. 18. 19.) delineare curavimus. Primum *troiſcart ipſi dictum*, (f. 19.) eſt inſtrumentum, in uno (19. d.) extremo gladii cuſpidem referens, vaginis duplicibus orichalceis incluſam, quarum una mobilis, altera vero immobilis eſt, lamina (f.19.b.) adnectitur vaginæ mobili, ita ut apprehenſo inſtrumenti manubrio (f. 19.a.)

 & ap-

& applicato laminæ prominenti (f. 19. b.) pollice, enſiformis illa ſerrea lamina (f. 19. d.) ad trium vel quatuor digitorum latitudinem extrudi poſſit. Alterum, ſerrarum genus æmulatur inſtrumentum, (f. 17.) cujus tamen quarta pars dentibus ſolummodo prædita eſt, (f. 17. c.) reliqua parte glabra atque lævigata exiſtente, quo minus neque vagina neque uterus lædi poſſint: in parte ſuperiori globulo quodam inſtructum eſt hoc inſtrumentum, (f. 17. d.) tutioris in uterum immiſſionis cauſſa. Tertium inſtrumentum, a figura quam refert cochlear dictum, (f. 18.) in parte ſuperiori (f. 18. d. d. d.) dentibus gaudet ferratis, reliqua parte lævigata manente.

§. XLIV.

Applicatio horum inſtrumentorum ſequentem in modum perficitur: manu provide utero immiſſa, caput arripitur firmiterque tenetur, ita ut ipſius vertex orificio ſit propinquior, tunc inſtrumentum (f. 19.) *troiſcart* dictum, retracta prius lamina (19. b.) quo lamina ferrea (f. 19. d.) occultetur, ne pars quædam lædi queat, capitis vertici apprimitur, extruditur dein lamina ferrea, (f. 19. d.) mediante lamina, (f. 19. b.) hocque modo capiti infligitur vulnus ſatis magnum, quo facto, retrahitur lamina (b) qua mediante occultatur lamina ferrea, (d) & ſic inſtrumentum ſine ullius partis læſione eximitur. Serra (f. 17.) dein huic vulneri immittitur, eum in modum, ut pars dentata manum, caput in utero firmans, ſupergrediatur, cujus auxilio fruſtulum quoddam cranii ſatis magnum, in quantum poſſibile, deſecandum, & dein remota ſerra, extrahendum. Denique & cochlear, ea, uti jam monuimus, adhibendum eſt cautela, ne a parte dentata ſauciaretur vagina, uterusve, ejuſque ope cerebrum, una cum ipſius meningibus, dentibus cochlearis inſertis, eximendum. Evacuato nunc cranio, illud comprimitur, & mediantibus digitis, in illius cavum immiſſis, & hamuli inſtar incurvatis, conatur extractionem.

§. XLV.

Hanc autem, ſi ſolis digitis perficere non poſſet obſtetricans, optime adjuvat inſtrumentum illud, (f. 13.) a D. D. *Schurer* practico Argentinenſ. inventum. Applicatur autem hoc inſtrumentum ita, ut altera latæ ejus extremitatis pars, (f. 13. a.) aperturæ immittatur cranii, altera vero (f. 13. a.) partibus admoveatur capitis externis, quo fit, ut annulo (f. 13. dd.) ad inferiora crurum (f. 13. b. b.) protracto, cranii pars, inter hujus inſtrumenti extremitates latas nunc redacta, ope dentium, in parte interna lata (f. 13. aa.) poſitarum, firmiter teneri poſſit: eodem modo in latus oppoſitum, præfatum applicandum eſt inſtrumentum, quibus mediantibus, caput poſtmodum commode ſatis extrahi poteſt.

§. XLVI.

Ecquis non videt, horum inſtrumentorum recto uſu & legitima applicatione, quam optime peragi poſſe, hanc omnium in re obſtetricia difficillimam operationem, & certe in prægrandi infantis capite, maximi ſunt uſus,

ut

ut merito dubitemus, an tutiora magiſque accommodata, ad hanc operationem legitime perficiendam, inveniri queant. Sed monendum adhuc eſt de obſtetricantium inſtrumentis, quod (1) *bene ſint adaptata, & ad quemvis caſum accommodata*, (2) *probe lævigata atque polita*, (3) *caute ſemper applicanda*, & (4) *rariſſime adhibenda*, *immo ne unquam quidem* teſte celeberr. a *Deventer* (s) *præterquam infantibus incuria neglectis, monſtriſque excludendis*. Hæc ſunt, quæ de capitis abrupti extractione, in medium diſſertationis loco proferre erat animus, *Deo* igitur T. O. M. quam maximas agimus gratias, quod ſua divina aſſiſtentia, omnia mea cepta ſemper adjuverit, eumque pia mente precor, ut & inpoſterum clementi ſua gratia mihi adeſſe, ſtudiaque mea ſic dirigere velit, quo in S. S. ſui nominis gloriam, proximique tendant ſalutem. Tu vero B. L. ſi forte quid invenies palato tuo haud gratum, cogites velim, omnia omnibus placere non poſſe.

FINIS.

FIGU-.

(s) L.c.p.274.

FIGURARUM EXPLICATIO.

Figura 1.

UTerum cum capite infantili, placenta, funiculo, oſſibus pelvis, atque lumborum vertebris repræſentat; ubi Lit. A. A. uterum aliquomodo ad latus inclinatum indicant. B. B. ligamenta uteri teretia. C. C. Eadem ligamenta abſciſſa. D. D. Vaginæ uteri portionem. E. Placentam uterinam. F. F. funiculum umbilicalem, filo conſtrictum. G. Caput infantile, ubi a. mentum oſſibus pubis inſidens, gall. accroché, *b. fontanellam, c c c c duo oſſa ilii, d. d. duo oſſa pubis, e. e. rami oſſium pubis & iſchii, f. arcus quem hæc oſſa formant, g. g. duo iſchii oſſa, h. h. tuberoſitates horum oſſium, i. i. cavitas cotyloidea, k. k. foramina ovalia pelvis, l. lumborum vertebræ.*

Fig. 2. *Oſtendit quomodo caput in utero remanens manu ſit extrahendum, A. A. A. Uterus, a. caput infantile facie verſus poſteriora, occipite vero verſus anteriora verſum, b. brachium obſtetricantis, c. manus obſtetricantis, d. pollex in nucha applicatus, e. reliqui digiti.*

Fig. 3. *Eſt D. Mauriceau faſcia, hujus latitudo eſt quinque pollicum, longitudo vero duarum ulnarum.*

Fig. 4. *Eſt faſcia a D. D. Waldgrave correcta, a. ſutura, b. b. b. rimæ ſ. inciſuræ ſecundum longitudinem factæ: longitudo hujus faſciæ eſt unius ulnæ cum dimidia, latitudo vero quatuor vel quinque pollicum.*

Fig. 5. *Crumena ſ. marſupium D.* Ammand, tire-tête *ipſi dictum aaaa. quatuor faſciolæ quorum latitudo quatuor linearum, longitudo vero unius eſt ulnæ, b. b. duo funiculi pro conſtringendo marſupio. c. c. c. c. c. quinque annuli quibus digiti intruduntur, circumferentia hujus retioli ulnæ longitudinem circiter æquat.*

Fig. 6. *Inſtrumentum unciforme a D.* Gregoire *inventum, & ab illo* hameçon *dictum, ubi lit. a. manubrium. b. Corpus ſ. partem mediam, c. hamulus, illi piſcatorum haud abſimilis, longitudo eſt* 10. *ad* 11. *pollicum.*

Fig. 7. *Uncus ſ. hamulus obtuſus. a. manubrium, b. pars media ſ. corpus c. globulus: longitudo eſt* 13. *pollicum tranſverſorum.*

Fig. 8. *Uncus ſ. hamulus acutus. a. manubrium. b. corpus c. curvatura cum apice ſcindente, longitudo ead. ac præced.*

Fig. 9. *Hamulus ſ. uncus duplex, a. manubrium. b. corpus, c c. pars diviſa, acuminata, longitudo ead. ac præced.*

Fig. 10. *Hamulus ſ. uncus D.* Peu *a a. manubrium b. cochlea c. elater. d. articulatio e. e. corpora f f. extremitates recurvæ acuminatæ, longitudo ead. ac præced.*

Fig. 11. *Forceps D.* Puiſſeau, *a a. duæ extremitates latæ, in parte interna dentatæ. b b. duo crura c c. locus pro immiſſione pollicis & digitorum, d. articulationis locus, longitudo eſt* 13. *pollicum tranſverſorum.*

Fig. 12. *Forceps D. D.* Fried. *a. a. duæ extremitates latæ, in parte interna dentatæ, b. b. duo crura, c c. locus ubi crura articulantur, d d. manubrium, e. f. ſtylus ferreus. g. annulus, longitudo eadem ac præced.*

Fig. 13. *Forceps D. D.* Schurer. *a a. extremitates latæ dentatæ, b. b. duo crura, c. articulus. d d. annulus, longitudo eſt* 11. *pollicum.*

Fig. 13.

Fig. 14. *Culter unciformis*, *gall.* crochet trenchant, *a. manubrium. b. corpus*, *c. extremitas recurva ſcindens*, *longitudo eſt* 13. *pollicum tranſverſorum.*

Fig. 15. *Cultellus* Paræi *a. manubrium*, *b. corpus*, *c. extremitas recurva parum ſcindens: longitudo eſt 6. pollicum tranſverſorum.*

Fig. 16. *Culter alius recurvus*, *a. corpus b. extremitas inferior incurvata*, *c. globulus*, *d. extremitas ſuperior paululum incurvata*, *longitudo eſt* 12. *pollicum tranſverſorum.*

Fig. 17. *Serra D. D.* Fried. *a. manubrium b. pars lævigata glabra*, *c. extremitas ſuperior ſcindens. d. globulus*, *longitudo* 12. *pollicum tranſverſorum.*

Fig. 18. *Cochlear D. D.* Fried. *a manubrium*, *b. corpus c. pars excavata*, *ddd. pars dentata*, *longitudo eadem ac præced.*

Fig. 19. *Inſtrumentum pro aperiendo cranio, D. D.* Fried. troiſchart *dicto*, *a. manubrium*, *b. lamina orichalcea cc. vagina orichalcea mobilis d. lamina ferrea enſiformis*, *cujus longitudo*, *ſi lamina ferrea in vagina abſcondita eſt* 12. *hac vero protracta* 14. *pollicum.*

DIS-

LXXXII.

DISSERTATIO CHIRURGICA

DE

RUPTO IN PARTU UTERO.

Quam Tuebatur

JO. FRIDER. BEHLING,

HOYA-HANNOVERANUS.

Altorfii 20 Decembris anno 1736.

HISTORIA

Mulier, *Kunigunda*, *Georg Hubners*, Civis Altorfini, villam, *Lochners-hof*, inhabitantis, uxor, ætate XLIV. annorum, ſtatura mediocris, octo liberorum mater, jam nonum gravida, ceteroquin ſana, & officiis ſuis ſtrenue fungens, nec ullis per totam ferme vitam morbis antea vexata, circa finem geſtationis ſuæ, ex improviſo per plures ſcalarum gradus decidit, in dorſum terramque proſtrata. Nullum hinc amplius vivi fetus motum, ſed aliquos potius in abdomine, ejuſque latere dextro, ſentiebat dolores, eoſque, quoties iſti lateri incumberet, auctos. Elapſo demum octidui ſpatio, dolores ingruebant parturiendi, iique primis binis diebus mediocres & mitiores, tertio autem die magis ſeveri. Hinc Altorfio obſtetrix vocata; os uteri apertum quidem, aſt fetum involucris ſuis adhuc incluſum, minuſque recte ad exitum diſpoſitum, cognovit. Altero dein die aquæ erumpebant, ſed valde putridæ, fetidæ, & liquamine viſcoſo, quaſi meconii admixti, refertæ. Jam admonita parturiens laborum, hos ſtrenue quidem ſuſtinuit, ſed ſine ullo fetus ſucceſſu, niſi quod, altero demum mane, poſt niſus puerperæ vehementes, & poſtquam aliqua crepatura ab adſtantibus ſono obſervaretur, dextra erumperet manus, eaque ſubnigra, veſiculiſque, ſero putrido turgidis, obſeſſa. Hinc miſera labores, viribus ad extremum impenſis, porro ſuſceptura, cum nihil eoſdem proficere, nec niſus parturiendi uterinos conſpirare amplius ſentiret, illico e ſella parturientium, qua tunc inſederat, aſſurgens ſeſe erexit, in hæc verba erumpens; impoſſibile eſſe, ut fetum hunc eniteretur. Obſtetrix nihil, quantum quidem ad ſitum fetus emendandum facere noverat, intentatum reliquit; verum cum nihil efficere poſſe experiretur, vocatus in auxilium Poliater Altorfinus, Exc. D. D. *Weiſſius*. Hic analepticis medicamentis puerperæ vires reficere, primum allaboravit, dein ex adſtantibus de modo præmiſſis certior factus, ipſumque fetus ſitum percontatus, hunc ipſum minus bene ad partum facilem diſpoſitum, & jam vita defunctum, putredineque correptum, cognovit. Non enim fetor tantum utero exſpirabat ſumme putridus & ferme intolerabilis, dum utero, levibus convulſo motibus, liquor mucidus, ex fuſco & rubro mixtus, una cum flatibus putridis, e matrice exibat; ſed infans etiam adeo a putredinoſa fermentatione erat tumidus, atque inflatus, ut, cum brachium, aut corpus, tangeretur, eodem cum ſtrepitu, quo membrana cellularis, flatu diſtenta, crepitare ſolet, ſonum quemdam ederet, & cutis compreſſa, tanquam ſpongioſa, facile digitis uſque cederet. Abdomen puerperæ multum elevatum, & quaſi in formam amplioris cylindri protenſum erat. Dolores etiam in latere dextro miſeram vix deſerebant, immo atroces cruciatus pedem parturientis ſiniſtrum, quoties niſus dolorque pariendi inſtabat, more in quovis prægreſſo partu ſolenni, affligebant. Cum itaque de extractione fetus, citra omne dubium mortui, cogitandum eſſet, antequam embryotomiam inſtitueret, ut, aut pedibus comprehenſis, aut alia ſitus incongrui mutatione illum educeret, allaboravit laudatus modo D.D. *Weiſſius*: verum neque caput, nec alterum brachium, tactu manus provi-

dæ percipere, nec pedes prehendere ipſi licuit. Uterus enim circa dorſum infantis adeo valide contractus erat, ut ad extremum matris fundum, in quo crura fetus complicata erant, manu pertingere haud permitteretur. Caput etiam, alterumque brachium digitis diſquirentibus haud obvium veniebant, ſed ſentiebatur collum infantis utero dextrorſum exire per hiatum quemdam pervium. His ita cognitis, & poſtquam nec pedes comprehendi, nec caput adduci poterat, licet ad ipſam embryotomiam ſeſe accingere in animo antea habuerat Excell. D. D. *Weiſſius*, & ad eandem ſuſcipiendam anxiis miſeræ precibus, non tam admoneretur, quam fatigaretur; hanc ipſam tamen operationem jam inutilem, & omittendam potius cenſuit; quia, fetu licet extracto; vitæ tamen matris ſervandæ ſpes nulla erat reliqua. Pulſus enim valde debilis, contractus, celer, inæqualis & intermittens, item virium & caloris jactura, genitalium refrigeratio, anxietas cordis ſumma, liquor putridus, non uterum tantum, ſed ipſa mulieris inteſtina, ad quæ per hiatum rupturæ perveniſſe prævidebatur, lethali necroſi inflammans, nec non horror vehemens, aliquoties recurrens, & totum corpus parturientis concutiens, animi inſignis perturbatio, hæmorrhagia lacerati uteri, & plura alia phænomena, certa futuræ mortis erant præſagia. Siquidem miſera altero tandem mane epilepſia correpta fatis ceſſit. Sequenti die Celeb. D. D. *Weiſſius*, in erudiendis auditoribus ſuis ſtudioſiſſimus, a pleriſque medicinæ ſtudioſis comitatus, ſectionem vita defunctæ gravidæ inſtituit. Hinc inciſo abdomine; valde tumido, humor ſubcruentus, fetidus & putridus, copioſus effluxit. Uterus in fundo ſuo integer quidem; ſed atrorubens, maculis putridis conſpicuus, & cylindri amplioris forma protenſus erat, in cujus latere dextro, proxime ſupra ligamentum latum, hiatus rupturæ amplus conſpiciebatur, per quem fetus caput piloſum, & brachium ſiniſtrum complicatum, quæ utraque involucris membranaceis ſuis adhuc cincta erant, exſerebantur. Utero dein diſſecto, interna ejus ſuperficies multis locis jam putrilagine inveniebatur corrupta, & in fundo, cum ſemi putrida placenta, laxe, aut vix cohærebat; orificium etiam matricis internum ſat patens, laciniæ autem rupturæ tenues, & quaſi diſcerptæ extiterant. Infans ipſe utero exemptus, prægrandis, tumidus abdomine, & cute ubivis inflata quaſi ſpongioſus, faciem monſtrabat, ab inſigni putredine, deformem atque depreſſam, naribuſque ſuis multum liquaminis ichoroſi effundebat, item loco oſſis frontis, quod una cum cerebro jam in tabum mutatum & maxima parte colliquatum eſſe videbatur, ſola cutis aderat; inteſtina autem abdominalia flatibus turgebant, & ipſi demum pectoris pulmones putredine jam infecti tactuque ſpongioſi, in aquam injecti, in hac non ſubſidebant, ſed ſupernatabant. Tandem viſo ſexu fetus maſculino, cum mulier iſta nuſquam puellas, at octo pueros vivos ediditſet & nonum illum filium geſtaſſet, curioſe in teſtes ipſius muliebres inquirebatur; & , en! dextrum ovarium vegetum, multiſque ovulis adhuc refertum; ſiniſtrum autem, alteri prorſus diſſimile, ſcilicet macrum, tenue, vacuum, membranaceum, omnique ovuli ſpecie deſtitutum invenimus. Cæterum in reliquo mulieris corpore, imprimis facie, multa magnaque putredinis initia obſervari poterant.

§. I.

§. I.

HÆc modo recenſita obſervatio plura, notatu omnino digna, in ſe habet, quam quidem limites diſſertationis comprehendunt. Verum enim vero, cum imprimis ea, quæ *ad rupturam uteri*, tanquam ad principem hujus tragici caſus cauſam, ſpectant, præmittere mecum conſtituerim, ideo non ſingula hiſtoriæ momenta ſub examinis medici incudem revocabo, ſed ea ſaltem, quæ haud exigui in medicina uſus fore judicavero, perluſtrabo, & rupturæ matricis contemplationi ſubjungam.

§. II.

Uteri nempe rupturam hac in muliere mortis cauſam principem pronunciandam eſſe, nemo forſan dubitabit. Non enim fetum mortuum, non putreſcentem tantum, nec ad partum facilem minus convenienter collocatum, mortis abſolutam cauſam eſſe, tot monſtrant hiſtoriæ. Nec caſus gravidæ ab alto, nec reliqua parturientium ſymptomata, ſatis mihi videntur, ad hancce mulierem interficiendam. Attamen ſingula tunc ad interitum collineaſſe, certum eſt, poſtquam rupturam uteri partim promoverant, partim inſanabilem atque lethiferam reddiderant.

§. III.

Non enim hic diſpiciam, an omnis uteri laceratio, atque vel illa, quæ in parturientibus contingit, mortem ſemper & certo adferat? Infra enim docebo, haud impoſſibile eſſe, ut aliquando, & certis ſub conditionibus, uterus a fetu laceratus conſolidari, mulierque ſervari poſſit. Hoc tamen in caſu ſupra recenſito, non hæmorrhagiam tantum, ſed putrilaginem etiam, ab infante mortuo & jam putreſcente provenientem, viſceribuſque matris communicatam, mortis anſam dediſſe, & rationi & experientiæ conſentaneum eſt. Cum enim propter ſanguinem, e laceratis in amplo rupturæ hiatu vaſis, largiter effuſum, vires admodum fractæ & exhauſtæ, ſuſtinendis ſuperandiſque ſymptomatibus redderentur impares, atque putridus humor cruorem extravaſatum, in abdomine contentum, nociva facultate viſcera corrumpendi inquinaret, non potuit non vita cum morte commutari.

§. IV.

Rarus equidem vulgo cenſetur caſus rupti in partu uteri; ideo noſtram etiam hiſtoriam, eatenus compellare poſſem raram. Verum enim vero, ſicuti plures in ſcriptis medicorum reperiundæ ejus obſervationes; ita forſan crebrius accidit parturientibus hæc uteri laceratio, quam quidem ab auctoribus adnotatum eſt. Ita enim, teſte *Bartholino* (*a*), *Jo. Gaſp. Fauſſius in*

Epiſt.

(*a*) Tr. de inſolitis partus hum. viis, cap. XI. p. 76.

Epiſt. ad Strausſium, magno judicio & Coi gravitate negat, rarum eſſe, rupto utero fetum in ventris ſpacium illabi. Celeb. etiam *Heiſterus* (*b*) affirmat, ſibi hanc affectionem in partu difficili ſæpius contingere videri, quam hactenus vulgo creditum eſt. Cujus rei plura teſtimonia videbimus ex frequentia obſervationum.

§. V.

Quænam autem cauſa hujus rupturæ extiterit? nunc erit diſquirendum. Satis enim teſtantur obſervatorum hiſtoriæ, uterum gravidum variis de cauſis eſſe laceratum. Ita *Stalpartius vander Wiel* (*c*) inter frequentes ejus cauſas recenſet, ſitum fetus in utero malum, uteri ſubſtantiam tenuem, nimiamque ejus extenſionem, item fortiora fetum pellentia aſſumta, internum uteri os non ſatis apertum, prominentias vel excreſcentias carnoſas, ulcera, ſcirrhoſque, infanti exitum præcludentes, nec non pravam uteri a natura conformationem, fetus calcitrantis fortitudinem, ejuſque nimiam magnitudinem, & demum præmaturum aquarum effluxum. Conveniunt etiam cum modo recenſitis cauſis multæ medicorum hiſtoriæ, quibus ſingulis recenſendis non jam immorabor, ſed nomina ſaltem auctorum huc pertinentium allegaſſe, & locos recenſionis indicaſſe ſufficiat. Inter hos ſunt præcipui: modo nominatus *Stalpartius* (*d*), *Guilh. Fabricius Hildanus* (*e*), *Solingius* (*f*), *Scholzius* (*g*), *Salmuthus* (*h*), *Dionis* (*i*), *Riedlinus* (*k*), *Knoblochius* (*l*), *Reuſelius & Witzelius* (*m*), *Heiſterus* (*n*), *Trewius* (*o*), *Schurigius* (*p*), *Mauriceau* (*q*), *Bonetus* (*r*) *Preusſius* (*s*) *& plures*.

§. VI.

His modo nominatis cauſis merito etiam accenſendæ ſunt externæ & occaſionales; lapſus nempe ſeu caſus, ictus, vulnus, aut quidquid uterum in aliqua ejus parte vel ſugillando, vel lacerando, vulnerandoque, ita lædit, ut priſtinam & æqualem reſiſtendi continendique facultatem perdat. Huc pertinent hiſtoriæ, quas *Mauriceau* (*t*), *Joan. Maur. Hoffmannus*, (*u*), *Joan. Gaſp. Fausſius* (*w*), & *Riedlinus* (*x*) habent; immo

(*b*) In act.nat.cur.vol.I.obſ.176. p.397.
(*c*) Obſervat.rar. cent.2. not. ad obſerv. 30. pag. 316. 318. 319.
(*d*) l.c.obſervat.30. pag. 315. item cent. 1. obſ.76. p.284.
(*e*) obſ. chirurg. cent. 1. obſ. 64. & 67. item cent.4. obſ.57.
(*f*) Obſerv. peculiar. de Mulier. & infant.fol.26. edit.germ.p.776. item in Embryulc.fol.39. edit.germ.pag.31. ſeq.
(*g*) Ephem. N. cur dec. 1. an. 2. obſ.85. pag.159.
(*h*) Obſ.16. cent. 1. pag.12.
(*i*) Des operations de chirurg.demonſt. II. pag.119. edit.germ.p.177.
(*k*) Obſ.med.cent.obſ.82. p.169.
(*l*) In Epiſt. ad Horſtium; vid. Greg. Horſt.obſ.& Epiſt.lib.I.ſect.17. p.494.
(*m*) Miſc.Nat.Cur.dec.II. anno 7.
(*n*) Act.nat.cur.vol.I.obſ.176. p.397.
(*o*) Act.N.C.vol.II.obſ.49. pag.112.
(*p*) Embryolog.ſect.3. cap.3. §.7.p.247.
(*q*) Obſervat.ſur la groſſ.obſ.251.p.146. edit.germ.p.422.
(*r*) Sepulchr.l.3. ſect.28. obſ.2. §.2. 3.4. p.1373.
(*s*) Ephem.nat.cur.cent.9. obſ.19. p.21.
(*t*) L. c.
(*u*) Ephem.nat.cur.cent. 10. obſerv. 29. pag. 301.
(w) Barthol.de inſolit.partus viis p.76.
[x] Loc.c.

mo *Roonhuyſius* (*y*), cauſam lacerati uteri, injuriæ tantum externæ, & aut lapſui, aut ictui adſcribendam cenſuit, in hiſtoria quadam ab ipſo recenſita, licet de prægreſſa violentiæ ratione certus haud extiterit. His addo improvidam aliquando & violentam nimis fetuum male collocatorum converſionem, & nimirum parturientium laborem matricem lacerare poſſe.

§. VII.

Si ad noſtram reſpicimus hiſtoriam, tria ſunt præcipua, quibus ruptura uteri adſcribi poterit; *Partui* ſcilicet *difficili*, ex infante mortuo, maleque ad exitum diſpoſito; dein *magnis* parturientis ad illum expellendum *laboribus*, & demum *lapſui*, quem aliquot ante partum dies gravida ſubſtinuit.

§. VIII.

Quemadmodum enim ex pleriſque patet autorum allegatorum hiſtoriis, difficilem partum, ex fetuum prava ad exitum diſpoſitione, anſam rupturæ dediſſe, ita non poſſum, quin eandem cauſam etiam noſtro in caſu primum accuſem. Rarus enim omnino eſt ille caſus, quem *Schenckius* (z) refert, de fetu quodam, qui, capite deorſum directo, facie ad poſteriora reclinata, corporiſque trunco in longitudinem extenſo, ſitum quidem ad partum facilem alioquin accommodatum obtinuerat, nihilominus tamen utero diſrupto, in ventris inferioris capacitate liber inventus eſt. Plurimæ autem hiſtoriæ de ſitu fetus ad partum minus compoſito teſtantur; ſiquidem alius infans, exemplo ab *Hildano* delineato (*a*), tranſverſe collocatus, uterum pede altero perforavit; alius autem ano inclinato, pedibuſque ſurſum protenſis, ut ex *Reiſelii* (*b*) hiſtoria patet, exitum affectavit, ſed non, niſi intra cavitatem abdominis, invenit; alius alio modo complicatus, edi haud poterat; alii autem & plerique altero brachio, per vaginam exerto, prodeuntes difficilem exeundi viam ingreſſi ſunt.

§. IX.

Cum enim infantes, præſertim grandiores atque maturi, brachio prodeuntes, unanimi omnium conſenſu, partum ſibi reddant difficilem, immo ex *Hippocratis* (*c*) ſententia, lethalem; ideo magis difficilem redditum eſſe noſtro in caſu partum, plura ſunt, quæ comprobant. Si enim, teſtibus *Deventero* (*d*) *Mauriceau* (*e*) *De la Motte* (*f*); aliiſque, infante mortuo, prægrandi maleque collocato, partus admodum, totidemque nominibus, difficilis compellandus eſt; hæc in noſtra parturiente convenere; ejuſdemque labores magis doloroſos reddidere, utero per lapſum antea ſuggillato & læſo.

§. X.

[*y*] In obſ. med. l. 2. obſ. 1. edit. germ. p. 18. 19.
(z) Obſ. lib. 4. p. 611.
(*a*) M. cent. c. IV.
(*b*) An. 7. obſ. 10. p. 16.
(*c*) Lib. 10. de extract. fetus.
(*d*) De arte obſtetric.
(*e*) Tr. des malad. des femm. groſſ.
[*f*] Trait. des malad. des femm. groſſ. paſſim.

§. X.

Fetum enim, qui ante, quam gravida lapſu eundem offenderet, valde ſeſe moverat, poſt caſum perpeſſum vitam perdidiſſe, vel inde apparet, quia mater nullum dein motum infantis amplius ſenſerat, & ipſe infans, utero in ſectione extractus, tanta correptus fuerat putredine, ut faciei partes internæ, cerebrum, maximaque oſſis frontis pars, jamjam in tabum mutata & colliquata, cutis etiam ſua cuticula privata, ſpongioſa, pulmones natantes; inteſtina flatibus turgida, ipſeque liquor amnii a putrida colluvie conſpurcatus, obſervata ſint.

§. XI.

A laboribus autem parturientis vehementibus atque nimiis uterum rumpi gravidum, id nonnullis vero haud ſimile videri poſſet. Verum enim vero, aſſenſum ab his me facile reportaturum confido, ſi modo hiſtorias ſupra memoratas, attento perluſtraverint animo. Non enim tantum *Hildanus* & *Knoblochius* (*g*) abuſui medicamentorum fetum pellentium cauſam diſrupti in partu uteri plurimum adſcribunt, ſed & *Andr. Loew* diſſertis verbis affirmat: *parturientem quandam in maximis doloribus & ad parturiendum conatibus fuiſſe conſtitutam, cum ingens audiretur fragor, uteri tum temporis ſine dubio diffracti ſignum. Schurigius* (*h*) etiam, in ea, quam recenſet, obſervatione propria, ita: *Primipara*, ſcribit, *vegeta & robuſta - - - ad majores excluſionis niſus ab obſtetrice admonita, in tanto labore ex improviſo magnum in abdomine crepitum atque dolorem peculiarem perſentit, quem ſonum adſtantes quoque auribus percipiunt; quo facto omnino ſtatim niſus ceſſat, ipſaque puerpera paulo poſt animam exhalat; fetu extra uterum diſruptum in ſectione defunctæ reperto.*

§. XII.

Idem in noſtra puerpera accidiſſe, patet teſtimonio ipſius hiſtoriæ. Cum enim illa inter niſus vehementes, & poſtquam crepatura audita erat, brachium fetus ederet, dubio procul uterus rupturam ſimul paſſus eſt. Namque a laceratis membranis fetum involventibus fragorem tantum & internum effici non potuiſſe, plura ſunt, quæ mihi perſuadent, argumenta. Aquæ enim, pridie effluxæ, chorion & amnion jam ante diſruperant, & ob putrilaginem ſuam adeo tenues jam reddiderant iſtas membranas, ut tantum fragorem edere haud potuiſſent. Dein parturiens continuandis partus laboribus haud amplius ſufficiens, & e ſella aſſurgens, ſevere enunciavit, ſe infantem ſuum haud poſſe edere; ſine dubio, propter immanes dolores, quos auctos ſenſit, quoties abdominalium muſculorum compreſſione fetum urgebat, & ad amplius lacerandum uterum impellebat. Demum etiam inter ſigna rupti modo uteri pertinet, in pleriſque recenſitis hiſtoriis obſervata, ſubitanea dolorum ſeu niſuum uterinorum ceſſatio, quæ etiam cum illo tempore coincidit, quo mulier hæc a la-

[*g*] Miſc. nat. cur. dec. II. an. 7. obſ. 115. p. 194. [*h*] L. c.

laboribus partus deſtitit. Poſtremo ſanguis e ruptura profluens, & liquamini putrido, ab infante & amnii liquore provenienti admixtus, ſtatim poſt crepaturam uteri viſus, id magis confirmat.

§. XIII.

Ita quidem de tempore, quo ruptus ſit uterus, judicium haud erit difficile. Non enim ſtatim a lapſu matricem diſruptam eſſe, partim ex accidentibus commemoratis, partim ex aliorum auctorum obſervationibus conſtat. Nam ſimulac crepatura uteri facta eſt, tunc ex laceratis copioſis, & inter ſe per anaſtomoſes connexis, vaſis uterinis profluens ſubſequatur neceſſe eſt hæmorrhagia, ut, aut exemplo *Dionis* (i) mors gravidam cito excipiat, aut ſanguinis profluvium, cujus cel. *Trewius* (k) meminit, accidat, aut ſanguis, cumulatus in abdomine, vitam gravidæ ad octo dies, ſicut in noſtra, protrahere haud permittat, id quod hiſtoria *Stalpartii* (l) & *Solingii* (m) ſatis teſtantur. Poſtquam autem hæc, de qua agimus, mulier, per 8. vel plures dies, a caſu ex alto, non tantum ſuperſtes manſit, ſed etiam domeſticis negotiis ſuis ſat prompte præfuit; hinc non in ipſo lapſu, ſed ipſos inter partus demum labores uterum ejus ruptum eſſe, concludimus.

§. XIV.

Ipſos autem nimios partus labores, non parum attuliſſe ad uterum lacerandum, ex pravo infantis ſitu facile eſt judicatu. Fetus enim grandis, dextro brachio per vaginam emiſſo, & axilla præeunte, utero exire haud potuit, ſed quo magis is, ano pedibuſque antrorſum verſus abdomen protenſus, a preſſione muſculorum abdominalium urgebatur, eo magis & capite & olecrano, utriſque ad latus uteri poſitis, matricem hoc loco diſtendit, eandemque hoc facilius diſrupit, quo magis hæc a ſugillatione, e lapſu prægreſſo accepto, tono ſuo reſiſtendique potentia erat privata. Unde non potuit non fieri, quin tandem in latere iſto rumperetur uterus.

§. XV.

Caſus ex alto ſymbolum ſuum etiam huc contulit. Sicuti enim ſupra §. VI. allegatæ *Hoffmanni*, *Mauriceau*, *Riedlini* & reliquorum hiſtoriæ, lapſum gravidarum tanquam cauſam, rupturam uteri præcedentem, merito accuſant; ita etiam ſimili ratione uterum hujus, de qua loquimur, mulieris ſuggillatum eſſe, vero videtur ſimillimum, partim propter dolorem continuum, qui gravidam ad illud decumbere latus haud amplius permiſit, partim etiam, quod eodem doloris loco uterus in partu diſruptus eſt. Exemplum enim *Riedlini* a noſtro non multum diſcrepat, ubi ſcil. militis cujuſdam uxor, per aliquot ſcalarum gradus delapſa, eodem loco, quo poſt caſum, aliquot ſeptimanas prægreſſum, de dolore continuo conqueſta erat,

[i] Loc. cit. item miſc.nat. cur. dec. II. anno 2. p.475. ubi prolixa extat hiſtoriæ recenſio.

[k] L.cit.

[l] Cent. II. obſerv. 30.

[m] L.cit.

erat, uterum præter morem tenuiſſimum, & a brachio fetus perforatum, in ſectione difficili partu defunctæ, monſtravit.

§. XVI.

Quamquam enim noſtra non ex prono in terram lapſu abdomen adeo alliſerat, ut *Hoffmannus* l. c. de muliere quadam refert; attamen ſupina noſtræ in terram proſtratione, pondus infantis majuſculi adeo ad marginem circularem oſſium pelvis allidere, & intermedium uteri latus ita contundere valuit, ut non ſolum fetus lethalem reportaret læſionem, ſed & uterus magnam & doloris plenam incurreret ſuggillationem, levemque fibrillarum membranaceo-carnoſarum divulſionem. Siquidem ſi in locum rupti uteri ſingulis in hiſtoriis inquirimus, rariſſime, aut vix unquam, accidit in fundo, quippe qui natura ſua nonnihil robuſtior, & ab adhærente placenta munitus eſſe ſolet; communiſſime autem rupturam invenimus in alterutro ejus latere, vel illa parte, qua recto inteſtino incumbit, adnotatam eſſe.

§. XVII.

Cognitis itaque rationibus, quibus mater æque ac infans ſuccubuere; nunc in eas inquiramus, quæ utriſque ſervandis inſervire potuiſſent. De fetu quidem certo enunciare haud poſſum, an ſtatim a lapſu, an altero quodam die vitam ſuam finierit? Inter ea enim, quæ mortuum fetum arguunt, ſigna, nullum a puerpera attente obſervatum eſt, niſi quod motum infantis vivum ab illo tempore haud amplius ſenſerit. Ipſa tamen fetus putredo, tumida ejus & inflata cutis, & reliqua corruptionis ſigna, ſatis indicant, fetum jam ante partus initium vita defunctum, nec, cum ederetur, ſervandum fuiſſe.

§. XVIII.

Matrem autem, ſecura ratione a fetu mortuo liberatam; forſan evadere potuiſſe, ſpem non abjicio omnem. Quanquam enim illa uterum eo loco, quo dolores a lapſu perpeſſa erat, ſuggillaverit; ita tamen læſio haud omnino lethalis cenſenda eſt; quia præter mediocrem dolorem, nullis, quæ *Celſus* (*n*) vulnerato utero tribuit, ſymptomatibus affecta mulier, per octiduum rebus domeſticis ſat prompte præfuit, nec ulla hæmorrhagia ante, quam crepatura audita, ſeſe prodidit. Quodſi ergo ſtatim, ac conatus parturiendi ingruebant, orificio uteri ſatis connivente, decens obſtetricantium encheireſis adhibita, ſitus nempe infantis pravus emendatus, & aquis modo effluentibus, laxoque adhuc utero, fetus aut capite pronato, aut pedibus prehenſis, extractus fuiſſet; mulier rupturam uteri leviter ſuggillati forſan haud eſſet paſſa. Irritis etiam his fetum educendi artibus, per embryulciam, aut per cautam infantis in utero diſſectionem, mater ſervari potuiſſet, dummodo laboribus nimiis matricem haud laceraſſet, nec lethalia ſibi accerſiviſſet ſymptomata.

§. XIX.

(*n*) Lib. 4. cap. 26.

§. XIX.

Uteri enim vulnera haud difficulter ſanabilia eſſe, non ſolum *Jonſtonus* (*o*) pronunciat, ſed etiam e ſectione cæſarea feliciter inſtituta clarum patet. Accidit etiam non raro, mulieres caſu, ictu, & alliſione uterum gravidum offendiſſe, & tamen feliciter peperiſſe. Fetum etiam in utero mortuum alium, carnibus putredine abſumptis, fruſtatim via ordinaria exiiſſe, alium per abſceſſum inguinalem, alium per alvum, membris ſaltem oſſeis, ſingulis per vices editis, extractum eſſe, ex *Sennerti*, *Roonhuyſii*, (*p*) iiſque, quas *Schurigius* (*q*) collegit, hiſtoriis, nec non exemplo *Gaſſeri*, ad *Cornacem* (*r*) tranſcripti, ſatis conſtat. Taceo varias ſententias, quas de infante Muſſipontano habent *Bartholinus* (*s*) *Deuſingius* (*t*) & *Roſſetus* (*u*). Ex antecedentibus enim ſatis liquet, uterum quidem a fetu perforatum, eundem tamen denuo ſanatum & conſolidatum eſſe.

§. XX.

Quapropter uterum, in partu licet ruptum, medelam tamen interdum admittere, probabile eſt, his præſertim ſub conditionibus, ſcilicet ſi locus per abſceſſum quendam ſucceſſive, &, ut in abſceſſibus fieri ſolet, ſine larga hæmorrhagia ſubſequente perforetur, dein bene mundificatus conſolidetur; porro ſi, ruptura recens facta, nec adeo ampla exiſtente, infans quantocyus extrahatur, nec magna ſinceri ſanguinis copia abdominis cavitatem ingrediatur, ſed cruor exitum cum lochiis inveniat; ſi matrix etiam, dum poſt partum contrahitur, hiatum rupturæ ſimul claudet; item ſi infans, aut vivus, aut nondum putridus, extractus fuerit, & demum, ſi matris optime valentis vires adhuc ſalvæ exiſtant, nec matrix ſphacelo vel alio morbo jam correpta ſit. Tunc enim per medicamenta convenientia, externa æque ac interna, vulneraria, antiſpaſmodica, mundificantia, balſamica, roborantia, & diſcutientia conſolidationem uteri diſrupti promoveri aliquando, & puerperam ſervari poſſe, ſpes quædam eſt reliqua.

§. XXI.

Noſtro autem in caſu mulierem, fetu licet per operationem dexterrime inſtitutam feliciter extracto, nulla ratione e mortis faucibus, quibus jam tum hærebat, eripi potuiſſe, ex iis, quæ hiſtoria habet, ſignis abunde conſtat. Puerpera enim viribus exhauſta, frequentibus horroribus ipſaque epilepſia jam convulſa, atque agonizante, ſanguine etiam per hæmorrhagiam largam extravaſato, eoque in abdomine contento, & ab admixto fe-

(*o*) Idea medic.pract.lib.X. tit.12. cap. I.artic.I. p.m.695.

(*p*) Pract.medic. lib.IV. part.I. ſect.II. cap.18. p.109.

[*q*] Loc.cit.p.21.

[*r*] Embryol.ſect.III.cap.2. & 3.Enchirid. medicæ conſultat. in append. hiſt. & epiſt.p.209.

[*s*] Cit.loc.p.18.

[*t*] Hiſt. fetus extra uterum in abdomine.

[*u*] Vid. ejus exſectionem fetus vivi e matre viva, circa finem.

tido infantis putreſcentis liquamine ad corruptionem prono, matrice etiam gangrænoſa exiſtente (ſiquidem mulieris hujus uterus in ſectione non pallidus, ſed atrorubens inventus) operationem aut embryotomiæ, aut ſectionis cæſareæ ſuſcipere, non tantum fruſtraneus, ſed etiam famæ chirurgi diſpendioſus labor nominandus erit.

§. XXII.

Plura quidem ad rupturam uteri ſpectantia argumenta perluſtrare poſſem; verum, ne limites mihi propoſitos tranſcendam, progredior ad phænomenon *pulmonum* fetus noſtri, in qua non ſubſidentium, ſed *natantium*, licet is certe auram inſpirando hauſerit nuſquam,nec vivus editus ſit. Fallax hinc utique ſignum partus vivi e pulmonibus in aqua natantibus deſumi poſſe videretur; ſicuti ex adverſo pulmonum in aqua ſubſidentiam de partu mortuo haud certo teſtari, non ita pridem notabili nobis comprobavit exemplo laudatus D. D. *Weiſſius*. Cum enim is pauco abhinc tempore infantem maturum, vivum quidem, at ſine ullo clamore editum, & poſt aliquot oſcitationes, corporiſque leves commotiones, mortuum cultro aperiret, pulmones extracti, & in aquam injecti, in hac ſtatim ſubſidentes obſervati ſunt, qui tamen ipſi, ſemel inflato per tracheam ſpiritu, fundum non amplius petierunt, ſed ſupernatarunt; manifeſto indicio, fetus quidem edi poſſe vivos, quorum tamen pulmones in aqua ſubſident, ſi ſcilicet ſpiritum nondum hauſerint; &, ex adverſo, fetus aliquando naſci mortuos, quorum tamen pulmones in aqua ſupernatant.

§. XXIII.

Quamquam autem ex utrisque his experimentis dubium reddi videatur ſignum fetus vivi aut mortui editi, e pulmonum in aqua natantium aut ſubſidentium examine deſumtum; limitata tamen regula, facile erit, veritatem hujus indicii ita determinare, ut non tam inde evertatur, quam potius confirmetur. Certum enim & indubium eſt, pulmones fetus in aqua ſubſidentes, indicare, quod infans nunquam & nondum reſpiraverit; ex adverſo, iiſdem ſupernatantibus, ſi modo recentibus, infantem certo, atque aut ſponte, inſpiraſſe, aut aerem, more obſtetricibus aliquando ſolemni, per os infantis inflatum eſſe, conſtat. Quodſi autem pulmones e cadavere infantis, ab aliquot inde diebus mortui, & jam adeo putreſcentis corpore extracti ſint, ut cutis fetus ejuſque inteſtina, quæ alias non ita, ſicut in fetu noſtro, flatu turgida viſuntur, a fermentatione putredinoſa multum inflata appareant; tunc pulmones in aqua natantes de infantis prægreſſa inſpiratione non abſolute teſtantur. Quamquam enim celeberr. D. D. *Teichmeyer* (x) pro certo affirmet, pulmones fetus per nullam, atque ne extremam quidem putredinem, ad eam levitatem adduci poſſe, qualis in pulmonibus reſpirantium, obſervatur; nihilominus tamen noſtro convicti experimento non dubitamus, pulmonem infantis, in matre viva mortui, concepta intus putredine, fetum valde inflante, ita prompte in aqua natare, nec ſubſidere, ac infantis pulmones inſpiratione inflatos. Forſan enim illius in pul-

(x) Inſtitut. med. legal. cap. 24. p. 239.

pulmonibus vitulinis factum experimentum tanto aeris proventui & retentioni haud opportunum extitit, ubi nec caloris tepidi gradus admotus, nec aeris ambientis, flatumque intus natum abſorbentis, acceſſus ita, ut in noſtro caſu, interdictus erat.

§. XXIV.

Quod demum ad diſcrimen in utroque ovario conſpicuum attinet; illud quidem *Hippocratis* (*y*) ſententiam, qua *maſculos fetus a dextra*, *femininos autem a ſiniſtra uteri parte* vult proficiſci, ſatis confirmare videtur; ſcilicet quod hæc mulier tempore conjugii ſui novem filios, nullam autem unquam filiam, ediderit, manifeſto ſiniſtri ovarii, male conformati, vitio laboraverit. Verum, ſicuti ex ſingulari quadam obſervatione ad naturam mulierum univerſam argumentari haud licet; ita loci hujus, quo maſculus aut femininus fetus concipiatur, certitudinem aliæ evertunt obſervationes, imprimis ea, quam *Cyprianus* (z) refert de fetu feminino, e dextra matris vivæ tuba Fallopiana exciſo; ubi ſimul notatu dignum, mulierem iſtam altero anno puellam, altero gemellos, maſculum nempe & puellam poſtea peperiſſe, licet præſumi poſſit, viam, quæ e dextro ovario ovulum impraegnatum ad uterum devolutum ſit, ob ſectionem prægreſſam, plurimum præcluſam fuiſſe.

§. XXV.

Ex iis itaque, quæ præmiſimus, ſatis patet mulieres gravidas, ſi quando a lapſu, ictu, vel alia ratione, vel morbo quodam læſionem uteri aliquam acceperint, & dolore inde afficiantur, in partu mollius, & magna cum providentia, tractandas eſſe, eaſdemque nec validos nimioſque ad enitendum labores ſuſtinere, multo minus medicamenta fetum pellentia, hoc imprimis male ad exitum diſpoſito, aſſumere debere; niſi rupturæ uteri periculum incurrere velint. Plures nunc, quas ante propoſui, regulas haud repetam, ſed potius hujus laboris, quem B. L. æqui bonique conſulet, faciam finem; *Deo ter opt. max.* pro omnibus, quibus a prima juventute me cumulavit bonis, & imprimis ſtudia mea promovit auxiliis, gratias agens, quas poſſum, maximas.

FINIS.

DIS-

(*y*) Aphoriſm. ſect. V. aph. 48.
[z] Epiſt. de hiſtoria fetus humani exciſ.

LXXXIII.

DISSERTATIO
MEDICO-CHIRURGICA,

DE

RUPTO IN PARTU UTERO.

Quam Tuebatur

JO. JACOB. MULLER

HELVETO-TOGGIUS.

Baſileæ 26. Martii 1745.

§. I.

UT enormes caſus præternaturales, quibus partus expoſitus eſt, rectius intelligantur, operæ pretium erit ex Phyſiologia & ſtructura naturali partium præmittere ea pauca, quæ lucem affundere poſſunt obſcuris alias phænomenis. Quum autem organa partium generationi & fructificationi dicatarum in receptaculo duro, rigido, oſſeoque ex parte contineantur, quemadmodum plantarum partes, huic operi dicatæ, in calyce, hinc primum ejus ſtructura paucis determinanda erit.

§. II.

Receptaculum autem modo memoratum a Medicis pelvis appellatur, cujus partium concinnatio atque connexio intelligi nequeunt, antequam ſitus totus determinatus ſit; hunc autem determinaturi ponimus fœminam in ſitu corporis erecto, ſive ad horizontem perpendiculari collocatam eſſe. Ipſa autem compages oſſium pelvis, ut ad naturalem fœminæ erectæ ſitum accedat, opus habet fulcimento, pollicem unum regium pariſienſem una cum octo lineis alto, & ſupra horizontem commiſſuræ oſſis ſacri cum coccyge ſuppoſito.

§. III.

In pelvi ita poſita, demiſſa perpendicularis in fundum ejus, quæ inter umbilicum fœminæ, & os coccygis per mediam pelvis capacitatem concipitur protenſa, vocatur axis pelvis, vel, ut poſtea videbitur, ipſius uteri; & facit cum plano imaginario, (quod inter oſſa pubis & ſacrum intermedium, horizontique parallelum eſſe concipitur) angulum rectum.

§. IV.

Orbita pelvis ſuperior figura ſua prope ad ellipſin accedit, cujus diſtantia inter focos eſt trium pollicum plus novem linearum, & parameter octo linearum; ergo longitudo fili æqualis erit quatuor pollicibus plus quinque lineis. Tota vere pelvis capacitas refert conum truncatum elliptoideum, cujus baſis terminatur marginibus oſſium ilei, pubis & ſacri; apex coni truncati deſignatur ramis oſſium pubis, iſchii cum ſuis tuberoſitatibus, & oſſe coccygis. Notandum vero ob nominatorum oſſium varias figuras, valdeque irregulares, conum non eſſe rectum in ſceleto ſicco, ſed paullum a poſterioribus verſus anteriora incurvatum: in ſceleto autem recenti, ac pelvi, carnibus, viſceribuſque reliquis adhucdum repleta, erit axis uteri longitudinalis dicti coni verus axis.

§. V.

Non opus eſſe arbitror, ut ſingula oſſa pelvis ſingulatim pluribus deſcribam, quippe quod a tot Anatomicis jam factum eſſe, nemo ignorat. Quare ſufficiet differentias quasdam hic innuiſſe præcipuas, quæ intercedunt inter pelvim muliebrem & virilem.

§. VI.

Differt pelvis muliebris a virili 1°. ratione figuræ ſuæ cavitatis, quæ, ut vidimus, in muliere eſt coni truncati elliptoidei; in viris autem eſt figuræ tribus lateribus curvilineis terminatæ, ſuperius majus, inferius minus ſpatium intercipientibus. 2°. ratione capacitatis; nam inveni inſtituendo experimentum, muliebrem eſſe in ratione ad virilem, ut 70. ad 50. Tertio ratione partium differunt, quod arcus oſſium pubis in fœmina ſit figuræ ad parabolam accedentis, cujus abſciſſæ creſcunt in ratione ſemiordinatarum, ita quidem, ut ſemiordinatarum maxima ad parabolæ diametrum ducta, inſigni ratione ſuperet illam in pelvi virili, in qua ſemiordinatæ minori creſcunt ratione.

§. VII.

Præterea minime reticendum, oſſa pubis non in plano horizontali ſita eſſe cum oſſis ſacri origine, ſed in plano inclinato, cujus angulus eſt dimidius recti in muliere, cum in viro tantummodo ſit graduum viginti quinque; ſolaque hæc, quæ inter pelvim muliebrem & virilem intercedit differentia, ab altitudine oſſis ſacri, inſigniter majori in muliere quam in viro, dependet. Ultima quoque lumborum vertebra cum protuberante oſſis ſacri origine, & interpoſita his utriſque cartilagine, conſtituit in pelvi muliebri adeo eminentem clivum, ut perpendicularis, quæ concipitur e ſinuoſis lumbis retrorſumque incurvatis ſupra dictum clivum demiſſa, neceſſario cadat in ſummum oſſium pubis faſtigium. Cæterum in muliere os ſacrum latius, rectiuſque eſt, quam in viro, qui idem brevius, magisque introrſum flexum habet.

§. VIII.

In pelvi oſſea delineata ſitus eſt uterus medio inter inteſtinum rectum & veſicam urinariam loco; ita quidem, ut cum vertice ſuo tangat planum (§. *IV.*) memoratum, ea ſimul cum directione, quæ cadit nihilominus in ipſum axin pelvis deſcriptum.

§. IX.

Hujus figura adeo irregularis eſt, ut ad nullam aliam cognitam ſimplicem vel compoſitam referri, multo minus ita definiri poſſit, ut ex ejus data definitione idea clara & adæquata acquiri poſſit; aliqualem tamen ejus ideam acquiremus, ſi ad ſequentia attendimus, & uterum ipſum conſideramus tanquam opus peculiare naturæ concameratum, cujus ſuperficiem externam generari concipimus ex duabus ſuperficiebus, anterius & po-

poſterius leviter ac modice ex plano circa exin fornicatis, tribuſque lineis curvis ita terminatis, ut ſuprema uteri teſtudinem deſignet, duæ vero curvæ laterales, quæ parietes uteri utrinque terminant, ad axin communem intermedium accedentes latitudinem ipſius ſenſim minuant; extremumque uteri terminent mucrone reſciſſo, gracili, brevi, rimaque tranſverſim acta pertuſo.

§. X.

Quo igitur ea, quæ ad ſtructuram uteri pertinent, luculentius pateant, atque major rei alias obſcuræ concilietur claritas; examinemus uterum tranſverſim, & ſecundum profunditatem ſive craſſitiem ſuam ſectum, ita ut prima ſectio uteri latitudinem maximam metiatur, quæ eſt inter tubarum in eundem inſertiones. Secunda inſtituatur ad originem cervicis. Et tertia ipſam cervicem uteri dividat ſupra adnatam ſibi vaginam. Hoc enim modo inſigniora notatuque digniora uteri loca deſignantur clariſſime; ejus nempe vertex ſive fornix inter utramque tubam comprehenſus, & ſupra harum lineam horizontalem prominens; ejus partes laterales ſive ſolidum cavum inter tubas & cervicem contentum; ejus tertio cervix proprie ſic dicta cum ipſius reſecto mucrone.

§. XI.

Vertex uteri ſive ſolidum ſupra tubas prominens vocatur alias fundus uteri, & ad curvam hyperbolicam in ambitu ſuo accedit; ductis ergo lineis perpendicularibus a dicta curva ad axin tranſverſum maximum, qui eſt inter utramque tubam, erit diſtantia maxima inter dictum axin & verticem curvæ, minima vero diſtantia erit ad eum locum, in quo tubæ inſerentur, eſtque ibidem craſſities fundi uteri minima; & unam alteramve lineam non ſuperat; cum e contra fundus circa clavum fornicis (*a*) quinque & plures lineas craſſitie ſua probe æquet.

§. XII.

Solidum vero inter utramque tubam & cervicem contentum limitatur, uti dictum, duabus lineis modice curvatis ſenſim ad ſe mutuo propius accedentibus, adeoque uteri latitudinem perpetuo imminuentibus, ita ut hujus ſolidi latitudo minima ſit eo in loco, in quo cervix incipit. Eſt autem ſectio hujus ſolidi elliptoidea, ſolidumque ad angulos rectos vel lineas ſibi parallelas ſectum in totidem talealos elliptoideos, perpetua imminuta longitudine fili delineandos, reſolvi poteſt, eſtque ſectio elliptoidea ultima & minima, quæ principium cervicis deſignat.

V 2 §. XIII.

(*a*) Hoc vocabulo utuntur Architecti ad deſignandum lapidem medium, ſummum, arcuatum & in fornicem cæſum, craſſiſſimumque, qui lapideam utrinque fornicis columnam, qui aptatus innititur, firmat. Nobis autem eodem vocabulo uti liceat, ad deſignandam fornicis uteri mediam, ſummam ac maximam craſſitiem, cui haud male convenit.

§. XIII.

Cervix autem in medio lateſcens, & in fine rurſus gracileſcens, haud incongrue refert duos conos reſectos, ſibique oppoſitos communi baſi junctos, quorum apex alter reſectus cum ultima ſectione elliptoidea intermedii ſolidi confluit; alteri vero circumnaſcitur vagina, in cujus cavum medium, ſpatio circiter quatuor vel quinque linearum protenditur extremum uteri libera & prominula proboſcide, rima traſverſali prædita, quod orificium ejus appellatur.

§. XIV.

Ipſe uterus adhuc exterius utrinque annexa habet duo ligamenta, lata ſcilicet & rotunda. Lata oriuntur ab ipſo peritonæo uterum involvente, quod a margine ſupremo oſſium pubis incipiens aſcendit, & ſuper uteri verticem ſcandendo poſt ipſius faciem poſticam replicatum, efficit involucrum quaſi uteri duplici compaginatum lamella, & in ſe ipſum rediens commodiſſimum prorſus pro ordinandis & fulciendis vaſis, ac baſi firma ſuſtinendis, dirigendiſque ovariis & tubis fallopianis, ut & involvendis ligamentis teretibus, nec minus utero retinendo in ſitu (§. *VIII.*) indicato, per pelvis latera replicatu ſuo continuatum.

§. XV.

Alterum ligamentorum par vocatur rotundum, & conſtat utrinque faſciculo tereti ex vaſis ſpermaticis & hypogaſtricis contexto, qui ſub tubarum origine & paullum anterius ex utero emergunt, deorſumque ſupra vaſa iliaca inflexi egrediuntur per annulos abdominales, & in cutis adipe diſtribuuntur: hi pari cum latis artificio, utero in ſitu recto retinendo, inſerviunt.

§. XVI.

Ita exterius conſtructus uterus, interiori & propria ſubſtantia, ſi eruditiſſimos alias viros, qui de utero ſcripſere, audias, ex meris vaſis conflatus eſt. Horum autem ſententiæ, licet plurimum auctoritate apud me valeant, ſubſcribere haud poſſum; mihi enim videtur, uterum potius ex fibris muſcularibus compoſitum eſſe, omnis generis vaſis & nervis iisdem intertextis ita egregio apparatu, ut cuncta ſimul conſtituant miram hanc machinam, quæ tanto gaudet robore muſculoſo, tanto ſenſus acumine pollet, & tantæ molis ſanguinis capax eſt.

§. XVII.

Eſt vero ſubſtantia ſic mixta non ubique æqualis craſſitiei, neque omni tempore vel loco æqualis copia ſanguinis gaudet. Non adeo compacta eſt ante imprægnationem, ut ratione majori fibrarum ad vaſa albicet tota, uteruſque tum aliquibus in locis incruentam ſectionem ferat; contra quam fieri ſolet in utero prægnante, qui ſpongioſus & ingenti humo-

morum affluentium copia turgidus eſt ita, ut fibrarum robur a vaſorum vi tum ſuperari haud incredibile ſit.

§. XVIII.

Vaſa, quæ ad uterum ipſiuſque ſubſtantiam appellunt, ſunt ſpermatica & hypogaſtrica; hæc in virginibus ſerpentino flexu ad uterum accedunt, in ſimileſque arcus expulſa per univerſam uteri molem anaſtomoſibus oppoſitis ſe contingunt, jucundo certe ſpectaculo; ut egregrie Ovidius Metamorph.

Docuit in errorem variarum ambage viarum
Non ſecus ac liquidus phrygiis mæandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapſu refluitque fluitque:
Occurrensque ſibi venturas adſpicit undas: &c.

§. XIX.

Venæ quoque valvulis carentes, innumeris anaſtomoſibus ſibi invicem junctæ, & cum hæmorrhoidalibus communicantes, comparibus arteriis ubique anguſtiores ſunt, ſimul tamen rigidiores, quam in omnibus cæteris corporis fœminini partibus. Vaſorum quoque lymphaticorum vim magnam adeſſe demonſtrant ligaturæ, injectiones mercurii in vaſa lymphatica cruralia, microſcopia & tumores lymphatici cyſtici, nullibi quam circa uterum frequentiores; hæc quoque vaſa in itinere concurſu ſuo formant anaſtomoſes frequentiſſimas, delineantque rhombos, variaſque figuras alias. Tandem & nervis gaudet uteri ſubſtantia a lumbaribus, ſacris & ſympathetico magno ad eam demandatis, vixque in utero locus aſſignari poteſt adeo exilis, in quo non ſenſus vividiſſimus adſit, aut motus, nervorum in omni puncto uteri præſentium luculentiſſimi teſtes.

§. XX.

Præmiſſa ſic uteri virginei levi adumbratione quoad ejus conſtructionem externam, progredimur ad examinandam ipſius cavitatem, quæ lævis & inter craſſas uteri carnes quaſi compreſſa & exigua eſt pro ipſius dignitate, qua ad ſumma opera deſtinata eſt a ſummo Opifice. In ea ante omnia attentione digna eſt plicatura illa lateralis acuta, qua in omni ſuo ambitu terminatur hæc cavitas uteri, nec non cervicis: in cujus cavo ſimul conſpiciuntur copioſiſſimi lacerti, qui ex communi trunco anterius & poſterius educuntur ramorum ad inſtar verſus latera cervicis incurvatorum, & ſe mutuo in angulo plicaturæ decuſſantium. Hi lacerti cervicis cavo ita aptati ſunt, ut anterius & poſterius intervalla relinquant, in quibus tuto locantur corpuſcula ſphærica, mucidoque liquore referta.

§. XXI.

Hæc plicatura ab omnibus Anatomicis, quantum ſcio, omiſſa eſt: imo ipſe

ipſe *Graafius* (*a*), qui ſolus exhibet uterum in taleolos tranſverſales ſectum, peſſime tamen cavitatis uteri, B. *DE. DE. TAB. VIII. p.* 119. latera depingit curvilinea: cum potius utrinque delineanda fuiſſent, in acutam hanc admodum plicaturam deſinentia. *TAB.* vero *IX. X.* & p. 120. & 122. paullo melius hæc plicatura delineata eſt, licet non indicata ab Authore.

§. XXII.

Uteri cavi axis longitudinalis eſt, qui ipſum in duas partes utrinque laterales & æquales dividit. Axis vero tranſverſus uteri eſt linea recta inter tubarum inſertiones comprehenſa. Hæc, ſecundum celeberrimos Anatomiæ Magiſtros *Euſtachium* (*a*) *Winslowium* (*b*) alioſque, ſubſtantiam fundi uteri ſecat, utpote clavo ſuo inſtar portionis curvæ cycloidalis inverſæ in uteri cavum prominentis; cujus convexitati oppoſitæ ſunt ad latera duæ aliæ ſimiles curvæ, ſibi tamen convexitate ſua obverſæ. Et hæc in immaturarum puellarum uteris potius obſervantur, licet non negaverim, ſimilem ſymmetriam quoque inveniri in utero virginum ad concipiendum apto, qualem quondam me vidiſſe memini.

§. XXIII.

In virginibus autem magis maturis ut plurimum uteri axis tranſverſus eſt baſis curvæ cycloidalis, generatæ ope circellorum æqualis diametri cum ovulorum diametro; ita ut puncta deſcribentia curvæ incipiant a puncto inſertionis tubarum, moveantur verſus axin, tandemque in axe ſe contingant. Hi duo circellorum vertices ſi ob propinquitatem conjungantur ope arcus curvilinei circularis, generatur ſimilis curvæ cycloideæ portio, ut in priori caſu: ſed cujus concavitas obverſa eſt duabus lateralibus, ſimilibuſque curvis convexitate ſua ſibi oppoſitis, ſeu quod idem eſt, prioris curvæ cycloidalis concavæ evolutis.

§. XXIV.

Portiones autem iſtæ curvarum duobus circellis ovulis æqualibus generatæ & ope arcus minimi conjunctæ, æquales ſunt dimidiæ curvæ cycloideæ, ope circuli generatoris, radio $\frac{1}{4}$ diſtantiæ a fundo uteri ad ipſius cervicem, deſcriptæ.

§. XXV.

A fine uteri cavitatis proprie ſic dictæ incipit cervicis cavitas, circa axin communem ibidem anguſtiſſima. Longitudo hujus in priori caſu (§. *XXII.*) æqualis eſt diſtantiæ fundi uteri prominentis a dicta cervice; in poſteriori vero caſu, ubi cycloidis pars concava obvertitur duabus lateralibus convexis (§. *XXIII.*)

(*a*) De mulier. organ. *Lugd. Batav.* 1672.
(*a*) Tab. XIV. Edit. Rom. fig. III. & IV.
(*b*) Expoſ. Anatom. Traitè du bas ventre. Paris 1732. p. 574. §. 592.

(§. *XXIII.*) minor eſt cervicis cavis longitudo dupla diametro circelli generatoris ſive ovuli.

§. XXVI.

Ab initio cervicis uſque ad ipſius medium ſenſim iterum dilatatur cavum ab axe ad latera, quorum delineatio eadem eſt cyclois a circello generata; ponendo punctum delineans in principio cervicis & baſin cycloidis; lineam rectam axi cervicis longitudinali parallelam. Erit ſummum punctum circelli ad latitudinem cervicis maximam. Si vero idem circellus, puncto delineante in fine cavitatis cervicis poſito, volvitur motu contrario ſupra prolongatam prioris baſim verſus ſummum punctum latitudinis cervicis maximæ, generabitur eadem cycloidis portio, priori æqualis. Spatium vero inter deſcriptarum portionum cycloidalium baſes, & axin cervicis longitudinalem, contentum æquat utrinque menſuram dimidiam circelli generatoris ſive ovuli.

§. XXVII.

Axis tubarum poſitus eſt utrinque in producta lateri evoluta cycloidali (§. XXII.) deſcripta, ut ipſis exactiſſimis *Euſtachii* figuris patet. Sunt autem hæ tubæ canales flexiles, capacitate prope ovarium aucti, ab origine ex utero anguſtiſſima & rectiſſima ſenſim ſpirales, quorum fibræ interius ab ipſorum ornamentis foliaceis, tanquam quibuſdam quaſi calycibus, verſus uterum concurrunt, neque recta via progrediuntur, ſed ab ipſo ornamento foliaceo, ex anguſtiori orificio in arcus curvilineos inæquales inflexi tandem verſus inſertiones ad baſes ſuas, ſive chordas magis accedunt.

§. XXVIII.

Quare videmus admirabilem ſtructuram, & ad induſtriam ſummi *Geometræ* concinnatam id quidem perficere, ut mobiliſſimum ſemen, ſumma vi atque velocitate projectum, & circa mediam cervicem receptum ſecundum axin cavitatis uteri directe feriat ejus fundum, a quo repercuſſum dirigatur verſus tubas. Dum ſimul levior ſeminis pars ab axi ad latera premitur, per tangentes poſtmodum utriuſque evolutæ cycloideæ lateralis verſus ora quoque tubarum propellenda.

§. XXIX.

Ita quoque res comparata eſt cum ovulis; hæc enim in primo caſu (§. XXII.) ſenſim, ſenſimque per arcus tubarum curvilineos (§. XXVII.) accelerata, tandem per lineas ſimplices, non variabiles in cavitatem uteri pelluntur, & directione ipſarum curvarum, nec non vi æquali utrinque perveniunt ad centrum fundi uteri prominentis. Quo fit ut, ſive ovula duo utrinque acceſſerint, ſive unicum tantum, retineri ibi debeant ob ſpatium inter tres portiones iſtas curvarum convexas imminutum.

§. XXX.

XXX.

Neque vero alio modo res peragetur in altero caſu (§. XXXII.) ſive unum, ſive duo ovula ad fundum uteri cavum pervenerint. Nam accedente ſimul vi lateris antici ad poſticum uterus hæc duo latera ita ad ſe mutuo compreſſa retinet, ut ratione fornicis uteri concavi faciunt ſimul baſin fixam pro cycloidis portione, in qua moventur ovula utrinque ad centrum fornicis deſcripti: eritque in hoc caſu ipſiſſimus locus, cum quo ovulum ovario adhæſerat, punctum circelli delineans cycloidis dictam portionem, quod proin motu ſuo ultimo ſurſum verſum adhærebit in centro fornicis deſcripti: ſi vero duo ſimul ovula acceſſerint, adhærebunt in fine prædictarum portionum curvarum, & quidem in diſtantia utrinque ab axe, quæ æquat duplam dimidiam diametrum ovulorum.

§. XXXI.

Quis eſt qui hanc traditam ſymmetriam attente penſitando non obſtupeſcat inſignem naturæ ſolertiam, qua ovulum requiſito in puncto minimo ita fixerit, ut directe reſpiceret ipſius egreſſum per ipſum orificium uteri? Enimvero fundus uteri unica hac directione fetum verſus apertum exitum ſine oppoſitione promovere poteſt; hinc ſola erit, quæ partum producet naturalem, debito, lætoque fructu gaudentem. Quod ſi in cunctis lateralibus punctis accreſceret ovulum, partus ſumme difficiles & præternaturales non poſſet non producere, quando nempe obliquo ductu fetus verſus vaginam propellitur.

§. XXXII.

Ovulum igitur in punctum determinatum (§. XXX.) fundi uteri delatum parte ſuperficiei illa cruenta, cum qua ovario adhæſerat, & quæ pars coincidit cum puncto delineante, adhæret citiſſime, evolviturque receptis humoribus ex uteri ſcaturiginibus ibidem frequentibus: ſimulque emittendo radiculas adeo ſubtiles ab initio, ut commode inſerantur ipſis ſcaturiginibus tum temporis ſphærulæ ſanguineæ rubræ adhucdum imperviis, ſolumque rorem ſubtiliſſimum exhalantibus, aptiſſimum prorſus pro explicandis, multiplicandis, augendiſque diametro vaſculis, quæ jam ſunt placentæ rudimenta adeo brevi tempore ſe in inſignem expanſura molem, ut ipſum purum ſanguinem ex uteri ſinubus abſorbtum ad fetum deducere valeant, ſimulque ſuppeditare materiam pro copioſiſſimo amnii liquore ſecernendo. Quod ita in uno ovulo fieri videmus, id etiam in altero fiet ſi gemella ſunt; ita tamen ut vix vel raro radiculas ſuas in iiſdem inter ſe confundant uteri cavernis. Et cum placentarum incrementum reſpondeat fundi uteri incremento, fit ut duæ placentæ ſe contingant in plano ejuſdem cavitatis axis. Quapropter quoties contemplor egregiam illam fornicis uteri concavi adeo concinnam conſtructionem, adeoque aptam recipiendis, retinendiſque duobus ſimul ovulis fœcundis, haud abſque ratione concludo, conceptum gemellorum demum eſſe perfectum, quem natura intendit.

§. XXXIII.

Dum ea, quæ in præcedenti §pho memoravimus, eveniunt ovi incremento celerrimo, mutatur ſimul quoque figura cavitatis uteri. Etenim quæ ante impraegnationem erat figuræ curvilineæ a lateribus plicatura (§. XX.) deſcripta terminatæ, ſenſim induit elliptoideam in lateribus magis ſubrotundam: nam ovum iſto augmento facillime dimovet latus anticum a poſtico. Unde tum focis ab angulo plicaturæ magis diſtantibus neceſſario generabitur figura hæc ſectionis elliptoideæ in lateribus magis ſubrotundæ.

§. XXXIV.

Ab eadem vi viva ovi ſuperante fundi uteri inertiam fit, ut ferme ſolus hic excreſcat in ingentem molem: quo iterum miranda eſt naturæ ſolertia, qua fecit, ut idem fundus aucta mole contentorum, ſimul tamen priſtinam ſuam craſſitiem haud amittat.

§. XXXV.

Fuere haud pauci iique Celeberrimi alias Viri *Mauriceau* (*c*) *Dionis* (*d*) aliique plures, qui veritatem hujus ultimi aſſerti negare haud erubuere, uterum comparantes cum veſicæ urinariæ vel inteſtinorum ſubſtantia & fabrica, vel cum cera, quæ expanſa craſſitie ſua perpetuo minuitur. Sed ſi iſtas ſubſtantias attentius cum uteri fabrica comparaſſent, ſi quoque conſideraſſent capacitatem uteri quoad ingentem humorum affluentium vim (reſpectu illarum partium mere mebranoſarum, & in totum alio vaſorum apparatu & nexu gaudentium), vix unquam in ridiculum adeo incidiſſent commentum; quaſi nempe uteri organica ſubſtantia cum cera comparari poſſit.

§. XXXVI.

Quotuſquiſque eſt qui auſit de veritate hac mathematica dubitare? Vas rectilineum ex curvilineo generatum eamdem humorum vim capere haud poſſe quam curvilineum, niſi, quantum longitudine ipſi per mutationem decedit, latitudine ejuſdem compenſetur. Nunc autem uterum virgineum tranſcendunt vaſa omni momento punctum flexus mutantia, curvaſque æmulantia variæ indolis, quæ ſimili modo totam uteri ſubſtantiam perreptant. Quare, quum hæc vaſa in utero gravido ſenſim magis in rectitudinem expellantur, neceſſario latitudine augebuntur, uteruſque cum aucta vaſorum latitudine craſſitiem ſuam amittere haud poteſt. Enimvero quantitas liquidi, quæ in multis myriadum millibus vaſorum curvorum continebatur, nunc in totidem rectis contineri debet. Omnis autem recta eoſdem inter terminos cum omni curva comprehenſa ſemper eſt brevis-

[*c*] Traitè des Maladies des Femmes groſſes, *à Paris* 1718. *in* 4. p. 19. 24.

[*d*] Traitè General des Accouchemens, *à Paris* 1718. *in* 8. p. 32.

viſſima. Ergo dilucide hinc ſequitur, latitudinem vaſorum tantum augeri, quantum ipſa vaſa rectificatione breviora redduntur.

§. XXXVII.

Jam vero adeſt cauſa manifeſtiſſima latitudinis vaſorum auctæ, ſiquidem motus humorum in arteriis uteri laxis adeo tardus eſt; ut nullibi ſanguis majorem in curſu ſuo patiatur moram. Venæ quoque valvulis deſtitutæ & in univerſum comparibus arteriis rigidiores ſimul & anguſtiores, & in ſimilem cum arteriis rectitudinem expulſæ, indeque minus capaces redditæ refluxuro ita ſanguini reſiſtunt, ut creſcente ſingulis momentis vi ſanguinis in incredibilem adeo vaſa expandi debeant capacitatem, qua pollicis interdum menſuram diametris ſuis æquent.

§. XXXVIII.

Niſi enim haud imminuta craſſitie uterus in tantum volumen expandi poſſet & revera expanderetur, vix ad ſequentia reſpondere poſſent adverſarii. Primo, cur ſcilicet, ſi pro incremento voluminis uterus extenuaretur, ejus craſſities ad finem noni menſis ſit adhuc aliquanta? Ponamus enim integro nychthemero uterum ad ſummum pollicem unum regium pariſienſem craſſum perdere de craſſitie ſua partem centeſimam quadrageſimam quartam pollicis, ſive lineæ partem duodecimam. Triginta nychthemerorum vel unius menſis ſpatio eam perdet $\frac{30}{144}$ partem pollicis. In quinto vero menſe amiſſa craſſitiei quantitas æqualis erit $\frac{150}{144}$ parti pollicis. Ergo tum uterus prorſus evanuiſſet & $\frac{6}{144}$ parte pollicis minor eſſet quam nullus. Secundo, unde uterus adeo tenuis redditus tantas in talia deſumet molimina vires? quomodo reſiſtet immani cumulo aquarum in undarum ſpeciem curvatarum? Quomodo reciprocas opponet vires ingenti copiæ humorum in vaſis ipſius dilatatis commorantium: Et qui denique canales omnes ſimul ſumti augeri poſſunt, niſi uterus maxima vaſorum vi pollens craſſeſceret? Sed quid opus eſt pluribus, cum ipſa experientia Celeberrimorum Virorum *Friedii* (*e*) *Boerhavii* & *ejus Commentatoris* Halleri (*f*) *de la Motte* (*g*) aliorumque plurium hoc aſſertum confirmatum ſciam. Immo ipſemet ego toties cum *Celeberrimo* Hummelio *Profeſſore Argentinenſi* ad maximum Anatomiæ damnum nuper defuncto uterum gravidum ſectum, non ſolum circa fundum, ſed & latera ipſius inſigni craſſitie præditum, & quod apprime notandum muſculos abdominales e contra ſummopere extenuatos vidi. Exemplum quoque uteri rupti in partu, quod argumentum hujus diſſertationis eſt, miram ejus craſſitiem monſtravit ubique ſolo eo loco excepto, in quo uterus ruptus erat.

§. XXXIX.

(*e*) Quem de inſigni præcipue fundi uteri craſſitie multoties a ſe viſa in Collegio obſtetr. privat. differentem audivi.

(*f*) Præl. Acad. Tom. V. Part. II. p. 218. & Not. n.

[*g*] Traitè des Accouchemens lib. V. cap. 16. p. m. 678.

§. XXXIX.

Sed ut ad uterum redeamus, a quo paulum digreſſi ſumus; plurima adhuc reſtant maxime memoranda. Solidum ſcilicet inter tubas uteri virginei comprehenſum, & ſupra harum lineam horizontalem prominens (quod fornicem uteri ſive fundum appellavimus) in prægnante in tantam aſſurgit molem, ut non ſine ſtupore tanto tubas & ligamenta intervallo ab uteri ſummo vertice diſtantia intueri queas. Claro ſimul argumento, dictum ſolidum omnem hucuſque paſſum eſſe mutationem.

§. XL.

Uterus etiam tum quoque totus quantus rubedine ſuffuſus conſpicitur; vaſiſque adeo capacibus ubique coronatur incredibilem ſanguinis copiam continentibus, quam tam enormes ſæpe hæmorrhagiæ probant, & ſectio ejuſdem, & artificialis injectio. Enimvero uterus nonniſi tenuiſſimis vaſorum interpoſitis parietibus a proximo ſibi ſanguine diſtare videtur. Et quemadmodum uterus inflammatus quaſi apparet, ita & ligamenta ipſius præcipue rotunda præ ſanguinis turgeſcentia funes ſanguineos, craſſos, rigidoſque æmulantur. Ovaria non ſecus ac tubæ præ regiditate ſplendent, & haud paullo quoque magnitudine aucta ſunt.

§. XLI.

Subſtantia vero ipſius uteri ſi cultro anatomico inciſa inſpiciatur, ſinubus amplis, irregularibus ac crebis eſt diſtincta, in quos cera infuſa ſe fingit. Hi ſinus jam erant in utero virgineo præſentes ſub delineatione minima, ſed compreſſi ante imprægnationem & ſanguine magis orbati.

§. XLII.

Reperiuntur præterea in fundo uteri eo in loco, in quo antehac clavum poſuimus, fibræ luculentæ, quas (quicquid ab aliis anatomicis contra eas allatum ſit) toties cum celeberrimo *Hummelio* diſtinctiſſime videre mihi contigit, ut nullum amplius de earum præſentia mihi ſuperſit dubium. Dictæ autem fibræ revera muſculares ac ſpirales concentricæ planum efficiunt tenue & verticoſum (ſit venia verbo) ita ut fibræ vaſorum in uteri cavum hiantium lumina cingentes totidem quaſi ſphincterulorum munere defungantur. Has fibras primus detexit perſpicaciſſimus anatomicus *Ruyſchius* (*h*), earumque inſignem, quam præſtant utilitatem in ſeparanda placenta, quæ ipſarum vi motrici ſubjacet, primus indigitavit innumeriſque exemplis illuſtravit.

X 2 §. XLIII.

[*h*] In tract. de muſculo in uteri fundo reperto.

§. XLIII.

Ultimis tandem geſtationis menſibus dilatatur ſenſim ita ea ſolidi uteri pars, que infra tubas eſt, ut eadem conferat ad efformandum ſolidum ellipticæ figuræ.

§. XLIV.

Cervix uteri ſimul tum quoque mutatur, & corpuſcula ſphærica in eodem hærentia (§. XX.) mucido liquore referta egregio certe ſpectaculo in majores extra lacertos protuberant arcus: dum ſimul ſenſim ſenſimque tumidum fungoſumque orificium uteri dehiſcens magis magiſque reperitur. Orificium præterea, quod ſua gaudet craſſitie haud contemnenda figuraque præditum eſt, contractione ſua naturali, conica, non poteſt vi deſuper a baſi verſus apicem coni intruſa eandem retinere figuram. Etenim a dicta vi faciſlime dimovetur labium anticum a poſtico: unde tum focis ab angulo, quem efficit concurſus utriusque labii, magis diſtantibus generabitur, neceſſario figura orificii, ejuſque amborum luminum ſectionis elliptica in lateribus magis ſubrotundæ.

§. XLV.

Solertiſſima natura in his apparandis elegantiſſima, uti vidimus, nos ducit via ad ipſum præcipuum, quod intendit opus: partum ſcilicet ſive excluſionem fetus maturi definito tempore ſuo. Quem autem requiſito ordine deſcripturi attendemus ad ea, quæ partum antecedunt, concomitantur & ſequuntur.

§. XLVI.

Ea phænomena, quæ partum antecedunt, primum abdomen gravidæ ſolet manifeſtare. Hoc enim hactenus in magnam molem ſphæroidicam intumeſcens deſcendere ac ſubſidere incipit, ſubſidentique abdomini jungitur continuus ad mingendum ſtimulus: accedunt una e regione lumbari dolores ad inguina expanſi, poſt levem ſtatim teneſmum, per intervalla intenſiores ſepiuſque recurrentes. Vocantur hi merito dolores partum præparantes.

§. XLVII.

Quibus excitatus prudens obſtetricans ad ſtatum orificii uteri tactu examinandum accedit, de inſtante partu ſolidum laturus judicium. Quod ſi digito ipſius tangenti opponitur breve, tumidum, inſtar fungi laxum, dehiſcens corpus, ac in medium vaginæ cavum tanquam tubus elliptoideus protenſum lubricumque, cujus lumini ſupremo & interno incumbat caput fetus membranis obvolutum, ita ut directe ipſius vertex reſpondeat axi longitudinali dicti tubi elliptoidei; partum mox futurum naturalem (ſi cætera omnia ſunt paria) haud ſine juſta ratione ſperabit.

§. XLVIII.

Hæc quidem cuncta manifeſto tactui offeruntur, ſed cur ſubſidere incipiat abdomen, fetuſque in ultimo graviditatis ſtadio ſitum occupet ab illo, quem in primis geſtationis menſibus occupaverat, adeo diverſum? Quæſtio eſt ante omnia attentione digniſſima.

§. XLIX.

Cui ut veriſſime reſpondeamus, oportet ut fetus ipſius ſitum naturalem, quem in primis geſtationis menſibus obtinet, deſcribamus. Hunc ſi attente examinemus, manifeſtum erit fetum in utero quaſi ſedere pedibus deorſum verſis genubuſque flexis ita, ut calcanei nates tangant in plano imaginario ſub natibus ſedentis fetus concepto; dorſum ipſius incurvatum eſt & ſpinæ dorſi matris applicatum, fronte umbilico matris obverſa. Caput vero antrorſum flexum genubus innixum ſuſtinetur; manu utraque ſub eodem ſe decuſſante. Hic ſitus partium fetus maxime frequens, naturaliſque omnium optime congruit ad figuram cavitatis uteri elliptoideam, eſtque optimus pro diſtribuendo æquabiliter liquore amnii.

§. L.

Situs haſce varietates a fetu vario ſed definito tempore occupati *Mauriceau* (*i*) cum earum affectionibus deſcripſit. Quapropter cunctos, quibus hac de re nondum ſatis conſtat, ad egregias ejus icones lucem iis affuſuras relego.

§. LI.

Centrum gravitatis fetus cadit intra planum cui inſidet, tum demum igitur deſcendet cum ea parte corporis ſui, quæ ipſum extra illud planum cadere cogit. Cogit autem caput reliquas cunctas ſenſim pondere ſuperans, hoc itaque deſcenſum præ cæteris molitur. Sufficit enim minimum capiti acceſſiſſe ſuprapondium, ut deſcenſus ejus ſequatur. Hic autem ſecundum leges, quibus corpora deſcendendo auſcultant, in loco ab aere vacuo inſigniter acceleraretur, niſi accederet altera cauſa deſcenſum hunc egregio artificio moderans.

§. LII.

Quapropter aquæ ubique circa fetum collectæ, & in duabus membranis chorium & amnium appellatis contentæ, uterum expandendo liberum capiti fetus deſcenſuro & ſat amplum parant ſpatium. Sed pari modo id ipſum ita ſuſtinent immerſum, ne nimis pernici motu deſcendat fetus cum capite, partum alias moliturus præmaturum.

§. LIII.

[*i*] Traitè des maladies des femmes groſſes, lib. II. cap. 4. p. 132.

§. LIII.

Cum autem velocitates deſcenſus corporum ſolidorum fluidis immerſorum ſint in liquido eodem & temporibus æqualibus in ratione gravitatum ſpecificarum; pronum erit concludere fetum in primis geſtationis menſibus vix vel parum deſcendere ob creſcentis capitis volumen inſigne, pondere vero parum cum ipſius volumine aucto. In ultimis vero geſtationis menſibus pondus ad volumen creſcit majori ratione; hinc deſcenſus fit velocior, magiſque manifeſtus, ita tamen ut volumen capitis cum ejus pondere ſemper ea ratione æquilibretur, ut, quantum pondere acceleratur, volumine retardetur.

§. LIV.

Quare, ut ex his videmus, conſulto naturæ ductu eadem cauſa quæ lubricum parat iter capiti fetus deſcenſuro, idem a pernici nimis deſcenſu arcet.

§. LV.

Experimentum facile inſtitui poteſt in gravida ſextum circiter graviditatis menſem agente. Nam examine obſtetricio, ſi conditio uteri totius infimi ope digiti indicis vaginæ immiſſi exploretur, reperietur tota circumferentia uteri infima laxa, minimeque tenſa pondere aliquo ſuperincumbente; quod ſi vero idem digitus altius ſenſim ſubter oſſa pubis ſurſumque trudatur; hærens ibi quædam ſphærica durities, pilæ minoris molem referens, ſentietur, quæ preſſa digito in altiora cedit, ad priſtinum finita preſſione reditura, quem occupaverat, locum.

§. LVI.

Hæc vero, quam tetigiſti, durities nihil aliud eſt quam caput fetus in aquis libere quidem fluctuans, ſed ab iiſdem ita ſuſtentatum, ut nulla opera effici queat, ut profundius in eaſdem demergatur. Repetatur vero idem experimentum poſt quatuordecim dierum intervallum, jam reperies caput paulo profundius ſubſediſſe: donec tandem id ipſum ſentias circa finem graviditatis perpendiculariter lumini interno tubi elliptoidei, (ad §um XLVII. dicti) incumbens, ita ut in admirationem rapiaris neceſſe ſit, cur non fetus unico temporis minuto ſecundo elabatur ex utero, quod non poſſet non fieri, niſi ab oppoſitis viribus in alto retineretur ſuſpenſus, paulo longiori tempore ac ſolius demum naturæ beneficio excludendus.

§. LVII.

Minus igitur ſolliciti ſint celeberrimi plurimi viri de limitibus præfinitis inquirendis, ultra quos uterus expandi nequeat. Nam ipſa natura cautiſſima optime ſcit, uti vidimus, certo tempore fetum uſque ad ſitum rectiſſimum, altiſſimumque ſuſpendere in aquis, certo etiam præfinitoque ad deſcendendum inclinare, ſimpliciſſimo prorſus artificio & ſine concurſu actionis uteri, qui, etiam poſito termino ipſius extenſionis, non tamen iſtas duas affectiones in fetu produceret. Maximo autem in errore verſari puto eos, qui argu-

argumentis potius ab authoritate divi *Hippocratis*, quam vero ponderoſis a rerum cognitione ipſa petitis, ſitum fetus in ultimis graviditatis menſibus præcipitem audacter ponunt. Quæ enim hic aſſerui experimenta de deſcenſu fetus lento & per certos gradus moderato, per temporum intervallorum ſeries uſque ad exitum ſæpiſſime confirmata expertus ſum, quamdiu mihi contigit in Noſocomio Civitatis Argentoratenſis ampliſſimæ gravidas tempore vario, tactu probe & ad id intento explorare.

§. LVIII.

Recenſitis cauſis mechanicis, quibus fetus ad orificium uteri collocatur nonniſi vim expellentem ab utero avide exſpectans; attendendum eſt ultimo ad modum, quo expulſionis negotium, ſive partus abſolvitur.

§. LIX.

Non defuere graviſſimi in arte viri, qui attentius partus negotium perpendentes in varias ſententias & errores haud ferendos inciderint. Sunt enim qui ſtatuerunt fetum gravem in ultimo graviditatis ſtadio magis inquietum, magiſque utero affrictum, vel pedibus exporrectis calcitrantem partus cauſam ſibi vindicare, utero hoc modo ad contractionem valide ſtimulato. Inquietudinis vero ipſius fetus aliqui cauſam poſuere in fecum, urinæ vel aquarum ipſum cingentium acrimonia, vel ipſarum defectu. Aliqui in aviditate aere m hauriendi, vel ſolidum alimentum capiendi. Aliqui in anguſtia loci, qua fetus anxius redditur & ex eodem egrediendi cupidiſſimus. Alii denique in ſitu fetus præcipiti adeo facto ad orificium uteri atque ſimul ita inverſo, ut ipſi inde ſumma naſcatur moleſtia, veram partus inveniſſe cauſam ſibi perſuaſerunt. Et quid non motuum horum inſuetorum cauſa accuſarunt?

§. LX.

Hæc eleganter quidem quiſque pro ſuo ſcopo de partus origine propugnat, quibus ne aſſentire queam, plurima me retinent. In hiſce vero recenſendis impedit me nimia dicendorum prolixitas, in quam hoc ſpecimen meum excurreret. Quamobrem contentus ero ſequentes propoſuiſſe quæſtiones, ex omnibus memoratis hypotheſibus non ſolvendas.

§. LXI.

Qui fit, cum inquietudo & calcitratio fetus partus cauſa ſint, quod demortuus non minus recte ſolius naturæ beneficio naſcatur ac vivus vivaxque? Nulla enim a demortuo expectari poterit inquietudo, etenim talem crudeliſſimi non excitabunt ſtimuli. Secundo, qui fit, quod acrimonia, ſi quæ adeſt, adeo prudenter noſcat tempus definitum, quo fetui ſit egrediendum, & non alio? Tertio, quomodo fetus cum pedibus præviis partum moliturus ab iiſdem calcitrantibus egrediendi veniam impetrabit? Cum orificium ſpaſmo agitatum, tantum abſit, ut fetum propellat, quin potius ipſi egreſſuro viam præcludat? Quarto, unde fit, quod fetus poſt effluxum aquarum præmaturum tamen naſcantur, ut non infrequentes ſunt ejuſmodi caſus. Fetus enim tum arctis hæret in anguſtiis uteri, & adeo undique ab ute-

utero premitur, ut nulla amplius fruatur poteſtate artus ſuos pro arbitrio regendi. Ergo etiam tum, ſi vel ſummam acrimoniam in infinitum ſtimulantem accerſeret in auxilium, nihil magis proficeret, quam ut arctius ab utero amplecteretur retineretúrque. Tandem quinto, qui denique remedia ſic dicta pellentia & venæſectiones, quas adeo ſæpenumero dolores creare fetum pellentes obſervavi, quomodo, inquam, hæc utraque fetum monent, ut calcitret? Sane res eſt ſcrupulis multifariis plena.

§. LXII.

Quare, cum hæ cauſæ phænomenis explicandis non adæquatæ ſint, haud verebor judicium meum firmiori, ut puto, baſi innixum hic interponere; ſimulque ea, quæ obſtetricanti obſervanda ſunt ab initio ad finem partus, indigitare. Uterum autem gravidum conſidero tanquam machinam peculiarem, ex tot tantiſque partibus in unum ſolidum elliptoideum corpus efformatam ita, ut non ſolum ope fabricæ hic ſingularis in enormem adeo molem expandi aptus ſit, ſed & vi præterea abundet inſigni, qua ponderoſos pigroſque fetus per anguſtiſſimas vias & haud raro difficiles expellere queat.

§. LXIII.

Sed quoniam in eodem utero oriuntur motus varii, quandoque ſibi contrarii, & diverſis in locis alii, conducet illum dividere in tres partes præcipuas. Harum prima deſignat, ſegmentum uteri majus, ſive ſolidum ſupra tubas prominens, cujus media, maxima ac ſuprema craſſities fundus appellatur. Secunda eſt ſolidum inter tubas & vaginam contentum. Tertia comprehendit ſegmentum uteri minus ſive complementum ejus, quod toto vaginæ ſupremo ambitu terminatur, & ex cujus medio & infimo loco educitur tubus ille brevis, fungoſus & elliptoideus, quem orificium uteri appellant.

§. LXIV.

Nunc autem, ut quam clariſſime intelligantur motus uteri ſucceſſivi, continui, reciprocique, gradu ſenſim aucti, abſque verborum ambagibus ſimpliciſſime recenſenda ſunt ea phænomena, quæ attento ſucceſſive obſervanda proponuntur. Ante omnia vero meminiſſe oportet.

1. Uterum ſemper eſſe in ſtatu violento diſtenſionis, ideo in contractionem ſemper niti omni graviditatis tempore.
2. Cauſam, quare hic uſque ad partum in perpetua ſit quiete cum fetu, eſſe motum vel niſum contrarium priori æquipollentem.
3. Hujus autem æquilibrii naturam talem eſſe, ut modo deſtrui, vel reſtitui poſſit ad aliquot momenta, prout antagoniſtæ actio major, minor vel æqualis erit.
4. Motus uteri fieri per actionem fibrarum muſculoſarum; has autem ob varias, quas effectant directiones, non eaſdem in motu ſuo obſervare leges. Etenim ſpiralibus fundi uteri fibris agentibus pellitur quodcunque in uteri cavo hærens corpus ſecundum axin, proinde quoque hæc longitudine ſua imminuitur; dum contrario modo orbicularibus magis ad latera uteri fibris agentibus efficitur, ut idem corpus undiquaque æquabiliter preſſum in axe

re-

retineatur, & ſic ſecundum eam moveatur rectiſſime breviſſimeque. Orificii vero uteri ejuſque ſegmenti minoris & infimi vim validam arguunt fibræ in arcus breves & obliquas expulſæ ſeque decuſſantes. Ex quibus cunctis eluceſcit, uteri fibras, licet ſingulæ minimo per ſe gaudeant momento, poſſe tamen tam celeritate quam vero obliquitate virium, quibus ad obſtaculum applicantur, tantam exſerere efficaciam, ut maximi inde ſequantur effectus. Quod facile patebit ei, qui chordarum elaſticarum in ſpiram vel orbiculum convolutarum vim penſitaverit. Nam ea, quæ moventur per ſpatia infinite parva, ſumma cum celeritate, vim habent, quæ eſt ad obſtaculum reciproca, ut ſpatia a potentiis percurſa.

5. Hinc fit, ut ſi fetus foret axi uteri longitudine æqualis, is ad partus uſque legitimum tempus non poſſet in utero remanere, ſed primo jam menſe expelleretur, quoniam niſus fundi uteri in ſupremum ipſius verticem agendo, cito ſuperarent orificii ejus reactionem, fetuſque, eodem ſuperato, uno impetu egereretur. Quapropter fetus etiam adultus non prorſus æquat dictum axin.

6. Ipſæ denique partes fetus tantam poſſident flexibilitatem atque mobilitatem, ut ſe in minus ſpatium redigere patiantur ab actione fundi uteri, ac parietum validorum ejus: & hæc ipſa flexibilitas conjuncta cum gravitate fetus cauſa eſt momentorum fundi uteri agentis. Nam, niſi primo pars aliqua fetus cedat, altera nondum mota ſequi nequit. Ex quibus jam clare apparet, uterum fetum perfecte rigidum nunquam expellere poſſe; intelligitur ſimul funeſta illa in partu difficili ex obliquo fetu oriunda quies. Enimvero tum fetus compreſſione valida uteri redactus in ſtatum fetus rigidi, perfecte reſiſtit, eritque tum reſiſtentia potentiæ æqualis & una alteram deſtruet. Vidimus ita fetum, qui in utero preſſus in perfectum globum coactus fuit, quique tum ulterius promoveri non potuit.

§. LXV.

Hiſce præmiſſis nunc facilis erit expoſitio motuum partus.

α. Gravitat fetus cum capite ſuo in uteri ſegmentum minus ejuſque infimo loco ſitum orificium.

β. Hæc gravitatio fieri non poteſt, quin uteri ſegmentum minus ejuſque orificium extendantur & amplientur.

γ. Eo ipſo puncto temporis deſcendit fetus atque removetur ab uteri fundo.

δ. Quo vixdum contingente, aquæ in ſpatio inter fundum & ipſum fetum contentæ, deſerunt fundum, quoniam ruunt in ſpatium ipſis paratum in dilatato infra & ampliato uteri ſegmento minori orificio ejuſdem.

ε. Ergo jam aderit cauſa deſtruens æquilibrium (§. LXIV. n. 2. & 3.) attenuatio ſcilicet & extenſio ſegmenti minoris & orificii, nec non deſcenſus fetus & aquarum.

ζ. Nam dum deſerunt aquæ fundum, ſequitur eodem inſtanti ipſe fundus, quoniam vacuum inter ambo dari nequit propter fundum uteri flexilem & elaſticum.

η. Fundus autem, dum aquas jam in fugam actas ſequitur, eo cum exceſſu virium, quo nunc prævalet ſuo antagoniſta, pellit reſiduas inter ipſum & fetum collectas tanto cum impetu, ut membranæ intumeſcant ante fetum.

θ. Hæc cum ſimul fiant unico motu, vocant motum ſive contractionem uteri ſpontaneam & naturalem.

ι. Hujus autem motus præſentiam declarant nixus illi teneſmodes, qui vulgo ſed improprie, dolores vocantur, quique e regione lumborum orti ad inguina uſque pergunt. Optime autem cognoſcitur ex orificio tactu examinato; durante enim ejuſmodi nixu objicitur tangenti obſtetricantis digito inferior ovi deorſum compreſſi vertex.

κ. Dum in hæc impenditur prima uteri fundi actio (per §. LXIV. n. 4.) paulatim ſe reſtituit ſegmenti uteri minoris & orificii reactio, unde tum reſtituitur æquilibrium. Hinc partus promotio & retardatio pendet intra datum tempus a frequentia majori vel minori illarum actionum reciprocarum fundi uteri & orificii. Pone enim fundum uteri ad pellendam molem contentorum pollere vi ducentorum momentorum, centum vero & nonaginta novem reſiſtere ſegmentum uteri minus & orificium, poſtquam unicum momentum fundus uteri in motu ſuo impenderit, ſegmentum ejus minus & orificium jam æquipollebunt pondere. Prout itaque frequentius hoc æquilibrium denuo turbabitur, eo etiam fetus magis promovebitur, tam diu progreſſurus, donec ſemper æquilibrium reſpectivum reſtituatur.

λ. Is vero, qui hucuſque dicta conſideraverit, intelliget ſummam vim illam, qua manus obſtetricantium intra uterum premuntur, quæque aquas ad magnas adeo diſtantias projicere valet, ob taleolorum, in quos ſectum eſſe uterum ponimus, ſummam propinquitatem.

μ. Ex dictis ſimul quoque intelligitur, quid ſtatuendum ſit de doloribus ſic dictis ſpuriis, & quanto in errore verſentur omnes, qui eorum ſedem putant eſſe inteſtinum colon ſpaſmis reciprocis contractum: cum, ſi cognoviſſent admirandum, quem deſcripſimus, mecaniſmum, ſi quoque perpendiſſent reciprocas, quas indicavimus, vires pellentes & reſiſtentes, facile inveniſſent cauſam tanti phænomeni, quod plerumque in partuum difficilium vel ſaltem minus naturalium initio apparere ſolet, & quod cauſa ſua accuſat ſegmenti uteri minoris & orificii, uno verbo, antagoniſtæ vim abundantem ultra fundi uteri vires pellentes, generatam ab aliquo fetu vel quocumque male ſito & difformi. In ejuſmodi doloris paroxyſmo, ſi uteri ſegmentum minus ejuſque orificium tactu examinantur, ſiſtitur utrumque ſuſpenſum altius, ita ut ſegmentum minus ad planum rectilineum accedat quam proxime, dum præterea orificium contractum, vel digitum non amplius admittat, vel ipſi admiſſo in ſupremo ejus lumine offerat laxas corrugataſque ante fetum membranas. Hæc res cum ita ſe habeat, quis nunc auſit rerum gnarus cum obſtetricibus imperitis affirmare, partum horum dolorum ope unquam abſolutum iri? Sane impoſſibile eſt, niſi invertatur ratio virium dictarum reciprocarum fundi uteri pellentis & orificii ejus reagentis. Dolores autem dicti ſpurii ſe manifeſtare ſolent ingenti cum cruciatu circa regionem oſſium pubis tranſverſalem fixo, cum annitendi, interdum quoque incedendi, impotentia ſtipato, quo miſeræ affliguntur parturientes. Præſentis vero ejuſmodi doloris affligentis & infructuoſi conditio omnium optime innoteſcit obſtetricanti, orificio ac ſegmento uteri minori tactu examinatis, uti ſupra dictum eſt. Tandem vero & hi dolores ſævire deſinunt mutati in veros dolores, quorum beneficio ſolo abſolvitur partus.

§. LXIX.

§. LXVI.

Sunt autem hi dolores veri nixus partum præparantes, quibus ad attenuandas partes & aperiendas viarum anguſtias vix alia datur par energia. Is enim præſentibus rigeſcunt membranæ ante fetus caput, & cunei ad inſtar intruduntur tubo illi elliptoideo (§. XLVII. & LVIII.) qui dilatatur ab iiſdem, & divino creatoris conſilio ſalutaris adeo hic mechaniſmus diſpoſitus eſt, qui vias valide, lente, ac ſine rupturæ periculo, alias certo ſecuturæ, aperiat.

§. LXVII.

Sequuntur tandem, ad hoc negotium maturandum, citiſſimeque expediendum, nixus validiores intolerabili cum teneſmo ſtipati, non aliter ac ſi duriſſima expellenda eſſent ſcybala. Animæ retentio in hiſce nixubus adjuvandis ſimul longa adeſt cum tremore artuum inferiorum. In ſuperioribus inflantur venæ jugulares, facies roſeo nitidoque colore perfunditur. Pulſus ſimul omnes citatiores de uteri contracti preſſione valida in vaſa teſtantur. Vocantur hi dolores merito partum maturantes, deſideratique ad eumdem feliciter ceptum abſolvendum.

§. LXVIII.

Horum enim nixuum robore pellitur liquor amnii vi magna deorſum, unda ſuperiori in proxime contiguam inferiorem mobiliſſimam ruente tanta tum celeritate & impetu, ut optimum ex perfecto dolore ſecuturum eſſe effectum parturienti ſpondere poſſit obſtetricans. Immiſſo enim tum digito, & aliquandiu in vagina retento, ſentitur inferior ovi vertex expanſus ab irruente fluento, rigidus & cunei ad inſtar orificio uteri intruſus. Sequitur tum mox effluens mucus ex corpuſculis ſphæricis, inter lacertorum orificii intervalla (§. XLIV.) ſitis, muco turgidiſſimis & protuberantibus in modicos arcus. Hæc intenſius nunc preſſa mucum fundunt lentum, ſanguini immiſcendum, ac in emolliendis partibus cuncta pinguia ſuperantem.

§. LXIX.

Remittentibus vero doloribus oriuntur ſtatim motus prioribus oppoſiti, molleſcunt membranæ, flacceſcit ovi vertex & retroagitur liquidum ab elatere ſegmenti minoris & orificii (§. LXV. n. *x*.) fetuſque caput membranis obvolutum tangi poteſt ita quidem diſtincte, ut incautus juraret ſe nudum caput tangere.

§. LXX.

Redeunte demum uno alterove ſimili paroxyſmo ſummo huic naturæ operi coronis imponitur. Orificium enim omnem (§. LXVIII.) memoratam vim ſuſtinens ita dilatatur, ut tranſverſo rictu hiet inſtar oris aperti humani, mox unum continuumque conſtituturum tubum quoad omnem ferme uteri ambitum inferiorem cum ipſius cavo coincidentem. Ovum nunc quoque manifeſta cum celeritate actum properat ad exterius & angu-

ſtum vaginæ lumen, quo dilatato protuberat in tumentem adeo veſicam, ut minus æquabiliter preſſum ruptumque viam aperiat liquido ad inſignem interdum diſtantiam prorumpenti. Puero interim hærente, cum capite ſuo facieque oſſi ſacri obverſa, in inferiori oſtio pelvis elliptoideo ſive apice coni truncati (§. V.), vix ibi aliquam moram tracturo, ſi cætera bene dicto oſtio reſpondeant.

§. LXXI.

Quare videmus totum hoc opus fieri ſolius naturæ beneficio per vires vitæ, ullo nec conſilio nec ulla ope moderandas. Adeo igitur ſubordinatione partium elegante in rite maturo partu aperiendo abſolvendoque utitur natura &

alterius ſic
altera poſcit opem res & conſpirat amice.

§. LXXII.

Neque alio modo res peragitur, ſi gemelli excluduntur, eo tamen cum diſcrimine, quod gravior pondere fetus axin uteri occupando, leviorem ſuum ad hoc vel illud latus collocatum ſocium, præcedat. Plurima quidem adhuc alia ſupereſſent de partu gemellorum dicenda, ſed hæc generatim dicta ſufficiant. Nam rem graviſſimam & parum exacte inquiſitam pauciſſimis hic delineare, ejus dignitas vetat: malo igitur eam reſervare in tempus, ubi ad illam ſerius pertractandam plus otii ſupererit.

§. LXXIII.

Propoſiti vero ratio nunc exigit, ut paucis exponamus phænomena, quæ partum naturalem deſcriptum ſequuntur. Et primo quidem loco quædam dicenda erunt de placenta, quæ medio uteri fundo accreta, eo in loco, ubi clavum poſuimus & fibras delineavimus ſpirales concentricas ibidem reperiundas (§. XLII.) ſponte ſeparata ab utero, fetum in mundum editum ſequitur. Qui enim mente agitaverit directiones fibrarum deſcriptarum, ſimulque attenderit ad vim, qua pollent arctandi vaſorum orificia, is facile intelliget, qui placenta integra, agente univerſo plano muſculoſo, ab omni cum utero contactu liberari poſſit; radicibus nempe placentæ conoideis ex uteri ſinubus, quibus inſeruntur, nunc arctatis, quaſi excuſſis. Quod mirum quantum confirmatur experientia in iis præcipue caſibus, in quibus aliqua placentæ pars deprehenditur jam ab utero ſeparata, reſidua ipſi adhuc valide accreta & artificio obſtetricantis ſeparanda. Claro profecto argumento, valide utero adhucdum accretæ placentæ partem, extra ſphæram motus memorati plani muſculoſi hæſiſſe, alteram vero & jam ſeparatam egregiæ ipſius vi motrici auſcultaſſe ſubjectam.

§. LXXIV.

Separata ſic ab utero placenta & ſponte ſecuta fetum vel leni tantum attractione per funiculum promota, ſtatim ſe contrahit uterus, roboris ſui mu-

muſculoſi teſtimonia luculenta edens. Hæc contractio cruoris ab initio ſinceri ac copioſi effluxum comitem habet, quem lochia vocant, quæ ſenſim quantitate imminuuntur, aliumque induunt colorem. Etenim dicta contractione comprimuntur vaſa & arctantur eorum lumina, ad quæ perpetuo accurſurum fluentum ſe fingit. Unde fit, ut ex eodem liquido tranſmittantur particulæ, quæ, cum luminibus vaſorum ſint proportionatæ, diverſi quoque coloris proinde ac molis erunt. Tandem ipſe uterus ex tanto volumine ſenſim redit in priſtinam, quam occupaverat, formam.

§. LXXV.

A partu naturali, quem paucis hiſce deſcribere conati ſumus, aperta directaque via ducimur ad hiſtoriam partus difficilis ac præternaturalis. Hæc autem ambiguis & implicitis ſibi invicem ſemitis perplexa, adeoque prolixa eſt, ut jejuna etiam obliquitatum omnium enarratione cancellos nobis præfixos tranſilire neceſſe foret, ſi omnes determinare vellemus. Quapropter miſſis iis, quæ nos a ſcopo noſtro abducerent, præcipuam tantum tot graviſſimorum partuum cauſam perpendemus. Hæc ſemper in uteri a ſitu recto deviatione poſita eſt, quam ejus obliquitatem vocant.

§. LXXVI.

Eſt autem obliquitas illa uteri prægnantis conditio, in qua ipſius axis longitudinalis ab axi imaginario (qui concipitur inter umbilicum gravidæ & os coccygis per mediam pelvim protenſus) ita recedit, ut cum plano imaginario horizontali (§. III.) faciat angulum minorem recto.

§. LXXVII.

Ut vero ſitus uteri recti, ſic quoque obliqui, a primo ſtatim conceptus momento dependet, licet diu admodum nullis ſignis appareat manifeſtis. Res facile intelligetur, ſi ea, quæ de uteri cavitate & puncto adhæſionis ovuli jam diximus, (§. XXIX. & XXX.) hic applicemus. Nam ovulum, quod in ſtatu naturali ferri debet ad punctum uteri medium per portionem cycloidalem debitam, vel per aliam curvam, motibuſque uteri perverſis generatam movetur, quo fit ut ad ſolitum vel naturale punctum uteri non dirigatur: vel in debita licet curva motum nimis acceleratur ultra debitum ac medium in fundo uteri punctum progreſſurum, niſi accedat alterum ovulum ex oppoſita plaga occurrens, quod vi contraria & æquivalente prioris motum tollat: vel in motu ſuo nimis retardatur, quo efficitur, ut ad medium uteri fundum non perveniat. Cunctis hiſce accidentibus ovulum non ad punctum uteri debitum dirigetur, ſed huic vel illi laterali, magis antico, vel poſtico, adhærebit emiſſurum placentæ rudimenta; quæ ſenſim in majorem creſcendo molem tantum pedetentim huic vel illi lateri uteri addent ſuprapondium, ut ipſe haud æquis libratus ponderibus e ſede ſua & ſitu recto reclinetur.

§. LXXVIII.

Haud equidem me latet, quantum huic meæ ſententiæ de adhæſione placentæ diverſis in utero locis, indeque pendentis obliquitatis uteri variæ adverſetur Illuſtris *Deventrius* (*k*) aſſerendo pro diverſa conſuetudine prægnantis collocandi corpus, etiam uteri ſitum variare. Sed ſi de veritate hujus ſententiæ ita certus eſt vir alias merito ſuſpiciendus, ut eos, qui placentam a latere vel prope orificium adhærere poſſe ſentiunt, *inſtar jumentorum piſtrinenſium cæcutientium in eadem ſemper recurrere veſtigia* aſſerere auſus fuerit; videant quæſo ii, qui in ejus ſententiam eunt, quomodo hoc aſſertum audax ipſa aliqua experientiæ ſpecie tueri queant? Indicent nobis fæminam prægnantem corpore viribuſque valentem adeo conſtanter eumdem ſitum corporis obſervare, ut a tali cauſa notabilis ratione ſitum uteri acciderit diverſitas? Si enim ſitus corporis ad ſitum uteri mutandum quicquam conferret, qui gravida certo alicui ſitui aſſueta ſex vel ſeptem partus poſſet edere plures ſucceſſivos naturales, ſolo demum octavo, eadem manente ſitus conditione, difficili vel præternaturali? Ut jam non addam ipſam experientiam demonſtrare ſucceſſivam uteri inclinationem, adeo evidenter ex orificio uteri tactu examinato, cognoſcendam. Quare, cum certum ſit ex antea dictis, placentam in ſtatu naturali medio uteri fundo adnaſci, in præternaturali vero huic vel illi lateri ejuſdem, manifeſtum erit primo in caſu uterum ſic æquilibratum eſſe, ut axis ipſius a medio fundo perpendiculariter tranſeat per centrum orificii mediamque pelvim; in ſecundo vero, pro diverſa placentæ adnaſcentia, in diſtantia varia ab axe, uterum etiam variam neceſſario a pondere laterali acquirere obliquitatem. Unde aperte *Deventrius*, qui toties ad modeſtum lectorem verba ſua dirigendo modeſtiam in aliis laudare videtur, hancque virtutem nunquam ſatis commendandam in lectoribus requirit, haud parum ipſemet in eandem peccavit, adverſarios jumentis piſtrinenſibus comparando. Reſpondeant ſane, qui eum tueri conabuntur, ad tot & graves adeo difficultates, quibus ipſius ſententia premitur. Quis enim paulo cordatior poſſibile eſſe unquam putabit, tantam utero poſſe conciliari obliquitatem, ut fundus poſſet pervenire in locum ipſiusorificii? Vel, quod effugii potius loco eſſe poteſt, quam vero ſententiæ tanto viro dignæ, placentam a fundo uteri delapſam orificio denuo ejuſdem agglutinari ulla parte poſſe?

§. LXXIX.

Pendent ergo plurimi partus difficiles ac præternaturales ab obliquitatum uteri diverſis gradibus, quarum cognitio licet ardua, adeo tamen neceſſaria eſt, ut ſine lumine ullo in tenebroſiſſimis locis verſanti ſimilis ſit obſtetricans ipſa haud imbutus. Unde dolendum tantos adhucdum reperiri viros, qui lucidiſſimæ huic veritati ſophiſmata opponunt nullius ſane momenti, vel veram ejus theoriam negligunt præpoſtere. His itaque poſtpoſitis unice ſequimur illuſtrem Virum *Henricum* a *Deventer*, obſtetricantem inter batavos celeberrimum, qui, etſi veram obliquitatum uteri cauſam ignoraverit, prius tamen hoc aſſertum recte cognovit, ejuſque theo-

(*k*) Nov. Lum. obſtetricant. cap. 9. p. 33. 43.

theoriam validis argumentis ſuffultam, innumeriſque exemplis illuſtratam condidit. Hunc proxime ſecutus eſt *von Hoorn* (*l*), vir imprimis fidus ac probus. Maximam vero præſtantiſſimæ arti lucem affudit Illuſtriſſimus *Friedius*, primarius obſtetricans juratus in ampliſſima civitate Argentinenſi *dexterrimus*, præceptor meus in arte obſtetricia pio ſemper cultu proſequendus; qui egregiis ſuis inventis adeo hanc artem promovit, ut immortales ei omnes boni & petiti debeant laudes & gratias.

§. LXXX.

Ne tamen in vaſtiſſimo dicendi campo, in quem mihi omnes obliquitatum uteri gradus determinaturo deſcendendum foret, a via recta deflectam, præcipuas tantum & ad quas reliquæ ab attentioribus facile referuntur, determinandas ſumam, illas diſtribuendo in tres claſſes, quarum prima ſub ſe continet eam uteri obliquitatem, in qua axis ipſius longitudinalis pelvis capacitatem reſpicit, totumque orificium in eamdem protenſum eſt. Secunda ſiſtit obliquitatem, in qua dictus axis margini ſupremo oſtii pelvis obverſus eſt, ac orificium dimidiam tantum ſuæ molis partem, ſive hoc vel illud labium in pelvis oſtium protenſum tangenti digito offert. In tertia denique claſſe axis uteri educitur ſupra marginem oſtii pelvis ſupremi, ita ut orificium totum abſcondatur a dicto margine, digitumque tangentem obſtetricantis etiam peritiſſimi vaginæ immiſſum ſurſumque truſum fugiat.

§. LXXXI.

In prima claſſe fetus ſolius naturæ beneficio naſcuntur, non tamen abſque difficultate majori, minorive, pro varia obliquitatis ſpecie. Illa enim uteri deviatio, quæ ipſius rectitudini proxima eſt, non tantam, ut quivis mecum ſentiet, pariendi producet difficultatem, quantam maximus obliquitatis ejuſdem claſſis gradus. In hoc etenim caſu $\frac{1}{4}$ ad minimum capitis fetus pars extra orbitam pelvis ſupremam hærens, ingreſſum ejus in pelvis capacitatem difficilem quidem reddet, ſed non impoſſibilem: dolorum enim efficacia unice in hoc obſtaculum directa, ſenſim ſenſimque minima capitis oſſi inhærentis pars urgetur ab ambitu verſus axin pelvis, donec integro cum capite ipſius capacitatem intret fetus lente progreſſurus per eamdem ob varia, quæ ipſi in itinere ſuo ex fricationis augmento occurrunt, feſtinandi impedimenta.

§. LXXXII.

In ſecunda autem claſſe jam occurrunt cauſæ manifeſtæ difficillimi partus, ope tantum & arte obſtetricantis ſuperandæ. Ope dico, quoniam vires vitæ ſolæ non ſufficiunt partui promovendo. Arte dico obſtetricantis, quia, ſi (ut plurimi ſuadent) caput flectendo fetus in pelvis oſtium ſuperius dirigant, vanus non modo, ſed & exitioſus matri fetuique futurus ſit laboris exitus. Quid enim quæſo hic capitis fetus in pelvis oſtium de-

[*l*] *Weh-Mutter. Stockholm und Leipzig*, *in* 8. 1737.

deſcenſus matri fetuique proficiet? Retardatur enim fetus omni momento, & adeo non pellitur motu rectilineo juxta radios ad axin pelvis parallelos, quin potius caput cum reliquo fetu falcem referat, hinc maximo licet niſu pulſum vix tamen cedat promoveaturque. Præcipue quum aquæ, quarum auxilium imprimis hic requireretur, in ejuſmodi caſibus nimis cito effluant membranis ruptis; quare tum ob defectum præſtanti adeo mechaniſmi ſolum caput fetus aquis haud ſtipatum, acuminandum fingendumque ad orificii uteri ſectionem, id ipſum dilatare debet, quod quidem perficitur, ſed lente & haud abſque periculo, cui manifeſto mater fetuſque exponuntur. Tertio accedit hoc, quod humeri fetus non raro eumdem occupent locum, cui prius caput inhærebat, haud exiguo futuri obſtaculi loco in promotione partus. Ut adeo nihil dicam de inſigni mora capitis in cono, quem pelvis capacitas refert (§. IV.), in quo ipſum perpetuo magis magiſque retardatur; eritque retardatio ultimi motus, uti retardatio primi evecta ad potentiam, cujus exponens eſt numerus ſerierum retardationum, i. e. retardatio ultimi motus erit ferme infinita, fetuſque caput hærebit in pelvis iſthmo, nulla re amplius quam inſtrumentis promovendum.

§. LXXXIII.

In tertia & poſtrema claſſe obliquitatum uteri, in qua ipſius axis ſupra marginem oſtii pelvis ſupremi ipſi utero oppoſitus eſt, facile quivis paulo attentior colliget, fetum eamdem cum uteri axi directionem ſervantem, & cum maxima capitis ſui parte in ipſum uteri oppoſitum parietem arietantem, eidem rupturam minari.

§. LXXXIV.

Atrox hujus rei exemplum cum videre mihi contigiſſet, atque caſus rariſſimi a nemine, quantum ſcio, dilucide explicati deſcriptique varia accidentia animo contemplatus eſſem ſedulo, hujus potius ultimæ claſſis caſum pro ſpecimine accademico ſelegi. Optarem tantum ut ſectionis anatomicæ deſcriptionem ampliorem obtinere potuiſſem; erunt tamen & ea pauca, quæ ex ore Experientiſſimi ac Humaniſſimi *D. Friedii* didici, notatu & attentione lectorum academicorum digniſſima.

§. LXXXV.

En autem ipſum caſum. Menſe Martio Anni 1741. fæmina quædam in ultimis graviditatis diebus corripitur doloribus (non quidem veris illis partum maturantibus, ſed ſpuriis acerbiſſimiſque) in tranſverſum oſſium pubis decurrentibus, adnitentique impotentia ſtipatis. Junguntur hiſce doloribus ægram miſere vexantibus ſitis ingens, pulſus magnus, durus celeriſque. Vix accerſitus Illuſtriſſimus *Friedius* obſtetricans feliciſſimus, ut in adeo inopinatorum ſymptomatum cauſam inquireret, cum ſtatim in ingreſſu cubiculi ægrotantis illam invaderet horripilatio cum ſiti inexplebili, ad quam reſtinguendam frigidæ hauſtum ardenter deſiderabat, quæ quum ipſi porrigeretur, continuo poſt vomitum materiæ mucidæ flaveſcentiſque copioſum paſſa eſt, inſequente vomitum placida corporis animique tranquil-

quillitate, vix tamen per tempus conſideratione dignum durante. Priſtinas enim mox denuo movebat querelas parturiens de crudeliſſimis doloribus oſſium pubis regionem percurrentibus, modoque ardentibus, modo ſcindentibus, quos rurſus ſequebantur vomitus materiæ primum flaveſcentis, mox in atro-fuſcum colorem mutatæ degenerantes cum crebris animi ſupervenientibus deliquiis. Vomitus vero abſque apparente nixu, aperto ſolum langueſcentis ægrotæ ore, ac capite ad alterutrum latus ſine molimine ullo reclinato, fiebant; donec tandem ipſa parturiens ſine prægreſſo tremore aut tendinum ſubſultu, ceu convulſionum prodromo, placide obdormiret.

§. LXXXVI.

Sectione anatomica per ſolertiſſimum Anatomicum *Hummelium* peracta, ſequentia viſui ſeſe obtulerunt notatu digniſſima. Muſculis abdominalibus inciſis & aperto abdomine in conſpectum prodiit ſtatim magna liquidi ſanguinolenti copia, totam abdominis capacitatem replens ſingularemque odorem ſpargens, ſimilem odori placentæ recens ex utero prodeuntis; huic liquido innatabat fetus ſitum obtinens maxime ſingularem. Nam dimidia capitis pars abſcondebatur utero inferius ac ſupra marginem oſſium pubis, magiſque ſiniſtrorſum rupto; univerſus vero reliquus fetus per dictum vulnus in abdomen ejectus uteri externam & anteriorem faciem obtegebat, dum femur ipſius dextrum dictam uteri faciem tranſverſim ſecabat, ipſius ſiniſtri pedis digiti inflexi ſuperiora abdominis, talus vero inferiora reſpiciebat. Et quod mirum attento videbitur, ipſa placenta per vulnus egreſſa ex utero in abdomine, atque ab omni cum utero contactu libera reperta erat. In fetu ipſo nulla aderat difformitas, neque alia quævis partium diſproportio; quemadmodum neque in pelvi demortuæ, neque ullibi, tam ratione compagis, quam vero capacitatis, vitium repertum erat.

§. LXXXVII.

Uterus ipſe e cadavere exemtus ſollicite, ac examini anatomico ſubjectus, fundi ejus ac laterum craſſitiem inſignem poſſidebat, dum tamen ſimul ad locum rupturæ adeo tenuis eſſet, ut vix unam alteramve lineam craſſitie ſua æquaret. Orificium ipſius itidem in inſignem craſſitiem tumebat, ac ſubſtantiæ tantumnon carneo-cartilagineæ eſſe videbatur. Ipſe exitus vaginæ parteſque genitales exteriores nitido, duro tumore ſplendebant. Fuerat autem defuncta non primipara, ſed paucis ante fatalem diem annis partum paſſa admodum difficilem.

§. LXXXVIII.

Ex quibus jam ſubito apparet, omnium fatalium ſymptomatum cauſam neque in diſproportione partium, neque in præpoſtero ipſarum nexu, ſed unice in uteri fetuſque funeſta obliquitate quærendam eſſe.

§. LXXXIX.

Quoniam vero haud quævis uteri obliquitas ei in partu rupturam inferre poteſt, inquirendum nunc erit in tantam obliquitatem, cui rupturæ cauſa efficiens ſufficienſque merito adſcribi poſſit.

§. XC.

Nulla eſt inter omnes obliquitates gravior & periculi plenior illa, quam ſupra (§. LXXXII.) memoravimus, nulla quæ rupturæ efficiendæ aptior. In hoc etenim caſu uteri axis totumque orificium ejus patent ſupra orbitam pelvis ſupremam, ita ut fetus dolorum vi & impetu neceſſario impellatur cum tribus capitis ſui partibus in ipſum uteri parietem oppoſitum, reſidua $\frac{1}{4}$ parte capitis dimovendo oſſi, cui inſiſtit, impenſa. Talem vero in noſtro caſu fetum obtinuiſſe ſitum, ocularis inſpectio uteri rupti declaravit, veroſimillimumque eſt, uterum prægnantis ſpinæ dorſi ita admotum fuiſſe ac dextrorſum paullum inclinaſſe, ut fetus ſupra eminentem curvaturam (quæ generatur ex concurſu tumentis originis oſſis ſacri & ultimæ vertebræ lumborum cum interpoſita his utriſque cartilagine) tanquam ſuper clivum pergens, capite ſuo oſſi pubis ſiniſtro appreſſus fuerit, maxima capitis parte ſua marginem oſſis dicti detorſa, reſidua vero oſſi directe obverſa.

§. XCI.

Hoc autem modo fieri non poteſt, quin ſubſtantia uteri, caput fetus inter & os ipſum intercepta inſigniter extenuetur. Ponamus enim uterum propellere fetum centum momentis, reſiſtentiam vero ipſi propellenti opponi duplam momentorum ab oſſe, cui is cum aliquota capitis parte innititur, tum adeo non movebitur fetus, ut potius ipſe uterus, potentiam inter atque reſiſtentiam interceptus, mutationem pati cogatur æqualem ſummæ momentorum, quibus ſi ſubtrahas id, quod in mutandam capitis mollis ac compreſſilis figuram abſumitur, reſiduum deſignabit quantitatem extenuationis uteri.

§. XCII.

Preſſio igitur hæc capitis in uteri ſubſtantiam, illam ſumme attenuare valet, nunquam tamen integerrima ſolutio continui hinc orietur. Nam in minima etiam uteri craſſitie erunt puncta cohærentia, quæ a mutuis nexubus ulterius non ſeparabuntur ob ſuperficiei tenuitatem, vel ob capitis irruentis mollitiem cum aucta ſic planitie: oportet itaque ut his accedat ultimum elementorum nexum cito ſolvens cauſa.

§. XCIII.

Caput nempe fetus ſupra marginem oſſis pubis ſiniſtri protuberat, ita ut uterum eo in loco ſurſum elevet & trochleæ ad inſtar inſerviat fibris ſupra eamdem dirigendis. Quantum igitur uteri pars ea, quæ ultra fetus caput eſt, ab axi ob eminentem hunc tumorem recedit, tantumdem fibræ dicti late-

lateris, urgentibus denuo doloribus, plus extenduntur, dum ex ſitu rectilineo coguntur expandi in curvilineum, eruntque dictæ fibræ diſtractæ a mutuis nexubus in ea ratione, quæ eſt arcus ad chordam, & cum omnis diſtractio fibrarum producat debilitatem in iiſdem, ideo hinc quoque, memoratæ fibrarum debilitati accedente omni momento premente a tergo vi, continuo creſcet fibrarum debilitas.

§. XCIV.

Concipiamus jam in loco, in quo caput fetus hæret, uteri ſubſtantiam tanquam claviculis innumeris quibuſdam affixam eſſe, quibus alligatæ fibræ elaſticæ fixæ hæreant, locoque haud variabili, dum interea trahuntur per appenſum pondus æquale fetus ponderi, vi uteri accelerati verſus partem contrariam. His poſitis, non poterunt profecto diſtractæ hoc modo fibræ ab inſigni pondere fetus, validis adeo viribus acti, non ab eodem ſuperari, atque tandem eo in loco rumpi, in quo maxima tractionis vi ſollicitantur. Eſt vero ille locus, ut aliis experimentis phyſicis patet, in extrema parte fibrillarum claviculis immediate annexa; ibi enim applicatur vis maxima, nempe ponderis & ſummæ tractionis elementorum reſpectivorum. Quando vero fibræ trahuntur ſecundum longitudines ſuas, cohærebunt in ratione craſſitierum: Quare eædem rupturæ omnium proximæ erunt eo in loco, in quo ſub minima craſſitie diſtrahuntur fortiſſime. Id contingit, quando caput fetus vi propulſum ſubſtantiam uteri inter ipſum & marginem oſſis pubis ſiniſtri interceptam, continuo minuendo, eoque, quo minutiſſimæ jam fibræ ſunt, loco vim tractionis maximam applicando, momentum cohæſionis ſuperat, orieturque neceſſario ibidem in utero ruptura, quam non parum adjuvat ipſe fetus, cujus flexiliſſima vertebrarum dorſi columna inter duo quaſi prela compreſſa in arcum aſſurgit perpetuo majorem, qui fibras ſimul uteri in ſimiles curvaturas expellendo, earumque terminos ſic fortiter ad ſe mutuo trahendo, ad rupturam in utero maturandam haud parum facit; ut & experimenta demonſtrant, quibus fibram longam ſub eadem cum breviori craſſitie multo citius divelli compertum eſt. Neque ſane exiguum tempus requireretur ad uterum dilacerandum, niſi fibrarum in curvaturas ſenſim majores converſio, earumque ſic aucta longitudo, & ad locum preſſionis ipſarum continuo imminuta craſſities, tempus, quo alias ſuperandæ forent, inſigniter diminuerent.

§. XCV.

Sufficiat nobis hiſce locum determinaſſe ac modum, quo uterus rupturam pati poſſit. Nam, cum ſummi viri in re Mathematica & Phyſica cohæſionis cauſas, gradus & vires determinare ita præciſe neſciant; neque fibrarum uterum componentium actiones, directiones & celeritates, nec minus momenta, quibus utero pellenti reſiſtunt, comparari inter ſe poſſint: malo me tanto negotio non immiſcere, donec certiora experimenta & labores ſolertiſſimi magnorum virorum me de hiſce rebus plura forte aliquando docebunt.

§. XCVI.

Animus erat aliquot rupturarum uteri exempla hinc inde apud obſervationum ſcriptores occurrentia cum noſtro conferre caſu, eaque ſedulo annotare, quæ in iiſdem, tam ratione loci, in quo ruptura contigerat, quam etiam cauſæ diverſæ ejuſdem ac ſymptomatum diverſorum eruere poſſem. Sed adeo perfunctorie pleraque ſcripta eſſe reperii, ut exiguos admodum profectus ex iiſdem haurire mihi licuerit. Si enim in genere excipias ſolummodo hæc quatuor ſequentia, quæ ex iiſdem elici poſſunt, cætera omnia adeo manca & breviter ita conſcripta ſunt, ut nihil certi de eorum circumſtantiis aſſerere audeas. Sunt autem hæc 1. ſubſtantiam uteri in loco rupturæ fuiſſe tenuiſſimam. 2. Ora rupturæ ſemper fuiſſe corruptela quadam vel ſphacelo vitiata. 3. Rupturam frequentiſſime fieri circa uteri cervicem. Et 4. fundum uteri & latera ejuſdem plerumque inſigni craſſitie prædita viſa fuiſſe. Hæc enim ſola ſunt, quæ ex variis admodum ac a ſummis viris conſcriptis exemplis haurire potui. Solent enim plerumque authores, & quidem haud parvi ſæpe nominis, obſervationes ſuas magno artis detrimento ad ſtuporem potius apud ignaros excitandum, quam vero ad lectores ſuos ingenue inſtruendos accommodare: liceat nobis ex quamplurimis duo tantum horum exempla referre. *Gregorius* (*m*), celeberrimus apud Pariſienſes obſtetricantium magiſter illuſtri Regiæ Societati Scientiarum exemplum refert uteri rupturæ, per quam egreſſus fetus ipſi utero pedibus divaricatis inſtar equitis inſidebat, ſolius hujus exempli inter ſedecim, quæ ſpatio triginta annorum ſe obſervaſſe aſſerit, ita memor vix verbum addidit de cauſa iſtius rupturæ vel de circumſtantiis amplioribus, quas alias ſectio anatomica manifeſtare ſolet, multo minus de ſymptomatibus, quibus femina parturiens affligebatur, in omni obſervatione conſcribenda adeo non reticendis: parum pro more illuſtrium hujus Academiæ ſociorum, qui nobis tot reliquerunt obſervationum accuratiſſime ſcriptarum & obſervatarum nunquam intermoritura exempla. Alterum eſt celeberrimi *Heiſteri* (*n*), qui deſcriptionem rupturæ uteri parum pro rei gravitate exactam exhibuit, ita ut mirum non ſit, ſi parum conſideratis perpenſiſque cauſis & circumſtantiis hujus caſus, in ridiculum adeo inciderit commentum, ac eſt ſphacelus novimeſtris uteri, magnum tamen robuſtumque fetum uſque ad geſtationis ultimum tempus alere valentis. Certus enim ſum, virum hunc celebrem & inter anatomicos ſumma cum laude recenſendum, ſi circumſtantias omnes, quas ſectio anatomica manifeſtavit, accurate examinaſſet, præcipueque attendiſſet ad ſitum fetus aptiſſimum prorſus utero ſphacelo repente vitiando, non potuiſſe non in veram, naturalem atque mechanicam cauſam hujus ſphaceli incidere, ſicque rem omni miraculo carentem non ipſemet invenire quam clariſſime.

§. XCVII.

Sed ut ad noſtrum caſum redeamus, a quo paulum digreſſi ſumus, illud aliquanto clarius determinari poteſt, cur per dictam rupturam fetus pedibus, mox dorſo cum pectore & dimidio capite egreſſus fuerit? Supra enim me-

[*m*] Hiſtoire de l' Academie Royale des Sciences, l'annèe 1724. p. m. 52.

(*n*) Act. phyſico med. Acad. Cæſar. vol. I. annus 1727. p. 397.

memoravimus (§. XCIV.) fetum durante fundi uteri actione adeo inter duo quaſi prela comprimi, ut flexile ejus ac compreſſile dorſum aſſurgat in eminentem arcum, ſenſimque creſcentem omni momento. Et hæc compreſſio adeo cauſa eſt, ut fetus, ultimam tandem uteri efficaciam expertus cum corpore ſuo in ſpæroidicam figuram coacto ac parieti antico uteri oppoſito & cedenti valide appreſſo, per largum infra ſecutum vulnus ita inverſus & pernici cum celeritate expulſus fuerit: capite interim prope os, cui inhærebat, remorato, & ſupra lævem oſſis pubis faciem ita volubili, ut ſimul reliquo fetui ſupra eandem volutando ejaculandoque in abdominis cavum commodum præſtiterit fulcimentum.

§. XCVIII.

Immo, quod incauto magis ſtupendum eſſe videbitur, placenta quoque per dictam rupturam in abdomen egeſta eſt. Nihilo tamen difficilius hujus phænomeni ratio ex præcedentibus erui poteſt. Nam id vi uteri elaſtica, qua ejaculato in abdomen fetu in ipſam placentam continuaverit, factum eſſe, facile colligitur. Cui rei licet objiceret aliquis, placentam in noſtro caſu extra ſphæram motricem plani muſculoſi fundi uteri poſitam (XLII. & LXXIII.) ipſi firmiſſime potius adhæſuram, quam vero fetum ſecuturam eſſe (quemadmodum in partu difficili haud raro accidere ſolet, in quo fetum adeo non ſequitur, ut potius dexterrimi obſtetricantis manu in uterum ducta ab ipſo caute ac artificioſe deglubenda & extrahenda ſit). Attamen merito hiſce reſpondemus, maximam intercedere differentiam inter motum uteri integri & motum ejuſdem rupti. In integro enim eſt terminus fixus, in quo fibræ contractæ quieſcunt omnino. Nam poteſt fibrillarum minima conſiderari tanquam latus polygoni infinite parvorum laterum, & ſe contrahet quævis fibra tenſa in tantum, quantum ultimum latus polygoni dicti permittet, quod ex natura infinite parvorum pro recto ideoque breviſſimo haberi poteſt. Hinc neceſſario fieri debet, ut placenta extra ſphæram motricem memorati plani muſculoſi hærens inſigniter quidem ab utero, in præfinitum quendam terminum contracto, comprimatur, ſed non ſeparetur; dum in utero rupto fibræ a terminis quieſcentibus ſolutæ eodem defungantur munere, ac fibræ dicti plani muſculoſi uteri integri, atque hoc modo ſumma cum velocitate adnatam in vicinia pellant placentam & ejiciant.

§. XCIX.

Quoad reliqua tandem phænomena, quæ anatome defunctæ exhibuit, haud minus præcedentibus expeditior erit eorum cauſarum explicatio; uti ſemper, ſemel vera cauſa detecta, concomitantia ſymptomata & effectus facile pateſcunt. Erat hic ſingularis orificii uteri intumeſcentia & durities ſubſtantiæ carneo-cartilagineæ, vix alias occurrens: cujus ortum & cauſam facile intelliget is, qui uteri fabricam comparaverit cum legibus, quas ſequuntur corpora flexilia magiſque compreſſa. Eſt enim hæc orificio uteri nata intumeſcentia & durities effectus productus ab uteri compreſſione & niſu in orificium, quæ uterum in uno loco extenuare, in altero vero craſſiorem reddere neceſſario debuerunt. Hanc compreſſionem ſimul juſte accuſamus tanquam cauſam prædiſponentem ad uteri rupturam. Scimus autem quod preſſio, quæ fit in plano ex fibris flexilibus compoſito, a corpore lata cum ſuperficie

ficie impingente, ſuaque preſſione partium minimarum cohærentiam ſuperante: quod, inquam, preſſione illa fibræ introrſum ut cedant neceſſe ſit, vel extrorſum, quoniam nihil eſt quod reſiſtat. A partibus vero introrſum cedentibus imminuitur craſſities; cum contraria ratione partes extrorſum cedentes lateraliter in proxime adjacentes ita irruant, ut vicinæ hiſce non æque cito cedentes primis validius propiuſque apprimantur; hinc a punctorum plurimum contactu validiori corpus etiam validius denſatur. Pari modo gluten ultimas fibrillas nectens hac ratione condenſatum, majori eaſdem trahendi vi pollebit. Quocirca, cum inter cartilaginem & carnem non niſi multiplicatarum ſuperficierum cohærentium i. e. firmitatis interſit differentia, facile perſpicere licebit, quomodo fungoſa caro orificii in cartilagineam ſubſtantiam, vel ſaltem tali haud abſimilem denſari potuerit. Nec alia ratio eſt tumoris duri, nitidique partium genitalium externarum, licet circa has ratio virium cauſæ, ob majorem a ſphæra preſſionis diſtantiam, inſigniter decreſcat.

§. C.

Optandum eſſet ut prædictorum ſymptomatum cauſæ aſſignari poſſent ſubſidia magnitudini mali paria. Sed proh dolor! ipſa cauſa (§. XCIII. XCVIII.) indicat nullum par hiſce malis eſſe auxilium, nullam denique artem obſtetricantis quicquam poſſe. Nam ruptura tandem eſt effectus funeſtiſſimi ſphaceli in loco rupturæ orti, cui quis unquam auſus eſt promittere auxilium? niſi qui ſphaceli uteri hiſtoriam nunquam ſatis apud ſe perpenderit. Unicum tantis in malis ſolatium eſt ut in iis præcavendis citiſſime omnia molimina egregiæ artis impendamus, quæ ferme nulli dignitate & utilitate cedit. Hæc enim eſt, quæ valet reſiſtere armatæ doloribus contra ſua viſcera matri: hæc eſt, quæ puerum dirigere ipſumque coercere noſcit, ne in propriæ matris ſuæ viſcera ruat. Hæc eſt, quæ ſalvatum vivumque eundem demum ac efficaciſſimæ artis veriſſima teſtimonia viva voce edentem omnium conſpectui exhibet. Quod univerſum negotium tantum pendet a prudenti ſolertique verſione fetus juſto adhuc tempore maturanda; nec non leni collocatione ejuſdem ad facilem citamque extractionem, variiſque πολυμηχανίας ἐγχειρέσι obſtetricantis periti dirigendam. Quibus cunctis optata tandem deſiderataque attingitur meta.

T A N T U M!

QUÆ-

LXXXIV.

QUÆSTIO MEDICO-CHIRURGICA,

Quam Præſide

JAC. BENIG. WINSLOW.

Tuebatur

GUILL. RUELLAN

DINANNÆUS.

Sub hac verborum ſerie ;

AN AD SERVANDAM PRÆ FETU MATREM, OBSTETRICIUM HAMATILE , MINUS ANCEPS ET ÆQUE INSONS, QUAM AD SERVANDAM CUM MATRE FETUM SECTIO CÆSAREA ?

Pariſiis 24 Junii anno 1744.

I.

PAriendi difficultas communis omnibus, diſpar in ſingulis, levior his, illis gravior, extrema nonnullis, quibuſdam ineluctabilis, imo nec ſola manu, nec ullo umquam medicamine ſuperanda. Poſtrema hæc parturienti fetuique infenſa, modo utrique, alteri ſubinde magis, minus alteri, exitialis. Cauſæ multiplices; aliæ parturienti moleſtæ, fetui aliæ; in fetu moles univerſi corporis, ejuſdem vel capitis abdominiſve hydrops, partium majorum numerus inſolitus, &c. In parturiente, oſſium innominatorum conformatio prava, ſymphyſium oſſeæ pelvis durities, coccygis incurvatæ renixus, orificium uteri ſtrictius; partium vicinarum tumores, &c. Verbo, qualiacumque pariendi ac naſcendi impedimenta ſive obſtacula; quibus annumerare licet mortuum in parturiente viva fetum, mortuam fetu nondum extincto matrem. In caſſum huc referri memoratas ſymphyſes forte ſuſpicaris, eadem in partu laxari negantium opinioni favens? Chirurgos urbis peritiores conſule; expertas obſtetrices interroga; teſtes oculatos examina. Non ita pridem in ſcholis medicorum Pariſienſium, Clariſſ. *D. Bouvard* exquiſitiſſima Theſi publica, & ſimul e ſuggeſtu monſtrata fæminæ ex partu demortuæ oſſea pelvi recentiſſima, id ſatis ſuperque comprobaſſe memento. Anteriora ſcholæ noſtræ doctorum monumenta itidem ſcrutare. At omnium inſtar tibi ſit priſcum fidumque ejuſdemque ſcholæ oraculum, experientiſſimus *Riolanus*: „ Fateor quidem, inquit, in viris cartilagineam copulam oſſium pubis duram eſſe, quæ tamen ſi culter per copulam exacte ducatur, nullo negotio ſeparatur. At in mulieribus, mollior eſt, & in gravidis ante partum unctuoſo humore imbuta, craſſior apparet". Citatis deinde *Jac. Sylvio*, *Fernelio*, *Spigelio &c.* idem teſtantibus: „ Sed quid opus eſt, pergit, teſtibus in re tam manifeſta. *Sola* experientia fidem faciet. Sæpius „ atque *Pluſquam Trigeſies* in mulieribus a partu extinctis, vel paulo ante „ enixum, *Vidi* præſentibus medicis & chirurgis, cartilaginem quæ oſſa „ pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam, ita ut hiulca pubis „ oſſa apparerent, ſi digito *intus* attrectarentur. Quod etiam ante diſſe- „ ctionem cadaveris innoteſcebat, uno crure ſublato; ſic enim oſſa pubis „ mobilia deprehendes, unumque alteri ſuper-eminere. Atque anno 1631 „ menſe Januario, cum publicam anatomen adminiſtrarem mulieris, quarto die a partu ſuſpendio ſtrangulatæ, præſentibus ac ſpectantibus trecentis auditoribus, in ſcholis medicorum demonſtravi, commiſſuræ oſſium pubis interjectam cartilaginem digiti latitudine laxatam; quin etiam *oſſis ſacri cum oſſibus ilium commiſſuras mobiles* admodum ſcalpello tenuiſſimo facile ſeparavi. (*Anthrop.* l. 6. c. 12. *ed.* 1649.) Hæcque ſymphyſis (*inquit in Comment. de oſſibus*) in viris atque mulieribus non adeo eſt ſtricta atque volunt recentiores, ut dirimi nequeat, niſi vi adacto ſcalpello; nam qui commiſſuram exacte deprehendere poteſt, ſcalpello acutiſſimo, cujus dorſum æquale ſit aciei, facillime ſeparabit, tam in

„ viris quam in mulieribus" . Verum , ut unde receſſum , revertamur, in deſperatiſſimo ac deplorando parturientium ſtatu, ubi nec ſolæ manus, nec qualiacumque pharmaca ſolari poſſunt, ecquid auxilii? Binæ dumtaxat in univerſum, tanquam anchoræ ſacræ, hactenus innotuere encheireſes, obſtetricium armatum ſeu hamatile, & Cæſarea ſectio.

II.

Encheireſeon memoratarum prior, *Embryulcia* a compluribus appellari ſolita, reſpectu habito ad vocabula Gallica , *crochet* , *accouchement par crochet*, obſtetricii hamatilis ſive armati potius titulum meretur . Organum hujus præcipuum uncus eſt , hamo majori æmulus , inſtrumentis aliis , partim auxiliariis, ſuccedaneis partim, ſubinde ſtipatus. Variam unci formam varii excogitarunt. Antiquiſſima ſimplici unco perſimilis. Roſtrum unci diverſe fabricarunt periti ſequiores; magis minuſve inflexum alii; alii verſus cuſpidem latius; nonnulli ibidem foraminulo pertuſum; quidam rima patentiori fiſſum. Collum unci longius breviori præſtare iterata poſtmodum experientia docuit. Primarii hujus organi inſtrumenta auxiliaria, cultelli varii, tum recti, tum diverſe falcati, imo annuli perexigua cuſpide falcata artificioſe muniti, aliaque ejuſmodi ferramenta. Succedanea varia varii protulerunt, varieque prætulerunt; v. g. tractorium orbiculare *Mauriceau*, marſupium reticulare *Amand*, cochlearia gemella *Palfin*, forcipes feneſtratos *Meſnard* , uncos odontoides *Peu* &c. Altera deſperato partui dicata encheireſis, titulo ſectionis Cæſareæ inſignita, ſimpliciori vocabulo *Gaſtrotomia* nuncupari poſſet. Tranſeat longa nominis diſquiſitio hiſtorica. Silentio tamen forte non eſſet prætereundum, ſcriptorem germanum *Schmit* illud ſutori , cui Cæſar nomen erat , & qui primus in uxore ſua morti proxima extremum hoc auxilium felici eventu arripuit , attribuere . Inſtrumenta huic inſervientia quam maxime ſimplicia , nec alia fere quam quæ vulneribus integumentorum abdominis communiter adhiberi ſolent, v. g. novaculæ , ſcalpelli , ſpecilla , acus , fila , linteamina , faſciæ &c. Nullæ hic inventiones novæ. En primum encheireſeon iſtarum diſcrimen. Secundum oſtendet uſus earumdem expoſitio , ut , ſi alteram fetui vivo fere ſemper, nec raro parturienti vivæ nocuiſſe, altera vero & fetum & matrem una ſuperſtites ut plurimum evaſiſſe conſtiterit, iſtam non minus anceps nec æque inſons in tali caſu remedium eſſe, quam hancce, legitima concluſione cenſeri poſſit.

III.

Uſus obſtetricii hamatilis, ſeu *Embryulciæ*, primævus erat fetum mortuum, miniſterio ſolarum manuum nullatenus cedentem , unco hanc vel illam capitis partem &c. penetrante extra ſinum vivæ matris eliminare. Aliquo deinceps tempore hos intra limites uſus ille conſtitit , minoribus præcipue fetibus extrahendis apprime ſufficiens. Cæterum hocce nec majores fetus educi, nec varia etiam minorum obſtacula tolli poſſe experti,

aliis

aliis inſtrumentis viam unco paraverunt, amputando partes molem augentes, findendo cranium, ut evacuato cerebro vel ſero minueretur caput, pertundendo ventrem hydropicum, ut effluerent aquæ. Remotis ita impedimentis ejuſmodi, moles reliqua unco, fere veluti hamo piſcis, excutiebatur facillime. Invaluit poſtea in tali caſu uncorum uſus, varie tamen, uti dictum, ad varias utilitates aptorum: felici quandoque ſucceſſu a vere peritis, fæminei corporis ſtructuræ gnaris, in obſtetricio frequentiſſime verſatis, probitate ac prudentia claris adhibitur. Quot etenim parturientes miſeras truculento obſtetricio hamatili mactaverunt imprudentes atque impudentes ſcioli, qui fetum mortuum aut vix ſemianimem diſcerpendo vivam matrem funeſte vulnerarunt; uterum lacerando, fodicando veſicam, inteſtinum rectum lædendo, aliaſque vicinas partes cæcis & errabundis tentaminibus inhumaniter carpendo? Quot nondum extinctos necavere fetus, eoſque proinde, quod imprimis horrendum, ſacro, ſine quo nullus ad vitam æternam aditus, baptiſmali lavacro orbarunt? Aurea hac de re monita Clariſſimi *D. Heiſteri*, ex locupletiſſimo ac doctiſſimo ejuſdem tractatu chirurgico propriis tranſcribi verbis merentur: „ *Oportet autem* (inquit, p. m. 1061.) *hic ante omnia, & quam* „ *fieri poteſt diligentiſſime, vere-ne jam mortuus, an vivus adhuc infans ſit,* „ *explorare*, ne vivum adhuc infantem temere ac præmature in partu dif- „ ficili ferramentis aggrediamur, eumque ſic vel interficiamus, vel ſal- „ tem graviter lædamus ac laceremus. Atque id ipſum magis etiam ideo, „ *quia maximam partem incerta ſunt atque fallacia, quæ proponi communi-* „ *ter ſolent, dijudicationis hujus in utero judicia*: præſertim ſi vel in axil- „ lam, vel in clunes, vel in dorſum, vel in alterutrum capitis latus „ converſus eſſe infans deprehenditur, ſiquidem his in partibus vel nul- „ la omnino, ſaltem perobſcura & incerta vitæ fetus in utero ſigna ſe- „ ſe oſtendunt; ita ut facile mortuum exiſtimemus, qui tamen adhuc vi- „ vit, licet ſæpe valde jam a partu diuturniori ſit debilis... Ut ne quid „ (p. 1062.) enim hic diſſimulem, fateri omnino cogor, memetipſum „ olim, hoc atque aliis ſignis aliquando inductum, infantem aliquem pro „ emortuo habuiſſe, ac proinde velut emortuum eduxiſſe; quem tamen „ vivum poſtea adhuc exſtitiſſe cognoſcebam.... Similiter (pergit, p. „ 1069.) Chirurgi etiam atque etiam hortandi ſunt, *ne inſtrumenta prius* „ *admoveant, quam de fetus in utero hærefcentis morte fuerint certiſſimi*. Vix „ enim abſolvi ab imprudentiæ, negligentiæ, imo crudelitatis vitio chi- „ rurgi illi poſſunt, qui fetum adhuc vivum atque diſcerptum vel dila- „ ceratum ex utero protrahunt „. Eadem ingenuitate peritiſſimus olim in hac arte *D. Peu* fatetur ſe quamplurimis una concurrentibus ſemel deluſum fuiſſe ſignis demortui ac putreſcentis fetus, quem tamen poſtea vivum reperit. Itaque cum non raro fetus extincti ſigna, quæ credita erant certiſſima, etiam ſagaciſſimos & experientiſſimos quandoque fefellerint, itidem non raro necat inſontes fetus obſtetricium hamatile: cumque compertum ſit, idem non raro evenire poſſe, imo eodem varie, quamvis inopinanter, lædi poſſe matrem; ſatis patet non raro anceps, nec ſemper inſons id eſſe remedium. Verumtamen de aliis obſtetricii armati inſtrumentis ad viventes educendos fetus excogitatis mitius judicium. Scrupulum nihilominus injicere poſſet ingenui, probi, periti, ac mox laudati chirurgi uncus odontoides, propterea quod, ſi in eum præcipue finem, ne ſacro

fonte privarentur miſelli fetus, ſe illud excogitaſſe, ſeque illo, quamvis interdum laborioſiſſime, vivos ut plurimum eduxiſſe fetus, ad ædem ſacram deinceps feliciter deportatos, abunde teſtetur; attamen eorum quoſdam ex inflicto vulnuſculo, ut ut inde curato, poſt aliquot dies imo ſeptimanam integram obiiſſe fatetur. Cæterum ſi hic operandi modus culparetur, hunc etiam ſe deſerere declarat vir erga religionem & utilitatem publicam egregie animatus. Commodiora eundem in finem ferramenta bina, cochlearibus oblongis minuſque latis haud abſimilia, chirurgus Gandavenſis *Palfin*, paulo ante ſuprema publicavit. Illa ſine ſucceſſu adhibita Clariſſimus *D. Heiſterus* emendare ſtuduit; ſed, ut ipſemet fatetur, non ſuccedente negotio. Feliciſſimo interea ſucceſſu eadem ingenioſe trasformavit peritiſſimus & in hoc opere exercitatiſſimus chirurgus *Gregoire*; qui duodecim annorum, & quod excurrit ſpatio, ultra ſeptuaginta fetus orco fere proximos, illorum ita aptatorum ope liberavit ac vivos in lucem protraxit. Quæ imitatione qualicumque in tractatu chirurgico *Meſnard* delineata videntur, neque artificium, nec facilitatem, imo nec ſimplicitatem variis uſibus accommodatiſſimam inſtrumenti Gregoriani referunt.

IV.

Sectionis Cæſareæ ſive gaſtrotomiæ primævo tentamini anſam dediſſe fertur vivum e defuncta matre fetum eruendi, vivumque ſervandi ſpes avidiſſima temere non minus quam audacter concepta. Optato temerarii auſus eventu edocti poſtea ſapientiores ſectionem illam in ſimili caſu, ſpeque non minori, majori vero prudentia, a peritioribus adminiſtrari poſſe, imo debere, cenſuerunt. Quot ab inferis per eam deinceps ereptos eſſe infantes, non fictæ, ſed veræ teſtantur relationes? Ea vero rarius abhinc adminiſtrata, vel demum fere neglecta, quot vivorum fetuum una cum matre mortua funerationes, quotque proinde, quod magis lugendum, fontis ſalutiferi privationes æternum funeſtæ? Huc cedro digniſſima *Riolani Magni* dictata referre expedit: „ Eſt enim, (inquit, Anthrop. l. *6.* c. 8.) res „ magni momenti ad humani generis conſervationem ſcire, an cor in fetu „ propria vitali facultate preditum moveatur? Quæ ad medicum, juriſ- „ peritum, & Theologum pertinere videtur. Nam ſi cor in fetu vitali fa- „ cultate præditum moveatur, per aliquod tempus poteſt vivere, quo „ temporis ſpatio extinctæ matri fetus adhuc vivens, ſecto utero eripi po- „ teſt ſalvus & incolumis... Eſt enim inhumanum, poſt obitum matris, „ fetui pereunti & ſuffocari parato, auxiliares manus denegare, & ſæpe „ viventem adhuc cum matre mortua eodem tumulo contegere & obruere. „ Idcirco *Juriſconſulti* eum necis reum damnant, qui gravidam ſepelierit, „ non prius extracto fetu, quod ſpem animantis cum gravida peremiſſe „ videatur. Intereſt quoque *Theologo* ſcire, an cor in fetu moveatur, ut „ extinctæ matri ſuperſtes Baptiſmi particeps fiat, & ad cælos rediens, in „ beatorum ſedibus Dei conſpectu fruatur; quia nunc Pariſiis conſuevi- „ mus in moribundis, atque etiam mortuis gravidis, ſi digito.... ca- „ put infantis.... deprehendatur, aqua benedicta aſpergere, vel digito „ intincto rigare, prolatis verbis Baptiſmi.... Deinde ſi contingat mulie-

„ rem

„ rem nono menſe gravidam morbi violentia perire, vel in ipſo pariendi
„ conatu convulſionibus enecari, ſi parentes, amici, conjux prolem de-
„ ſiderent, conſuevimus ſtatim atque extincta eſt mater, ex medicorum
„ & chirurgorum adſtantium certo judicio & accurato examine .... ma-
„ tris mortuæ ventrem aperire, ut fetus extrahatur. Sicque *Vidimus* plu-
„ res ſalvos & incolumes eductos fuiſſe .... Hæcque pia & ſalutaris fetui,
„ nequaquam mortuæ crudelis, operatio, fieri deberet in qualibet præ-
„ gnante mortua, juxta edictum Juriſconſulti „. Maximi profecto momen-
ti videntur ulteriora magni *Riolani* dictata, ut eorumdem præcipua hic
etiam non poſſim non allegare. „ Ad claudendum hoc caput adjungam,
„ inquit, memorabilem quæſtionem medicis Pariſienſibus propoſitam Bru-
„ xellis 1633 & illorum judicium: ſupponitur mulier gravida ſeptimeſtris;
„ quæ convulſionibus epilepticis die Jovis circa nonam veſpertinam ſuffo-
„ cata fuit. Die veneris ſpuma ex ore matris prodiit .... tumque venter
„ aſſidentibus obſervatus attolli atque deprimi. Die ſabbati circa decimam
„ matutinam profluvium ſanguinis coegit adſtantibus denudare corpus,
„ & intra femora matris provolutus infans deprehenſus adhuc calidus....
„ De quæſtione ita cenſemus .... ſpatium illud moræ & manſionis in utero
„ triginta ſex horarum ab interitu matris, quibuſdam ſuſpectum eſſe poteſt...
„ Itaque in ipſis convulſionibus incepit parturire mater, ... Sed in ipſo
„ conatu parturiendi extinctam fuiſſe matrem, & poſt aliquot horas fetum
„ ſuopte impetu, ruptis membranis, quibus incluſus erat, vivum adhuc
„ erupuiſſe cenſemus. Sanguinis vero iſtud profluvium quod die ſabbati ob-
„ ſervatum fuit ab utero matris mortuæ ſanguine pleno manaſſe, ut in qui-
„ buſdam cadaveribus tertio vel quarto die ab interitu, ſanguis ex ore, vel
„ naribus, magna copia profluxiſſe viſus eſt ...... Veriſimile eſt mulierem
„ poſt illas convulſiones epilepticas & hyſtericas ſpiratione, ſenſu, motuque
„ orbatam, habitam & derelictam fuiſſe pro mortua, ut in mulieribus &
„ epilepticis ſæpiſſime accidit, quæ ad funus elatæ revixere ...... Attamen
„ ſub finem die veneris, & matrem & fetum, mulieris corpus adhuc calens.
„ ... Et abdominis ſubſultus ac elevatio manifeſte indicant & atteſtantur ...
„ ... Ac proinde potuit fetus ſeptimeſtris die ſabbati ſuopte impetu ....
„ vivus emergere, prius tamen mortua & extincta matre. Conſultum Bru-
„ xellis die 2. Julii 1633, & ſubſignarunt medici pariſienſes, *And. Duche-*
„ *min*, *Nic. Pietre*, *Joan. Riolanus*, *Abel Brunier*. „ His magni *Riolani*
dictatis veluti ſuffragium eximii ponderis addere jubet ipſa neceſſitas publica
nunquam ſatis depredicandas laudatiſſimi *Heiſteri* admonitiones. „ Merito
„ (inquit, inſtitut. chirurg. pag. 759.) inter Chriſtianos & quoſcumque ſanæ
„ rationis homines, a Principibus & quovis Magiſtratu legibus ſeveris eſſe
„ ſanciendum, ut omnes gravidæ defunctæ non ſolum ante ſepulturam, ut
„ leges jubent, ... incidantur, ſed potius poſt mortem, & quidem quam-
„ primum id fieri poteſt, a peritis medicis & chirurgis ſcalpello aperiantur,
„ & fetus ex utero ipſarum eximantur, ne cunctando in utero quoque mo-
„ riantur, aut ſectionem prorſus omittendo cum matre vivi (quod quam
„ maxime deteſtandum ac horrendum eſt) ſepeliantur, vel quod quidem
„ eſſet ac ipſos ſecundum notiſſimum illud dictum, (*quem non ſervaſti dum*
„ *potuiſti*, *illum occidiſti*) interficere .... „ Jam ex illo, qui in gratiam uti-
litatis publicæ neceſſarius erat, digreſſu ad inſtitutam probationem reverta-
mur. Sectionem Cæſaream ſive Gaſtrotomiam non niſi in defunctis gravidis
jam

jamdiu adminiſtratam, æque in viventibus, omni omnino ſpe per vias ſolitas partum vivum edendi ſpe privatis, tentati poſſe ſalutariter, tam ad matrem quam ad fetum habito reſpectu, ſagaces quidam deinceps putaverunt, ſagaciores alii reipſa tentaverunt feliciter. Sufficerent ſolæ *Roſſeti* narrationes, quam nuperrime diſputatione publica Clariſſimus D. *Beſſe* nervoſe vindicavit. Nec vindicationem illam minuet Clariſſimi D. *Bianchi* Profeſſoris Turinenſis diſtinctio inter ſectionem ejuſmodi externam & internam, nec quam inde ſuſpicionem profert, ſectionibus enarratis nonniſi integumenta fuiſſe diſciſſa, fetuſque illos vel extra uteri cavitatem formatos fuiſſe, vel rupto prius utero in cavitatem abdominis illapſos. Is in quibuſdam, ut forte alibi, contigiſſe non negarem, ſed in quinta *Roſſeti* hiſtoria ſectionem ipſius uteri nativa omnium ibi circumſtantiarum expoſitio evidentiſſime teſtatur. Lubet in defenſionem ac laudem *Roſſeti*, præcipuos hiſtoriæ articulos ipſis fere ejuſdem verbis referre: „ Bini convocati chirurgi brachium jamdudum „ mortui fetus præſecuerant, ſed ejus corpus intra matricem duplicatum, „ tranſverſimque ſitum nulla manus ductione regere, nullis forcipibus fru„ ſtillatim ad liberius id expediendum minuere, nullis *unculis* prehendere, „ nedum extrahere potuerunt, id diu multumque conati. Secto igitur recto „ ductu, ſed ſuboblique, abdomine, neque id valde magno (ut ipſa puer„ pera ait,) doloris ſenſu, deinde utero, chirurgorum putrem, & ex cæruleo ac ſubvireſcente jam nigreſcentem graveolentiſſimumque fetum tandem „ exemit.... ex locis ſectis pauculo ſanguine exſtillante. Secta ex quinque „ ſeptimanis decubuit; .... inde gravida iterum facili felicique partu eum „ fetum depoſuit, rurſuſque ex illo quater facta eſt prægnans, nihilo plus „ doloris aut periculi quam prius experta". Aliarum poſtea factæ a peritis chirurgis ſectionis uteri hiſtoriarum veritatem luculentiſſime confirmat & coronidis inſtar illuſtrant nuperrimum encheireſeos hujus experimentum ſingulare, feliciſſimo cum ſucceſſu editum ad decem peritiſſimi chirurgis Pariſienſibus, *Bourgeois*, *Puzos*, *Souchay*, *Soumain*, ſectore, *Verdier*, *Gervais*, *Gregoire*, *Jard*, *Chauvin*, *Lafitte*, unanimi opere manus auxiliatrices ſibi invicem porrigentibus. Vulnus recens ipſemet *Vidi* & attente examinavi, inexpectatam miratus hilaritatem puerperæ, quaſi ludentis; quæ etiam primo poſt ſectionem apparatui faſciarum ipſemet aciculas forte deſideratas obtulerat doloris non valde, ut ipſa fatebatur, intenſi oblita. Imo in anteriori partu abortivo, ut & præcedentibus pariendi conatibus dolores multo majores ſe expertam fuiſſe teſtata eſt. Hæc differentiæ dolorum iſtorum relatio particularis veritatem ejuſdem phenomeni, a *Roſſeto*, aliiſque & a chirurgo Rotomagenſi *Ruleau*, obſervati manifeſte probat. Phænomeni rationem quæris? Partui proximorum, uti & hydropicorum, ventre ultra dimenſionem ſolitam ac naturalem ampliatu, fibræ muſculorum abdominis, præſertim ab imo regionis epigaſtricæ ad pubem & inguina, valde protenduntur, attenuantur & ab invicem diſtrahuntur. Recti duorum vel trium pollicum intervallo ab invicem diſtantes, adeoque non linea alba ſed veluti faſcia albicante diſtincti, latitudinem & longitudinem duplo majores acquirunt, ſecedentibus nimirum a ſe invicem & tenſis eorum pariter ac latorum utrinque muſculorum fibris tam carneis quam tendineis. Vicina hiſce peritonæum, vaſa ſanguinea, nervorumque ſtamina ſimul eodem modo protenduntur & gracileſcunt. Ita in omnibus iſtis partibus & minor ſanguinis alluvies & minus ſentiendi acumen. Utero diſtento idem fere contingit, minus

nus tamen in illa, quæ placentam ſuſtinet, & infima quam reliqua ejuſdem parte. Perpenſis hiſce, non adeo miraberis, ex ſectione Cæſarea minus doloris ac minus cruoris alios obſervaſſe: præcipue ſi memineris, omnes haſce partes, ſublatis obſtaculis iſtis, concidere, corrugari, ſicque affluentis iterum ſanguinis impetum aliquantiſper ſufflaminari. Methodorum enchereſeos optimam elegerunt ſupra laudati chirurgi Pariſienſes; in peculiari tractatulo, quem in gratiam juniorum unus ex illis emiſerat, plenius, quam in commentario majori expoſitam. Hac mater optime convaluit, corpore licet minuſculo, tenerrimo, & ferendis laboribus impari pluries in anteceſſum judicato. Hac fetus ejuſdem matris integerrime vivens valenſque prodiit, & Baptiſmali fonte, regeneratus, ad decem uſque dies firma ſatis valetudine protraxit vitam, quæ nutricis vel defectu vel negligentia deſiiſſe fertur. Nimis longum foret aliis inſuper exemplis teſtificari, *ſectionem Cæſaream ſive Gaſtrotomiam*, opportune, rite, ac perite inſtitutam omni periculo vacaſſe, ex illa (quod notandum) parturientes ſæpe minorem, quam ex partu ordinario, dolorem ſenſiſſe, eaſdem optime convaluiſſe, ac deinceps iterum iterumque prægnantes via ſolita feliciter peperiſſe; atque tum matris tum fetus reſpectu, illam tali cautione propoſitam non adeo anceps quam inſons remedium eſſe.

V.

Verum ſupra dictis omnibus ſerio ac ſimul perpenſis, præſertim admonitionibus ſeveris, tum magni *Riolani*, tum Clariſſimi *Heiſteri* de non admovendis ferramentis ad extrahendum fetum niſi morte ejuſdem certo cognita, & de aperienda poſt obitum gravida, ne fetus intereat; perpenſis etiam incertis ac peritiſſimos non raro fallentibus, tum demortuæ gravidæ, tum fetus extincti ſignis; metus adeſt, non vanus, ſed verus, juſtus ac religioſus, fetum obiiſſe creditum hamatili obſtetricio ſæpius interfici, gravidamque pro demortua habitam ſectione Cæſarea occidi; adeoque admonitiones illas quantumlibet ſeveras in caſibus hiſce quandoque obſervari non poſſe, quandoque prudentia erronea ne quidem obſervandas exiſtimari. Quinimo, perpenſis iiſdem, manifeſte patet graviſſimos admonitores ipſos, *Riolanum* atque *Heiſterum*, illis admonitionibus ſuis admonitiones alias omnino contrarias ſubjungere, ſimilibus licet innixas argumentis. Gravidam nondum extinctam, & fetus forte vivens ſervatur, homicidium judicant. Fetum, ut ſervetur mater, interfici ſine culpa homicidii poſſe, imo neceſſitate quadam crudeli debere, pronuntiant. Dolendum ſane *Magnum Homerum noſtratem* ita dormitaſſe, *Tertulliano* vel hallucinanti ac devio, vel ab aliis perperam expoſito inconſiderate fiſum. Aeterno ſilentio velandum eſſet *Riolani* noſtri offendiculum, niſi celeberrimus *Heiſterus*, eadem veriſimilitudinis bonique ſpecie forſitan allectus, in doctiſſimo ac locupletiſſimo, omniumque in univerſum manibus verſatu tractatu chirurgico, illud manifeſtaſſet, ſuoque confirmaſſet ſuffragio. Neminem quippe excuſare poteſt privata, quam ibi allegat ex Theologis Eccleſiæ Romanæ contrariis, interpretatio ſententiarum: *Non occides; Non facienda mala ut eveniant bona: Quem non ſervaſti dum potuiſti, illum occidiſti*, &c. His aliiſque prolixe allatis, ac ſimili interpretatione privata expoſitis omnibus opponere ſufficiet hocce: *Inſontem & juſtum non interficies*, exod. 23. In tali enim caſu fetus omnino in-

inſons; inſons omnino mater; fetus inſons reſpectu matris, mater inſons reſpectu fetus. Propterea neque fetum inſontem, ut ſervetur mater, neque matrem inſontem, ut fetus ſervetur, occidere ulla unquam intentione directa licere, Theologi noſtrates optime ſtatuerunt. Huc confirmandæ ſententiæ noſtræ apponere liceat quod ſuperius in Coroll. IV. locum habere debuerat, videlicet, Clariſſ. *D. Heiſterum* poſt admonitiones ibidem citatas, in notis quibuſdam ſubjungere ſequentia: „ Hujus rei gratia Senatus venetus (ut *Mellius* Lib. de arte obſtetricia, cap. de Partu Cæſareo .... refert) ſancivit, ne gravidæ mortuæ vel pro mortuis habitæ decuſſata ſectione incidantur, ſed ſimplici, ut alias in ſectione Cæſarea, ubi mater adhuc vivit: ut mater, ſi forte reviviſcat, facilius conſervari rurſuſque ſanari queat ". Adhærentes itaque effato, quod nuperrime protulit illuſtriſſimus *D. Helvetius* noſter, *ne dicas*, inquiens, *Cæſareum partum in certa deſperatione dubiam ſpem eſſe*, cujus effati probationem jam ante hac exemplo ſingulari in Hiſt. Reg. Scient. Acad. Anno 1731, allato innuerat, concludimus.

FINIS.

DIS-

LXXXV.

DISSERTATIO
ANATOMICO - CHIRURGICA,

D E

NOVO ARTIFICIO CURANDI PROCIDENTIAM UTERI.

Quam Præſide

ANDR. OTTOMAR. GOELICKE, M. P. P.

Tuebatur

JOAN. GEORG. PREUNEL.

Francof. ad Viadrum menſ. Novembris 1710.

PROŒMIUM.

HOmo, ſuperbum natura animal, miſeriæ ſuæ ac deplorandæ, in qua vivit, conditionis, non poteſt efficacius convinci, quam ſeria primæ ſuæ originis penſitatione: *Inter ſtercus enim & urinam naſcuntur* omnes, quotquot in hunc mundum prodeunt, ſorte hac inter omnes mortales æqualiter diſtributa. Sexus præcipue ſequior, cui ſobolem concipiendi, nutriendi, edendi & educandi provinciam demandavit ſupremus rerum humanarum arbiter, innumera quotidie documenta in ſeſe experitur, quibus, ſi vel leviter animum advertere vellet, a vana illa mentis elatione, in quam præ ſexu virili inclinat, facile avocari inque rationis rectæ gyrum reduci poſſet. Silentio jam prætereo infinita incommoda, quibus ſubjiciuntur femellæ, ſi vel tributum ordinarium, quod ſingulis menſibus naturæ ſolvendum eſt, impeditius ſuccedat, vel aliena loca adfectet, vel plane ſupprimatur, vel enormi ac prodigioſa in quantitate ſuccedat. Mitto, quibus teneriores ac ſenſibiliores femellæ ex conſenſu uteri cum aliis partibus excruciantur, pathemata hypochondriaco-hyſterica. In ſcenam tantum produco moleſtiſſima illa ſymptomata, quibus mox a primis ingravidationis momentis toto geſtationis tempore inquietantur mulieres gravidæ: Statim ac enim conceperunt, inappetentia ciborum corripiuntur, quædam illarum adpetitu extraordinario ita aguntur in tranſverſum, ut in res prorſus inſolitas & eſui humano vix inſervientes ferantur: Aliæ vomitu, flatulentiis aliæ infeſtantur, in pleriſque fluxus menſtruorum ſubſiſtit, qui tamen aliis quandoque mediis geſtationis menſibus in ſolita quantitate denuo erumpit, inque præſentiſſimum abortus periculum ipſas præcipitat. Quibuſdam tuſſis moleſta ſupervenit, alias vigiliæ continuæ exhauriunt, aliæ alia hoc potiſſimum tempore experiuntur ſymptomata. Adpropinquantibus porro ultimis geſtationis menſibus difficultates urinæ alvique ſegnities, uti & teneſmus gravidas occupat. Quibuſdam pedes oedematoſo tumore inflantur, facieſque abjecto & leucophlegmatico colore ita defedatur, ut ſibimetipſis prorſus diſſimiles adpareant. Tandemque inſtante partus tempore rem calamitatis pleniſſimam ſubeunt, ſibique ipſis nonnunquam vel fetui exitioſam, qui in lucem proditurus ſæpius infelici matri, à qua vitam ſuam accepit, eandem eripit. Sæpius autem primum ſuum domicilium, in quo per integrum novem menſium ſpatium hoſpitatus eſt, fit ejus ſepulchrum, & contabeſcens in utero tenellus embryo matrem ſuam vivum efficit cadaver. Quibus mitiora eveniunt fata, eas peſſime interdum mulctat obſtetricum imperitia, violentiore manu extractionem fetus molientium, adeo ut nonnunquam una cum fetu ipſe quoque uterus protrahatur, atque ſic extra pudenda muliebria pendulus conſpiciatur; quem adfectum communiter *procidentiam* ſeu *prolapſum* adpellant. Sicuti autem pleraque hæc, de quibus diximus, ſymptomata propter viros eorumque cohabitationem patiuntur mulierculæ: Ita nihil naturali, qua erga pulchriorem ſexum ferimur, propenſioni convenientius, aut medicorum provincia dignius, quam talibus imprimis artificiis excogitandis operam navare, quibus uterum extra ſedem ſuam naturalem prola-

 pſum

pſum efficaciter reſtituere & retinere liceat, ut ei denuo uſui ſubſerviat, cui à natura deſtinatus eſt. Producemus ejus rei ſpecimen in nova quadam *Peſſuli uterini*, elaterio quaſi gaudentis, ſpecie, qua uterus vere prolapſus in locum ſuum naturalem non ſolummodo dextre reponitur, ſed & efficaciter retinetur. Quibus noſtris conatibus ut *Deus O. M.* in ſalutem & incolumitatem ſexus feminei ex alto benedicat, eſt, quod humillime precamur.

---

§. I.

DUm novum orbi medico inſinuo artificium curandi *procidentiam uteri veram*, neminem fore exiſtimo, qui probro mihi daturus ſit, quaſi novitates, aliis dudum antiquatas, ſtudioſe adfectem; facile enim largior, aliis antiquum videri poſſe, quod mihi omnino novum eſt. Interim ſcabioſum illud ac propemodum inſanabile qualiacunque aliorum inventa cavillandi cacoethes, quo innumeri literatorum hodie pruriunt, multos moratur, quo minus ea, quæ in humani generis commodum utilia deteguntur inventa, debitum inveniant adplauſum, quin potius in prima, ut loqui amamus, herba ſuffocentur. Ejuſmodi Zoilos, qui nihil bonum, utile rectumque putant, niſi quod ipſi invenerint, non noſtra tantum, in quibus vivimus, tempora gignunt; ſed & ævo Hippocratis uberrimus jam eorundem fuit proventus; proinde tales alienorum inventorum irriſores graviſſime reprehendit libro de arte, dum ita in eoſdem invehitur: *Eorum aliquid, quæ nondum inventa ſunt, invenire, quodque inveniſſe, quam non inveniſſe præſtiterit, ſimiliterque imperfecta ad finem deducere, id mihi videtur illius eſſe munus, qui intelligens exiſtimari cupit: Qui vero ea, quæ ab aliis inventa ſunt, inhoneſtorum verborum artificio contaminare contendit, neque quicquam corrigit, ſed a peritis inventa apud imperitos traducit, is ſane prudentiæ exiſtimationem tueri velle non videtur, ſed potius naturam ſuam aut ignorationem malitioſe prodere. Solis enim artium ignaris hoc opus competit, qui ambitioſius quidem contendunt, neque tamen improbitate ſua ullo modo præſtare poſſunt, ut aliorum opera vel recta calumnientur, vel non recta reprehendant.* Non autem hic ſermo mihi eſt de novis quibuſdam ſpeculationibus vel opinionibus, quæ ſæpius præter ſolam curioſitatem nihil amplius habent in receſſu, ſed de inſtrumentis ſeu organis novis, ex quorum adplicatione vel in emendanda partium humani corporis vitioſa figura, vel in reſtituendo ſitu membrorum læſo præſentiſſimus ſequitur effectus: Quorſum haud dubie novum hoc peſſuli uterini artificium pertinet, quo uterus vere extra ſinum muliebrem prolapſus in locum ſuum naturalem reſtituitur.

§. II.

Prius vero quam deſcriptionem ejus plenius perſequar, præmiſſa conſideratione nominali, paucula de ſubſtantia, ſitu & connexione uteri cum partibus vicinis prælibanda ſunt: Hinc enim princeps ſuum argumentum mutuantur, qui procidentiam uteri veram negant aut dubiam ſaltem reddunt, ſicuti paulo poſt patebit. Equidem perinde mihi fuerit, ſive quis adfectum, quem tractaturus ſum, *procidentiam* vel *prolapſum* vel *deſcenſum*, vel

vel *exitum* ſeu *dislocationem* vel *præcipitationem* vel *herniam uterinam* vel *inclinationem uteri* &c. vocaverit: Ea enim ſemper animo meo inſedit opinio, in ipſis rerum denominationibus non eſſe quærenda miſteria. Quia tamen ſenſui communi medicorum, ita & non aliter loquentium, ſtricte inhærendum & à terminis artis receptis vix citra ſonticas rationes recedendum: hinc promiſcuæ ejuſmodi rerum à ſe mutuo diſtinctarum adpellationes non temere adprobandæ. *Deſcenſus* à *procidentia* ſeu *prolapſu* differt gradu; utero enim intra limites vaginæ adhuc ſubſiſtente, deſcenſus tantum adpellari conſuevit: Eodem vero extra labia pudendorum propendente, procidentia ſeu prolapſus vocatur adfectus. *Præcipitationis* vocabulum admodum inſulſum eſt pro eodem adfectu denotando, & plurimis jam aliis barbarum viſum fuit. *Herniæ uterinæ* denominatio equivocationem admittit, ex quo *Sennertus*, practicus ſui temporis famigeratiſſimus, ſingularem & à nullo medicorum ad illa uſque tempora obſervatam uteri adfectionem ſub hoc *herniæ uterinæ* nomine propoſuit, cujus non ſolummodo *in inſtitutionibus lib. II. part. I. cap. 9.* ſed & *oper. pract. lib: IV. part. I. ſect. II. cap. 16.* mentionem facit, hunc fere in modum: Uxor vietoris cujuſdam ad ſiniſtrum inguen violenter percuſſa eſt, ex quo peritonæum non tam ruptum quam laxatum tantum fuit; nam paulo poſt tumor ad ſiniſtrum inguen obortus, qui brevi tempore tantum ſumſit incrementum, ut intra abdomen recondi nullo modo poſſet. Incidente itaque utero prolapſo ſuſpicione, eventus omnem tandem dubitationem ſuſtulit; uterus enim conceptu gravidus, fetu indies aucto, dilatatus, ſimulque cum eo cuti inguinis ſiniſtri, qua uterus prolapſus erat, ita extenſa, ut utero & cute concluſus fetus ſacci inſtar aut cucurbitæ oblongæ majoris modo propenderet, motuſque infantis tandem & tactu & viſu manifeſto perciperetur. Atque hinc proinde adfectum nomine herniæ uterinæ merito indigitat, eumque à procidentia ſeu prolapſu uteri vere diſtinguit. Similiter *inclinatio uteri in alterum latus* à procidentia proprie ſic dicta differt, ipſumque *dislocationis* vocabulum, quamvis ſitum uteri mutatum generice inſinuet, ad indigitandam tamen propriam adfectus indolem vix ſatis videtur eſſe adcommodatum.

§. III.

De ſubſtantia uteri, miſſis reliquis, de quibus loquuntur anatomici, id tantum obſervo, eam diverſis temporum intervallis dilatationis æque ac conſtrictionis admodum eſſe capacem, non aliter ac videmus in burſa virili, quæ ad horrorem & frigus externum aliaſve cauſas valide contrahitur, iis vero remittentibus mox relaxatur. Mirum dictu eſt, quomodo ab embryone intus concluſo, & majora pedetentim incrementa ſumente, ita ſenſim volumina ejus expandantur, ut in femellis tenerioribus ac valde macilentis ipſi abdominis muſculi membranarum inſtar extenuati veluti conſpiciantur, craſſitudine interim uteri ne vel minimum remittente, quin potius ſub tanta uteri mole aucta; ſicuti & mihi & quibuſdam auditorum meorum ante triennium videre contingit in muliere ruſtica partui proxima, quæ ex inflammatione enormiori oculi, ad phrenitidem uſque invaleſcente denata fuerat, cujus cadaver (fetus enim vivere adhuc credebatur) in abſentia medici provincialis ordinarii ſecandum nobis injungebatur. Partu autem excluſo in priſtinos anguſtos limites ita rurſus conſtringitur uterus, ut cavum ejus

vix

vix amygdalam capiat, quo eodem in ſtatu verſatur quoque in puellis non maritatis.

§. IV.

Quod *ſitum* uteri attinet, ſciendum, occurrere illum in medio hypogaſtrii, eo præſertim loco, quem *pelvim*, ex concurſu oſſium ilii, coxendicis & ſacro formatam, adpellant anatomici, inter veſicam urinariam, quæ immediate incumbit, & inteſtinum rectum. Quem commodum ſitum eum præcipue in finem provida natura ipſi indulſit, ut eo minori prolapſus periculo ſubeſſet; cui melius confirmando varia alia adhuc ligamenta veliſicantur, quibus partibus proximis adligatur, & anterius quidem ope peritonæi veſicæ urinariæ, poſterius inteſtino recto, utrinque vero a lateribus per duo ligamentorum paria, quorum priora à figura *lata* vocantur, & uterum oſſibus ilii adnectunt, poſteriora vero *rotunda* audiunt, pariterque eundem, quippe à lateribus ejus ortum ſuum deducentia in ſitu ſuo confirmant. Fundum autem undiquaque liberum extitiſſe oportuit, ut pro mole & incremento fetus, quod ſucceſſive adquirit, ſufficienter dilatari & expandi valeret. Et ſicuti ipſum uterum mirificæ dilatationis & conſtrictionis capacem eſſe modo adnotavimus: Ita & ligamenta ejus diverſæ huic toni ſive remiſſioni ſive intenſioni ſubſunt, adeo ut illo præter modum quandoque remittente nihil impediat, quo minus uterus non ſolum quoad partem vaginæ, ſed & fundum ejus, adeoque vere extra ſinum pudoris elabatur.

§. V.

Id vero potiſſimum eſt, quod multis magni nominis medicis anſam ſuppeditavit, procidentiam uteri veram vel aperte negandi, vel de eadem ſaltem ſubdubitandi; credunt enim, impoſſibile eſſe, uterum quatuor validiſſimis ligamentis, duobus rotundis totidemque latis non ſuſpenſum, ſed firmatum ita prolabi poſſe, ut extra ſinum pudoris promineat. In horum numero ſuum imprimis nomen profitetur *Theodorus Kerckringius*, *qui obſerv. anat.* 20. phalerato ſarcaſmo graviſſime invehitur in *Veſlingium*, *Bartholinum* & *Laurentium*, eoſque, quaſi a ſola vaginæ uterinæ extra pudenda prominentis, iſtaque quandoque ludibria efficientis, laxitate ſibi incaute imponi paſſi fuerint, inſimulat lauteque irridet. *Jobus à Meeckern* prolapſum uteri verum non quidem penitus negat, ſed eundem nec adeo frequentem eſſe, ac vulgo dicitur, nec a cauſa tantum interna, relaxatione ſcil. ligamentorum uterinorum procedere exiſtimat, argumento deſumto à firmiſſima iſta uteri cum inteſtino recto circa os ſacrum parteſque vicinas connexione: Interea utique concedit, externa quadam violentia, in partu nempe difficili & arctiori ſecundinarum cum interna uteri ſubſtantia cohæſione extrahi eundem poſſe; hoc autem modo adfectum, non *prolapſum* vel *procidentiam* eſſe vocandum, ſed *violentam* potius *extractionem*, & mulieres ea ratione adfectas propter lacerationem vaſorum ac ligamentorum vix unquam ſalvari, ſed ſemper neceſſario interire. Quare eodem præjudicio deceptus negat, uterum ita protractum, & ſphacelo corruptum citra diſpendium vitæ arte chirurgica reſcindi poſſe, ſed ejuſ-

modi

modi operationem, utut à chirurgis temere ſuſciperetur, cum præſentiſſimo vitæ periculo conjunctam eſſe. Eandem cum Meeckerano ſententiam fovet quoque *Barbette chirurg. cap.* 8. ſuſtinens, uterum non facile laxitate, multo minus diſruptione ligamentorum latorum prolabi: Interea tamen in gravi parturientium feminarum niſu & incauta ſecundinarum extractione fundum uteri inverſum ſeſe vidiſſe, non diffitetur. Ipſum autem ſine periculo exſcindi poſſe, intolerabile eſſe audire ſaltem perito anatomico ſubjungit. Huic adſtipulatur quoque *Dolæus*, nullumque alium agnoſcit prolapſum, quam interioris rugoſæque vaginæ uterinæ membranæ, utpote quæ ſola extra labia pudendorum procidere poſſit, relaxationem: Fundum enim uteri inverti nunquam poſſe.

§. VI.

At quid opus eſt contra hos alioſve plures prolixam & ordinatam argumentorum aciem inſtruere? Nullum enim efficacius, ſpeculationes in veritate facti non fundatas, confutandi eſt remedium, quam experientia & oculata practicorum rerum ſuarum ſatagentium fides. Memoratu dignum talis procidentiæ uterinæ veræ caſum ex obſervatione *D. Joannis Conradi Peyeri* nobis recenſent *Eph. N. C. Dec. II. An.* 1. *obſ.* 84. ubi primum graviſſime, prout meruerant, reprehenduntur *Kerckringius*, *Roonhuyſius* & *Meeckeranus*, duo cæteroquin chirurgi belgarum famigeratiſſimi, quod matricem unquam *vere* excidere poſſe conſtanter pernegaverint: deinde vero, ne quis exiſtimaret, fuiſſe forſan vaginæ tantum uterinæ relaxionem, additur, uterum ſurſum compulſum nonnunquam cum ſaltu priſtinas ſuas ſedes repetiiſſe, cum interea vaginam in priſtinum ſuum locum reſtituere non liceret. Id quod & poſtmodum autopſia in cadavere mulieris diſſectæ confirmavit, ubi oculis patuit, uterum reapſe prolapſum, neque tamen propterea vincula uteri veri ex obſervatione *D. Johannis de Muralto* communicarunt *M. N. C. eadem Decur. eodemque anno obſ.* 112. & quidem inducti per imprudentiam obſtetricis, fetum una cum ſecundinis, utero pertinaciter adhærentibus nimia cum violentia protrahentis, eoque ipſo uterum invertentis, idemque *loco allegato obſ.* 141. recenſet aliam talis procidentiæ à ſimili cauſa oriundæ hiſtoriam, ubi ab incauta obſtetrice uterus loco fetus fuit protractus, ut marſupii inverſi inſtar extra abdomen propenderet. *Isbrandus de Diemebroeck* ſuum quoque addit teſtimonium, & *Anat. Lib. I. Cap. XXIV.* fatetur, ſeipſum in concubina Satrapæ Leerdamenſis vidiſſe uterum ad duorum digitorum latitudinem e ſinu propendere, quem ipſemet etiam (quia chirurgus admittere noluit) manibus tractaverit, & conveniente inſtrumento verſus interiora in locum ſuum retruſerit, & ægram porro ita perſanaverit, ut poſtea illa pars nunquam amplius prociderit: ubi ſimul etiam provocat ad hiſtoriam mulieris, quæ legitur apud *Carpum*, cui uterus non ſolum foras prolapſus, verum etiam exſectus ſit; ad auctoritatem *Paræi, Lib. XXIII. cap.* 41. exemplum uteri prolapſi & ab ipſo *Paræo* exſciſſi & poſt mortem mulieris in abdomine non inventi adducentis; imo & ad *Hildanum Cent.* 4. *obſ. 60. 61. &* 62. ubi à viro fide digno tria iſtius prolapſus exempla inveniuntur deſcripta. Cum hiſce omnibus poterit, cui volupe eſt, conferre *Nicol. de Blegny Zodiac. Gallic. Ann.* 3. *menſ. Auguſt. obſ.* 8. *Franciſc. Mau-*

riceau de morb. Mul. Lib. II. cap. 13. *Bonet. Sepulchret. p.* 1320. *Ephem. N. C. Decur. III. An.* 1. *obſ.* 114. *& Petr. Marchett. obſerv. chir.* 61.

§. VII.

Omnium clariſſime auctoribus antea memoratis glaucoma diſpuliſſe & detraxiſſe videtur *Fredericus Ruyſchius*, anatomicus & chirurgus noſtri ævi celebratiſſimus. Mulieri, *inquit*, triginta circiter annos natæ, uteri admodum incraſſati propendentia tantam adferebat moleſtiam, ut incedere vix potuerit. Conſultum fuit, uteri extirpationem poſt injectam ligaturam moliri. Acu ergo tricipiti, filo duplicato munita operationem adgreſſus quidam magiſter, ligavit ſatis fortiter uterum e corpore propendentem: aſt utinam nil præter eam partem acu & filo comprehendiſſet! Patiens per unum atque alterum diem nil reddidit lotii, quod nobis anſam dedit ſuſpicandi, meatum urinarium ſimul acu & filo eſſe conſtrictum, prout eventus quoque docuit, Ægrotæ miſerandæ brevi poſt denatæ cadaver aperui, & conjecturam noſtram non inanem fuiſſe advertimus. Scil. meatum urinarium ſimul cum uteri corpore tam arcte ligatum, ut nil lotii reddere valuerit. Hic mihi, quid de uteri procidentia ſtatuendum ſit, perſcrutandi locus fuit. Notum eſt multos reperiri, qui perhibent, uterum nunquam e corpore poſſe prolabi. Ex iis, qui contrarium propugnant, nonnulli in prolapſu uterum quoque inverti, alii uteri prolapſum nil niſi vaginæ procidentiam eſſe adſerunt. Litem diſſipavit cadaver hujus miſerandæ fæminæ: aperto enim abdomine in pelvi, qui locus eſt uteri, nil vidimus, præter unum ex ovariis cum adnexa tuba & ligamento lato, uterus totus quantus & non inverſus propendebat, & adeo deformis & ingens factus, ut nunquam ante cadaveris apertionem uterum eſſe dixiſſem, niſi in extimæ partis centro oſculum conſpexiſſem, ex quo levi opera guttulas aliquot ſanguinis exprimebam &c. Atque in eo Ruyſchius habet conſentientes multos alios noſtri temporis medicos celeberrimos, Wedelium, Schellhammerum, qui talem vidit prolapſum & partum ex eo conſummatiſſimum, Johannem Mauritium Hoffmannum, qui ſimilem caſum obſervavit, Regnerum de Graaff, qui in quatuor puellis, de quarum læſa virginitate ne minima quidem ſubeſſe poterat ſuſpicio, talem uteri prolapſum verum, ſola fomentorum adſtringentium applicatione reſtitutum ſeſe obſervaſſe tractatu de organis genitalibus mulierum ſcribit. Quibus omnibus ſi ex antiquitate teſtimonia adjungenda forent, ipſum quoque Hippocratem hac in parte nos minime derelicturum ſperaremus, quippe qui uteros quacumque de cauſa propelli ſuo jam tempore adſeruit.

§. VIII.

Equidem inficias eundum non eſt, internam vaginæ uterinæ tunicam, quippe rugoſam ac valde dilatabilem, nimiam quandoque relaxationem paſſam, extra pudendorum labia prominere, & procidentiam, quam veram antea diximus, mentiri, ſicque obſtetricibus, chirurgis atque medicis incautis imponere: qualem prolapſum ſpurium patiuntur quandoque gravidæ, potiſſimum primiparæ, ſi partus tempore legitimo nondum inſtante nimis intempeſtive ad labores partus urgeantur, quale exemplum nobis recenſent *M. N. C. Dec. II. Ann. VII. obſ.* 54. *& An. V. ejuſd. Decur. obſ.* 150.

150. de muliere quadam, cui corpus aliquod carnoſum ovi anſerini magnitudine ſinum pudoris implevit, quod tamen primo partu, quotieſcumque ſponte egrediebatur, facili negotio digitis reponi poterat, imo decubuæ in lecto uxori nonnunquam ſua ſponte retroceſſit, ſicuti herniofis etiam contingere novimus. Cum vero ſecunda vice gravida abortum pateretur, fruſtulum illud carnis extra ſinum propendere iterum cepit, & non niſi ſumma cum difficultate & vix ſine metu ſuffocationis reſtitui potuit. Medicis itaque & chirurgis præſentibus recte judicantibus, procidentiæ radicem non in cavo uteri ſed in altiore tantum vaginæ parte fuiſſe, ad evitandum gangrænæ periculum merito ſectionem adornandam eſſe cenſuerunt, quam ſucceſſus adeo felix coronavit, ut uxor integre convaluerit ac denuo pepererit. Unde conſtat, procidentiam non fuiſſe veram, ſed tantum ſpuriam: alias enim nec concipere nec parere iterum potuiſſet. Simile exemplum prolapſus uteri nothi occurrit Ephem. *N. C. Dec. II. Ann. X. obſ.* 181. proceditque, ut modo innuimus, vel ab intempeſtivis iſtis moliminibus, quæ ante debitum parturiendi tempus ſuſcipiunt mulierculæ, vel ex intenſiori ſpiritus cohibitione ſub magni ponderis elevatione, vel ſi exantlatis partus laboribus nimis cito ad conſueta ſua munia revertantur, qualem caſum nuper adhuc obſervavi in muliere quadam paupercula, artem lotriciam profitente, quæ poſt tertium à partu diem ad ordinariam ſuam profeſſionem reverſa, ſpurium talem uteri prolapſum incurrebat, eodemque per vices adhuc laborat. Etſi enim ſubinde prorſus evanuiſſe videatur; ſubinde tamen, ſua ponderum præcipue majorum elevatione revertitur. Nonnunquam nimia alvi durities & niſus fortior egerendi fæces alvinas craſſiores & induratas membranam uteri internam uſque adeo extendit & prominere facit, ut mulierculæ & obſtetrices, interdum etiam medici, anatomiæ & chirurgiæ imperiti, eam habeant pro deſcenſu uteri vero, cum tamen ſpurius tantum ſit, & ſola vaginæ uterinæ relaxatio.

§. IX.

Ex quibus proinde omnibus liquet, uterum in extremo neceſſitatis caſu, eodem ſcil, ſphacelatione corrupto, arte chirurgica citra diſpendium vitæ amputari poſſe, quicquid etiam in contrarium dicat *Barbette*. *Platerus* enim hiſtoriam habet mulieris, cui uterus ſphacelo corruptus tandem reſectus fuit, menſtruis poſtac aliorſum vergentibus, & per podicem conſtanter effluentibus. Alium caſum uteri, ex ſede ſua dejecti & ab aere ambiente corrupti, tandemque manu chirurgi & quidem citra vitæ periculum amputati, exhibent *Ephem. N. C. Dec. II. Ann. IX. obſ.* 94. Ut hac vice ſilentio prætereeam exemplum puellæ, cujus meminit *de Graaf*, cui pater ob nimiam ſalacitatem, quæ eidem exoſam ſeſe reddiderat, uterum exſcidit, non aliter ac in porcis fieri ſolet, ubi filia nihilominus ſupervixit, omni tamen priſtina libidine prorſus extincta.

§. X.

Similiter patet ratio & fundamentum noſtræ inſcriptionis in titulo Diſputationis; quippe quæ exhibet *novum artificium reſtituendi prolapſum uteri verum*, ut hoc modo diſtinguatur à *ſpurio*. In illo enim totus uteri fundus marſupii inſtar quandoque inverſus extra ſinum pudoris propendet; in *hoc*

vero tunica uteri interior præter modum relaxata extra pudenda tantum prominet. Eſt enim interna vaginæ ſuperficies multis rugis orbicularibus aſpera ac veluti inæqualis, quæ ſicuti ſub ipſis laboribus partus admodum dilatari, & fetui foras prodituro exitum concedere debet: Ita à qualibet alia cauſa nimiam ſui relaxationem paſſa, & à tono ſuo dejecta foras prolabitur, & quandoque veram procidentiæ uterinæ ſpeciem mentitur, ſicque incautos fallit.

§. XI.

Supervacaneum vero eſt, ſolertem practicum multis inſtruere velle, qua ratione *ſarcoma* ſeu excreſcentiam carnoſam à *prolapſu uteri ſive vero ſive ſpurio* diſtinguere debeat: hæc enim incautis obſtetricibus, medicis vero practicis, anatomiam & chirurgiam callentibus raro imponunt. Nec facile fallere eoſdem poteſt *excreſcentia fungoſa*, ex collo uteri propendens, qualis hiſtoria legitur apud *Bonetum Med. Sept. Vol. II. obſ.* 33. Nec denique *mola*, quæ interdum vaginæ, non fundo uterino inhæret, & prolapſum mentitur, hæc oculis ejus ludibria offundere poteſt: hac enim excluſa prolapſus uterini metus mox evaneſcit, ſicuti talem caſum refert Johannes Jæniſchius, ubi mola uteri tandem excluſa, putatitius iſte uteri prolapſus ſtatim evanuit.

§. XII.

Eſt quoque hac vice ab intentione & ſcopo meo prorſus alienum, in ætiologicam adfectus hujus conſiderationem diffundi; id enim abunde ab aliis jam præſtitum eſt. Paucis tantum obſervari vellem, prolapſum uteri verum violentam ligamentorum uterinorum diſruptionem, ſicuti vulgo auctores & ſibi & aliis perſuadent, non ſemper arguere; hac enim ratione nullus unquam prolapſus medelam admitteret: ſed perfrequenter à ſola tantum dictorum vinculorum relaxatione, nimiaque toni remiſſione eumdem dependere, à colluvie v. g. ſeroſa inducta: id quod egregie confirmant non ſolummodo hiſtoriæ ſuperius adductæ, ſed & mulieres duæ apud *Bartholinum*, quarum hiſtoria exhibetur à *Boneto Med. Sept. Vol. II. obſ.* 32. Imo & exemplum virginis, quod legitur in *Ephem. N. C. Dec. I. Ann. VI. & VII. obſ.* 73. cui uterus pugni minoris magnitudine extra genitalia protuberabat. Etſi enim alias puellæ non maritatæ rariſſime procidentiam uteri patiantur: attamen eaſdem non prorſus ab hoc adfectu eſſe immunes, ex dictis clare conſtat.

§. XIII.

Potius itaque miſſis hiſce ad curationem adfectus nos convertimus, qui præter incommoda, quæ inter incedendum parit mulierculis, ob ſymptomata ſimul conjuncta, ardorem urinæ, dolorem lumborum ac pubis, & quod ægræ nec erectæ commode ſtare, nec ſedere, nec pronæ nec ſupinæ facile jacere queant, imprimis vero ob metum ſphaceli, qui utero extra ſinum muliebrem propendenti tam ab aere ambiente & excrementis continuo prodeuntibus, quam a perpetua femorum alliſione promtiſſime accedere ſolet, celerrimam ſui reſtitutionem poſtulat; quæ duobus potiſſimum mo-

momentis abſolvitur, *repoſitione* nempe organi prolapſi, ejuſdemque in loco ſuo nativo *retentione*.

§. XIV.

Quod *repoſitionem* attinet, ſuo quiſque ſenſu hic abundat vel luxuriat, imo quorumdam conamina uſque adeo abſurda ſunt, ut riſum invitis merito extorqueant. Nonnulli enim ferramentum candens, quaſi uterum eo ipſo tacturi, ægræ oſtendunt, credentes, hoc modo uterum ad priſtinas ſuas ſedes ſeſe recepturum; qui ſi credant, uterum eſſe animal vivum in corpore vivo, ſicuti deliravit Ariſtoteles, pedibus inſtructum & quaſi currendi facultate donatum, ac proinde in fuga ſalutem ſuam quæſiturum, ſuo fortaſſis fine non excident: jam vero res aliter ſeſe habet. Alii cucurbitulis ſiccis cum magna flamma regioni umbilicali adplicitis reductionem uteri tentant, quorum tamen conatus omnes identidem vanos, irritos atque fruſtraneos eſſe oportet, quia partium ſolideſcentium membranoſo-carnoſarum longe alia, quam humorum in motu conſtitutorum eſt conditio, in quibus quippe vis revulſoria parvam aut nullam exerit efficaciam. Nonnulli eodem revellendi ſcopo præſcribunt vomitoria, putantes laborioſo tali ventriculi totiuſque abdominis conatu uterum verſus ſuperiora in locum ſuum reverſurum: hi vero tantum abeſt, ut prioribus fine ſuo felicius potiantur, ut jure potius metuendum, ne violenta iſta totius corporis concuſſione malum in pejus ruiturum ſit. Rudior quoque, medicoque ac chirurgo rationali indignus eſt modus, uterum reſtituendi baculo ligneo, linteo ſubtili undiquaque obvoluto; ille enim pariter ſine magna violentia organo tenero atque ſenſibili inevitabiliter inferendo expediri nequit. Nonnulli pro eodem ſcopo obtinendo odorifera naribus & graveolentia pudendis admovere ſolent, eventu tamen æque dubio atque incerto: ſicuti enim pathemata hyſterico-ſpaſtica ex odoriferis naribus admotis non in omnibus promiſcue, ſed ordinarie magis in ſubjectis teneris, gracilibus & exquiſite ſenſibilibus inſequuntur: ita etiam effectus, quem inde ſibi promittunt, eventui non æque ſemper reſpondet, licet alias uterum ejuſmodi rerum admotione in diſpoſitis admodum eſſe ſenſibilem non ſit ignotum.

§. XV.

Rectius ejuſmodi miſeris conſulunt, qui ex panno linteo ſæpius convoluto & filo ſtrictius ligato peſſaria parant, vel ſacculis lanugine goſſypii infarctis & oleo probe inunctis reſtitutionem tentant. Imo ipſa mulier prolapſu tali laborans ſibi ipſi tali in negotio abunde ſufficit, ſuiſque digitis uterum in genuinum ſuum locum reponere poteſt, dummodo nimia nondum inflammatione laboret, aut corruptionis primordia in eodem adpareant. Præprimis ſi eum, qui pro commodiori ac faciliori uteri reſtitutione requiritur, habeat ſitum, atque ſupina, cruribus divaricatis genubuſque ſurſum retractis, recumbat. Ita enim ſatis expedite vel ſolis mulieris vel chirurgi aut obſtetricis digitis vel peſſario conveniente in locum ſuum naturalem reponi poteſt: qui tamen conatus ut eo feliciorem ſortiatur eventum, ipſa prius veſica urinaria & inteſtinum rectum, quas partes ſecundum naturam interjacet, ſordibus ſuis excrementitiis liberanda ſunt; quia alias cervicem uteri comprimendo reſtitutionem certiſſime

 diffi-

difficiliorem redderent: unde & nequaquam impetuoſe aut violenter, ſed modeſte & ſingulari cum circumſpectione molienda eſt, ut ſi inter reponendum de dolore lumborum & coxarum extraordinario conqueratur ægra, ab ulteriori conatu tamdiu deſiſtat chirurgus vel obſtetrix, donec inſeſſuum vel fotuum emollientium uſu aliquoties repetito, reſtitutio partis prolapſæ facilitata fuerit.

§. XVI.

Aſt enim vero non ſufficit, uterum hoc modo repoſuiſſe, ſed & eumdem in hoc ſuo ſitu confirmaſſe & conſervaſſe juvabit. Quamvis enim interdum ſola quies & decubitus fæminæ ſupinus, coxis pauliſper elevatis & cruribus complicatis ſufficiant, pro utero in ſede ſua naturali continendo præcipue in juvenculis & ſubjectis habitus firmioris, in quibus inſuper malum adhuc recens fuerit, nec firmiores egerit radices: attamen idem illis haud raro evenit, quod toto die contingere experimur herniofis, qui ex ſitu corporis horizonti propemodum parallelo in perpendicularem erecti, mox portiunculam inteſtini per dilatatum peritonæi proceſſum in ſcrotum denuo illapſi obſervant, quare retentionem iſtam uteri per ſuffumigia & fotus adſtringentes ex radicibus biſtortæ, tormentillæ, floribus balauſtiorum, roſarum rubrarum & foliis abſinthii, millefolii, myrthi &c. paratos juvare & confirmare moliuntur. Quibus omnibus, uti haud raro cum opprobrio experiuntur practici, nihil proficientibus, ad ſola peſſaria tanquam ad ſacram quandam anchoram recurrendum eſt.

§. XVII.

Hic tamen iterum tam ratione formæ & figuræ, quam ratione materiæ, ex qua componuntur, mira eſt luxuria, &, quod alio ſenſu in proverbio dici conſuevit, varietas delectat. Quibuſdam placet figura ovalis, qualem exhibet fig. I. Iconiſmi vel ad ovalem proxime accedens, qualem fig. II. repræſentat. Aliis rotunda & circularis commodior videtur, qualis fig. III. conſpicitur; rurſus aliis quadrata, aliis alia peſſi forma magis arridet. Duos priores funiculo A. & B. ad alterutrum extremorum alligato oportet eſſe inſtructos, non ſolummodo, ut pro lubitu & arbitrio mulieris extrahi queant, ſed & faſciæ abdomini circumjectæ alligari, ne violentius matrice excuſſi in terram impingant, utpote quod menſtruorum tempore perfrequenter contingere ſolet. Nonnulli pro utero in loco ſuo poſt repoſitionem præcedentem retinendo certam ſubligaculi ſpeciem adhibent, quam Zonam Hippocratis vulgo vocant, ejuſdem ferme ſtructuræ cum illis ſubligaculis, quibus inteſtini portio ſcrotum illapſura impeditur & poſt repoſitionem in naturali ſuo ſitu retinetur. Talia vero ſubligacula, præterquam quod admodum ſint incommoda, toties inſuper removenda ſunt, quoties urinam excernendi neceſſitas incumbit mulieri. Alii nucem juglandem excavatam & cera virginea exterius obductam utero induunt, alii globulis vel pilis ligneis cera inductis eundem in finem utuntur. Oportet tamen hoſce globulos ex ligno buxeo vel ſubere incerato factos non nimis eſſe magnos, quia alias moleſto preſſionis ſenſu adficerent uterum atque hinc vel fluxum album excitarent vel poſt ſe relinquerent. Nonnulli pro utero reſtituto in ſede ſua nativa corroborando, regioni pubis vel lumborum emplaſtrum contra ruptu-

pturas vel aliud quodcunque fortiter adſtringens admovent, atque effectu, quem inde ſibi præſtolantur, non ſemper excidunt. Wedelius mentionem facit feminæ, quæ pomo in uterum intruſo præcavebat, ne invite elaberetur multumque faceſſeret negotii: Aſt halitu retento, & niſu verſus inferiora facto, non pomum tantum cum impetu excludebatur, ſed & uterus ipſe mox ſequebatur: Quod & ne prioribus artificiis facile eveniat, ad modum vereor: Taceo, quod ſordium excrementitiarum profluxum remorentur, aliaſque corruptelas adferant.

§. XVIII.

Hiſce incommodis quodammodo mederi ſtuduerunt alii, qui peſſos commendarunt annulorum inſtar perforatos, quique proinde ad noſtrum, quem intendimus, ſcopum accedunt propius. *Joannes de Muralto*, celebris Helvetiorum medicus & Gymnaſii Tigurini Profeſſor, quique ab aliquot retro annis non infeliciter artem ſubinde obſtetriciam exercuit, peſſulorum ejuſmodi annulorum inſtar perforatorum meminit: Quæ vero de reliquo genuina eorundem fabrica & conſtructio fuerit, ſubticuit, ſicuti ex *M. N. C. Dec. II. An. I. obſ.* 112. manifeſte conſtat *Joannes Bauhinus* mentionem quoque injicit circulorum, ex filo argenteo rotundo paratorum cum furca trifida ex eadem materia, & quidem utero immittendorum: Aſt cum ipſe ſimul moneat, tale inſtrumentum ab uteri pondere facile iterum foras propelli, adeoque faſcia demum commoda retinendum eſſe, patet iterum ſtructuram ejuſdem à noſtro artificio quam diverſiſſimam eſſe. Ita etiam deſcriptio inſtrumenti, quod in arte herniarum curatrice ſuppeditat *Dociſſ. de Blegny*, ab ea, quam mox adferemus, machinulæ delineatione longiſſime differt. Ut adeo, quotquot ego quidem auctores hactenus evolvi, talis peſſuli, qualem jam deſcripturus ſum, formam, ſtructuram & uſum, à nemine adhuc delineatam aut deſcriptam viderim.

§. XIX.

Eſt autem peſſulus iſte figuræ propemodum coniformis, baſin habens ampliorem, in conum detruncatum ſenſim deſinentem, atque ex meris circulis ferreis mediocriter craſſis (*Eyſern Drath*) ſingulari artificio in talem formam coaptatis, ut digitis paulo fortius compreſſus in ſe quidem promte coeat & contrahatur: ſed preſſione remittente in priſtinam ſuam figuram mox reſiliat & extendatur. Filum ferreum, ex quo machinula paratur, interius oportet eſſe obductum faſciola linea anguſtiore, exterius vero corio molliore, ne uterum rigiditate ſua premat eidemque moleſtiam creet. Utrinque ex baſi latiore propendere debent ligamenta C. & D. ut iiſdem, neceſſitate ſic exigente, inſtrumentum adprehendi uteroque extrahi queat. *Ichnographiam* ejuſdem, prout ex meris circulis ferreis componitur, exhibet Fig. IV. *orthographiam* vero Fig. V.

§. XX.

§. XX.

Atque ut medici & chirurgi ſolertiores clarius videant, quid præcipue ſubſidii in praxi medica & chirurgica ex hoc invento promittere ſibi debeant, tribus adhuc verbis egregiam illam prærogativam, qua præ omnibus aliis peſſorum uterinorum hucuſque detectorum ſpeciebus eminet, exponam. *Primo* enim hoc artificio duabus ſimul intentionibus & ſcopis curativis ſatisfacimus; quia eodem uterum non ſolummodo in ſedem ſuam naturalem reponimus; ſed & in eadem confirmamus: eſt enim organon virtute veluti elaſtica præditum, quod violentia externa facile quidem comprimitur, ſed eadem remittente mox reſilit, & figuram priſtinam, prout omnibus corporibus elaſticis ſolemne eſt, adfectat: eadem fere ratione, ſicuti ruditer obſervare licet in ſedilibus, quorum ſedes ex filis ferreis certo artificio invicem contortis & corio poſtmodum inductis paratur, quæ, ſi quis iiſdem inſideat, mox deprimuntur, ſi vero reſurgat, mox iterum elevantur, atque, ut ante, protuberant. *Deinde* hoc inſtrumentum in nulla facile corporis concuſſione ac depreſſione abdominis verſus inferiora, utut violenta, ulli exploſioni aut excuſſioni obnoxium eſt, ſicuti hunc defectum in ſphæricis, ovalibus alteriuſque figuræ peſſulis antea obſervavimus; ſed in utero conſtantiſſime concluſum manet, niſi mulier ipſa ob certarum circumſtantiarum rationem neceſſarium judicaverit peſſulum eximere. *Tertio* idem quoque inſtrumentum annulorum inſtar perforatum eſt, ut excrementorum per uterum excernendorum tranſitum non remoretur, ſed libere tranſmittat. Reliqua, quæ cum aliis peſſariorum ſpeciebus, quorum deſcriptiones auctores paſſim ſuppeditant, communia habet, ſilentio lubens prætereo.

§. XXI.

Neque vero *curam* tantum *palliativam*, ut pleriſque videri poſſet, ſed vere *eradicativam* pollicetur hæc machinula, adeoque nec per totam vitam geſtare eandem opus eſt, quippe quod intolerabilem ſervitutem miſerarum muliercularum cervicibus imponeret: Succeſſu enim temporis ligamenta uteri per violentiam externam antea laxata & præter modum extenſa (rariſſime enim actualiter rumpuntur) in ſe mutuo contrahuntur, robur ac tonum ſuum recuperant, atque ita in loco ſuo nativo uterus retinetur, præcipue ſi tonicorum & roborantium internorum uſum aliquandiu continuatur diligenter combinemus; ſicuti idem quoque hernioſis evenire obſervamus, in quibus rariſſime actualis proceſſuum peritonæi ruptura, frequentius ſimplex tantum dilatatio obtinent, quæ facta blandiori inteſtinuli in abdominis cavitatem repoſitione, non ſolummodo, per commodam faſciationem ſed & ſubligaculorum adplicationem ita menſium aliquot decurſu rurſus coarctatur & veluti occalleſcit, ut in ſcrotum amplius prolabi nequeat.

§. XXII.

Unum, quod facile prævideo, & ideo minus quoque nocebit, telum adhuc avertendum eſt; ejuſmodi ſcil. machinularum commendationem practicam, frequentem atque ſæpius iteratam experimentorum circa eam rem factorum obſervationem præſupponere, qualis tamen à nemine, niſi praxi undiquaque circumfluente promanare queat. Sufficeret pro telo hoc avertendo re-

regeſſiſſe, non omnium conditionem æque facile ferre; praxin popularem, prout vulgo exercetur, ſtudioſius conſectari. Sed reſpondeat pro me hac vice *Galenus*, cujus verba aurea, quæ libro primo methodi medendi mox à principio leguntur, mea facio: Cum ægrotare ceperint, *inquit Galenus*, medicos advocant, non quidem optimos, utpote quos per ſanitatem noſcere nunquam ſtuduerunt, ſed eos, quos maxime familiares habent, quique ipſis *Maxime Adulantur*: Qui & frigidam dabunt, ſi hanc popoſcerint, & lavabunt, cum juſſerint, & nivem vinumque porrigent. Poſtremo quicquid jubebitur, mancipiorum ritu facient. Contra quam veteres illi medici ab Æſculapio oriundi, qui tanquam duces militibus & Reges ſubditis imperare ægris voluerunt: Nequaquam vero Getarum & Phrygum & Thracum emptitiorum ritu parere & obſequi. Itaque is non, qui melius artem callet, ſed qui adulari aptius novit, apud iſtos magis in pretio eſt, huicque omnia plana perviaque ſunt. Huic æditum fores patent, hic brevi efficitur dives plurimumque poteſt: Huic diſcipuli multi à cubiculis, ubi jam fuerint exoleti, traduntur &c. Quod vero praxin medicam eo, quo vulgo fieri videmus, modo exercere, non ſit res uſque adeo implicita, partim quotidiana experientia conſtat, partim ex verbis Galeni paulo poſt inſequentibus haud difficulter colligere licet, quando ita pergit: Atque hinc adeo fit, ut nunc etiam ſutores & tinctores & fabri tum materiarii tum ferrarii, proprio magiſterio relicto, in medicinæ artis opera inſiliant; quin & Rhopopolæ ipſi etiam de primo loco certant. Res eſt nimis odioſa, quam ut pluribus eandem proſequi conſultum videatur.

FINIS.

LXXXVI.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

DE

PROLAPSU ET INVERSIONE UTERI EJUSQUE VAGINÆ RELAXATIONE.

Quam Præſide

D. PHIL. ADOLPHO BOEHMERO,

Tuebatur

FRID. BENJ. WACHTER,

NORDHUSIA-THURINGUS.

Halæ 18 Junii anno 1745.

P R Æ F A M E N.

Q*Uum in accurato cauſarum ſcrutinio medentis labor verſetur, cognitionem earum exquiſitam medico adeo neceſſariam judicamus, ut ſine illa nec morbos rite diſtinguere, nec rationalem principiis veris ſuperſtructam ſuſcipere poſſit curationem. Optime enim ille curat, qui morbum bene cognoſcit. Quare* Hippocrates Lib. de Flatibus, cauſas, *inquit*, morbi bene cognoſcens, valde potens eſt ea afferre, quæ corpori commodent, nimirum contraria morborum natura perſpecta; libroque de natura humana, curationem, ita inſtituere jubet, ut cauſæ morbi nos opponamus; *quo ſimul referendum* Celſi *effatum*: Cauſæ inveſtigatio ejuſque primordia & occaſio in affectionis & remediorum cognitionem deducunt ampliſſimam. *Licet vero arctus cauſarum inter ſe nexus earumque infinitus fere progreſſus ſit, primariæ tamen tantum ex his, utpote formalis & materialis, deinde quæ his antecedunt, tam internæ quam externæ a veteribus* κατ᾽ ἐξοχὴν προηγεμέναι καί προκαταρκτικαί *dictæ, examini & ſcrutinio medico ſubjici debent. Perſpecto enim hoc cauſarum ordine, omnis medela tam ad motum quam ad materiam dirigitur, cognitio autem earum quid valeat in ſanandis morbis, ex praxi optime dijudicatur, ſub quarum examine rite inſtituto nonnullas dijudicatu eſſe faciliores, difficiliores alias & magis occultas, pro ratione nimirum morborum internorum & externorum, quotidiana confirmatur experientia. Moriuntur plurimi & cauſa mortis ignoratur. Quando puerperæ diem ſupremum obeunt, raro inquiritur in cauſſas mortis. Qui veram cauſſam haud intelligunt, malignitatem imaginariam, aut neſcio quid, accuſant, mechanicas omittendo rationes. Hæc fuit ratio, cur mecum conſtituerim, in præſentiarum examinandi affectus quoſdam uterinos, quo, quid rationalis eorum dijudicatio & juſta remediorum applicatio ad curationem felicem inſtituendam, & ejuſmodi effectus præcavendos valeat, probe cognoſcamus. Elegi mihi thema aliquod de uteri prolapſu & inverſione nec non vaginæ relaxatione pertractandum, fructuoſum omnino, medicoque ſcitu neceſſarium, etſi ad forum chirurgicum maxime pertineat. Anſam mihi præbuere, caſus varii, & affectus quidam inveterati, quorum curatio feliciter ſucceſſit. In memoriam revoco obſervationes, quas in theatro anatomico hinc inde Excell. Dominus Præſes indefeſſo labore & accurato ſcrutinio fecit, quibuſque indagandis confluxus cadaverum uteri affectibus mortuorum commodam hactenus præbuit occaſionem. Unicam ex his mecum benevole communicatam referre licet hiſtoriam. „ Virgo cachectica XXX annorum, „ per plures annos laboravit fluore albo benigno, ſuccedente ipſi prius prolapſu uteri incompleto, poſtea vero completo facto. Dedecus ſibi metuit a chirurgorum auxilio, forſan ex verecundia, quæ cuſtos virtutum omnium dicenda, hinc nulla alia a medicis ſibi expetiit medicamenta quam evacuantia, purificantia, & quæ ſpecificam habere dicuntur virtutem in fluore albo. Contigit vero cauſa mali minus cognita, infelix curatio, & triſtis rei „ eventus. Sectione poſt mortem inſtituta, partes fere omnes ſanas præter inflammationem uteri ejuſque prolapſum completum invenimus. Magnitudo hujus prolapſus extra genitalia erat inſtar capitis fetus, pars ſuperior ejus admodum conſtricta, inferior in circulum majorem expanſa & valde rugoſa,*

„ *orificium uteri ita anguſtum , ut vix ac ne vix quidem acu in cavitatem* „ *uteri penetrare potuerimus . Ligamenta non diſrupta ſed relaxata nimis, pel-* „ *vis ampla & rotunda, veſica urinaria lotio , & inteſtinum rectum ſcybalis* „ *induratis repleta , parteſque omnes inferiores inflammatæ obſervabantur*". *Facillime quilibet originem prolapſus a cauſa interna & illi ſuccedentem ſtatum inflammatorium & lethalem dijudicare poterat , & experiri , quid accurata & completa morbi hiſtoria ad cognitionem cauſæ valeat ? Differt enim illa, quæ vel ab ægroto perfecte enarratur, vel quæſtionibus ordine propoſitis eruitur, a vulgari & empirica methodo, qua compendioſe plures ſine habito reſpectu ad naturam ægri , ſtatum antecedentem & præſentem , vel per generalia medicamenta, vel per ſpecifica non ſatis dilaudanda , cauſas in genere removere conantur . Alta admiratione dignus erat locus iſte humilis , quo veritas confirmaretur , accidere ſæpius in virginibus ejuſmodi prolapſum uteri completum , a reliquis vulgo dictis uteri procidentiis differentem , ſimulque corporis humani ratio per anatomicas exercitationes magis redderetur comperta , ſiquidem conſtat, medicinam omnem præprimis, quæ manu medetur, ſine illa truncam, debilem, minuſque potentem eſſe . Merebatur quoque exactam indagationem, qua oſtenderetur, uterum, quem matrem quidem dicimus, dum vices in alendo & conſervando gerit, quam diu in ſinu fetum recondit, rectius tamen vocari, matrem plurimorum malorum. Secundum illud enim* Hippocratis fæminam bis pati morbum , & Democriti *effatum* epiſtola ad *Hippocratem* de natura humana, *conſtat uterum millenarum ærumnarum auctorem eſſe, quibus* Wedelius Exercit. Medic. Philoſ. Cent. I. Dec. I. Exercit. VIII. *addit* , uterum, *quem* Plato *dixit animal furioſum* , centrum quoddam morborum conſtituere , ex quo omnis quaſi lineæ ductæ illuc rurſus e toto corpore confluerent . *Itaque liceat e præcipuis eorum momentis , neglectui a medicis datis potiora ſeligere, quæ benevolæ C. L. ſubjicimus cenſuræ.*

§. I.

§. I.

DE *uteri prolapſu* & *inverſione* nec non *vaginæ relaxatione* utpote diverſis malæ conformationis & figuræ morbis, nobis acturis, neceſſe erit, præmittere veram harum procidentiarum deſcriptionem.

§. II.

Eſt autem *uteri prolapſus*, oſculi & colli uteri, vel in ſinum pudoris vel extra genitalia procidentia, *inverſio*, deſcenſus fundi uteri per orificium ejus vel in ſinum pudoris vel extra genitalia, *relaxatio* tandem vaginæ, atonia tunicæ præprimis internæ rugoſæ extra pudenda plus minus propendentis.

§. III.

Hi diverſæ indolis morbi in genere quidem nomine *uteri procidentiarum* (*a*), veniunt, adeo quidem, ut hoc vocabulum differentibus his ſpeciebus reſpondere & græcorum πρόπτωσις τῆς ὑϛέρας (*b*) teſte *Sennerto* vaginæ relaxationem uterique prolapſum & inverſionem comprehendere dicatur; cum vero a ſe invicem differant, (§. II. XVII. XVIII. XIX. XX.) ſola hac procidentiæ uterinæ denominatione commode comprehendi nequeunt.

§. IV.

Dividuntur procidentiarum uteri ſpecies vel in *completas* vel *incompletas*. Completa inverſio & *perfectus prolapſus* uteri dicuntur, ſi vel fundus per orificium uteri ductus, vel orificium uteri extra genitalium limites dilatatis labiis deſcendant; *imperfecta* audit utraque ſpecies, ſi vel uterus inverſus vel orificium uteri prolabentis intra rimam magnam ſubſiſtant. Perfecta poſtea vocatur vaginæ relaxatio, ſi tota tunicæ vaginæ pars tam ſupe-

[*a*] Wedelius *ephem. germ.* & *Barbette* prolapſus uteri vocant hernias uterinas, quibus forſan latus hujus vocabuli ſignificatus arridet; minime tamen his applicandus, cum non omnes herniæ ſint ſpecies procidentiarum. Factum inde, ut per funeſtos uterorum ad inguina more herniarum decubitus *in genere prolapſus* intellexerint. conf. *Taullerus quæſt. V.* Διασκεψεων Χειρουργικων. Sennertus *inſtitut. Part. I. cap. II.* Germ. dicunt *Einen Ausfall oder Furfall der Gebähr-Mutter*, *Mutterſenckung und Umſturtzung derſelben*, *Verſchlapſung der Mutter-Scheide*. Duas potiſſimum prolapſus ſpecies recenſet *Mauriceau*, *libro*, qui inſcribitur *Traité des maladies des femmes groſſes Tom. I. Lib. III. cap. IV. pag. 390. ſeq.* Priorem quem dicimus incompletum prolapſum, vocat *la deſcente ou relaxation de la matrice*. Sed vocabulo *la chûte ou précipitation* ſignificat prolapſum uteri completum & inverſionem ejus: melius autem diſtinguit ſpecies La Motte *Traité complet des accouchemens naturels nonnaturels & contre nature. Lib. V. cap. XI. pag. 809.*

(*b*) Prax. Lib. IV. Part. I. Sect. II. cap. XV.

perior quam inferior extra pudenda prominet, *imperfecta* autem, ſi vel *anterior* pars veſicam urinariam reſpiciens, vel poſterior verſus inteſtinum rectum directa plus minuſve relaxata prolabitur, adeoque portio una vaginæ priori oppoſita ſitum adhuc retinet naturalem. Præterea ſunt vel *ſimplices* vel (*c*) *compoſitæ*, prout aliarum vicinarum partium ſimul concurrit prolapſus.

§. V.

Ad *poſſibilitatem* & *actualitatem* procidentiarum quod attinet, modus poſſibilitatis explicatur ex ipſa uteri ſtructura, ſitu & connexione. Situs eſt uterus in hypogaſtrio ſeu pelvi, veſicam inter & inteſtinum rectum, tanquam inter duo pulvinaria, non eam tantum ob cauſam, uti *Graafius* (*d*) putat, quo *ſcilicet homines ex fragili & peritura materia inter ſtercus & urinam nati, & in terram ac cinerem reſolvendi, vilis & abjectæ ſuæ conditionis memores ſuperbiæ alas demitterent*; ſed ſicuti ipſe poſt modum conſentit, præcipuam hujus ſitus rationem commodum aptiſſimumque generationis locum reſpicere, cum pelvis non liberam ſolum concedit utero expanſionem, verum (*e*) oſſibus, quibus conſtat, tanquam tutiſſimis mœniis,

(*c*) Vid. Peu *pratique des accouchemens Lib. II. p.* 584.

[*d*] *De mulierum organis generationi inſervientibus pag.* 92.

[*e*] An oſſa pubis vel ilei inter parturiendum ſemper ſejungantur? Apertura pelvis in omni partu maxima fiat? Oſſa pubis diducantur? Totaliſque contingat oſſis ſacri retroceſſio? Non conſtat. Concedit quidem *Maningham Compend. artis obſtetric.* ſeparationem aliquam oſſis ſacri ab oſſibus ilei, cujus articulatio ad mentem ejus mobilis eſt; neceſſaria autem illa non ſemper eſſe videtur, cum vel facilis vel difficilis partus fundamentum non tam in pelvis magnitudine & apertura, quam uteri potius ſitu rectilineo & obliquo quærendum *Dn. D. Præſidis diſquiſitionem I. de ſitu uteri gravidi* Maningham *Compend. citat. Append. loc. addit.* Concurrit tamen ipſius pelvis apertura ad negotium partus, non quatenus a ſejunctione oſſium totali illa amplior redditur, ſed quatenus a retroceſſu oſſis ſacri quoad acumen ſeu os coccygis nonnunquam cavitas augetur, quæ natura prudenter fœminis proſpiciente, initio jam major fuit facta quum (1) oſſa pelvis tenuiora in ſexu ſequiori obſerventur, (2) notante *celeb. Heiſtero* angulus inter oſſa iſchii & pubis major exiſtat, & ſecundum *Graafii obſervationes* coxarum capacitas amplior ſit viris. Interea non negamus in mala præſertim oſſium conformatione vel nimia ſæpius pelvis anguſtia fieri poſſe, ut ob inſignem uteri expanſionem præprimis autem motuum vim caput fetus in oſſa pubis adigatur, & hanc ob cauſam in junioribus oſſa parum tantum (niſi forſan ſub violenta ejuſmodi fetus mortui extractione plenaria contingat ruptura) a ſe invicem diducantur. Sic Cel. *Morgagnus* oſſium ſæpius dilatandorum per curſum graviditatis diſpoſitionem vero maturi tantum partus momento productum eventum dijudicat, media & ſicuti judicat, tutiſſima via cum *Spigelio*, *Sennerto*, *Bartholino*, *Verheyenio*, *Veslingio*, *Blaſio*, *Deventerio*, incedens præprimis cum *Santorinus obſervat. anatomic. cap. XI.* ſententiam *Harvei*, *Diemerbroeckii*, *Ludovici*, *Paræi*, aliorumque contra *Mauriceau*, *Laurentium Hubertum*, *Ludovicum Mercatum* & alios in contrariam abeuntes ſententiam, fide ac auctoritate confirmet; nam *oſſa pubis*, inquit, *in recenter denatis puerperis, quamvis non ſæpius dirempta vidi, in aliquibus tamen ita diducta reperi, ut & noſtrum & chirurgi, qui tum aderat, facile fuerit pollicem tranſverſum indere.*

niis, partes internas nobiliſſimas contra externas defendit injurias.

§. VI.

Licet autem uterus præprimis laterales ejus partes, per ligamenta lata membranacea cum peritonæo continua, & ex ejus vera lamina duplicata interveniente celluloſa ſeu externa ſpuria compoſita, pelvis parietibus jungantur, uteruſque (*f*) rotundis ligamentis valde elaſticis, quæ a ſuperiore fere uteri parte exorta in pinguedine juxta inguina & oſſa pubis terminantur, naturaliter juſto æquilibrio ſervetur, nec non pars anterior ejus & inferior ſeu collum vaginæ cohæreat: fundus tamen uteri, qui a fetu & ſecundinis quidem expanditur, ſed craſſitie (*g*) non imminuitur, liber ſuique juris eſt & variis loci mutationibus nec non expanſionibus & conſtrictionibus ſubeundis aptus (*h*).

§. VII.

Præter uteri expanſionem in gravidis ultimo geſtationis menſe, nova quædam contingit ſitus mutatio ratione ſpecificæ gravitatis, qua uterus gravidus tendit verſus vaginæ orificium. Vocant illam *uteri deſcenſum*, germanice *Der leib hat ſich geſencket*, variis, in infima hypogaſtrii parte ſtipatum incommodis (*i*). Plurimi recentiorum eum, vel cumficti-tia

[*f*] De fibris ligamentorum lacertoſis in puerperis & prægnantibus conſpicuis, & de eorum ſtructura conf. quæ paſſim apud *Regnerum de Graaf. lib. cit. pag.* 148. & apud *Santorinum lib. cit. pag.* 220. occurrunt.

(*g*) Vid. Dn. D. *Præſidis diſquiſ. ſupra citatam de ſitu uteri gravidi* &c.

[*h*] Male motum quendam quaſi voluntarium forſan ad *Democriti* mentem, qui uterum vocavit animal in animale. ζωον εν ζωῳ *Andreas Laurentius* utero concedit, ventris regionem perambulantem. Hiſt. enim anatomic. Lib. VII. cap. XI. de uſu uteri ligamentorum ſequentia refert. *Horum vinculorum uſus mirabilis eſt. Quum enim ſæpe per totum ventrem aberret uterus, dum eſt infructuoſus, nunc vel ad præcordia & hepar ἱμμαλέον fontem gratioſi vaporis recurrat, nunc per latera vagetur, nunc deorſum feratur, dum libidinis furiis agitatur: debuit vinculorum opera hujus motus tanquam fræno coerceri* &c. Melius rectiuſque inter alios explicuit facultatem variæ mutationis localis uteri *Regn. de Graaf.* quando *lib. cit. pag.* 92. *Non ſemper*, inquit, *in medio præciſe collocatur uterus, ſed quandoque licet rarius, illum nunc magis verſus dextram nunc magis verſus ſiniſtrum hypogaſtrii partem ſitum offendimus, quod præſertim in prægnantibus ab aliis anatomicis notatum invenimus*, deinde pag. 102. *uterum in gravidis ita amplificari* tradit, *ut, qui ante in prægnationem oſſis ſacri initium non ſupergreditur, fundus ejus poſtea ad umbilicum & ulterius extendatur, ac totam pelvim non ſolum adimpleat; verum etiam inteſtina tenuia & reliqua viſcera ſurſum comprimat.* conf. quoque *Deventerius*, qui *Operat. Chirurgic. Obſtetricibus novum lumen exhibentibus c. IX.* hac de re fuſius egit.

[*i*] Cum uterus rationem variarum mutationum, quibus obnoxius eſt, priſtinum non ſemper retineat locum; mirandum non eſt, qui fiat, ut utero toto pondere regioni pubis & veſicæ urinariæ incumbente, gravida vel ad mingendum ſæpius frequentiuſque excitetur, urinæ excretio plane ſupprimatur; compreſſo vero a mole inteſtino recto alvus nimis adſtricta reddatur, immo a compreſſis vaſis majoribus & impeditum liberum ſanguinis per venas regreſſum tumor pedum oriatur œdematoſus. Vid. *Deventer. l. c. p.* 59. Symptomatum periculoſæ aleæ plenorum retentionem urinæ comitantium mentionem faciunt *Mémoi-*

tia (*k*) fetus verſione, quæ octavo menſe vel initio noni fieri dicitur, confundunt, vel ab hoc figmento originem hujus deſcenſus deducunt.

§. VIII.

Ab hoc uteri deſcenſu, qui inſtante partus negotio vi motuum ad excluſionem fetus ſecundinarumque directorum æquali vi naturaliter & ulterius promovetur, rugoſæ alias vaginæ longitudo ita mutatur, ut canalis in ſtatu extra graviditatem ſeptem vel octo digitus referens, tempore partus, ruptis membranis & orificio uteri ſatis dilatato, nec non capite fetus verſus pudenda tendente, juſto brevior fiat, orificia autem uteri & vaginæ communem quaſi ductum pro tranſitu fetus facilitando conſtituere videantur.

§. IX.

Sicuti igitur hoc reſpectu orificium uteri partus tempore ſemper verſus vaginæ os premitur, ita relaxatis nimis partibus ac continuo in partu maxime difficili nixu, niſi cito miſeris parturientibus ſuccurratur auxilio & conſilio, ante fetus excluſionem propelli aut vi ab imperitis obſtetricibus extrahi ſolet. Cujus rei varios triſtes eventus, additis præcavendi ſcopo cautelis quibuſdam practicis paſſim relatos legimus (*l*).

§. X.

Hic naturalis itaque uteri deſcenſus *morboſi poſſibilitatem* indicat, virorum vero clariſſimorum auctoritas & obſervationes quamplurimæ, ejuſdem *actualitatem* (*m*) confirmant. Mirandum igitur nonnullos (*n*) veritatem facti denegaſſe, præprimis autem *Kerckringium* (*o*) eos, qui uterum foras pro-

moires de l'Academ. Royal. des Sciences 1708. *Koch.* de *affect. veſic. rariſſ.* expanſionis ultra gradum veſicæ. *Edimb. ſoc. IV. pag.* 449. mortis retentione urinæ *Chapman improv. of Midwifery Caſe* 40., iſchuriæ a veſica compreſſa *Ephem. nat. cur. dec. VI. obſ.* 126.

[*k*] Impoſſibilitatem dictæ verſionis variis ex rationibus ſufficientibus demonſtrat Dom. D. *Præſidis* in *præf.* ad *Compend. R. Manningham* & *adjuncta ipſi diſquiſ. l. cit.*

(*l*) Vid. *Dionis traité général des accouchemens cap. XIII. pag.* 266. Mauriceau *lib. cit. pag.* 398. Deventer. *operat. chirurg. cap. XIX. pag.* 130. Manningham *l. c. pag.* 61. Munnick *chirurg. lib. I. cap. XXXIII.*

[*m*] Conf. *Felix Platerus* in *obſerv. Lib. III. Dom. de* Marchettis *anat. Cap. VII.* Jacob. Primeroſius *de morb. mulier. Lib. II. cap. XV.* Veslingius *Syntagmat. anat. cap. VII.* Bartholinus *Anat. reformat. Lib. I. cap. XXVIII.* Peierus *E. G. Dec. II. ann. I. obſ.* 14. 84. 91. 94. Salmuth. *Obſ. cent. I. LXXVII.* Ruyſchius *obſ. anat. chirurg.* Voelter *ſchola obſtetric. pag.* 158. Mauriceau, la Motte, Deventer. *loc. cit.* Viardel *obſerv. ſur la pratique des accouchemens cap. XXX. pag.* 211. Peu *lib. cit. cap. XXI. pag.* 582. Amand. *nouvelles obſervations ſur la pratique des accouchemens obſ. LXII. pag.* 214. Meſnard. *libr.* cui titulus *guide des accouchemens artic.* 2. *pag.* 49. & *ſeqq. &c.*

[*n*] *Etmullerus*, *Barbette*, *Deckerus*, *Hornius* alii prolapſum uteri nunquam aut rariſſime nec niſi a cauſſa tantum externa violenta accidere affirmant.

(*o*) *Obſerv. anatom. XX. pag.* 49. & *obſ. LIII. pag.* 113.

prodire & extra corpus propendere exiſtimarunt, cultro anatomico impugnaſſe, cum tamen nec cultelli acies acuta ſatis, nec ſtrenui deſcenſus uterini impugnatoris dijudicandi ratio exquiſita denegandæ veritati luce meridiana clariori ſuffecerint.

§. XI.

Infirmis enim fundamentis nititur ejus demonſtratio. Concedimus quidem ſarcomata aut alias vaginæ excreſcentias foras propendentes cum uteri procidentiis confundi poſſe, præprimis cum citatus vir de ſimili fungoſa ſubſtantia, quam in puella obſervavit, refert, ſe inveniſſe *ſarcomatis rudimentum inſtar dactyli, orificio uteri interno adhæreſcens, quod ſi tempore adauctum fuiſſet, eadem ratione incautis chirurgis vel medicis impoſuiſſet, qui uterum ſemper immobiliter loco ſuo conſiſtentem tanquam vagantem per omnes partes ventris cum* Laurentio, *vel tanquam procidentem cum pleriſque aliis indicaſſent*: ab ignorantia tamen nonnullorum ad negationem rei non valet conſequentia, ſiquidem ipſa ratio dictat, fungoſas excreſcentias (*p*) ab uteri procidentiis utpote diverſis affectibus, diſtingui poſſe. Hinc neque his nec aliis ab arcto uteri cum vicinis partibus cohæſione, vel ipſa uteri gravidi ſubſtantia deductis rationibus calculum noſtrum apponimus, ſed uteri partes omnes elaſticis, variis mutationibus, conſtrictioni, relaxationi & rupturæ (*q*), obnoxias eſſe affirmamus.

§. XII.

Itaque, ſtabilita veritate prolapſus uteri, nos accingimus ad conſiderationem *inverſionis* quatenus vel fieri poteſt vel vere contingit. *Poſſibilitatem* ejus evincimus ex libera fundi uteri expanſione (*r*), ligamentorum relaxatio-

(*p*) *Excreſcentia fungoſa* uterum prolapſum ſimulans deſcribitur *miſcellan. N. C. dec. I. ann. II. obſ.* 121. item inverſus uterus carneis excreſcentiis plurimis obſitus *Miſcell. N. C. dec. II. an. I. obſ.* 186. Ruyſchius *excreſcentias uterinas* quas *polypos uteri* quoque dicunt, ſæpiſſime obſervavit, interim bene diſtinguit ab uteri prolapſu & inverſione conf. *obſ. LVIII. pag.* 54. *ſeqq.*

(*q*) De utero toto extra vulvam ita prolapſo, ut illum exſtirpandi neceſſitas poſtulaverit, memorabilia quidem referunt exempla *Paulus Ægineta*, *Paræus*, *Mercurialis*, *Fernelius*, *Sennertus*, *Langius*, *Bonetus*; ſed, ſit alias fides penes auctores, quæritur jam dum de veritate facti valde dubitamus, an hæc uteri exſtirpatio, quam ſine vitæ diſcrimine factam fuiſſe affirmant, non potius pro vaginæ prolapſæ abſciſſione ſit habenda? (§. XIV. XV.) præprimis ſi triſte illud exemplum & crudele inſtitutum nobis in mentem incidit, cujus *Ruyſchius* meminit *obſ. anat. medic. chirurgic. obſ. VII. p. X.*

(*r*) Uterus poſt fetus excluſionem ſæpiſſime inæqualiter vel expanſus vel conſtrictus deprehenditur. Obſervatur id quam maxime in partubus præternaturalibus, in quibus peracta operatione auctores manum rurſus utero immittere jubent, quo ſanguis in illo adhuc contentus evacuetur, & obſervetur, num uterus æqualiter expanſus ſeſe circa manum conſtringat? *Deventer* igitur, van *Horn*, *Chapman*, *Giffart*, Dn. D. *Præſes*, facta ſanguinis evacuatione, dorſo manus caute uteri fornicem reſtituunt, & quaſvis occurrentes plicas adæquant, quo æqualis contingat uteri conſtrictio, dolores poſt partum vehementes imminuantur, uterique inflammatio ob vaſa compreſſa, quantum fieri poteſt impediatur (§. XXXI.)

tione, & violenta placentæ utero præternaturaliter adhærentis (*s*) extractione. Si itaque verum, collum & latera uteri, excepto fundo cohærere partibus adjacentibus, ſequitur illa vi cuidam magis reſiſtere poſſe, fundo uteri, qui, facta poſt fetus excluſionem funiculi umbilicalis violenta extractione in conſortium abripitur, &, niſi contingat ruptura funiculi, per apertum ſatis uteri orificium una cum ſecundinis ducitur.

§. XIII.

Quamvis autem non negandum, alteram hanc uterinæ procidentiæ ſpeciem ſeu inverſionem, ſub qua fundus uteri inſtar chirothecæ vel marſupii invertitur & per orificium uteri protrahitur, priori rariorem eſſe morbum externum; de ejus tamen poſſibilitate non eſt, quod dubitemus, præprimis cum accedant virorum (*t*) fide dignorum auctoritas & obſervationes, utpote qui ea, quæ ad hiſtoriam, cauſæ cognitionem, curandi & præſervandi modum pertinent, fideliter tradunt.

§. XLV.

(*s*) Ruyſchius *adverſariis anat. num. X. contingit*, inquit, *placentam fundo matricis cavo, convexitate ſui corporis adeo accretam adhæreſcere, ut in unum fere corpus miris coaluiſſe modis viſum fuerit*.

(*t*) Ejuſmodi obſervationes vid. apud *Th. Bartholinum Hiſt. anat. cent. II. hiſt.* 91. Ruyſchium *obſerv. anatom. chirurg. cent. I. obſ. X.* Conf. quoque *Petr. Marchettis obſervat. LXI.* Stalpart: *van der* Wiel *obſerv. LXVII.* Hildanus *cent. IV. obſ. LX.* Isbrand. Diemerbroeck. *anat. lib. I. cap. XV.* Mauriceau *lib. cit. cap. V. pag.* 390. Gerh. Blaſius *obſerv. anat. pag.* 128. la Motte *lib. cit. pag.* 806. Amand *lib. cit. obſ. LX. pag.* 160. & *obſ. LXII. pag.* 214. Peu *lib. cit. pag.* 585. Inter alios autem *Chapman lib. cit. caſ. XXIX. pag.* 123. triſtem refert obſervationem, quæ cum evidens ignorantiæ plurimarum obſtetricum exhibeat teſtimonium, (ſiquidem ab earum perverſo operandi modo, uti antea jam dictum, accidit ut plurimum uteri inverſio,) illam pagellis noſtris inſerere dignam judicavimus.

CASE XXIX.

A Woman killed by an Inverſion of the uterus.

Iwas, in the greateſt Haſte, ſent for to a Woman ſix *miles diſtant from me; to whom Iwent with all poſſible Speed, but found on my Arrival, that she had been dead, near half an Hour. I conjectured she hat died by* floding; *but, upon asking the Queſtion. was anſwered in the Negative. The Midwife told me, that the Afterbirth ſtuck ſo faſt in one Part, that she was not able with all her Strength to take it from her, though she had gained moſt of it. Upon this I deſired the favour of ſeeing the Corps, which being granted, I found, to my great Surprize, that the Uterus was inverted, and entirely out of the Body, hanging dewn between the Thighs, with the Placenta adhering its Fundus, which I ſeparated before the Midwife, and ſeveral Matrons there preſent, and convinced them all of the diſmal Accident. This* Woman, *it ſeems, had a very good and eaſy delivery of the Child; but that born, the Midwife pulled hard at the String, and ſo brought dewon the Uterus, which as ſoon as she could take any hold of she did: And then pulling with freh violence, and not being deterred by the loudeſt Cries, the poor miſerable* Woman *in a few minutes fell into ſtrong Convulſions and Deliquiums, and ſo expired. Thus was a young healthy mother cut off. in te Bloom of Life and caſt into the cold Arms of Death, juſt as she was about to claſp her firſtborn in her own.*

§. XIV.

Tertia procidentiæ ſpecies, *vaginæ* ſcilicet *relaxatio*, non ab omnibus autoribus ab uteri prolapſu rite fuit diſtincta (*u*), ſed pro eadem ſæpiſſime habita: aliam autem eſſe hujus rationem, aliumque fiendi modum, tam ex vaginæ ſtructura quam partium differentia optime dijudicamus. Præter differentiam enim ſatis notam conſtat, vaginam variis tunicis, muſculoſa, glanduloſo-nervea, celluloſa, & interna plus minus rugoſa inſtructam eſſe, hinc facillime, ſicuti fit in ani procidentia relaxatis fibris muſcularibus, vel in aliquibus vaginæ locis (*x*), vel in toto ejus ambitu procidentiam oriri poſſe.

§. XV.

Interim ejuſmodi relaxationem ſæpius cum uteri prolapſu conjunctam eſſe & extra pudenda propendentem uterum verum mentiri, variæ auctorum teſtantur obſervationes (*y*).

§. XVI.

Quæ itaque inter tres ſpecies intercedat differentia, ex prioribus patet, ſimulque cognoſcitur, *uteri prolapſum & vaginæ relaxationem*, ſive completa ſive incompleta ſint, tam in virginibus quam mulieribus *extra ſtatum graviditatis & poſt partum* contingere, *inverſionem* autem uteri poſt *excluſionem fetus* aperto ſatis orificio uteri a violenta qualicumque cauſa externa, & ipſi juncta, vi interna tantum fieri poſſe.

§. XVII.

Ab hac differentia ducimur ad dijudicanda ſigna *triplicis procidentiæ diagnoſtica*. In completa & incompleta uteri inverſione, quæ viſu tactuque explorari poterunt, obſervamus, placentam ope funiculi quidem extractam, ſed fundo uteri ejuſque ſubſtantiæ adhærentem, & aditum in ejus cavitatem occludentem. Placenta ab utero inverſo ſeparata excitat inſignem hæmorrhagiam propter vaſcula eminentia aperta, quæ optime delineavit *Ruyſchius* & aliquoties mercurio vivo injecta inter præparata Excell. Dn. D. *Præſidis* conſpicere mihi licuit. Figuram habet pyri magni inverſi, cujus circumferentia maxima circa vaginæ orificium offenditur, pars vero fundi uteri per ejus orificium deſcendens pediculum refert,

(*u*) Conf. *David van der Beeck* in peculiari *diſſ. de uteri procidentia*.

[*x*] Duplex procidentia diverſis in locis duos renes vitulinos referens deſcribitur a *Wepffero Eph. Germ. dec.II.ann. V. obſ.* 150.

(*y*) *Ruyſchius* in muliere annoſa molem propendentem, quæ ſecum rapuit portionem veſicæ, a ſe obſervatam, deſcribit *Obſerv. anat. chirurg.* vid. quoque *Meeckern obſerv. med. chirurg. c. LIV. Miſc. N. C. Dec. II. an. X. obſ.* 181. *Dec. III. ann. V. & VI. obſ.* 226. *Eph. germ. Dec. II. ann. I. obſ.* 84. *Dec. II. ann. IX. obſ.* 149. Peu *l. c.* Mauriceau *l. c. pag.* 397. La Motte *l. c. cap. XI. pag.* 807. Deventer *l. c.* Meſnard *l. c. artic. II. pag.* 49.

fert, illudque ita occludit, ut plane evaneſcat & circulo tantum mucilaginoſo albicante obductum cernatur.

§. XVIII.

Huncce ſtatum uteri præternaturalem comitantur dolores maximi præprimis in regionibus lumbaribus & circa genitalia, tumores partium inflammatorii, iſchuria, alvi conſtipatio, fluxus lochialis ſuppreſſio, pulſus celer & durus, præcordiorum anxietates, proſtatio virium, animi deliquia & reliqua junctæ febri inflammatoriæ ſigna.

§. XIX.

Prolapſus uteri completus & incompletus ratione mutatæ uteri figuræ ejuſque orificii a priori ſpecie tam oculorum acie, quam tactu optime diſtinguendus eſt. Reliqua huic affectui familiaria ſymptomata ſunt præprimis dolores tenſivi in regionibus lumborum, oſſis ſacri & hypogaſtrii, pondus pro ratione prolapſus intra genitalia maximum, motum corporis diverſimode impediens. Uterus in vaginæ cavitatem irrepens, & inſtar cunei inter duo receptacula excrementorum hærens ea valde comprimit. Percipitur ſimul ardor (z) in genitalibus, & excoriatio utero ab urinæ effluxu inducitur. Accedente vero inflammatione partium, ſigna §.XVIII. indicata, concurrunt.

§. XX.

In relaxatione autem vaginæ conſpicimus membranam internam vel quaquaverſum, vel in certa tantum parte e genitalibus propendentem, rugas vaginæ minores attritas & prorſus obliteratas. Quo magis autem extra genitalia prodit, eo magis attenuatur interna ſuperficies, excoriatio partium & dolores ſub emiſſione urinæ contingunt. Si procidentia hæc juncta ſit cum uteri prolapſu, ſimul ipſi reſpondent ſigna antecedenti paragrapho expoſita.

§. XXI.

A ſignis progredimur ad *cauſarum* cognitionem, ſub quarum ſcrutinio reſpicimus tam ad *antecedentes* quam *proximas*. Accuſamus placentæ ad fundum uteri nimis relaxatum præternaturalem accretionem utpote cauſſam remotam *inverſionis*. Quid enim valeat ejuſmodi ſitus placentæ & adhæſio in producendis diverſis ſymptomatibus, docuit inter alios præclare *Stuartus diſſert. de Secundinis nocivis* æque ac ſalutiferis. Mirum inde non eſt, accidentibus aliis v. g. laborioſo partu, niſi fetum excludendi validiori, ex-

(z) Hippocrates *de morb. mulier. Lib. II. Sect. V. num. 30. p. 655. Si uteri extra naturam proceſſerint, pudendum & imum vantrem igneus calor detinet, urina crebro ſenſimque ſtillat pudendumque vehementer mordetur. Hoc autem accidit, ubi recenter a partu cum viro dormierit.*

excluſo fetu excrementa excernendi fortiori conatu, violenta (*a*) funiculi umbilicalis attractione, cujus vi fundus reſiſtere neſciens, celeritatem & directionem ſequitur, facillime accidere ejuſmodi malum (*b*).

§. XXII.

Cauſæ prolapſus uteri variæ ſunt. Motus enim violenti diverſæ ſpecies, ſicuti hernias, ita quoque uteri procidentias, producere valent in phlegmaticis maxime, ad cachexiam pronis, colluvie ſeroſa abundantibus, ut & in illis, quæ ex recenti puerperio viribus adhuc imbecillibus, partibuſ-

(*a*) *Regnerus de Graaf.* L. c. p. 146. *Quantum ad nos attinet*, inquit, *exiſtimamus, in difficili partu, dum placenta utero firmius adhæret, & ab imperitis obſtetricibus nimium attrahitur, inverſionem aliquando contingere poſſe, rariſſime licet eveniat;* & *Ruyſchius* l. c. *Oritur hoc malum nonnunquam ab obſtetricibus minus expertis funiculum umbilicalem pluſquam par eſt attrahentibus, unde uterus non poteſt non ſubſequi*. Illuſtr. quoque *Hallerus* de duplici uteri prolapſus ſpecie in *pathologia generali & prælect. ad* Boerhaav. *inſtit. med. pag.* 58. erudite ita ſentit: *Uterus dum detrahitur ſimul invertitur, quando obſtetrix placentam fortius vellendo extraxit, neque altera manu uterum ſuſtinuit; tunc enim ſi chorion utero, firmius adhæſerit, poterit cum extracta placenta uterus deorſum educi; ſi tunc quam maxime uterus repoſitus fuerit, perpetua tamen ad prolapſum diſpoſitio ſupereſt*. Hujus rei in gratiam *G. Blaſii* obſervationes medicæ rariores p. 42. ſeq. conferantur præprimis autem ea, quam par. III. obſ. II. refert, notentur. Ibi enim: *Aperui ventrem defunctæ puerperæ. Obierat hac die præcedente hora quinta poſt partum, ſana alias antea, ædito fetu optime valente. Exhibuit ſe hic uteri fundus ad anteriora illius converſus, ſicque ad pudendum uſque prolapſus, adeo ut vagina tota corpore hoc uteri inverſo repleretur, quod etiam arcte adeo a contracto utero detinebatur, ut non niſi robore ſummo, atque violentia, ope per pudendum immiſſi inſtrumenti, ſurſum detrudi, ſicque in naturalem locum reduci potuerit. Imprudentia obſtetricis, an vero nimis arctæ cohærentiæ ſecundinarum cum uteri membrana interna, hoc malum adſcribi debeat, non meum determinare, hoc tamen addo, retuliſſe adſtantes mulieres, quæ in partu obſtetrici auxiliares fuerant, quam primum fetus in lucem prodiiſſet, exclamaſſe obſtetricem adhuc alium in utero hærere fetum, ſicque extra pudendum protraxiſſe corpus aliquod rubrum, ad cujus adſpectum conſternatæ adſidentes, imperitiæ illam accuſarunt, ab opere deſiſteret ſerio admonentes, quod etiam fecit, poſtquam, in quantum vel per uteri contractionem vel per ignorantiam, licuit, extra pudendum dependens, introrſum iterum compulit. Vaſa omnia ſanguine hic adeo deſtituebantur, ut etiam quocumque loco cultro anatomico aperta nil ejus funderent, ſubſidentibus in totum tunicis; quem etiam ſanguinis defectum ex immoderato fluxu, ob ſecundinæ violentam ſeparationem extractionemque cauſatum, mortis ſubitaneæ cauſam judicamus*. conf. §. XIII. not. t.

(*b*) Tradunt nonnulli; ſe aliquot dies poſt partum contingentem ejuſmodi inverſionem ad induratis ſcybalis & vehementi alvum excernendi preſſione, obſervaſſe, vaſaque fundi uteri per orificium uteri hiantia conſtricta & mucilaginoſis punctis non vero ſanguineis tincta inveniſſe; an vero a ſola preſſionis vi ejuſmodi inverſio uteri contingere poſſit? Valde dubito, incompleram autem fuiſſe antea jam inverſionem malumque a voluntario motu violento auctum & inverſionem completam redditam, ex ſupra adductis rationibus potius dijudicari licet. Cæterum conf. *Ruyſchii obſ. X. pag.* 12.

buſque utero continuis nimis relaxatis (*c*), gaudent. Harum autem in numerum referri ſolent vehementes tuſſes, clamores, extenſiones violentæ artuum, labores duriores, teneſmi, contuſiones graves, lapſus, ſaltationes, equitationes, violentæ ſternutationes, ponderum ſublevationes, vomitus, deſaltationes ex alto divaricatis cruribus, aereque retento, & quæ ſunt reliqua, quæ contra ſententiam *Roonhuyſii* procidentias producere, & mala inveterata reddere poſſunt deteriora (*d*).

§. XXIII.

Enarratis jam cauſis, aliæ annumerari merentur vel *a vi partus* vel *a nimia humiditate* deductæ. Sed partu enim laborioſo caput fetus ſæpius una cum orificio uteri, niſi illud digitis lateraliter retineatur, extra pudenda propenditur (*e*); accedentibus autem adhuc poſt partum ejuſmodi conatibus & preſſionis vi, mirum non eſt, effectus relaxati nec in priſtinum ſtatum reſtituti uteri ſubſequi. Deinde quod nimiam attinet humiditatem, ipſa ratio docet humores a toto corpore defluentes, ligamenta uteri humectare ac relaxare poſſe, ſimulque experientia confirmat, in locis humidioribus hunc morbum ſatis familiarem eſſe. His itaque ductus rationibus recte judicat *Graafius* (*f*), prolapſum uteri in virginibus poſſe contingere. *Meminimus enim*, inquit, *nos uno tempore ad quatuor diverſas filias, quarum virginitas innoxia habebatur, vocatos fuiſſe, quæ uteri prolapſu laborabant, quibus partim fomentis adſtringentibus, partim annuli cerei in pudenda immiſſione, non vulgare attulimus auxilium*. Hinc facile dijudicandum, aut abuſum balneorum & unguentorum emollientium, ipſumque fluorem album (*g*) inter cauſas retulerint auctores, quæ prolapſum uteri ex-

(*c*) Hippocrat. *de morb. mulier: Lib. II. Sect. V. num.* 40. *Quælibet*, inquit, *occaſio ad commovendos uteros ſatis eſt, ſi quid vitii habeant. Id enim vel ex pedum & lumborum frigore contingit, & ex ſaltatione, animi conſternatione, lignorum ſectione, curſu ad acclivem vel declivem locum & ex aliis plurimis*.

(*d*) Illuſtr. *Hallerus* præclare l. c. docet, hunc morbum frequentem eſſe, & oriri ſæpe, *quando continuo a partu mulier, nimis ſana, nixum edit, aut ambulat, quod inter paupercułas ruſticas mulieres frequenter fieri ſolet: tunc enim omnia circa uterum aperta & laxa ſunt; qua puer nuper tranſit, & uterus facile extrorſum decumbit*.

[*e*] *Etſi fetus ſitum rectilineum retineat, inter labores tamen parturiendi, ſine magno conatu, contingere poſſe uteri ejuſque vaginæ procidentiam, ſi ſcilicet pelvis nimis ampla fuerit ad proportionem uteri, & quid in illo continetur, ſi inſuper os uteri craſſum ſit & durum, ipſaque muliebria laxa facile dilatentur*; teſtatur *Deventer l. c. p.* 79.

(*f*) *L. c. p.* 153.

[*g*] Conf. *hiſt.* præfamine hujus diſſert. deſcriptam. Obſervavit Dn. D. Præſes aliquoties, peractam modo infra explicando, prolapſus uteri repoſitionem, excepiſſe fluoris albi antea ſuppreſſi, excretionem, materiamque mucilaginoſo glutinoſam albicantem e genitalibus profluxiſſe, quæ a glandulis, a nimio humorum ad inferiora affluxu, obſtructis & relaxatis originem duxit & ſpecialiſſimam poſtea poſtulavit medendi methodum. Similiter *Jacob. Sylvius Ligamenta uteri laxari demonſtrat aut humore multo præſertim pituitoſo* [*uterus enim velut quædam mulieri eſt cloaca*] *imbuta, aut partu crebro, vel alia ex cauſa, ut ætatis declinantis imbecillitate exſoluta aut paralyſi affecta &c.*

excitare valent, & quomodo fiat, ut humores in rugis & plicis vaginæ adhuc ſubſiſtentes mora acrimoniam induant parteſque arrodant.

§. XXIV.

Cognitis hiſce *proximam* eruimus, quam ligamentorum, præprimis uteri rotundorum, vel relaxationem (*h*) vel violentam avulſionem & abruptionem (*i*) eſſe arbitramur. Non vero plenariam hic ab utero, vel parte, cui infiguntur ligamenta, intelligimus avulſionem, ſed, ut *Mauriceau* judicat, incipientem fibrarum quarumdam ſeparationem, qua ligamentorum longitudo augetur, eorum autem reniſus & vis elaſtica imminuitur.

§. XXV.

Sequitur jam ordine indagatio *cauſarum relaxationis vaginæ*. Inter *remotas* referimus ſtatum ad cachexiam pronum, habitum (*k*) tam totius corporis quam partium quarumdam rariorem, molliorem, peculiaremque genitalium diſpoſitionem, temperamentum ſanguineum & phlegmaticum. Inter efficientes vero, humores ſeroſos in libidinoſis maxime, coitu ſæpius utentibus, ad genitalia loca confluentes, prægreſſum fluorem album, quo vel arroſio vel relaxatio tunicæ internæ vaginalis facta, fetum ægrius per vaginam expulſum, & vel ob viarum anguſtiam, vel uteri, vel ſitus fetus in utero obliquitatem immobiliter ibi coarctatum, parturiendi & egerendi alvum niſum validiorem, ſub quo vagina ita inverti poteſt, ut internus paries exterior quaſi fiat, ſicuti inverſio inteſtini recti in equis alvum exonerantibus manifeſta eſt. Quibus tandem addimus quaſcumque ſub difficili partus labore ab auxiliatrice obſtetricis manu, vaginæ inductas violentias.

§. XXVI.

Cum igitur omnia, quæ tunicam vaginæ internam durius premunt, tonumque glandularum & fibrarum valde labefactant, ejuſmodi morbum externum producere valent, apparet cauſam proximam ejus, remiſſionem fibrarum vaginæ vel totalem vel partialem eſſe, qua non rugæ ſolum oblite-

[*h*] Jacob. Sylvius *Lib. cit.* oſtendit cauſam mali hujus continentem eſſe *membranarum*, quæ *uterum vicinis partibus connectunt*, *abruptionem vel laxationem.*

[*i*] Præter ea, quæ de crudeli uteri protractione litteris dederunt, *Barbette*, *Blegny*, *Mauriceau*, conf. *Eph. Germ. dec. II. an. I. obſ. XIV. & LXXXIV.*

(*k*) *Ludovic. Mercat.* de *affect. mul. cap.* de *uteri procident. Hoc vitium ſenibus ſubinde magis accidit*, *& iis*, *quæ ex inſtituto vitæ* (*quales ſunt lotrices mulierculæ*) *nudos diu in frigida pedes continent*, *aut in frigido lapide diutius ſedent*, *vel aerem frigidiorem excipiunt*, *maxime in puerperio*, *aut menſtruo fluente*, *quod eo tempore uteri utraque pars magis hiet*. *Libro quoque* Erotis *ſeu* Trotulæ *curandarum ægritudinum muliebrium*, *qui primum editus fuit inter medicos veteres latinos Aldino Venetiis* 1547. Folio, ſimul de matricis deſcenſu, propter *nervorum remollitionem* & *frigidorum humorum abundantiam* contingente, agitur.

terantur, verum vagina extenſa nimis, prolabitur, & globoſam induens figuram uterum verum ſæpiſſime mentitur (§. XV.)

§. XXVII.

De *prognoſi harum procidentiarum* ut quædam moneamus, notandum, *inverſionis uteri* dubiam & funeſtam utplurimum eſſe, dijudicandam autem a tempore durationis, & comitantibus eam ſymptomatibus. (§. XVII. & XVIII) *Quo brevius* enim fuit tempus, contingentis *incompletæ* uteri inverſionis, eo mitiora quoque ſymptomata & eo facilior curatio. *Quo diutius* autem *completa* puerperam afflixit, eo difficilior & impoſſibilis fere repoſitio, cum lethalia hæmorrhagiæ, inflammationis, gangrænæ, ſphaceli & plenariæ corruptionis, illam comitentur ſymptomata. Teſtatur enim *Ruyſchius* (*l*), *affectum hunc, niſi illico profligetur, mortem ſtatim ſubſequi. Memini*, ait, *me bis una in ſeptimana hoc vidiſſe, nec (niſi abſque ulla mora opem ferret obſtetrix) ullam, præter uxorem cujuſdam Hebræi evaſiſſe.*

§. XXVIII.

Quid de *prolapſu uteri ejuſque vaginæ relaxatione* ſit ſentiendum, ex tradita ſupra horum morborum natura perſpicitur. Quamvis enim inflammationes & corruptiones iiſdem accidiſſe, ſæpius viſum fuerit, interim ſibi relictæ nec incongruis externis tractatæ, raro lethales evadunt, ſed variis tantum ſtipatæ ſunt incommodis. Collegit nonnullas obſervationes Dn. D. *Præſes*, ex quibus didici, fæminam ultra decem & plures adhuc annos prolapſu uteri incompleto, completo poſtea facto, ne dicam procidentia vaginæ, utpote leviori prolapſus ſpecie laboraſſe, reſque domeſticas, exceptis tantum quibuſdam corporis motibus, (§. XXII.) peragere potuiſſe.

§. XXIX.

Cum igitur ſalvam poſſe ad tempus ſubſiſtere vitam, neglecta etiam harum procidentiarum curatione, (§. XXVIII.) demonſtravimus, quæritur jure, quænam *prognoſis* ratione *curationis* in genere formanda ſit? Hanc vero dubiam eſſe reſpondemus, cum reſpectus habendus ſit ad ipſum individuum, genitalium diſpoſitionem, ætatis rationem, & procidentiarum conditiones. In illis enim, in quibus præſertim uteri prolapſus malum fuit inveteratum (*m*) uteruſque ſphæricam magnam molem refert, difficulter erit reponendus, & in ſitu naturali retinendus, repoſitio tamen non ſemper eſt impoſſibilis, præprimis ſi ſecundum leges certas, inferius præſcribendas, circumſpecte & caute inſtituatur. Recens autem perfectus & imperfectus uteri deſcenſus, ſi convenienter tractetur, ſpem felicis curationis

(*l*) *Operib. anat. chirurg. obſ. X. p.* 12. & *tractat. anatom. de muſculo in fundo uteri reperto p.* 18.

(*m*) Jacob. Sylvius *lib. cit. Recens*, inquit, *uteri procidentia, ſi reponatur, ætas ſit adoleſcens aut florens, hæret & permanet, ægre tamen ſi veteravit (quando nec dolet nec convelli periclitatur) reponi quidem poteſt; ſed mox levi ex cauſa relabitur præſertim ætate jam provectiore.*

nis promittit, ſicuti & relaxatio vaginæ more methodicorum citra inſtrumentorum quorumdam auxilium, externo remediorum uſu corrigi poteſt.

§. XXX.

Accedimus jam ad *curationem*, quæ differt pro ratione diverſitatis procidentiarum. Alium enim poſtulat tractandi modum inverſio uterina quam prolapſus, alium rurſus relaxatio vaginæ quam prolapſus & inverſio uteri. Generalis autem indicatio eo redit, quo uterus, qui inverſus prodiit, in naturalem reponatur ſitum ibique retineatur, ſuperficies uteri interna undique æqualis reddatur, & partes nimis relaxatæ ſimul roborentur.

§. XXXI.

Repoſitio autem inverſi uteri ſine mora (*n*) ita inſtituenda eſt. Ut (ſive completa ſive incompleta inverſio ſit) capite puerperæ declivi poſito, dorſoque elevato, retractis ad nates calcibus, pars uteri prominens & perinæo incumbens, digitis manus dextræ, ſucceſſive & circumſpecte in vaginam reponatur: poſtea fundus per orificium ductus leniter reprimatur, &, ne ob atoniam uteri inverſio recurrat, dorſo manus in uteri cavitatem immiſſæ, naturalis fundi figura, uterique fornix reſtituatur, quævis ibi occurrentes plicæ & ſulci, adæquentur, tandem manus in pugnum mutata, leniter extrahatur, antea vero paulatim ibi detineatur explorandi cauſa utrum correctam hanc uteri inverſionem, ſequatur ejuſdem conſtrictio? Quippe quæ ſpem facit reconvaleſcentiæ.

§. XXXII.

Quodſi vero plures horæ a tempore inceptæ inverſionis præterlapſæ jam fuerint (§. XXVII.) & graviora inflammationis, tumoriſque adſint ſymptomata, pars quaſi prominens indurata, per convenientia externe applicata medicamenta aliquatenus emolliatur, ſicque fundus peragendæ repoſitioni aptus reddatur, alvus autem per clyſterem oleoſum carminativum blande ducatur, & lotium ope cateteris evacuetur.

§. XXXIII.

Partes itaque prominentes *emolliantur* prius lacte tepido, cui ſpongia immergenda & ope illius externa genitalia fovenda, omnis autem impuritas circa ambitum orificii, per quod uteri fundus prodiit, detergenda. In caſu difficiliori decocta emollientium & carminativarum herbarum, ex farin. fabar. furf. trit. flor. malv. alth. meliſſ. chamomill. r. & v. ſambuc. ſem. carvi; fænicul. lini, in forma cataplaſmatis ope linteaminum quadruplicium, genitalibus tepide applicentur, quo tumor minor & plicabilis fiat, uterique fundus eo facilius reponi poſſit.

(*n*) De uteri a partu inverſione ab imperita manu lethali reddita *Ruyſchius oper. anat. med. chirurg. obſ. XXVI.* ubi: niſi cito auxilio ſuccurratur inverſioni uteri, *funeſta ſit*. Legat. *La Motte lib. cit. pag.* 806.

§. XXXIV.

Peracta *repoſitione*, (§. XXXI.) ſub qua ſibilum quendam, ſicuti in herniarum repoſitione obſervabis, quies tam corporis quam animi miſeris commendanda. Præprimis autem per plures dies puerpera in ſinu reclinato jaceat immota, extenſis cruribus & ita coaptatis, ut alterum alteri incumbat, animi pathemata, occaſiones ridendi, loquendi, clamandi, tuſſiendi, vomendique &c. fugiat, urinam autem vel alvum in ejuſmodi ſitu declivi, nulla adhibita vi preſſionis, commode excernat, & hujus rei ob cauſam quotidie utatur enemate ex lacte confecto, vel alio quodam ex ſpeciebus emollientibus cum avena excorticata in aqua coctis parato, addito quantum ſatis olei chamom. coct. Externæ partes contra inflammationem & putrefactionem defendantur, ſpecificis quibuſdam, v. g. herba ſalviæ in vino cocta cum ſufficiente quantitate butyri inſulſi remixta, & aqua vulneraria vel ſola vel cum aqua calcis vivæ, ope ſpongiæ aut linteaminum, tepide ipſis impoſitis, abdomen vero oleo roſar. inungatur, aut ſi opus eſt, ſpecies reſolventes & diſcutientes in vino coctæ in uſum trahantur.

§. XXXV.

Hæc quidem quoad *externa* remedia initio ſufficiant: cum ſtatim poſt applicationem eorum medentis intentio dirigenda ſit ad ſtatum corporis internum, lochialem fluxum & junctam ipſi utplurimum febrem. Hinc curatio indicationibus innititur ſequentibus. Status nimirum inflammatorius incipiens diſcutiendus, purgatio uterina & reliquæ excretiones blande promovendæ, motus internus auctior contemperandus, & tandem partibus tam internis quam externis tonus reſtituendus.

§. LXXVII.

Si igitur facta repoſitione uteri, fluxus lochialis non ſuccedat, ſed periculum *inflammationis* immineat, aut ipſa febris acuta jam adſit, tunc ex ſymptomatibus illam comitantibus, ob vim utero inflictam & ſuppreſſam ſanguinis per vaſa antea compreſſa excretionem ejuſque ſtagnationem & ſtaſin in corruptionem pronam, recte judicamus ſtatum uteri ſubeſſe inflammatorium, & ſecundum effatum *D. Manningham inflammationem uteri multum habere periculi, tum autem maxime, cum mulieri in primis a difficili partu diebus accidit*, arbitramur.

§. XXXVII.

Noſtrum non eſt officium, paucis hiſce lineis omnia enarrare, quæ ſpectant ad eſſentiam hujus *febris*, differentiam ab aliis, & cauſarum nexum, utpote quæ ſpecialem merentur conſiderationem. Pauciſſimis ea tantum complectemur, quæ ad ſpecialem pertinent therapiam, medico quoad ineundam & feliciter perficiendam curationem ſcitu neceſſariam.

§. XXXVIII.

Inflammatio igitur vel *imminens* vel *præſens* corrigi ſolet venæ ſectione juſto tempore inſtituta, antequam humores in corruptionem putredinoſam abeant. Hanc quidem Galli Anglique ſæpius reiterandam jubent, quæ vero methodus, noſtris in terris pluribus diſplicet minuſque conducit; id obſervare tantum licet, ut juſta ſanguinis quantitas in plethoricis maxime evacuetur. Huic jungantur medicamenta interna leniter reſolventia, diſcutientia & evacuantia, cui ſcopo inſerviunt præprimis diluentia v. g. decocta ex raſur. cornu cervi, radice polypodii & graminis cum ſucco citri leniter acidulata, larga quantitate haurienda, deinde infuſum aliquod aquoſum ex rad. liquirit. cichor. gramin. herb. marrub. alb. chamædr. meliſſ. flor. ſambuc. chamom. vulg. præcipue autem floribus arnicæ, additis fæniculi vel carvi ſeminibus, compoſitum.

§. XXXIX.

Commendamus vero illud, non ad *ſudorem*, ſed lenem uſque *diapnoen* hauriendum, ante laudata vero præſcribimus diluentia, humores ſpiſſos commotos tam reſolvendi quam contemperandi cauſa, tenuibuſque, quæ corpus nutriunt & conſervant, utimur carnium juſculis. Quo autem motus febrilis & humorum ſanguiniſque inteſtinus juſto celerior paululum infringatur & contemperetur, confugimus ad *temperantia*, *lenia reſolventia* & *diapnoica*, qualia ſunt nitr. depurat. lapid. cancror. citrat. corn. cerv. philoſoph. præparat. antimon. diaphoret. ſuccinum alb. præparat. cinnabar. vel in formam ſubtiliſſimi pulveris, vel cum aquis quibuſdam deſtillatis, e. g. *Stahlii* diapnoicis, ceraſ. nigr. lilior. convall. flor. tiliæ, borrag. bugloſſ. in mixturæ formam redacta, iiſdemque pro concurrentium ſymptomatum ratione & individui diſpoſitione ſæpius die nocteve ſufficiente quantitate utimur, addendo ſi opus eſt, ſecura & convenientia moderantia.

§. XL.

Reductis itaque omnibus in ordinem & fluxu lochiali reſtituto, quod præter medicamenta (§. XXXVIII. XXXIX.) laudata, repetito ſæpius uſu pilularum *B. Stahlii* in refracta doſi adhibitarum, vel oleo amygd. dulc. ad aliquot cochlearia quotidie adſumto, aut uno alterove grano extract. caſcarill. aquoſ. pulveri vel mixturæ (§. XXXIX.) remixto, obtinetur, ceſſantibuſque motibus febrilibus, & facta morbi per criſin exoptatam ſolutione, tum *tonicis* partes internæ & externæ roborandæ ſunt, & regularis poſtea ſuccedentis fluxus menſtrui ratio ſemper habenda.

§. XLI.

Inter *roborantia* non medicamina tantum leniter adſtringentia & balſamica, quæque motum ſolidorum tonicum augent referimus; verum quoque alimenta, quæ corpus nutriunt, ſicuti ſunt tenuia & boni ſucci. E tonicorum claſſe interno uſui inſervientium poterunt eligi tinctura martis aperit. Ludovici, eſſent. caſcarill. cort. aurant. ſuccin. concent. tinct. antimon. mixtur. tonic. nervin. *Stahlii*, externo autem ſuffitus & adſtrin-

gentia (§. LX.) nec non ſpirituoſa ad umbilicalem, inguinalem & lumborum regiones applicata, qualia ſunt generoſa vina rubra, aqua regin. hungar. cum tertia parte balſami vitæ, qui ex deſtillatis oleis ſubtiliſſimis æthereis, balſamoque peruviano, in ſpiritu vini alcoholiſato ſolutis præparari ſolet.

§. XLII.

Quodſi vero malum quoddam, utplurimum curatu impoſſibile, ab inverſione uteri inductum, remaneat, *ulcerationeſque cancroſæ* & uteri *indurationes* contingant, tunc ejuſmodi morbus injectionibus balſamicis mundificantibus & conſolidantibus tractandus, febrique ſupervenienti, quæ extenuationem totius corporis efficit funeſtam, convenientibus, quantum fieri poteſt, reſiſtendum medicamentis ſic dictis antiphthiſicis & antihecticis, quorum in numero primum hic obtinent locum ſerum lactis dulce & aquæ ſelteranæ cum lacte aſinino remixtæ, nec non juſcula carnium tenuia, infuſa herbarum vulnerariarum leniterque adſtringentium, imo ſuccus ex iiſdem expreſſus.

§. XLIII.

Prolapſum uteri licet ordinarie ejuſmodi non comitentur ſymptomata, (§. XXVIII.) cauſa tamen ſæpius fit aliorum malorum, & ſæpius quoque mortem producit, quare omnis periculi avertendi cauſſa ratio curandi illa eſſe debet, ut præmiſſis præmittendis (*o*) generalioribus, quæ vel alvum ſolvunt vel eandem ducunt, plethoram imminuunt, impuritates uterum obducentes, ſi emollitæ prius fuerint (§. XXXIII.) detergantur (*p*), uterus ad proprium locum reducatur, repoſitus ibi firmetur & roboretur, adeoque impediatur, quo minus ſublata cauſa, quæ prolapſum excitabat, iterum decidat. *Deventerius* enim *huic*, inquit, *malo*, *niſi nimium fuerit*, *in tempore remedium invenitur*, *incurabili autem*, *peſſarii accommodantur*, *prolapſionem præpedientes uterumque ſuſtinentes*.

§. XLIV.

Quod ad *modum reponendi* ſpectat, non opus eſt cucurbita magna umbilico imponenda (*q*), nec candela cerea, qua veteres nonnulli præprimis

mis

[*o*] Conf. *Hieronym. Mercurialis* de *morb. muliebr. Lib. IV.* & *Albertin. Botton.* De *morb. muliebr. Cap. LXXII. Uteri* ait, *procidentia cum morbus ſit in ſitu*, *primum & ante omnia in proprium locum reponendus erit*, *quod autem hanc repoſitionem prohibere poteſt*, *eſt inteſtinorum & veſicæ repletio*; *ideo alvus imprimis lenienda clyſtere & lotium pariter emittendum erit*, *mox in propriam ſedem uterus intro mittendus*, *qui cum inteſtinum rectum & veſicam interjaceat*, *ideo niſi prius hæc vaſa inaniantur*, *a copia ſuarum ſuperfluitatum*, *in proprium locum repoſitio impedietur*. Vid. quoque *Lud. Mercatus lib. cit.* & Jac. Sylvius. *Lib. cit.*

(*p*) Nonnulli utuntur oleo tepido vel decocto ex beta, malva, althea, ſemine lini, fenu græci, additis cymino, baccis lauri, chamæmelo &c.

(*q*) Inter alia ad genus auxilii inutiliter refert *Albertin. Botton. cucurbitulas non ſcarificatas*, *ſi umbilico & utriſque hypochondriis*, *cum magna flamma*, *fuerint appoſitæ*: *has* enim, putat, *ſurſum trahendo*, *vim ſuſpendendi uterum habere*, *& eundem in proprio domicilio retinendi*.

mis uſi ad contumaciorem retundendum uteri prolapſum, ſed requiritur (1) apta mulieris collocatio, ſublatis coxis, invicem dilatatis & reflexis poplitibus; (§. XXX.) quo chirurgus vel obſtetrix, digitis ſcilicet indice, medio & annulari, butyro, vel oleo amygdal. dulc. inunctis prominentem plus minus uteri partem, inferiorem prius ad perinæum ſitam, dein mediam, poſtea ſuperiorem leniter & pedetentim ſuperius quantum fieri poteſt, ad locum naturalem reprimere poſſit. (2) Cum uteri non ſufficiat repoſitio (§. XLIII.) ſed ut repoſitus firmetur, concinnatum peſſarium & Figur. I. expreſſum, ad capacitatem vaginæ, butyro prius inunctum, in vaginam ſecundum longitudinem ejus introducimus, dein ſi uterum ſuperius attingit, mutato ejus prius in vagina ſitu, ita collocamus, ut peſſarium parte a. a. os pubis vel ſupra illud, b. b. os ſacrum, & obtuſis extremitatibus c. c. oſſa ilei reſpiciat, foramini vero ejus ovali d. d. & margini ejus obtuſo e. e. e. e. orificium uteri incumbat.

§. XLV.

Quodſi peſſarium utero rite quidem appoſitum, brevi poſt tamen, inſtituto leni corporis motu, rurſus excidat, aliud priori majus indicata methodo, habito tamen ſemper reſpectu ad vaginæ capacitatem, erit applicandum, quo eo firmius in loco ſubſiſtens uterum in ſitu naturali tetinere, mulier labores, exceptis gravioribus, peragere poſſit, ſimulque excretiones tam fluxus menſtrui, quam aliarum impuritatum, quæ in rugis vaginæ colligi ſolent, nec non liquoris abſcœni & alvinæ, ordine & conſueto tempore ſuccedere valeant; interim cavendum, ne partibus adjacentibus vim inferant, vel dolores, tenſiones, preſſiones, inflammationes, vel corruptiones excitent.

§. XLVI.

Quando vero nobis ſermo eſt de peſſariis, ſilentio præterimus veterum medicamina oblonga, quæ in craſſioris longiorisque digiti formam efformata, adverſus uteri affectus varios *Hippocrates* & alii commendarunt; ſufficiat impræſentiarum ex recentioribus nonnullorum mentionem facere, quæ in ejuſmodi affectibus uſui venire ſolent. Sic *Slevogtius diſſ.* de *muliere gravida lapſu vaginæ uteri laborante*, recte cenſet *Pechlinum*, *qui ex cornu vervecis ramentis, & panni ſericei centonibus, patellæ ignitæ injectis, nec non aliam ſpeciem, ex eodem ſerico, petroleo macerato, concinnatam laudat*, potiſſimum ad cauſam, fibras flaccidas reddentem, reſpiciens, quam egregie emendare putat: ſed haud tutum ubique eſſe probat, *præprimis delicatioribus acre oleum petræ, teneræ cuticulæ vaginæ admovere, quia eam cum inſigni ardore erodit;* novit enim *a ſimilibus morſicantibus, ad provocandos menſes adhibitis, motus convulſivos excitatos*, ut injectionibus gelatinoſis, abſtergentibus, temperantibuſque opus fuerit.

§. XLVII.

Nec nobis arrident *cerea*, qualia *Barbette* & *Scultetus* ſummis prædicant laudibus, aſa *fœtida*, & *caſtoreo*; obducenda, intus cava & filo propendente pro lubitu extrahenda, cum minus commode, ſed libere potius vagi-

ginæ parietibus inhæreant, facillime ſub leviori corporis motu, vel urinam & alvum excernendi conatu foras iterum excidant, additaque nulli plane inſerviant uſui.

§. XLVIII.

Quid de *pilis*, *pomis*, *linteis conglomeratis*, *nucibus majoribus*, aliiſque *imperforatis* inſtrumentis ſentiendum ſit, quilibet facile judicabit, cui notum, a ſaburra corrupta, mora valde acri reddita, in vaginæ rugis ſinuliſque collecta, novos gigni morbos externos maſſam humorum corrumpentes. Judicat quidem *Albertin.Bottonus* (r) pilam aliquam formari debere, qua os vulvæ obduretur, ne foras iterum labatur, ſed cum idem finis cum *perforatis* ſecurius meliuſque obtineri poſſit (§. XLV.) illud, uti & reliqua ejuſdem indolis & figuræ fere, plane rejicimus.

§. XLIX.

Schlevogtius ad modum *Voelteri circulum paravit flexilem ex oſſe balænæ, lino & dein ſerico obvolutum, ceræ aliquoties immerſum ſedulo æquabilem redditus politumque, quo ſub ovali figura intruſus, intus ad circularem rediret*, & hoc pacto cavitatem commode expleret, ulterioremque exitum ipſi præcluderet. Quamvis vero cit. viros majorem forſan, hac inſtrumenti ſpecie præſtitiſſe utilitatem prioribus inventis, lubentiſſime concedamus: negandum tamen non erit, illud pondere ſuperare noſtrum ex ſubere confectum, nec circulare cavitatem adeo explere, quam illud, quod ad ellipticam accedit figuram.

§. L.

Datur adhuc diverſitas peſſariorum, ratione *materiæ*, ex qua arte confici ſolent. Dantur enim annuli ex ligno tornati aut ex ſubere ſculpti, & cera incruſtati, vel ex auro & argento confecti. E nobilioribus metallis præparatis *Deventerius* (s) quidem *peſſos argenteos vel aureos præfert, cavos atque læviſſimos, ne pondere incommodent, probeque lævigatos, ne attritu lædant, doloremque inferant;* ſed cum ejuſmodi metalla, ratione præparationis ingrediantur veneris particulæ, ab adhærentibus ipſis humoribus excrementitiis mora corruptis, æruginoſa quaſi fiunt, partes arrodere, & ad inflammationem & corruptionem diſponere ſolent.

§. LI.

Omnibus his palmam præripiunt *peſſi ſuberei*, *cera alba* incruſtati, quos molles nimis eſſe ac facile frangi quidem putat *Deventerius*, ſed ſi rite fuerint

(r) *Lib. cit. Cap. LXXIII.* Parari jubet peſſarium *ex lana, poſca, vel vino auſtero, prius imbuta, deinde expreſſa: in quibus ſi adſtringentia etiam calida macerata prius fuerint, ut matricaria, mentha, nuces cupreſſi & ſimilia, addendo ſemper odorata & aromatica.*

(s) Lib. cit. p. 32. *Mauriceau lib. cit. pag. 395.*

rint præparatis (*t*), uſui per duos & plures adhuc inſerviunt annos, mulieresque in vagina illos gerentes nec incommodum nec pondus, qualia ab aliis ex ligno tornatis, ſentiunt. Quodſi enim præter omnem ſpem & opinionem, ob nimiam mollitiem, ex qualicumque cauſa, intus frangantur, aut vel ob calorem internus & acrem ſaburram, tam cera diſſolvatur, quam ejuſmodi lignum poroſum corrumpatur, examinandum prius erit utrum ligamenta priorem rurſus nacti ſint elaſticitatem? Et an opus adhuc ſit novo quodam, pro vili pretio ſibi comparando peſſario? Id quod judicio medici & chirurgi diſcretivo examinandum relinquimus.

§. LII.

Præfert quidem hanc ob cauſam *ligneos* utpote prioribus durabiliores, ſed cum quæ præſtare debent, præſtent (§. LII.), ſpecifice leviores ſint ligneis, atque ita formati, ut mulier, non obſtantibus illis, a viri amplexu gravida reddi poſſit, ligneos duriores mollioribus ſubereis inferiores eſſe arbitramur.

§. LIII.

Habemus denique diverſæ figuræ peſſos, quales tibi B. L. Tabula adjecta ſiſtit, & antea jam *Mauriceau*, *Deventerius*, Cel. *Heiſterus*, *Meſnard* delineandos curarunt, forma elliptica circulo propius accedente, triangulares cujus latera circularia ſunt, orbiculares, rotundos fere quadrangulares &c. vel planos vel latos & profundos, certa quadam gaudentes digitorum latitudine magiſque in obliquum vel acutum a circumferentia verſus centrum deſinentes: ſed omnes figuræ excepta elliptica Fig. I. capacitati vaginæ haud reſpondent, cum, ſi vel excedant magnitudine, difficiles applicatu ſint, & ab ejuſmodi peſſi geſtatione mala producantur ſymptomata, ſin vero minores quaſi annuli, vel ovi figuram referant, infirma ſint fundamenta, cum facile e genitalibus delabuntur. Non autem, vel planis orbiculatis, vel cavis, tum in nuptis, quam innuptis ad mentem *Deventerii* opus eſt peſſariis, cum ſufficiant diverſæ tantum magnitudinis præſcripto modo conficienda & applicanda.

§. LIV.

Itaque peſſarium Fig. I. quo felici cum ſucceſſu Excell. Dn. *Præſes* in curatione horum morborum ſæpius uſus eſt, præſtantia reliqua omnia ſuperat, vid. Fig. II. III. IV. V. VI. VII., conficitur autem illud ad formam fere illius, quod Celeberr. *Heiſterus* commendat, ex ſubere, cera alba ſufficienter incruſtato. Figuram habet *ellipticam*, & utraque ſuperficies convexa f. f. f. craſſitiem digiti refert, margines ejuſdem perimetri in punctis a. a. a. b. b. b. & e. e. e. ſunt obtuſi, in medio d. gaudet forami-

(*t*) Præſervandi ſcopo contingentem nonnunquam brevi temporis intervallo, dictorum peſſorum deſtructionem: eos probe incerandos eſſe commendat, ne corruptione partes ad putredinem diſponant, illiſque exulcerationem dolorificam inferant.

mine non orbiculatim perforato, ſicuti in quibuſdam v. g. Fig. II. III. IV. VIII., ſed ovali, quod humoribus excrementitiis intus collectis liberum concedit effluxum, nec concubitum impedit, ſed aptas ejuſmodi feminas conceptui (*u*) reddit. Sit præterea probe politum & levigatum ſine ulla acie vel ſcabritie, ne partes internas lædere queat.

§. LV.

Gravidis jam factis, quæ ejuſmodi peſſarium gerunt, uterique mole medio graviditatis termino aucta, e loco rurſus movetur, illudque ſua ſponte excidit; interim uterus non procidit, niſi, accedente partus negotio, vi motuum rurſus propellatur. Huc ſpectat obſervatio *Pechlini*, quando in muliere quadam, vaſtam vaginæ uterique procidentiam ſe obſervaſſe refert, quæ nullum aliud quæſivit remedium, quam graviditatem.

§. LVI.

In quibus itaque *diſpoſitio* quædam ad *prolapſum uteri* obſervatur, tempeſtive conſilio & auxilio ſuccurrendum eſt, ne in priſtinum rurſus incidant malum. Auxilium vero in partu fertur reniſu digitorum niſui uteri verſus digitos utriuſque manus directo æquali (*x*). Hoc enim modo impeditur, quo minus uterus vel in limen pudendi vel extra pudenda deprimatur. Si vero rurſus ex qualicumque cauſa contingerit prolapſus, ceſſante penitus fluxu lochiali, tentanda erit uteri repoſitio (§. XXXI. & XLIV.)

§. LVII.

Tandem in difficiliori & *inveterato malo*, ubi repoſitio impoſſibilis (*y*), vel ob concurrentes alias rationes minime ſuſcipienda, in ſolatium & levamen miſerarum commendamus *Subligaculum Slevogtii*, vel *Voelteri* præcinctorium, quo uterus prolapſus tanquam in ſuſpenſorio quieſcat.

§. LVIII.

[*u*] Vid. *Rouſſettus* de partu cæſareo cap. VIII.

(*x*) *Ruyſchius obſerv. anat. med. chirurg.* XXV. *pag.* 24. Os uteri in partu prolabens manu retinendum, & denato fetu, placentam tota manu extrahendam eſſe docet, ne rurſus prolabatur, uteruſque invertatur eo tempore ad inverſionem pronus. conf. quoque *Deventer. lib. cit. cap. XXIX. pag.* 133.

(*y*) *Ruyſchius lib. cit. pag.* 12. *obſ. IX.* cautelam aliquam practicam notatu dignam tradit. Demonſtrat enim *uterum, haud ſemper poſſe reſtitui, ſi extra partum diu e corpore prociderit, nec ſemper opportunum eſſe illud moliri, nam norunt periti, qui antequam hoc ſuſcipiant, ſemper uteri prolapſi conſtitutionem diverſam inveſtigabunt: ſi enim a longo tempore prolapſus tantus ſit factus, ut facili negotio in priſtinum locum redigi haud poſſit, aut patiens uterum e longo tempore extra corpus geſſerit, vel uterus prolapſus induruerit, cum inæquali ſuperficie, aut ulcere obſeſſus fuerit, periculum haud faciendum; repoſito enim utero peſſime ſeſe habere ſolent ægræ.*

§. LVIII.

Facta uteri repoſitione ad interna & externa erit confugiendum medicamenta. Interne blande laxantia conducunt, omnia fortiora evacuantia contemnenda (z), alvus libera ſemper ſervanda, ſtatus cachecticus & nimius uteri vel totius corporis mador, nec non alba purgamenta præprimis decoctis purificantibus & aliquatenus exſiccantibus ex rad. chin. lign. ſanct. ſant. rubr. ſarſaparill. ſem. fenicul. interpoſitis reſolventibus antimoniatis, mercurialibus & roborantibus ſuccinatis corrigenda, venæ ſectio urgente neceſſitate repetenda aliquoties, animi affectus (*a*) corporiſque agitationes & motus vehementes, v. g. riſus, clamores, vociferationes, ſternutationes, labores nimii groſſiores, niſus omnes, qui muſculos abdominales ad conſtrictionem excitant, diæta cruda & flatulenta, & ſupra adductæ (§. XXII.) cauſæ prolapſum excitantes, evitandæ, regimen autem optimum diæteticum ſervandum.

§. LIX.

Externa autem *medicamenta* tam partes roborandi, quam tumores ſæpius ſupervenientes inflammatorios diſcutiendi cauſa adhiberi ſolent. Priora adſtringentia extra fluxus menſtrui tempus pudoris ſinui inferenda, conveniunt cum illis, quæ in vaginæ relaxatione (§. XLI.) commendavimus: poſteriora vero eadem ſunt, de quibus (§. XXXIV.) actum fuit. Solent quidem nonnulli ad præſcriptum *Sennerti*, *Riverii*, *Etmulleri*, hypogaſtrio & oſſi ſacro emplaſtra quædam applicare, ſed vix virtutem præſtare videntur, cum ſæpiſſime vel pruritum vel puſtulas excitent, quare eorum in locum ſubſtituimus ſpirituoſa, v. g. ſpirit. ſerpill. abſtractit. camphorat. ſalis ammoniac. &c. unguenta nervina & frictiones ad naturalem uſque calorem.

§. LX.

Reſtat, ut paucis adhuc *curationem relaxationis uteri vaginæ* attingamus. Differt illa pro eo ac vel cum uteri prolapſu vel ſine illo contingit. In priori caſu reponatur uterus, indicata ſupra methodo, dein, uti etiam in poſteriori caſu, ſi mulier prius apte collocata fuerit (§. XXXI.) tunica relaxata propendens blande ac leniter reprimatur, quoad tota moles intra ſinum recipiatur. Hanc ad monitum *Hippocrates* per aliquot dies (quemadmodum in genere in triplicis procidentiæ curatione obſervandum eſt) in lecto quieſcere jubet; interim adhibeantur externa adſtringentia, quo extenſio internæ tunicæ brevior fiat. Inſerviunt huic ſcopo præpri-

(z) Peſſimum eſt conſilium *Hippocrates lib. 2. de morb. mulier.* ubi digitis altius in os immiſſis vomitum, cum aqua lentium, melle & aceto excitari jubet, quo ſurſum revellatur uterus.

(*a*) B. *Hoffmannus* quidem *Pathol. general.* e *Pechlino lib. III. obſ.* 24. & *Zacuto Luſitano lib. II. obſ.* 65. uterum prolapſum terrore ſanatum fuiſſe refert, ſed an hic fallacia cauſæ non cauſæ lateat? iliis dijudicandum relinquo, qui cognitis hujus prolapſus cauſis & vera indole, aliquoties ejus curam ſuſceperunt, nos interim habet diſſentientes.

mis aqua aluminis, cum vel ſine vino auſtero, ope latæ ſpongiæ parietibus ſæpius applicant, mediante ſubligaculo autem vaginæ procidentia præcavenda. Poteſt quoque ex radicibus biſtortæ, tormentill. fol. querc. herb. pyrol. cort. mali granati, fl. roſar. rubr. balauſtior. nuc. cupreſs. terr. ſigillat. gall. alumin. crud. in aqua ferrariorum vel plantaginis coctis, decoctum aliquod parari, genitalibus partibus aliquoties in die applicandum, vel tantum lanæ involucrum vino adſtringente madidum ipſi imponi, poſtea autem aliud roborans ex herb. ſalv. lavend. thym. maior. roriſmar. baſil. bacc. & fol. laur. vino infuſis ſubſtitui. Antequam autem hoc fiat, per peculiare quoddam inſtrumentum ad figuram infundibuli, quale *Rouſſetus* depingit, fere confectum, fumus, præparato prius e ſuccino, thure, maſtich. reſin. juniper. balſ. peruv. ſicc. & pelle anguill. ſuffimigio, carbonibus ignitis injecto, in vaginam dirigatur.

§. LXI.

Peſſariis nonnulli in hoc malo utuntur. Unius tantummodo ut mentio fiat, vides B. L. Fig. ejus VIII. tabula adjecta inciſam. Inventum eſt *Jac. Meſnard*, qui illius figuram primum *lib. ſupra cit. pag.* 51. *Tab.VIII.* delineandam curavit. Paratur peſſarium diverſæ magnitudinis ex tenui & ſubtili linteo, cera quantum ſatis, obducitur, poſtea lævigatur, deinde butyro recenti inunctum prius orificio vaginæ apponitur, tandem, diductis a ſe invicem pollice & indice ſiniſtræ manus labiis, & vagina in ſitum naturalem repoſita, digitus medius dextræ manus orificio g. peſſarii Fig. VIII. imponitur, & vaginæ ſolerter immittitur, ita quidem, ut orificium h. h. verſus uteri os directum e diametro reſpondeat orificio g. illudque una cum præcedente vaginæ procidentia, in loco naturali retineat. His peractis decoctum adſtringens, ope peculiaris loc. cit. Tabul. IX. deſcripti ſiphunculi, vaginæ injicitur, filo autem i. g. i. peſſarium non retrahitur, cum per ſuperius hujus peſſarii orificium h. h. ad vaginæ parietes medicamenti virtus penetrare poſſit.

§. LXII.

Methodus operandi non eſt rejicienda; maxime in *ſtatu complicato*, quando uteri prolapſus ſimul cum vaginæ relaxatione contingit; ſed notandum, laudatum peſſarium teſte auctore (*b*), ponderoſum nimis eſſe, interim corruptioni non ſtatim obnoxium, ut reliqua. Quibus igitur peſſarium noſtrum F. I. diſplicet, qualecumque ex inciſis ſibi eligant curationi hujus morbi commodum.

§. LXIII.

(*b*) *Libr.cit.p.*51. *On doit ſaire le peſſaire avec du liége le plus fin que l'on puiſſe trouver, que l'on garnit, aprés lui avoir donné une figure convenable, ou avec du linge fin, ou de l'étoffe de ſoye ou avec de la cire blanche: cette derniere garniture doit être préferée aux deux autres: parceque quoique cet inſtrument devienne un peu plus peſant à porter, il ſe conſerve auſſi bien mieux que les autres & ne devient pas ſi-tot puant, attendu que la cire empêche que le liége ne s'imbibe des humidités qui exudent continuellement du vagin & de l'orifice de la matrice.*

§. LXIII.

Repoſita itaque & conſtricta ac corrugata tunica interna, *cauſæ omnes* ſupra adductæ (§. XXV.), quæ ejuſmodi relaxationem rurſus producere valent, cane pejus & angue fugiendæ ſunt, interim diſpoſitio corporis ſeroſa & cachectica internis medicamentis corrigatur (§. LIX.), nimius humoris pituitoſi ad genitalia affluxus præcaveatur, quod præmiſſis medicamentis internis purificantibus recto medicamentorum externorum adſtringentium & ſuffimigiorum balſamicorum uſu obtinetur, omnes deinde regulæ diæteticæ, ac contingente rurſus graviditate præſcriptæ cautelæ practicæ obſerventur (§. LVII).

§. LXIV.

Equidem poſſem in diffuſum adhuc expatiari campum, & quid ad præcavendas ejuſmodi afflictiones pertinet, fuſius enarrare. Poſſem præprimis certas leges & cautelas illis præſcribere, quæ ob anguſtam pelvim vel ſitum fetus capitis obliquum, partum difficilem & uteri prolapſum experiuntur, ſimulque errores, qui in hac parte chirurgiæ a plurimis committuntur, oſtendere. Poſſem denique, quid ratione præternaturalis ſecundinarum adhæſionis, inverſionem præcavendi ſcopo, faciendum? Et an ad mentem *Ruyſchii* ad ſolis naturæ viribus ſine vitæ diſcrimine excluſio placentæ naturalis expectanda ſit? ulterius explicare; ſed ne limites diſſertationis excedam, præmiſſis neceſſariis ad rem proprie ſpectantibus, filum hic abrumpo, & *Deo* immortali pro conceſſis hactenus, in abſolvendo ſtudiorum meorum academicorum curriculo, viribus, gratias ago devotiſſimas ſimulque, ut auxilium in ſuſcipiendis ad ejus gloriam conaminibus, inpoſterum quam clementiſſime mihi largiatur, ſummis ab ipſo contendo precibus.

TANTUM.

TABULA XXIV.

Varias peſſariorum ſpecies repræſentat & quidem

Fig. I. Formam peſſarii ellipticam.

Fig. II. Ellipticam circulo proprius accedentem, intus excavatam, cum foramine in acutum tendente.

Fig. III. Triangularem, cujus latera ſunt circularia, ratione ſtructuræ priori fere ſimilem, foris latitudine duorum digitorum gaudentem, magiſque in acutum a circumferentia centrum verſus deſinentem.

Fig. IV. Orbicularem non adeo profundam.

Fig. V. Planam rotundam fere quadrangularem.

Fig. VI. Rotundam, in forma annuli extus convexam, intus concavam.

Fig. VII. Ovalem ſeu ovi formam referentem.

Fig. VIII. Demum exhibet peſſarium, quo *Meſnard* uſus in curanda vaginæ uterinæ relaxatione. Figuram quidem campanæ habet, duo autem orificia, ſuperius h. h. & inferius i. i. circa quod filum i. g. i. peſſario adnexum deprehenditur, quo urgente neceſſitate rurſus extrahi poſſit.

LXXXVII.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

UTERI DELAPSU, SUPPRESSIONIS URINÆ ET SUBSEQUUTÆ MORTIS CAUSA.

Quam Præſide

JOH. ADAM. KULMO

Tuebatur

JOH. EILHARD. REINICK.

Gedani 24 Aprilis anno 1732.

CAPUT I.

Siſtens Caſum.

§. I.

FEmina quædam 26 annorum, militis gregarii uxor, præterito anno per 4 menſes gravida die 28. Auguſti onus tergo impoſitum gerens, pede ex improviſo vacillante, alterius cruris difficili reniſu vix greſſum a lapſu ſuſtinuit: domum deinde reverſa ſtatim conquerebatur de dolore inſigni circa lumbos & in regione pubis, & cum poſtea urinam excernere tentaret, nihil prorſus effluere obſervabatur. Maritus æque ac uxor hac de re inſolita attoniti, medici alicujus auxilium implorarunt, qui interne varia diuretica propinavit, externe vero apium cum lacte coctum identidem pubi calide apponere juſſit, aſt fruſtraneo penitus cum ſucceſſu: quippe per 12. dies ne gutta quidem lotii fuit excreta, etiamſi fortiſſimi urinæ expellendæ conatus frequenter inſiſtentes & diureticorum virtute procul dubio inſigniter aucti, maximo niſu veſicam premerent, adeo, ut atrociſſimis ægra doloribus afficeretur, & venter nimium in modum extenderetur. Miſera ergo hæc gravida die 8. Sept. ſub intenſiſſimis cruciatibus fatis cedere coacta fuit. *Hiſtoria morbi.*

§. II.

Poſt ejus mortem maritus lubenter certior fieri cupiebat, an uxor ſua demortua certo gravida fuiſſet, & quænam eſſet tam ſubitaneæ extenſionis abdominis cauſa? Quapropter quandam ad nos mittebat feminam, quæ, circumſtantias morbi prædictas nobis referens, quam ſollicite expetebat, ut vel aliquem chirurgum ipſi commendaremus, qui deſideratam cadaveris ſectionem, marito egeno, gratis inſtitueret. *Sectionis cauſa.*

§. III.

Statu iſto defunctæ gravidæ raro obveniente commoti, flagrabamus ipſimet deſiderio fetus & uteri circumſtantias ſollicitius explorandi. Idcirco una cum quibuſdam chirurgis & medicinæ ſtudioſis ad ædes defunctæ acceſſimus. Monſtrabatur mortuæ corpus, cujus tumor abdominis 12. dierum intervallo adeo alte excreverat, ut ſtatum graviditatis maturum, partuique proximum adamuſſim mentiretur. Dubii certe quodammodo hærebamus, num veſica urinaria in tantam molem abſque diſruptionis metu diſtendi queat: fetus enim quatuor, ut maritus perhibebat, menſium vix quartam tantæ extenſionis partem efficere potuiſſet. Immittebatur propterea ſtylus per meatum urinarium in veſicam, qui, pedis fere longitudinis, totus intruſus fundum veſicæ nequaquam attingebat; urina autem, via ſic parum dilata- *Conſtitutio externi corporis.*

ta,

ta, exitum magno conatu moliebatur, verum, ſubito extrahebatur ſtylus, quia ejus copiam menſura æſtimare cupiebamus. Hac vero occaſione, qua meatus urinarius quærebatur, ſimul in conſpectum veniebat protuberantia quædam carnea, ex vagina uteri magnitudinis ovi columbini propendens, cum quibuſdam hydatidibus, piſa mole æmulantibus.

§. IV.

Internarum partium ſtatus præternaturalis. Poſtea nos accingebamus ad inveſtiganda interiora abdominis, quo aperto, manifeſto apparebat, veſicam urinariam omnino in tantam molem fuiſſe extenſam: occupabat namque inſignis hæc veſicæ ſarcina exitialis utramque regionem hypogaſtricam atque umbilicalem, quadantenus ſurſum adhuc in regionem epigaſtricam ad 2. pollices protenſa, quæ ambitu hoc inaudito cuncta inteſtina tenuia penitus extra ſitum naturalem altius ſub diaphragma validiſſime adegerat. Longitudo autem veſicæ ad duos pedes ſe extendebat, & latitudo unum ſuperabat pedem in diametro; cavitas vero ejus continebat lotii menſuras 5. noſtræ civitati uſitatas, ſive 20. libras. Protraxerat ſimul iſte inſolitus veſicæ adſcenſus peritonæum uſque ad regionem umbilicalem, ſic ab hoc loco uſque ad os pubis veſica ubique muſculis abdominalibus cohærebat, ſola membrana celluloſa intermedia. Mirum quoque videbatur, quod veſicæ ſubſtantia, inſigni hac diſtenſione dilatata, ſolito tamen non tenuior, ſed plus duplici dimenſione craſſior atque ex validis fibris carnoſis contexta obſervaretur, id procul dubio copioſa vaſa ſanguifera, ad digiti craſſitiem ſupra veſicam reptantia, abudante ſua nutritione produxerunt. De quo poſtmodum agemus in §. 12.

§. V.

Cauſa diſtenſorũ ureterum & pelvium renum. Prædicta urinæ ſuppreſſio pariter cauſa fuit primaria miræ extenſionis utriuſque ureteris atque pelvis renum, quorum cavitates omnes inſigniter erant dilatatæ, præſertim pelvis renis dextri, cujus amplitudo extraordinaria pugnum facile capere potuiſſet: ureter, ab hoc pelvi ad veſicam protenſus, altero etiam paulo largior obſervabatur, nec quidem ubique ejuſdem dimenſionis, quibuſdam tamen in locis ad pollicis diametrum accedens.

§. VI.

Uteri ſitus præternaturalis & conditio. Turgida adhuc veſica urinaria, tamque largo ambitu abdomini accreta (§. 4.) penitus occultabat uterum, ejuſque impediebat inveſtigationem; propterea illa prius evacuari debuit, qua poſtea collapſa, is tandem in conſpectum veniebat, attamen eum, juſto profundius locatum, totum videre non potuimus: hærebat enim tertia fere uteri pars in ejus vagina arcte infixa, ita, ut ſuperius vagina corrugata vel potius inverſa exiſteret: totus deinde uterus, lente protractus, ſe triplo circiter majorem, quam in ſtatu ordinario, adeoque omnino impræghatum exhibebat. Pars iſta uteri inferior procul dubio ab ingreſſu vacillante juſto profundius infra pelvim delapſa, atque in vaginam corrugatam intruſa, firmiter apprimebat collum veſicæ, hujuſque orificium & annexam urethram ad os pubis, qua compreſſione excretio urinæ naturalis penitus præcludebatur, ita ut neque excernendi, aucti-

que

que lotii vis & conatus proprius, nec adhibitorum diureticorum potentia renitenti inſarctui prævalere potuerint.

§. VII.

Uterus tandem, ex ergaſtulo ſuo liberatus & retractus, ea parte, qua complicatus vaginæ inhæſerat, flaccidus, aquis in amnio contentis, prolique innatanti, illuc irruentibus, locum concedebat. Cum itaque priſtinum ſitum proles haud amplius retineret, conſultius duximus, ipſum uterum cum annexis partibus, annexaque veſica urinaria a corpore ſeparare, ut ſecundinarum adhæſio cum utero, membranarumque & fetus conditio omnium adſtantium oculis eo magis paterent. Utero propterea exempto, & in anteriori parte decuſſatim aperto, placentam ita dictam, ope digiti ab uteri lateribus caute ſeparatam, non ſolum illius fundo, ſed quaquaverſum univerſæ uteri internæ cavitati adhærentem conſpeximus; excepta exigua parte prope orificium uteri, quæ foramen pollicis diametri relinquebat, per quod membranæ liquore ſuo refertæ prominebant. Extractis poſtea ex utero univerſis ſecundinis una cum prole obvoluta, placentam undiquaque unitam & ſimplicem ſurſum dividere juvabat, quo facto duplices membranæ aquis turgidæ exiguis fibris leniter ſibi cohærentes, iiſque ſeparatim contenti fetus gemelli, nobilioris ſexus, quoad ſingulos artus perfecti, aſt vita jam privati, in apricum prodibant. *Fetuum & ſecundinarum conſtitutio.*

CAPUT II.

Exponens uberius circumſtantias, in hoc caſu occurrentes.

§. VIII.

ANte omnia uberiorem profecto conſiderationem meretur ſtupenda veſicæ urinariæ diſtenſio (§. §. 1. 3. & 4. deſcripta), præſertim cum hujus veſicæ tunicæ non tenuiores, ſed potius plus duplici craſſitie validiores exiſterent (§. 4.). Secundum ordinarias naturæ leges ſemper partes corporis membranoſæ eo magis attenuari ſolent, quo majorem in molem diſtenduntur. Vidimus aliquoties alias veſicas urinarias, à magna lotii quantitate juſto diutius retenta expanſas, quæ vix dimidiam craſſitiem ordinariam ſervarunt, quarum aliquam, 4. libras urinæ capientem, præterito anno menſe Martio in noſocomio cum auditoribus, tum temporis præſentibus, in corpore virili luſtravimus. Sic ibidem alio tempore in alio corpore ventriculus inſigniter dilatatus obveniebat, ad papyraceam, ut ita dicam, tenuitatem accedens, qui poſtea flatu oris vix penitus diſtenſus, ex improviſo magno cum fragore dehiſcebat. *De ordinaria partium membranoſarum diſtenſione.*

§. IX.

Unde veſicæ diſtenſæ craſſities derivanda.

Noſtræ vero veſicæ diſtenſæ craſſitiem (§. 4.), contra ordinarias naturæ leges (§. præced.) auctam, vix aliunde, quam à majori affluxu ſanguinis in ſtatu gravido verſus uterum derivandam judicamus. Siquidem poſt peractam conceptionem in gravidis arteriæ ſpermaticæ majorem identidem nutritionis copiam, ad alendam prolem, advehunt, qua cuncta vaſa ſanguifera circa uterum, parteſque vicinas eo magis diſtenduntur, quo majora embryo capit incrementa. Hinc tantum abeſt, ut gravidarum uterus, in inſignem molem expanſus, tenuior fiat, ut potius, ſimul cum fetu nutritus, majorem quadantenus craſſitiem acquirat, quamquam ipſa ſubſtantia ob vaſorum diſtenſorum copiam ſpongioſior reddatur.

§. X.

Controverſia, de uteri impregnati craſſitie.

Diu quidem in partes reciprocas altercationis ſerra inter anatomicos celeberrimos hactenus fuit agitata, utrum nimirum uterus gravidus ab hoſpite contento, ac quotidie augmentum capiente, dilatatus, auctiorem craſſitiem; an potius arctiorem tenuitatem nanciſcatur? Horum, qui ſententiam, uterum gravidum attenuari, defendunt, anteſignanus facile exiſtit *Mauriceau* Traité *des maladies des femmes groſſes* c. 4. *de la matrice*, ſequentibus verbis pugnans: *Preſque tous les fameux anatomiſtes, & une infinitè d'autres Auteurs nous aſſurent, que la matrice (par un miracle de la nature, qui eſt admirable par deſſus tous les Auteurs) devient d'autant plus èpaiſſe qu'elle s'ètend & ſe dilate, depuis le jour de la conception juſques au tems de l'accouchement: mais je m'ètonne que* du Laurens, Riolan, & Bartolin, *ces prècieux flambeaux de l'anatomie, ayent eux-memes eu ſi peu de lumière en cette occaſion, que de n'avoir pas reconnu une ſi grande fauſſetè, qu'ils nous ont debitèe à l'exemple de pluſieurs autres, qui les ont prècedè*. Et porro: *Tous ceux qui prendront la peine d'examiner la choſe, comme j'ay fait, remarqueront aiſément le contraire: car il eſt très certain, que plus la matrice ſe dilate dans la groſſeſſe, plus elle devient mince & delièe*. Qui aliorum ibidem quoque ſententiæ hujus patrocinium adducit. Contrarium aſſertum acerrime tuetur *Deventer* qui *nov. lum. art. obſtetr. c.* 8. cunctas rationes à *Mauriceau* allatas, æque ac analogicas à veſica, vel ab animalium brutorum genitalibus deſumtos, refutat, convictus frequenti experientia, qua nunquam, uti teſtatur, ipſi contrarium patuit. Huic ſententiæ pariter jam olim multos veterum haud infimi ſubſellii viros addictos producit *Bartholinus anat. l.* 1. *c.* 28. & *Bohnius circul. anatom. phyſiolog. progymnaſm.* III. quamquam poſterior augmentum uteri craſſeſcentis non in ipſa tunicarum craſſiori dimenſione, ſed in uteri circumferentia & amplitudine comparanda conſiſtere exiſtimet: hac ratione tandem ſubjungit, *illos, qui augumentum hoc uteri negarunt, ſine autopſia ſoli rationi, à veſicæ* (ſcilicet in ſtatu ordinario) *dilatatione petitæ, confiſos fuiſſe, cujus major expanſio majorem attenuationem comitem nanciſcatur; aut uteros magis exſuccos & per hæmorrhagias exſiccatos tantum ſecuiſſe.*

§. X.

§. XI.

Ratio igitur, quare uterus gravidarum tam quoad molem, quam quoad ſubſtantiam augeatur, eſt, quod geſtationis tempore multo major ſanguinis copia ad illum per innumera dilatata vaſa advehatur (§. 9.). Quo majora namque fetus incrementa capit, eo majorem quoque alimenti requirit copiam; uterus autem a fetu contento diſtenſus relaxatur & multo minori, quam antea, gaudet robore atque reniſu, propterea copioſius affluentem ſanguinem nutritium inſtar ſpongiæ facile imbibit, eoque turgidior factus neceſſario intumeſcit. *De uteri gravidi craſſeſcentis cauſa.*

§. XII.

Properant autem ad uterum copioſi arteriarum rami, ab arteriis ſpermaticis, hypogaſtricis atque hæmorrhoidalibus illuc demandati, quorum ſurculi, in ſtatu naturali exigui, poſtea graviditatis tempore mirum in modum aucti, multiplici ac tortuoſa anaſtomoſi ſibi invicem junguntur. (Vid. *Regn. de Graaf. de mulierum organis cap. XI. tab. XII. & XIII.* & *Swammerdam de uteri mulier. fabrica*). Cuncta hæc vaſa ſanguifera, tum temporis inſigniter expanſa, copioſiſſimum ſanguinem apportant, qui non ſolum ad fetus nutritionem, ſed etiam ad uteri, aliarumque partium vicinarum augmentum ſufficit: imo plerumque adeo abundat liquor iſte alimentaris, ut in plurimis gravidis ſtatum plethoricum, & inde oriundam paſſionem hyſtericam, oppreſſiones, nauſeas, varices, aliaque mala, ſola venæ ſectione tutiſſime mitiganda, inducat. *De copioſiori in gravidis nutritione verſus uterum.*

§. XIII.

Haud adeo difficulter jam explicare poſſumus phænomenon illud: cur nimirum veſica urinaria in puerpera noſtra, à lotio cumulato inſigniter dilatata, quoad ſubſtantiam non tenuior, ſed multo craſſior facta ſit (§.4.)? Cum enim tam abundans alimenti copia uterum, parteſque vicinas alluat (§. præced.), ideo ad veſicam, utpote utero maxime vicinam, eique arcte connexam, ſimiliter juſto uberior ſanguinis quantitas accurrat, ejuſque vaſa pariter diſtendat: & cum præterea in noſtro caſu ipſa veſica ab urina, ſolito diutius retenta, non ſolum inſigniter fuerit dilatata (§.2.), ſed etiam hac ratione ordinario ſuo robore, tono ac elatere orbata, aliter fieri haud potuit, quin veſica inſigniter expanſa, & ſic admodum relaxata, majorem nutrimenti copiam ab arteriis vicinis, ſanguine turgidiſſimis reciperet, eodemque modo, quo uterus gravidarum dilatatus & relaxatus (§. 11.), tunicas craſſiores nanciſceretur: quam nutritionem præternaturalem luculentiſſime indicant vaſa ſanguifera, ſupra eandem reptantia, & ad digiti craſſitiem tumefacta deprehenſa (§. 4.). Ne plane ſilentio prætereunda eſt illa circumſtantia, qua veſica hæc, altius ſurſum aſcendens, peritonæum ſecum extra ſitum naturalem protraxit, novamque cum muſculis abdominalibus cohæſionem effecit (§. cit.), qua occaſione nova nutritio, novis his partibus connectentibus impenſa, ſimul craſſitiei augmentum veſicæ vicinæ ſuppeditavit. *Cur veſica dilatata craſſior facta ſit?*

§. XIV.

Cur idem augmentum craſſitiei non frequentius contingat? Hoc modo facile explicabitur ea ratio, cur illæ veſicæ urinariæ, extra gravidum ſtatum ab urina cumulata quandoque ſolito largius expanſæ, non craſſeſcant, ſed potius attenuentur (§. 8.): nullum enim tunc ſuppetit nutrimentum, ad tale augmentum ſufficiens. Neque in omnibus mulieribus gravidis ſemper intumeſcunt veſicarum tunicæ, licet ad eas major ſanguinis copia deferatur (§. 11.): gaudent namque hæ veſicæ tum temporis robore ac elatere ſuo naturali, cujus potentia ſuperfluam alimenti quantitatem affluentem facili negotio per venas patulas repellit.

§. XV.

Quare veſica tam inſigniter dilatari potuerit? Stupenda illa veſicæ urinariæ expanſio, qua non ſolum univerſæ regiones, hypogaſtrica & umbilicalis, ſed etiam inferior regionis epigaſtricæ pars occupabatur (§. 4.), abſque diſruptionis metu nequaquam fieri potuiſſet, niſi ejus ſubſtantia ſimul augmenta, indeque validior facta fuiſſet: quo enim magis ceteroquin partes membranoſæ expanduntur, eo etiam magis earum robur & vis elaſtica debilitatur (§. 8.). Urinæ autem non ſolum in ipſa veſica cumulatæ, ſed etiam in ureteribus, renibuſque coacervatæ (§. 5.) potentia in noſtro caſu multo validior exſtitit, quam veſicæ expanſæ, & admodum debilitatæ, vis elaſtica. Secus enim tam ingens dilatatio nequaquam facta ſuiſſet. Quodſi itaque tunicarum ſubſtantia à copioſo nutrimento non fuiſſet aucta & roborata, omnino a fortiter urgente lotio ſenſim magis attenuari, citiuſque diffringi debuiſſet, priuſquam in tantam molem fuiſſet expanſa.

§. XVI.

De inſolita peritonæi connexione, ejuſque cauſa. Aliquam præterea conſiderationem meretur præternaturalis illæ peritonæi tractio ſurſum uſque ad regionem umbilicalem facta (§. 4.), qua illud, inferius per totam regionem hypogaſtricam a muſculis abdominis violenter avulſum, cavitatem ventris multo breviorem reddidit, hinc inteſtina, præſertim tenuia, ſub diaphragma arctius fuerunt compreſſa. Latitat naturaliter veſica in infimo abdominis loco, qui pelvis dicitur, quem anterius oſſa pubis, utrinque oſſa ilia & poſterius os ſacrum conſtituunt. Incumbit in feminis utero, in maribus inteſtino recto. Communiter quidem veſica intra duplicaturam peritonæi contineri dicitur; rectius tamen ejus fundus, eaque pars poſterior, quæ cavitatem abdominis reſpicit, ſaltem obducitur peritonæo; collum autem & pars anterior jungitur oſſi pubis mediante membrana quadam tenui, poroſa, *celluloſa* dicta. Præterea in hominibus fortiter deorſum conſtringitur veſica a peritonæo, ita ut ſæpiſſime ab imperitis fruſtra quæratur, niſi lotio turgeſcat; decipiuntur hi ob analogiam, quam ſibi ex ſitu veſicæ in animalibus brutis concipiunt, utpote in quibus plurima veſicæ pars in abdominis cavitatem libere prominet, ſola ejus cervice peritonæo annexa, hinc facillime in his conſpicitur. Muſculi propterea abdominis, ob validam veſicæ diſtenſionem a peritonæo liberati, novam cum membrana celluloſa, pariter ſurſum ſolito altius propagata, ſubierunt cohæſionem. Cum vero hujus membranæ ſubſtantia admodum ſit poroſa, ideo vaſis ſanguine turgidis ubique liberam conceſſit viam, qua

eo-

eorum rami copioſiſſime quaquaverſum, etiam ſupra veſicam diſtenſam, diſpergerentur, quibus mediantibus uberior veſicæ advecta fuit nutritio (§. 9. & 12.)

§. XVII.

Egreſſus urinæ per viam ordinariam, ab utero, collum veſicæ obturante, interceptus, ſimul obicem poſuit ſuccedenti lotio a renibus affatim per ureteres tranſeundo: cum enim renes debito modo ſuo fungerentur officio, atque ſeroſam hanc humiditatem indeſinenter ſecernerent, fieri aliter haud potuit, quin non ſolum ipſa veſica, ſed etiam ureteres & uterque renum pelvis adeo ampliſſime diſtenderentur (§. 5.). Et cum ſingulæ hæ cavitates membranis nervoſis, iiſque ſenſibiliſſimis gaudeant, igitur dolorem intenſiſſimum, atrociſſimumque miſeram hanc mulierculam ex fortiſſima horum meatuum extenſione perpeti debuiſſe quilibet facile concipiet: imprimis ſi ſimul ſecum perpendat illam vim potentiſſimam, quæ peritonæum ab ordinaria ſua cohæſione violenter avellere (§. 4.) & alias quoque corporis partes, veſicæ annexas, diſtendere valuit: quales viſcerum extenſiones, diſtractiones, atque inteſtinorum anxia compreſſio profecto dolores graviſſimos producere debuerunt. *Cauſa diſtentionis viarum urinæ.* *Dolor ex hac diſtenſione.*

§. XVIII.

Situs uteri in §. 6. deſcriptus plane fuit præternaturalis. Collocatur enim uterus naturali modo in infimo abdominis loco, pelvi dicto, quem oſſa ilia, iſchia & pubis cum oſſe ſacro efficiunt: ſuperior uteri pars nullibi adhæret; inferior autem & imprimis ejus vagina jungitur antrorſum veſicæ, retrorſum inteſtino recto & lateraliter utrinque ligamentis latis ac rotundis: lata uteri ligamenta, quæ etiam alæ veſpertilionum vocantur, utrinque uterum cum oſſibus ilei connectunt; rotunda vero tranſeunt per proceſſus peritonæi, annuloſque abdominis, & utrinque firmiter alligant uterum inguini. His mediantibus vinculis validis uterus in hac ſede ſua naturali firmiter detinetur, nec adeo facile ſurſum, nec deorſum, niſi à cauſa quadam violenta ſemoveri poteſt. Cum itaque in gravida noſtra uterus juſto profundius deorſum infra pelvim delapſus, & vagina inverſa apparuerint (§. cit.), neceſſario ligamenta uteri valida, nexuſque cum inteſtino recto fuerunt relaxata: unde cognoſcimus, greſſum ſub onere vacillantem intuliſſe utero vim fortiſſimam, qua ligamentorum attractio valida fuit ſuperata. *De ſitu uteri.*

§. XIX.

Sunt quidem nonnulli viri, in re anatomica ſagaciſſimi, qui uteri prolapſum in dubium vocare conantur, iis rationibus inducti, quoniam ope ligamentorum prædictorum (§. præced.) firmiſſime alligatur, & putant, relaxatam uteri vaginam, extra ſinum pudoris prominentem, forte hæc ludibria facere & credulis imponere, ut verum uterum deſcendere poſſe ſibi perſuadeant. Eorum vero, qui verum uterum quandoque prolabi poſſe affirmant, idque ratione æque, ac experientia confirmare nituntur, tantus eſt numerus, ut ſi multitudo ſententiæ patrocinium conferret, de hujus *Controverſia de uteri prolapſu.*

jus veritate nullo modo dubitari queat. Vid. *Stalpart van der* Wiel. *Cent.* 1. *obſ.* 67. *&* 69. qui integrum ibidem patronorum hujus prolapſus catalogum ſiſtit. Unus omnium allegari ſufficit, ſolertiſſimus corporis humani ſcrutator, *Fridericus Ruyſchius*, qui partim *Theſ. Anat. VI. num.* 63. partim etiam *Obſ. Anat. Chir.* 1. 7. 9. 24. 25. veram uteri procidentiam, & quidem ingentis magnitudinis nobis exhibet: hic pariter *Obſ.* 10. *&* 16. uterum nonnunquam poſt graviſſimos parturientium conatus inverti oſtendit. Minime quidem negamus, dari ſæpe ſpuriam uteri procidentiam, dum uteri vagina frequenter, aut aliæ excreſcentiæ præternaturales talem deſcenſum mentiuntur. Exemplum refert *Kerkringius Obſ.* 53. qui interfuit ſectioni mulieris mortuæ, cujus uterum, extra pudenda prolapſum fuiſſe, medici antea aſſeverarunt, cum tamen uterus poſtea in ſua ſede naturali fuerit repertus, & ſarcoma aliquod, eos decipiens, propenderit. Similem caſum ſiſtit *Bartholinus Cent. II. Hiſt.* 58. & *Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann.* 2. *Obſ.* 79. Hinc valde decipiuntur illi, qui quodvis corpus extra vaginam prominens verum uterum eſſe ſibi, aliiſque perſuadent; attamen hallucinantur quoque, qui genuinum uteri prolapſum impoſſibilem eſſe credunt, licet talis deſcenſus rarius contingat.

§. XX.

Quid uteri prolapſus verus. Ex his prædictis autem facile intelligitur: *verum uteri prolapſum* eſſe præternaturalem uteri deſcenſum per totam ejus vaginam, quo ille, ſive rite conſtitutus, ſive inverſus, foras extra vulvam viſibilis propendet, à quacumque etiam cauſa fuerit e ſede ſua ſemotus. Inverſum potiſſimum producit violenta ſecundinarum extractio, quam obſtetrices plerumque præter neceſſitatem nimis feſtinantes accelerant, dum adhuc firmiter placenta utero adhæret, falſæ opinioni & præjudicio tenaciſſime inhærentes, ac ſi uterus poſt fetus egreſſum ſe ſtatim occluderet, cum tamen ſæpe per aliquot hebdomadas orificium ejus ſe nondum penitus contrahat. Vid. *Celeb. Ruyſchius* obſ. anat. chir. 43. *Quid uteri prolapſus ſpurius.* E contrario *uteri prolapſus ſpurius* eſt, non uteri, ſed ejus vaginæ, inſigni quadam vi corrugatæ & inverſæ, aut alius tumoris propendentia. Experientia teſtatur, hos prolapſus tam verum, quam ſpurium, ſæpiſſime in partu difficili ab imprudenti obſtetricum tractatione originem ducere. *Quid uteri delapſus?* *Uteri* autem *delapſum* (qualem in noſtro caſu obſervavimus) vocamus illum ſitum præternaturalem, quando verus quidem uterus e ſede ſua paulo profundius in vaginam deſcendit, ibidem tamen ſuſpenſus adhuc retinetur, ut extrorſum nondum propendeat.

§. XXI.

Uteri delapſi noxa. Uterus in noſtra defuncta e ſede ſua naturali infra pelvim deſcendens (§. 6.) in eam loci anguſtiam pervenit, ubi ſub oſſe pubis collum veſicæ & urethræ orificium collocantur: propterea inſolitus ille uteri infarctus viam urinæ excernendæ præcludit (§. cit.), non niſi manuali uteri repoſitione liberandam, quæ, cum fuerit neglecta, aliis mediis impotentibus præcaveri non potuit. Multum adeoque abfuit, ut medicamenta diuretica, licet fortiſſima, impedimentum hoc removere potuerint, ut potius per[illegible] conſiſtente urinam excernendi ſtimulo, uterus magis, magiſque intruderetur. Præterea hic uteri delapſus ſimul vaginam, qua recipiebatur, deorſum de-

pu-

pulit, ita, ut hæc corrugata & antrorſum extra vulvam quadantenus prolapſa conſpiceretur (§. 3.)

§. XXII.

Quænam medela ſuſcipi debuiſſet.

Cum itaque in noſtra defuncta retentionis urinæ unica cauſa fuerit delapſus uteri, quo collum veſicæ, hujuſque orificium & annexa urethra firmiter ad os pubis adprimebantur (§. *6.*), quilibet profecto optime cognoſcere valet medicamenta diuretica (licet potentiſſima fuiſſent adhibita) ne minimam quidem opem ferre, aut præcluſam viam reſerare potuiſſe, imo auxiſſe dolores, ſic fruſtra plane fuiſſe adplicata: ſiquidem intruſus in arctiſſimum locum uterus hac ratione nequaquam removeri potuit. Facili tamen negotio manualis operatio vel alicujus aniculæ repoſitionem uteri præſtitiſſet, adeoque cauſam funeſtæ retentionis urinæ removiſſet, ſi ſaltem medicus ipſemet hanc genuinam ſuppreſſionis urinæ cauſam debite conſideraſſet, aut intellexiſſet: ad minimum debuiſſet ille omnino catheteris adplicationem ſuadere, qua encheireſi urina effluxiſſet, atque ægrotæ dolores vel ad tempus ceſſaſſent. Patet adeoque luculentiſſime, quam ſiniſtre illi medici, ad multorum hominum detrimentum praxin ſuam exerceant, qui chirurgiam negligunt: vid. *Schediaſma nuperrime a nobis ventilatum de quibuſdam præjudiciis medicis. Præjud. I.* Multi profecto miſeri homines à morte præmatura liberarentur, ſi medici non, empiricorum more, ſuis remediis ſpecificis nimium fiderent, ſed majori conſcientia, ſana ratione & neceſſariis adminiculis morbis obvenientibus recte invigilarent, & cuncta ſtudia ad ſolidam medicinam neceſſaria rite perſpecta haberent.

§. XXIII.

De ſimplici gemellorum placenta uterina.

Tandem obſervatur plerumque, quod gemellorum placentæ, ſi penitiori indagatione anatomica rite explorantur, ſint ſeparatæ, quanquam ſibi invicem arcte adhæreant, ut connecti videantur: noſtrorum vero gemellorum placenta uterina, omni adhibito ſtudio & exquiſitiſſima ſolertia explorata, nullius unionis veſtigium exhibuit, ſed omnino quaquaverſum continuo nexu jungebatur, ita ut dumtaxat ſimplex exiſteret (§. 7). Denique etiam hæc circumſtantia plane ſingularis eſt, quod ingens iſta placenta undiquaque univerſæ uteri cavitati internæ fuerit annexa (§. cit.), cum alias communiter ſolummodo uteri fundo aut rarius alterutri ejus lateri adhæreſcat. Rariſſime evenit, ut ea ante uteri orificium ſit collocata, quo ſitu præternaturali egreſſus fetui in partu præcluditur, ita, ut nequaquam (niſi prius placenta caute ſemota) infans in lucem edatur, adeoque ſic partus difficillimus fiat: quam tamen manualis opitulatio cum ſana ratione debite ſuſcepta faciliorem atque feliciorem reddere valet. (Confer. *Commerc. litter. Norinb. Semeſtr. I. pag.* 14). Unde ars obſtetricandi, medicis & chirurgis æque, ac mulierculis obſtetricibus neceſſaria, ſuam præſtantiam magnopere commendat, & omnino expedit, ut, qui eam exercere cupiunt, anatomiæ neceſſario prius ſint inſtructæ. Vid. hac de re *Schediaſm. cit. Præjudic. III.*

FINIS.

CO-

COROLLARIA.

I. Verus datur uteri prolapſus.
II. Remedia diuretica in ſpaſmodica conſtrictione & in calculi affectu propinata, plus damni, quam emolumenti afferunt.
III. Falluntur, qui ſe remediis internis calculum veſicæ conterere poſſe, aut unquam contriviſſe putant.
IV. Secundinarum extractio aliquo poſt partum tempore adhuc fieri poteſt.
V. Plus valet potentia neturæ, quam vis medicamentorum.
VI. Honori cedit medico, quod ſit naturæ miniſter.

DIS-

LXXXVIII.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

DE

INCONTINENTIA URINÆ EX PARTU GLOBULIS LIGNEIS CURANDA.

Quam Præſide

SIM. PAULO HILSCHERO.

Tuebatur

JOH. DAN. MITTELHÆUSER

THUSDORFF. THURING.

Jenæ 4 Julii anno 1716.

JUVA JEHOVA!

Hiſtoria.

Die V. Septembris Ann. MDCCXII. fæmina quædam ruſtica, quinquaginta & unum annum nata, D. D. Præſidi expoſuit, ſe decem circiter ab hinc elapſis annis, poſt exantlatos per trium dierum ſpatium acerbiſſimos partus dolores, filium tandem mortuum enixam eſſe, cum infelici iſthoc ſimul eventu, ut tribus a puerperio elapſis diebus urina invite ſtillaverit. Spurcam hanc excretionem ut ſupprimeret, ſuaſu cujuſdam mulieris globum e ſtupa, linteis, filiſque confectum, ac cera obductum, uteri vaginæ intruſit, qui etiam invitum liquoris obſceni profluvium ad decem fere annos feliciſſime cohibuit. Cum vero intra decennium hoc dictum globulum nunquam vagina exemerit, ac à ſordibus repurgarit, ab omni latere eidem adhærentia tartarea, & menſium viſcido-mucida excrementa molem ipſius mirum quantum auxere, quare idem extrorſum & vulvam verſus magis, ceu ſpatium amplius, deſcendit. Dum itaque globum hunc in locum priſtinum ſuperiorem reponere omni niſu allaboravit ruſtica, fruſtum quoddam adhærentis tartareæ materiæ abſceſſit, unde inæqualitas, in parte globi inferiori enata, parietem intergerinum, inter uteri vaginam & inteſtinum rectum, ſenſim attenuavit, tandemque penitus dilaceravit, ut dictus globus, mole inſignis, per factum foramen magnam partem deſcenderit in inteſtinum rectum, hujuſque canalem occluſerit: quo facto feces alvinæ viam ordinariam deferentes per vulvam excernebantur, & priſtina urinæ incontinentia repetebat, retinaculo debito remoto. Præter dicta incommoda conqueſta etiam eſt, ſe propter dolorum tormenta nec ſedere, nec cubare commode poſſe, quare anxia conſilium & auxilium expetiit, cum obſtetricis conatus in eximendo globo plane fruſtranei fuerint.

Reſolutio.

§. I.

Affectus ægræ noſtræ complicatus eſt ex duobus ſyptomatibus, ſc. incontinentia urinæ & excretione fecum alvinarum per genitalia; totidemque morbis ſtricte dictis, nempe ruptura vaginæ uteri, & inteſtini recti, hujuſque obſtructione, uti id ipſum diſtinctis verbis recenſita hiſtoria docet.

§. II.

Singulos, os affectus inveſtigaturo primo loco ſe ſiſtit incontinentia urinæ. Hæc in noſtra ægra conſiderata eſt ſymptoma actionis læſæ veſicæ, qua ipſi præter voluntatis conſenſum die nocteque urina profluit, & genitalia inundat, a ſoluta unitate ſphincteris in partu facta dependens.

§. III.

Veſica viſcus illud eſt, cui tædioſa urinæ incontinentia, tanquam ſubjecto, inhæret. Uter hic microcoſmicus in ſtatu naturali collectioni urinæ ex renibus venientis, hujuſque aſſervationi & excretioni præeſt: quem in finem ſapientiſſimus conditor ipſi duplicem proſpexit muſculum, quorum primus latus, alter circularis ſ. ſphincter dicitur. Latus, qui etiam tunicæ carneæ ſ. muſculoſæ nomine apud autores venit, in aſſignatis fibrarum ordinibus anatomicis multum negotii creavit. Nam alii longitudinales & irregulares agnoſcunt: uti *Verh. Anat. C. H. p. m.* 155. alii rectas, circulares & tranſverſales ſe vidiſſe ſcribunt ut *Beddevole Eſſais d' Anatomie Diſcurſ. XX. p.* 184. allegante eumdem *C. Pauli in Not. ad Hornii Microcoſm. p.* 123. imo inſignis hoc tempore Phyſiologus Celeberrimus *Bohnius* præter longitudinales omnes fictas eſſe credit, *Circ. Anat. Phyſ. Prog. XIV. p. m.* 224. In hoc cum anceps hærerem, Dn. D. Præſes veſicam humanam flatu diſtentam mihi demonſtravit, & certus factus ſum, vera eſſe quæ *Magnificus noſter Slevogtius* ſcribit in *Diſp. de Incont. Urinæ* §. 12. *p.* 9. ſc. præter recta incedentium faſciculos etiam oblique & tranſverſim excurrentes occurrere. Sphincteris fibræ orificium veſicæ circulariter ambire dicuntur a *Welſchio Tab. Anat. XXIV. Nr.* 19. oblique vero a *Verheyeno l. c. p.* 157. & Celeberrimo *Bergero Phyſiol. Med. C. XII. p.* 192. Hæ quales quales etiam ſint, orificium veſicæ conſtringendo adeo clauſum tenent, ut ne guttula quidem excidat, donec a contractione tunicæ muſculoſæ, (quam tam urinæ moles, quam mentis imperium efficit) ſuperatus ſphincter recludatur, urinamque dimittat.

§. IV.

Sic eſt veſica in pelvi, regione infimi ventris, ab oſſibus innominatis, ſacro & coccygis efformata, ita quidem, ut anterius ſphincter cum ſua propagine, urethra, commiſſuræ oſſium pubis, mediante membrana peritonæi, alligetur: inferius vaginam uteri, uſque in macrocoſmum hiet, comitetur; imo in fæminis fibræ circulares meatus urinarii latiori ductu ad vaginæ latera deſcendant *Welſch. l. c. Tab. LII.* Per hos alioſque fibroſo-membranaceos nexus duo hæc excernicula adeo firmiter concreſcunt, ut non niſi cultri anatomici acie poſſunt ſeparari. Vagina uteri, qua os coccygis ſpectat, ſphincteris ani fibras in ſe recipit, & cum inteſtino recto, mediante muſculoſa ſubſtantia, adeo firmiter & intricate connaſcitur, ut vaginæ ſubſtantiam ab inteſtino recto exacte diſcernere ſit difficillimum. Deſuper integra harum partium compages oſſibus circumjectis affigitur. Videantur anatomici, in ſpecie *Verh. l. c. Tract. II. c.* 10. *p.* 82. & 83. *C. XXVI. p.* 193. Deinde & hoc monendum videtur, quod urethra hujus ſexus vix duos digitos longa, latior tamen, faciliorique expan-

pan-

panſionis ſit quam in maribus, conſentiente eodem autore Tr.II. c.XVIII. p. 157. atque quod ſphincter veſicæ orificio uteri interno fere ſuperponatur, quamvis orificium veſicæ nonnihil antrorſum ſit exporrectum.

§. V.

§o. Tertio allegatus agendi veſicæ modus actionibus mixtis, ut vocantur, accenſendus eſt. Per has autem apud medicos ejuſmodi intelliguntur actiones partium, quæ imperio mentis retardari quidem in tantum, ut ſuſpendi, imo accelerari, non vero ſupprimi aut negligi in totum poſſunt. Cum itaque actiones animales a nervis e cerebro procedentibus; vitales vero & naturales ab illis, qui cerebellum & medullam ſpinalem egrediuntur, dirigi credantur, provida ipſi natura duplicem nervorum ſobolem inſevit, quarum una ex pari vago (quod ſecundum *Vieuſſenium in Nevrograph. univerſ. p.* 347. partim e tractibus albis e media ovalis centri regione ducitur, partim e proceſſibus, a cerebello ad ſpinalem medullam porrectis, prodit) derivatur; altera à medulla oſſis ſacri matulam hanc microcoſmicam intrat. Ita quamvis ſtimulum urinæ exitum quærentis ſentiamus, obſtante tamen mentis voluntate, ad nonnullas etiam horas emiſſionem præcludere ac differre valemus: & quando alios mingentes videmus, indulgente animo, ſocietatis ergo, ut loquimur, & veſtes laxamus. Ratio formalis igitur noſtri affectus in eo conſiſtit, ut neque natura amplius, neque mens audiatur, ſed quotieſcumque, ſeu interdiu, ſeu nocte, guttula urinæ ex ureteribus in veſicam devolvatur, ſtatim foras ad pudenda muliebria tendat: cum ſphincter potentiam reſiſtendi amiſerit.

§. VI.

Incontinentia urinæ malum deteſtabile, idque non rarum eſt, cum a tot diverſiſque oriatur cauſis: omnium tamen frequentiſſima jure pronunciatur ab *Experientiſſimo Slevogtio* a partu facili difficilique originem ducens, in laudata de hac materia diſſertatione §. 29. cui ſpeciei & noſter affectus accenſetur. Adeoque nos in præſentiarum neque differentias, neque cauſas, alias huic inducendæ maculæ aptas, prolixe recenſebimus, ſed in eo tantum, ut demonſtremus, quomodo partus illam inferre poſſit, erimus occupati.

§. VII.

Cauſæ igitur, quemadmodum a Philoſophis in proximas, ſeu immediatas, & mediatas diſpeſcuntur; ita & nos læſionem ſphincteris immediatæ, partum vero mediatæ titulo inſigniemus. Cauſam proximam & immediatam quod attinet, inter quam & morbum nihil intercedit, accuſavimus in definitione ſolutam ſphincteris veſicæ unitatem, ſive laxetur ſaltem & dilatetur, ſive dilaceretur apparenter. Fibris hujus muſculi, quemadmodum ceteris omnibus, frequentiſſima nervorum fila ſunt intertexta, quæ in ſtatu naturali ita comparata eſſe debebant, ut ſecundum longitudinem ſeu extenſionem ſuam vias habeant liberas contiguaſque, pro admittendis & ulterius propellendis ſpiritibus animalibus. Fibræ autem ipſæ non ſe-

cun-

cundum longitudinem ſolum integræ requiruntur ad contractionem præſtandam, ſed etiam ſecundum latitudinem & peripheriam neceſſum eſt, ut ſibi invicem incumbant, immediateque ſe ſe attingant. Hoc enim ſi ita fit, orificium veſicæ ſemper æqualiter, vi elateris, quo ſphincter pollet, conſtringitur & clauditur, liquorque in illa latens coercetur, ut non niſi animo conſentiente, vel etiam imperante, profluere, & ripas tranſilire poſſit. Quando vero contingit, ut muſculus hic nimis, quam par eſt, dilatetur, parietes a ſe invicem diſtendantur, & diſtrahantur, fit, ut non ſolum quædam fibræ muſculi, ſed etiam nonnulla nervorum fila in longitudinem extendantur, pauciores vel plures dilacerentur, quod ſcilicet extenſionis vehementia, aut fibrarum qualitas comparata eſt, atque hoc pacto contiguitatis jacturam faciant.

§. VIII.

Laxato hunc in modum ſphinctere, aut plane perdito, prout nimirum pauciores ſaltem vel plures fibrillarum harum muſcularium non minus, quam nervearum, ſphincterem veſicæ conſtituentium, in allegata extenſione dilaceratæ ſunt; licet etiam exteriores ad ſtatum naturalem redeant, & ex parte iterum ſeſe coſtringant; tamen fieri nequit, quin interiores, aut ipſæ læſæ (ſcil. per digitum vel aliud inſtrumentum) aut auxilio exteriorum deſtitutæ, molique incumbenti non pares, non in rugas abeant; & præterea, cum ſpiritus animales, non interrupta via incedere adſueti, conſtrictionem ideo ulterius præſtare con poſſint, ſubinde atomi aqueæ urinaceæ per interſtitia rugarum tranſeant, velut tranſudando, & ad inſtar gutturnii minus recte recluſi; ex atomis vero colligantur guttulæ, & exſtillantes diffluant ad vicina pudendorum labia & ſuperficiem reliquam, ab illa vero inundantis urinæ acrimonia intertrigo & faſtidia oriantur, cum ardore & odore quoque ingrato: perſpicua hæc ſunt verba *Illuſtris Wedelii ex Prax. Clin. in Tim. L. IV. c. 32.* deſumta.

§. IX.

E cauſis mediatis incontinentiæ urinæ partus facilis non minus, quam difficilis, conſiderandus eſt. Campus hic ſe pandit ampliſſimus diſſerendi de partu naturali pariter & præternaturali: ſed quouſque quæſo arctiores diſſertationibus deſtinatæ paginæ excreſcerent? hæc igitur ex alio accerſenda capite. Si cui abſonum videatur, quod cauſis mediatis partum facilem annumeraverimus? reſpondemus: quemadmodum alias res quædam, naturalis dicta, quæ in conſervando & adjuvando naturam occupatur, ſi inconvenienti modo adhibeatur, in uno magna producere apta eſt mala, quæ alteri non nocet; ita & hæc actio naturaliſſima in hac fæmina felicius faciliuſque procedit, quam in altera. Nam hæc ſtatim ſuperato partu conſuetos iterum ſubire poteſt labores; alteram per multos dies lecto affixam eſſe oportet. Si in cauſas inquiramus, conſtitutio earum naturalis culpam ſuſcipiet. Iis enim, quibus fibræ muſculorum robuſtiores, & elatere alacriori inſtructæ ſunt, citius omnino firmitas pedum redit, præ aliis, quæ temperamento phlegmatico, fibris, & ſpiritibus ſegnioribus gaudent. Si itaque tales in naturale parturientium torcular deferantur, facillime accidere poterit, ut fibræ ſphincteris, propter aquoſitatem ſuam, extenſionem

fa-

facile ſubeuntes; corrugationem vero reſpuentes, ſuperius malum incurrant. Plerumque vero ſi incontinentia urinæ partum facilem excipit, culpa in obſtetrices redundat, cujus deductio §o. XI. reſervata eſt.

§. X.

An partus facilis incontinentiam urinæ producere poſſit, in lite eſſe videbatur; quod vero difficilis fæcunda illius mater exiſtat, nemo fortaſſe in dubium vocabit. Cauſæ, quæ partum difficilem reddere aptæ natæ ſunt, & ad noſtrum affectum tanquam remotiores ſe habent, vulgo ad tria genera referuntur, ſc. matrem parturientem, fetum excludendum, & obſtetricem ancillantem; ex quibus, quæ ad noſtrum ſcopum adſpirant, delibabimus. Mater in culpa eſt, ratione vel corporis, vel animi: corpus arguimus, ſi orificium uteri nimis anguſtum, aut ad extendendum ineptum eſt, aut vagina nimis arcta, qualem ſæpe habent primiparæ, congreſſum mariti non ſæpius jam expertæ. Tale etiam eſt in carnoſis & obeſis, quarum omnes viæ vel nimia pinguedine, vel muſculis craſſioribus obſeſſæ ſunt. Deinde etiam anguſtum eſt orificium, neque extendi ſe facile patitur fæminarum ſiccarum, talium vel ratione temperiei naturalis, vel ratione ætatis: quorſum ſpectat temperamentum melancholicum, cui præprimis obnoxiæ obſervantur in agris degentes, laboribus gravibus humidum impendentes. Annoſiores paulo ſiccitate ſemper majori obſidentur, prout in toto corpore, ita & in utero; imo cervix uteri in his dura admodum & quaſi cartilaginea nonnunquam exiſtit, autore *Galeno de diſſect. uteri c. 3.* Dum itaque tales pariunt, fortiori omnino opus habent niſu, unde fibræ partium domeſticarum, & aliarum vicinarum, neceſſario ſimul mirum quantum extenduntur, ut elateres ſalvos ſervare periculo plenum ſit. Animus puerperæ accuſatur, ſi affectibus ſpiritus fixiores reddentibus inhæreat, aut cogitationibus aliunde circumvagetur: hoc enim modo fetum in irregularem ſitum conjicere poteſt, ut deinde ingenti labore & diſtenſione uteri aut reponendus, aut extrahendus quandoque veniat. Fetus vero peccat, quando natura vel nimis magnus, vel præter naturali appareat ſitu: quam in rem *Cl. Ettmull. op. P. II. p. m.* 1043. diſertis verbis ſcribit: fit interdum in laborioſo partu, ut fetus grandior, nimis diſtendendo vaginam uterinam, adeo diſtendat collum veſicæ urinariæ, vaginæ uterinæ inſertum, ut puerperæ continere nequeant urinam.

§. XI.

Obſtetrices, dum procurant partus difficultatem, incontinentiæ urinæ, tanquam cauſæ remotæ, autores fiunt; imo illas ut cauſam proximam interdum accuſandas eſſe edocti ſumus. Quis enim ignorat, quod ſæpe ruſticæ non minus, quam aliæ ſimpliciſſimæ mentis fæminæ, ad hoc ingens & maximi momenti munus admitti ſoleant, quæ nec ſtructuræ anatomicæ partium genitalium, nec ordinis, quem natura in hoc negotio ſervare ſolet, gnaræ, meliora quidem neſcientes, damna inferunt? Neque latere puto, quanto gaudio vetulæ hæ hauſtulum aquæ vitæ a patre, cujus filiolum plumis ac pannis involvunt, oblatum amplectantur! Accedant tales, quod ſæpiſſime fit, inſperatæ ad feminam parturientem, ſciant etiam & teneant omnia, quæ ad hunc actum requiruntur, præ temulentia tamen,

men, quo ſe vertant, ſæpe neſcient. Itaque dum ſe omnia adhuc exoptate habent, ſitum infantis inquiſituræ, *wenn ſie wollen fuhlen, wie das Kind ſtehet*, improvidos digitos non orificio uteri interno, ut decebat, ſed urethræ oſtio, quod inſtante partus tempore, ob orificium uteri à fetus mole protruſum, retro paulo cedit, inferunt, atque ſic ſpinčterem veſicæ, ad quem uſque, cum fetus non ſtatim occurrat, penetrant, nimis diſtendendo laxant, aut tonum ejus plane perdunt, ut perpetuum poſtea urinæ elapſum concedat: obſervantibus id clariſſimo Slevogtio noſtro & B. Ettmullero locis citatis: aut etiam fæminam ſtatim ad labores contra naturæ nutum impellunt, vacillantibus genibus fultæ, operationem tremulis manibus aggrediuntur, & faciunt, ut puerperæ, viribus fruſtra labefactatis, juſtum naturæ auſum ſufferre & adjuvare non poſſint: imo quandoque mortuum fetum aptis ineptiſque inſtrumentis extrahere molientes, ſphinčterique veſicæ intruſis, tonum hujus deſtruunt, ut non poſſit non deinde talis macula excitari, quale admodum notabile exemplum habet idem *Exc. Slevogtius* in *Diſput.* laud: *de Incont. Urinæ* §.39. de obſtertice, quæ unco ferreo, a lampade olearia abrepto, talia præſtitit.

§. XII.

Hæc itaque ſi accidant, ut ſc. mater non, ut decebat, ſe gerat; infans conditiones vitioſas obtineat; aut etiam obſtetrix, ſui quod eſt officii, non rite peragat, fetus excluſio omnino difficilis redditur. Cogitet nunc quis; anguſtia orificii interni matricis, quæ alias calamum ſcriptorium vix admittit, & vagina etiam, non raro admodum arcta, debent adeo expandi, ut licet naturalis adſit ſtatus, obſtetricis digiti, & caput, totumque infantis corpus, imo & hoc interdum duplicatum, poſſit penetrare. Tacemus ſtatum præter naturalem, ubi vel ob ſitum plane extraordinarium, vel infantem demortuum, multa, eaque laborioſiſſima, ſive manibus, ſive inſtrumentis, operatio requiritur. Hinc neſcio, an contradicendum ſit experientiſſimo *Hildano*, qui in laborioſiori partu, non oſſa pubis ſolum, ſed etiam ilii, ab oſſe ſacro notabiliter quandoque disjungi aſſerit, *Cent. VI. obſ. chir. 39. p.* 547. & plerumque poſt talem partum ſtillicidium urinæ, imbecillitatem lumborum, & claudicationem obſervari fidem facit.

§. XIII.

Hæc res ſi ita ſit, potentia partus, quam habet in incontinentia urinæ producenda, nemini obſcura eſſe poteſt. Notum quippe fecimus §.4. connexionem & vicinitatem intimam veſicæ & uteri, hujuſque in ſpecie vaginæ, vi cujus urethra fibras ſphinčteris veſicæ per partem ejus exteriorem continuas & conſpicuas, totamque longitudinem cingentes adhuc latiori ductu ad vaginæ latera & anum infigebat, vid. *Graaf. de Mulier. Organ. genit. c. 6.* Orificium veſicæ ſphinčtere circumdatum, tempore potiſſimum partus, orificio uteri interno accurate fere ſuperponebatur, & urethra non minus, quam ipſe ſphinčter, commiſſuræ oſſium pubis, ceteraque vicinarum partium complicatio oſſibus obviis affigebantur: inſuper urethra fæminarum facilioris expanſionis pronunciabatur. Jam concipiamus nobis actum partus non adeo bene procedentis. Integer obſtetricis

cis pugnus in utero degit, caput, pedes, nates, aut quicquid ſit, apprehendens integram molem in macrocoſmum derivare ſtudet; parturiens retento ſpiritu fetum expellere nititur. Atque ſic quidem protruditur orificium uteri, veſicæ autem collum, cum fibræ, quibus iſti adnatum eſt, in latitudinem diſtrahantur, retrocedit, & orificio uteri imminet: quali quæſo nominatæ partes, ut cedere poſſint, opus habent diſtenſione? Adeoque dum orificium & vagina uteri diſtenduntur, urethra ſimul & ſphinter veſicæ, qui cum iſtis intime concrevit, periculum ſubit. Et, ſi demum diſtenſioni huic uteri, & accumbentium partium mire complicatarum, etiam disjunctio oſſium accedat; veſica imprimis læſionem evitare non poteſt; nam fibræ ſphincteris veſicæ, & cum his continuæ urethræ, iſtis commiſſuris agglutinatæ, ſimul diſtrahuntur, & cum hoc modo ab utroque latere impugnentur, iſtarum tonus adeo perditur, ut ad contractionem ulterius præſtandam omnino impotentes reddantur. Enormem ejuſmodi diſtenſionem ſæpe contingere confirmant fæminæ, ſuperato difficiliori partu, nullius membri, præſertim pedum, potentes, dum educunt: *Es ſey ihnen, alsware in ihren Leibe keine Ader mehr*, certiſſimo labefactatorum tendinum, partiumque muſculoſarum femoribus robur fænerantium, indicio.

§. XIV.

Quod enormis hæc diſtenſio ejuſmodi dilatationem verum præſtare poſſit, declarat etiam procidentia uteri. Non vero explicabor inpræſentiarum verborum liti, qua diſputatur, quænam uteri pars, an orificium uteri internum, an vagina ſ. collum procidat? utrum ſit, frequentiſſimum tamen eſt, in multis feminis poſt laborioſiorem, aut minus apte gubernatum partus actum, talem procidentiam obſervari: imo honeſta quædam femina, in hoc officiorum genere ſæpius adhibita, me fecit certiſſimum, inter decem mulieres ruſticanas vix unam ab hoc malo immunem reperiri, quamvis nulli Medicorum revelent. Quæſo quæſo alia cauſa, quam ſi hæ partes, nimis quam par erat, extendantur & urgeantur, fibræ ligamentorum aut vaginæ lædantur, ut deinde aut orificium uteri internum ipſum, aut ſaltem rugæ vaginæ longius promineant? Nec minimam inſuper aſſerto noſtro fœneratur lucem paralytica quaſi imbecillitas ani, poſt partum difficilem obſervata, qua feces hujus, æque ac urina veſicæ, præter naturæ nutum profluunt, a laxatione & diſtenſione nervorum non minus, quam fibrarum ſphincteris, quas cum vagina uteri communicat. vid. *Rod. a Caſtr. Luſ. Lib. IV. cap.* 2.

§. XV.

Quæ ex his cauſis ad noſtram ægram quadrent, nunc videbimus. Conſtat autem ex hiſtoria ſatis luculenter, quod ſit partus difficilis. De violentia aliqua externa digito, vel alio inſtrumento proxime ſphincteri inflicta, hic cogitare non poſſumus, quia hoc ipſum raro, & non niſi a ſtupidiſſima obſtetrice, planeque omni tactus ſenſu orbata, fieri poteſt; deinde, quia manifeſtior cauſa ſubeſt, ſc. partus difficilis trium dierum, ubi apertum os uteri ab urethræ oſculo facile potuit diſtingui. Alia res eſſet, ſi partus facilis anteceſſiſſet, & tamen incontinentia urinæ eundem eſſet ſecuta. Potius ita pro-

ceſſum eſſe credo: Dum nimirum os uteri & vagina, ab inſtante fetu, qui deficientibus legitimis partus doloribus penitus excludi non potuit, ſemper aperta ſervata & hinc diſtenſa fuere: fieri non potuit, quin fibræ ſphincteris veſicæ & urethræ, proxime accumbentes, ſimul compaterentur. Poſtquam tandem procul dubio fætus maximo conatu protrahendus fuit, factum eſt, ut per diſtenſionem hanc multiplicatam quædam fibræ ſphincteris veſicæ dilaceratæ, atque vires earum in reſiſtendo factæ ſint minores. Neque impedimur, ſi quis hanc diſtenſionem ex cauſis relegare, & ab orificio uteri & vagina in partu enormiter diſtentis, & nihilominus ad arctitudinem naturalem redeuntibus, ad veſicam argumentari velit, cum illas partes æque ac veſicam, poſt partum, per procidentiam uteri, aut vaginæ, lædi obſervemus, quæ læſio nihil aliud eſt, quam relaxatio, vel diſruptio ligamentorum uteri, aut ſphincteris vaginæ; & præterea hæ partes a ſapientiſſimo Conditore præciſe ad hoc tam artificioſiſſime ſint fabricatæ, ut ſe admodum notabiliter expandi patiantur; ob vim tamen elaſticam ſingularem prompte etiam ſeſe iterum conſtringant, & ad priſtinum ſitum redeant; qualis vero textura ſpecifica ſphincteri veſicæ, ob defectum finis naturalis, a benigniſſima alias natura denegata eſt.

§. XVI.

Secundus in caſu noſtro affectus conſiderandus eſt, excretio nempe fecum alvinarum per genitalia. Non raro in partu difficili ruptura perinæi contingit, ut loca, in quibus Venus ſedilia voluptatis poſuit, & per quæ tœdioſæ corporis quisquiliæ provolvuntur, eodem circumſcribantur limbo, quod poſt *Albert. Magn. in Secret. Mul.* dudum confirmavit *Mercurial. de morbis mulierum*. Proſtat etiam inter alia exemplum in *Diſp. de Peſte Hamb.* §. 38. ſub *Magnifici Crauſii*, *Academiæ noſtræ Senioris venerandi*, præſidio ventilata. Neque amplius miramur, ſi ruptura parietis intergerini inter vaginam & inteſtinum rectum, partum ſequatur, ut genitalia fecibus alvinis quoque conſpurcentur, qualem caſum habet *Excell. Slevogtius in Diſp. de Collatione partus nat. cum præt. nat.* §. 45. obſervationibus elegantioribus refertiſſima, & *Bartholin. Cent. II. hiſtor. 63.* Noſtra ægra ſimili malo eſt affecta; moleſtum vero hoc excretorum ſymptoma in partu non fuit excitatum, ſed illegitimum inſtrumenti uſum, quo continentiam urinæ, partus memoriam, curaverat, excepit, id quod ſequenti paragrapho demonſtrabitur.

§. XVII.

Scilicet, incontinentia urinæ, excitata in partu præcedente, quemadmodum moleſtiſſimum erat malum, ita miſericordem vicinarum muliercularum numerum ad curam ſuſcipiendam adegerat. Inventum quoque erat inſtrumentum ſatis aptum, ſed ideo diutius non profuit, quia Medicus illud adhibere non juſſerat, ut verbis Medici cujusdam apud *Camerarium in Hor. Succiſ.* utar. Hoc volo, legitimum hæc inſtrumenta adhibendi modum ignorarunt. Ideoque globulus, propter perpetuam in ambulando & laborando concuſſionem, ad pubis oſſa & vulvam deſcendit, ſicque ab officio, quod in ſphinctere veſicæ comprimendo conſiſtebat, recedens, urinæque præterlabenti expoſitus, materia quadam tartarea circumdatus eſt. Gignendis enim lapidibus hoc loco, in quo conditur globulus, vix alius eſt aptior, quod in

ægra noſtra ſit manifeſtiſſimum. Nam menſes ex utero pullulantes quicquid alluunt, viſcoſitate ſua inveſtiunt: unctuoſa hujus loci tranſpiratio excrementa ſua ſulphureomucaginoſa corpori objecto apponit, & urina particulas ſalino-terreas, quæ a viſcoſis, jam præſentibus, implicantur, ſubminiſtrat, ut non poſſit non ingens tartari proventus inde excitari. Appoſitus hoc modo tartarus, qui, cum globulus filo, caruit, abſtergi non potuit, vellicationibus dolorificis patientem movit, ut, an globulus retrudi poſſe, faceret periculum; quo autem auſu nihil effectum eſt, quam ut ablata quadam materiæ tartareæ particula, inæqualitas ipſi induceretur. Prominentia hæc, ad inteſtinum rectum proſpiciens, interſtitium inter hoc & vaginam, continua attritione, fibram poſt fibram conterendo, perterebravit, & tertium affectum, rupturam ſc. hujus interſtitii, quippe morbum ſolutæ unitatis, produxit. Globus, aperturam hanc prompto pede ſecutus, cavitatem inteſtini implevit, & tanquam res toto genere præter naturam, eandem obſtruxit, (en tibi morbum malæ conformationis) curſumque ſecum impediendo, in cauſa fuit, ut iſtæ per hoc factum foramen, quippe proximiorem patentioremque viam, ad pudenda muliebria tenderint.

§. XVIII.

Signis in inveſtigatione affectuum opus non fuit. Ægra enim labem ſuam aptiſſimis deſcripſerat voculis: imo cum globulus, aſpero ejuſmodi thorace indutus, enormes crearet dolores, mox oculoſque manuſque admiſit. Ideoque facilis erat diagnoſis ſæpius adductorum affectuum. Ex anamneſticis vero ſignis præteritus ſe offert partus, inprimis reſpiciendo, ad incontinentiam urinæ. Fluit quidem non raro veſicæ mador per tres imo plures poſt partum dies, & puerperis moleſtiam creat; exſiccatur tamen ſæpe, ſuaque ſponte deſinit. Quando vero difficilior paulo partus fuit, dolores & ſpaſmi coxendicis lumborumque non remittunt, inſuper tædioſa hæc aquarum microcoſmi undulatio longius protrahitur, læſum graviter ſpincterem, malum ad portas, & ad remedia, quæ ſanitatem amant, accedendum eſſe ſciant. Non equidem ignoramus, inveteratiſſimum vulgi cras omnibus morbis inexpungendas ſæpe præbere radices, ut deinde difficillimi, imo impoſſibiles fiant ſuperatu; ſed luant ejuſmodi farinæ homines corpore culpam, & patiantur, quod ipſis triſtiſſimum prædicamus eventum.

§. XIX.

Prognoſis ægram noſtram tutam omnino a morte pronunciare jubebat. Nam, quod incontinentiam urinæ attinet, ſphincter veſicæ tantis actionibus non præeſt, ut eo læſo vita periclitetur: auream potius patientiæ herbam ipſi commendavimus. Longiſſimus enim eſt morbus, & conſentientibus omnibus, curatu difficillimus, imo pleriſque plane inſanabilis proclamatur. Ut ut autem hæc omnia magnæ fidei autoribus largiamur, abſit tamen, ut feminas, operam noſtram & curam efflagitantes, abſque ſolatio triſtes dimittamus. Nihil enim eſt inquit *Plinius L. VIII. Ep. 4. quod non arte curaque, ſi non poteſt vinci, mitigetur, & Medici palliant cui medere non poſſunt.* Sæpe decipi illum, qui medicamentis roborantibus internis, epithematibus, unguentis, balneis & ſuffumigiis rem omnem concredere vellet, negare non licet; interim etiam ſi hæc non proficerent,

incurabile tamen habere non poſſumus malum, quod relicto adhuc quodam remedio, licet palliante, poteſt mitigari. Hoc quanquam ut malum minus ferendum ſit, fluxum in momento ſiſtit; imo patientibus in tempore venientibus, curam, plus quam palliativam, plenariamque ſanitatem promittit. Obſtructionem inteſtini recti, remoto obſtaculo, apertum iri facile erat perſuaſu; rupturæ vero laudatæ conſolidatio in ambiguo verſari nobis videbatur, cum non ſimplex quædam fiſſura, ſed plenaria contritio & abſumtio fibrarum eſſet facta, & præterea locus affectus omnem emplaſtrorum, carnis generationi inſervientium, applicationem renueret. An genitalia a ſcybalorum deviis tuta futura ſint, initio non æque certi eramus, quod tamen ablata remora, & in legitimum locum iterum rejecto globulo, ſicuti ſperabamus, ita & factum eſſe audivimus.

§. XX.

Evolutis nunc, quæ ad naturam noſtri caſus fecerunt, ad curationem facientia rimanda ſequuntur. Cum turpius ejiciatur, quam non admittatur hoſtis, ideo Medico in partu maxima eſt adhibenda cautio, ne miſeris gravia hæc mala ſuperveniant. Ita incontinentiæ urinæ curatio præſervatoria ſub ſe comprehendit cauſas omnes remotiores ſuperius allatas, quæ partum difficilem reddebant, corrigendas. Quod itaque attinet orificium uteri internum, a quacunque cauſa nimis anguſtum relictum, aptabitur idem ad faciliorem in partu extenſionem, ſeminibus, radicibus & herbis emollientibus, vel ſub cataplaſmatum, fotuum, balneorum, oleorum & unguentorum forma, paucis ante partum hebdomadis, ſedulo adhibitis. Neque abs re erit, ſi exantlato ſtatim partus labore laxationem aliqualem contigiſſe animadvertamus, puerperam natibus elevatis decumbere, & inſtrumentum inferius commendandum ipſi applicare, ut fibræ per id compreſſæ corrugentur iterum, reuniantur, & occaſionem tonum ſuum reſumendi inveniant.

§. XXI.

Optanda potius eſt, quam expectanda, conditionum fetus propriarum emendatio; eoque minus, ſi plane vita ſit privatus. Comprimere enim caput, imminuere magnitudinem totius, ſuperſtite fetu, nullo modo poteſt excuſari, niſi aliquando præſentia omnium ſignorum, quæ alias de vita fetus extincta haberi poſſunt, & adſtantes omnes, atque Medicum ipſum fefellerit, ipſeque hoc pacto plane inſcius fetum vivum, loco mortui, inſtrumentis fuerit aggreſſus. Si forcipibus & uncis extrahendus veniat, aut membra abſcindenda ſint, in propinquo periculum veſicæ verſetur, niſi ſumma cautione manus ferrumque dirigantur, ut ita tota res in providam obſtetricantis manum cadat. Utinam igitur omnes omnino munus hoc obſtetricandi in ſe ſuſcipientes, ſive Medici ſint, ſive Chirurgi, ſive denique feminæ, aut docere artificium, aut ipſis perſuadere poſſimus exemplum *Henrici a Deventer*, qui in libro ſuo de hac arte conſcripto, cujus rubrum: *Neues Hebammen. Licht.* p. m. 471. fidem facere vult certiſſimam, ſe XII. annis, (nam anteriores ipſi ad ignorantiam pertinent) quamvis nullum medicamentum pellens, nullumque inſtrumentum, ad dividendum, aut extrahendum fetum, adhibuerit, nulli adſtitiſſe fe-

mi-

minæ, cui non ex voto pariendi labor proceſſerit, aut quæ labem quandam incontinentiæ urinæ, aut procidentiæ ani, ſeu uteri, reportarit.

§. XXII.

Sin vero malum jam præſto ſit, omnis curationis noſtræ cardo in reſtituendo ſphincteris veſicæ tono vertitur. Tonus autem hic vel labefactatus eſt tantum, vel plane deperditus & abolitus, prout nempe pauciores vel plures laceratæ ſunt fibræ. Prius ſi adſit, ita dirigenda eſt cura, ut fibræ pauciores ruptæ cum aliis adhuc integris concreſcant, hæque roborentur, ſubſideant, & concreditum ipſis liquorem fidelius cuſtodiant. Ad hoc obtinendum multa a variis autoribus præſcribuntur medicamenta. Interne conveniunt omnia nervina, adſtrigentia & roborantia, quæ in principio mali fortaſſe non abſque effectu erunt. Pudenda ſuilla, apud *Langium*, non ultimam habent laudem. *Rodericus a Caſtr. Luſit: ſi educto infante, urina, aut alvi fex involuntarie fluant, curare jubet ut paralyſin earundem partium.* Externe ungentorum formam hinc inde commendatam invenimus. Ita *Chr.Jo.Langius* axungiam urſæ, cum raparum paſſarum decocto, reliquis fere omnibus in caſſum adhibitis: profuiſſe meminit. Proſtat etiam ungu. ad incont. ur. Rolf. *Sennertus in Prax. de Morb. Puerperar.* ſimile præſcribit. Quod vero expectatus ab unguentis ſemper poſſit promitti effectus, non facile perſuadeor: nam pinguia & oleoſa, corpus ipſorum conſtituentia, plerumque vi laxativa & emolliente prædita ſunt. Licet enim herbæ adſtringentes ipſis aliquid virium communicent, tantæ tamen vix erunt, quæ fibras conſtringere poſſint, niſi leviſſima laxatio contigerit. Rectius igitur *Waldſchim. in Caſ. in Tim.* omnibus remediis balnea, naturalia & artificialia, præferenda eſſe judicat. Per naturalia intelligit thermas, ſine quibus hanc incontinentiam curari non poſſe putat, *Prax Caſ. LVI.* Artificialia conficiuntur ex cephalicis, nervinis, roborantibus & adſtring. quibus addere jubet laudatus Autor exſiccantia mineralia, calcem vivam & ſulphur. Cavendum vero eſt, ne ſtatim poſt partum balnea hæc applicemus, ſed expectare per unam alteramque hebdomadam prudentiæ eſt, ne neceſſaria lochiorum excretio impediatur.

§. XXIII.

Atque hæc quidem remedia robur debilitato ſphincteri interdum reſtituunt, quæ, quando plane eſt dilaceratus, plerumque illuduntur; conſolidationi tamen aliquid operæ dandum eſt, antequam deſperemus. Hinc unguenta ſuperius memorata gratioris hic futura ſunt efficaciæ, quæ remixta cum ungu. citr. roſat. diapomph. balſ. Peruv. de Copaib. gum. Elemi &c. fibras demulcent, & laceratas cum aliis concreſcere faciunt, ut fortaſſe felicior roborantium, poſt hæc adhibitorum, poſſit expectari effectus. Cum vero hæc reſtitutionem elateris perditi plerumque fallerent, confugiebant Practici olim ad ſpecifica amuleta, quale eximia admiratione exornat *Henr. ab Heer. obſ. oppido rar. XIV. p. m.* 194. Eſt hoc pulvis bufonis, in nova olla combuſti, & e collo, ſacculo incluſus, pendens. Duplici experientia Boylei probatum laudat *B. Ettmullerus Colleg. in Schroed.* & Heerio inpingit, quaſi dixerit, pulverem illum gaudere virtute quadam anodyna, quod quidem ego in editione mea invenire non potui. Pulvis exſuccus eſt, omnique qualitate exhalabili, qua alias amuleta etiam gaudere debent, orbatus, ut con-

ci-

cipere non poſſim, quam ob qualitatem adſcriptos effectus poſſit præſtare: verum enim manet Curtianum illud: durabile non eſt, cui non ſubeſt ratio. Neque experientia meliora ſperare ſinit: Nam experimentum illud *Oculatiſſimo noſtro Wedelio* minus profuiſſe viſum eſt, prout confitetur *Prax. Clin. Ex ad Tim. Lib.* 4. *Caſ.* 32. *Chr. Jo. Langius* itidem infelicem expertus eſt ſucceſſum. An felicior effectus a cinere erinaceorum, murium domeſticorum, gutturis galli, & ceterorum, quæ pro amuletis commendari ſolent, expectari poſſit, nemini autor ero.

§. XXIV.

Roborari & integritati ſuæ ſi ſphincter reſtitui nequeat, de fluxu ſaltem inhibendo cogitandum eſt, ne urina, particulis ſuis acribus & rodentibus, delicatiora Veneris ventilabra dolore & intertrigine afficiat. Quomodo hoc præſtari poſſit, id plerique Practicorum ad noſtra uſque tempora aut plane tacuerunt, aut remedia minus efficacia commendavere. *Th. Barthol. Cent. II. Hiſt.* 63. ægræ ſuæ urinam non cogitanti ſtillare patitur: alii, ne abſque ſolatio ægras dimittant, amuleta incertiſſimi ſucceſſus appendere jubent. Et remedia, quæ ex chirurgia deſumta hinc inde commendata inveni, ita comparata ſunt, ut perſuaſiſſimus ſim, feminas malle morbum, quam inſtrumenta talia ferre, cum non ad inhibendum, ſed ſaltem ad excipiendum fluxum ſint accommodata. Ita laudatus *Bartholinus Cent. IV. hiſt.* 2. alligavit pudendis puerperæ cujuſdam marſupium: hoc, tam diu in plumis detineri poſſunt, probabuntur, quam primum vero lectum relinquent, & hoc rejicient. Par ratio videtur ſpongiæ labiis cunni applicatæ, quæ præter expreſſionem crebriorem, quam expoſtulat, etiam hoc habet incommodi, ut per colliſionem femorum compreſſa, ſimul & ſemel abſorptum lotium profundat, & faciat, ut circumjectis veſtibus inundatis patientes labem ſuam proſtituant. An inſtrumentum a *Nuckio experim. XL.* commendatum ita aptari, & oſtium ejus ita dirigi poſſit, ut profluentes urinæ guttulas excipiat, ſedentibusque ægris officium faciat, affirmare non poſſum: alia res eſſet, ſi ægræ perpetuo culcitris incumbere poſſent: cui etiam ſimilem apparatum deſcribit *Hild. Lib. de lithotom. C. XXI. p.* 739. Et quanta cum moleſtia ægra machinam Henrici ab Heer tulerit, qui ſiphoni argenteo, urethræ immiſſo, lagenam appendit, inter alia exinde colligi fas eſt, quod conſilium aliud ex Cingaro efflagitaverit.

§. XXV.

Chriſtianus Joh. Langius unicus eſt quem novi, qui inſtrumenti cujuſdam, ad comprimendum ſphincterem, & inhibendam urinam apti, meminit *Op. P. II. p.* 259. dicens; commendatus globulus cereus, ut comprimatur ſphincter. *Prudentiſſimus* vero *noſter Slevogtius*, qui, uti in omni morborum genere, ita imprimis in maculis feminarum delendis, illuſtrem ſe reddidit, *in diſp. de incont. urinæ* omnia inſtrumenta, adverſus uteri procidentiam uſitata, id præſtare conſulto afferit. Horum igitur cenſum ſubeunt annuli & globuli: illos depingit *Deventer* l. c. p. 232. ex ſubere, ligno, auro, vel argento, rotunda vel ovali figura conficiendos; hi a *Paræo Op. chirurg. L. XXIII. cap.* 41. ſub peſſorum ovatorum nomine eleganti pictura exhibentur.

tur. *Hildanus Cent. IV. obſ. Chir. 61.* præter ovales & commendat rotundos, ex ſubere fabricatos.

§. XXVI.

Quod uteri orificium, laxatis, quibus firmatur ligamentis, profundius, quam par eſt, in vaginam deſcendat, & oculis conſpici poteſt. Repoſitionem itaque intendentes oſculum longius exporrectum, medicamentis emollientibus fotum, providis, blandientibuſque digitis retrudunt: & cum conſueta emplaſtra, & alia roborantia, non raro expectationem fallere ſoleant, laudati globuli, aut annuli, obices ponuntur, qui amplitudini vaginæ reſpondentes, & ad cavitatem pelvis uſque appulſi, delabi uterum amplius non patiuntur. Nunc ſi vicinitatem uteri cum veſica conſideremus, facile erit judicatu, una hic fidelia plures dealbari poſſe parietes; & licet procidentia non adſit, incontinentiam tamen urinæ iisdem poſſe reprimi. Nam globulus, ſpatium vaginæ exacte replens, ſimulque ſphincteri veſicæ, ab inferiori, quo attingit vaginam, loco, ſubjectus, eundem una cum urethra comprimit, quo compreſſo non poteſt non exitus urinæ præcludi.

§. XXVII.

Annulos laudatos in prolapſu uteri præſentiſſimam ferre opem allegati auctores non minus, quam diaria practicorum confirmant; ſi tamen quis illos pro incontinentia urinæ curanda adhibeat, haud felicem ſemper experietur ſucceſſum. Cum enim annulorum craſſities non æque magna eſſe ſoleat, nec ordinarie, in circumferentia planities quædam adſit, ideo facile fieri poteſt, ut anguſta annuli craſſities minus accurate iſtum vaginæ uteri locum attingat, qui ſphincteri veſicæ ſuccumbit, adeoque nec cohibeat invitum urinæ profluvium. Contingit hoc fatum etiam ægræ noſtræ, dum ſc. D. D. Præſes annulo ejuſmodi ligneo, cera obducto, labem hanc in eadem corrigere ſuſtinuit. Ideoque tutius incontinentiam urinæ ſiſtendam globulis, quam annulis committimus.

§. XXVIII.

Globulorum præſtantia commoti, eorum genuinum uſum curatius nunc inveſtigabimus. Materia eorum a diverſis diverſa præſcribitur. Langius commendat ceram, alii ſuadent aureos, argenteoſve; alii ex ligno vulgari, aut ſubere tornatos; alii ex ſtupa, filis cannabinis, aut linteo convolutos. Nihil autem intereſt, quibus ſiſtatur fluxus, modo fine noſtro potiamur. Ex laminis aureis, aut argenteis, aut etiam ferreis, ſed auro tinctis, conſtantes, commendat mundities non minus, quam levitas, inter cudendum vero ſegmenta ſedulo ſunt cavenda. Cerei nimis graves ſunt. E ſubere confecti, leves quidem, ſed fragiles admodum obſervantur, ut omni jure vulgare, idque paulo ſolidius, præferamus lignum: tornatores enim illud tam apte lævigare, & excavare ſciunt, ut notabilis molis globulus vix unciam unam pondere æquet. E ſtupa, & alia materia ſpongioſa convoluti huic præ aliis periculo expoſiti videntur, quod poſt notabiliorem gravitatem facile intumeſcant, & feminis moleſtiam creent, id quod exemplum noſtræ ægræ nos docuit. Ineptæ quædam obſtetrices eo delapſæ ſunt, ut ejuſmodi globulos e

ſtra-

ſtramine compingant, eoſque cera obductos applicent; ſiquidem hic loci pellionis cujuſdam uxor eximium ejuſmodi productum, ab obſtetrice Dornburgenſi acceptum, gerit. Miſerrima hæc femina, dieque nocteque, quoties vel levius corporis motum intendit, miris doloribus exercetur, cum contrita cera calami ſtraminei promineant, & vicinas partes pungant: Imo maritus conqueritur, quod venerem licitam propter obverſantes aculeos, non aliter, quam canis Nilum poſſit deguſtare.

§. XXIX.

Ne globuli noſtri lignei, aut alius farinæ, ob aſperitatem ſuam partes, quibus inſident, lædant, aut liquor, illos ingrediendo, magnitudinem gravitatemque augeat, glabram ipſis veſtem induere ſolemus. Conſtituit hanc cera, vel ſimplex alba, firmior; vel aliud ceratum compoſitum, quale communicat *Hildanus Cent.IV.Obſ.Chir.61*, ſequentis compoſitionis;

℞. Ceræ novæ ℥iij.
Colophon.
Gum. Elem. a. ℥j.
Thereb. ℥ß.
Pulv. roſ. odorif.
myrtill. balauſt.
Rad. conſolid. maj. a. ʒj.
Maſtich. olib. a. ℥ß.
M. f. c. ſ. q. ol. roſ. ceratum.

Liquato ſuper igne huic cerato globulus ſubinde immergitur, ut cera omni adhæreat parti; frigefactus deinde, remotis eminentiis, a cerato relictis, ſpatula calente complanari & lævigari debet.

Formam quod attinet, commendabunt ſe rotundi non minus, quam pyriformes & ovales, modo amplitudini vaginæ accommodati, nec majores, qui aut non admittuntur, aut vi appulſi, ægre feruntur; neque minores ſint, qui dum parietes vaginæ ſua ſuperficie non attingunt, ſphincterem comprimere non poſſunt, adeoque nihil proficiunt. Hoc ſaltem obſervetur ut extremitati, quæ cunnum reſpicere debet, hamulus ferreus inſeratur, ex quo filum cannabinum, cera obductum, propendeat, mediante quo globulus latens interdum protrahi, & appoſita amurca repurgari poteſt.

§. XXXI.

Modus applicandi præter cautas & providas operantis manus nihil fere requirit, eoque magis a Medico ſuadendus eſt, cum feminæ chirurgum non admittere, ſed ſibi invicem plerumque talia officia præſtare ſoleant. Adducitur & propellitur ejuſmodi globulus per vaginam uſque ad orificium uteri internum, ubi offendit ſpincterem comprimendum. Locus, cui annulus injectus eſt, foras proſpiciat, ut felicius procedat, ſi globulum velimus provocare.

§. XXXII.

§. XXXII.

Minus vero ſufficit globulos apte applicare, ſed debitum quoque in eorum geſtatione obſervandum regimen nunc recenſendum eſt. Inficias quidem ire non poſſumus aliquas ab iſtis creari moleſtias; interim ex duobus malis minus eſt eligendum: & ſi modo jam dicenda rite obſerventur, non magna ſequi poſſunt incommoda. Igitur ante omnia globulus ſingulis circiter menſtruis ſpatiis, vel longioribus quoque intervallis protrahendus eſt, & materia adnata abſtergenda; incruſtatus enim globulus, quod facile contingit, ſicuti demonſtravimus, magna affert detrimenta, id quod noſtra ægra teſtari poteſt. Ceterum neque greſſui ſcrupulo ſunt, neque laboribus conſuetis ullam injiciunt remoram. Si premat urina, depreſſo leviter globulo, vel dilatatis ſaltem femoribus, ubi ſponte cedit, illam proruere ſinant.

§. XXXIII.

An veneream pugnam ingredientes globulos deponere debeant, diverſæ apud autores inveniuntur ſententiæ. *Celeberrimus Slevogtius* aurigæ uxorem, cujus mentionem ſequente §. faciemus, ſine impedimento maritum ſuum admiſiſſe perhibet. Noſtram ægram nullis perſuaſionibus adducere potuimus, ut confiteretur, an viro ſatisfacere potuerit nec ne? omnibus ſenſibus indignabatur venire in ora vulgi, uſque tandem obſtetricem adhibuimus, cui revelavit, vix bis in anno cum viro concubuiſſe; jam vero ſenium cupidinem penitus fugaſſe. At tamen, ſi quid ſentiam, effari deberem, credibile mihi videtur rude ruſticorum genus ab oeſtro venereo adeo confundi, ut vix ac ne vix quidem ſenſu percipiat, in quod impingat; aliter ita & mecum judicat pellio §o. 28. adductus. Ideoque ſuaderem, ut, quæ fecundum velint celebrare coitum, deponant globulum, ut profundius immiſſo membro virili titillatio delicatior, certiorque ſpes procreandæ ſobolis prodeat; quemadmodum etiam ſuadet *Scult. in auct. arm. p. 9.* & de ſua ægra refert *Hild. l. c.* Victus ratione proficuum eſt, quantum poſſibile, uſum nervinorum & roborantium; nimii vero potus, & aliorum, nervos laxos reddentium, abſtinentiam commendare, ne, ſi fortaſſe plenaria ſanitas poſſit obtineri, impedimento ſimus.

§. XXXIV.

Experientia quemadmodum medicinæ fundamenta poſuit; ita & noſtros globulos in urinæ incontinentia utiles eſſe docuit. Hæc autem aſſerentes neutiquam negamus globulos ejuſmodi diu fuiſſe cognitos, multorum enim autorum ſcripta nos refutarent; ſed tantum hoc affirmamus: veteres modum incontinentiam urinæ globulis talibus ſiſtendi ignoraſſe. Cum autem experientia demum diſcamus, an remedium, ratione arteque excogitatum, dignum ſit imitatione, de noſtris illud globulis producendum eſt, ne vana ſcripſiſſe verba videamur; oramus vero honoratiſſimum lectorem, ut paucis contentus ſit exemplis, nam plura in ſcriptis publicis non invenimus, niſi practici quædam adhuc in ſinu diariorum foveant. *Langius*, an globulum ſuum cereum, quem commendat, adhibuerit, non expreſſit. *Excellentiſſimus Slevogtius* feminam incontinentia urinæ affectam

ope maſſæ, e filis cannabinis, ad figuram panis biſcocti, compactæ, albaque cera obductæ, quam dum hæc ſcriberet, ultra viginti annos geſſit; eo uſque reſtituit, ut non ſolum ſicca inceſſerit, ſed & ſacris venereis ſine impedimento intereſſe potuerit, ſicut teſtatur laudatiſſimus vir in diſſertatione ſæpius jam laudata de incont. ur. §. 39. Noſtram tandem ægram in ſcenam producimus, quæ duplici jam vice, gallum Æſculapio immolavit.

§. XXXV.

Neceſſarium incontinentiæ urinæ conſequens eſt intertrigo pudendorum, imo quam urina alluit caro, putris, & grandibus obſeſſa verrucis ſolet quandoque obſervari *vid. Heer. l. c.* Intertrigini medentur medicamenta exſiccantia, leniter abſtergentia, roborantia, & traumatica, ut pulveres e ceruſſ. pomphol. roſ. rubr. ungu. de litharg. diapomph. item decocta ex rad. alth. ebul. hb. ſanicul. millefol. hormin. matricar. fl. roſ. rubr. hyper. verbaſc. cum cereviſia ſecundaria parata, quibus luca intertriginoſa aliquoties de die eluenda ſunt. Hujus enim indolis decoctis D. Præſes aliquoties intertriginem a fluore albo ortam feliciter curavit. Putredini autem cathæreticis efficacioribus, cinere tabaci, ære uſto, alumine & vitriolo uſt. mercurio præcip. ungu. Ægypt. &c. contra eundum mihi videtur; quæ vero alius ſunt loci.

§. XXXVI.

Ceterorum affectuum curandi methodus exponenda reſtat. Obſtructio inteſtini recti, remoto globulo, ſtatim recluſa eſt, prout facile judicatur; de excretione ſaltem fecum alvinarum per genitalia nobis cogitandum eſt. Hæc, rupturam nominatam veluti ſymptoma ſecuta, non niſi illa conſolidata, ſiſti poterit. Quid autem conſilii, deligandus eſt locus applicationi emplaſtrorum ineptiſſimus? Neſcio, quid plus a nobis poſſit exigi, quam ut ſoli naturæ, decoctis & balſamis traumaticis adjutæ, omne negotium committamus, quæ & ſimile quid apud Bartholinum fideliter effecit. In noſtra ægra ſua ſponte ſuſpendebatur illa excretio per trium fere annorum decurſum, adeo, ut conſolidationem factam eſſe cogitaremus: cum vero integro nuper malo recrudeſcente, ſimul ſe iterum aſſociaret, cauſam hujus ſuſpenſionis & repetentis incongrui fecum effluxus, hanc fuiſſe concluſimus: ſcilicet, quamdiu inſtrumentum pyriforme, ſupra foramen iſtud, in vagina uteri, & inteſtino recto, convenienter hæſit, nec hujus canalem obſtruxit, feces alvinæ per hunc in viam rectam & patentem excretæ fuere; poſtquam vero laudatum inſtrumentum e loco ſuperiori deſcendit, & per deſcriptum hiatum in inteſtini recti cavum ceſſit, obſtruxit utique viam hanc publicam, quare neceſſario feces alvinæ, per inteſtinum rectum obſtructum nullum invenientes exitum, juxta inſtrumentum pyriforme per hiatum iſtum communem in vaginam uteri aſcendere, atque per iſtius orificium ejectæ fuere. Repoſito vero iterata vice inſtrumento, in hunc uſque diem immunis incedit ruſtica. Tantum eſt, quantum pro ingenii laxitate de hoc caſu monendum duxi, ſupereſt, ut annectatur.

Pro-

Proceſſus Curationis D. D. Præſidis.

NAturalis bene vivendi cupiditas compulerat ægram, ut obſtetrici cuidam labem ſuam revelaret. Hæc ſtatim de remotione hujus globuli cogitans arripit obveniens cochlear, quo inverſo, & reflexo manubrio, contritionem & extractionem globuli tentat. Vires autem, obſtetricis non minus, quam inſtrumenti, extrahendæ aut comminuendæ huic moli pares non erant, ideo dolores aucti efficacius, auxilium quærere jubebant, quem in finem mulierculæ hæ una cum marito D. D. Præſidem accedunt, ut opem ferat petentes. Hic audita morbi hiſtoria, ac perceptis, irritis tentaminibus, loca affecta inveſtigabat, & mox globulo viſo, extractionem manu impoſſibilem fore autumabat: ideo ad inſtrumenta, quibus alias fetus mortuos extrahere ſolet, recurrent, forcipem extenſo roſtro, eoque ſerrato, inſtructam, apprehendit, qua mediante abraſis quibuſdam particulis, & contrita magna globuli parte, totam tandem molem, quam obſtetrix immiſſo in anum digito, elevabat, & ad extractionem aptabat, injecto ſimul unco, multo cum labore & moleſtia, ob ſumme tetrum fœtorem, educebat. Provide autem ipſi procedendum erat, ne perinæum, quod ab inſigni globuli mole maxime tenſum erat, rupturam pateretur. Cum ejecto globo, & laceſſitis partibus vicinis, tumor genitalium timendus eſſet, hiatuſque ex inteſtino recto in vaginam conſolidandus, a D. D. Præſide præſcribebantur ſequentes ſpecies, ſacculo incluſæ, in cereviſia coquendæ & genitalibus imponendæ:

℞. Rad. torment. ſymph. a. ℥ß.
HB. plantag. ſanic.
millefol. matricar. a. m. j.
Fl. chamom. ſam. hyper. a. m. ß.
Sem. carv. ℥ß. C. C. gr. m. d. in ch.
S. *Lind-und heilende* ſpecies *zum Sacklein.*

Decocto vero uteri vaginam, & inteſtinum rectum eluenda præcipiebat. Remoto ſic globulo ægra noſtra, omnium dolorum immemor, ſine impedimento ambulabat, & feces a natura deſtinatam viam repetebant; ſed urina largiter continuo fluebat, hinc huic remora erat injicienda. Confugiebat D. D. Præſes ad annulos ligneos, eoſque cera alba pulchre obductos, applicari curabat, ſed effectus non reſpondit voto. Poſt hæc tornare jubebat tria inſtrumenta pyriformia excavata, ex ligno acerno, diverſæ magnitudinis, eaque cera obducta, ac hamulo, & filo cannabino craſſiori inſtructa, obſtetrici concredebat, ut, quod amplitudini vaginæ reſponderet, applicaret. Minimum facile appulſum erat, ſed nihil effecit; medium autem mox expectationi ſatisfaciebat. Atque ſic ægra hilariſſima vivebat, poſtquam ipſi ſupra deſcriptam diætam commendaveramus, ſicque tres, & quod excurrit, annos incedebat. Immundities vero ruſtico generi innata quaſi, vel cura laborum aut potius culturæ corporis negligentia, ægræ non permiſerat, ut globulum nonnunquam protraheret, & adjectas abſtergeret ſordes. Hinc nuper tantum malum ſuperius recru-

 de-

deſcebat, dolores urgebant iterum, & cum globulus noſter prioris veſtigia premeret, feces per vulvam, & urina involuntarie fluebant; ægra vero auxilium D. Præſidis non amplius efflagitavit, cum obſtetrix, quæ præcedenti operationi adſtiterat, rationem globulum provocandi, novos conficiendi, eoſque applicandi accurate ſatis didiciſſet; jam vero ægrotæ noſtræ nemo, niſi præcedentium conſcius, quandam adjudicabit labem.

L A U S D E O.

LXXXIX.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA, DE SARCOMATE E PUDENDO MULIEBRI SECTIONE SUBLATO.

Quam Præſide

ABRAH. VATERO M. P.

Tuebatur

JAC. DAN. BEHRENS

TORGAVIENSIS.

Wittembergæ menſe April. anno 1728.

Q. B. D. V.

UTerus femininus, uti tum ob ſtructuræ elegantiam, tum ob officii præſtantiam, ſiquidem officinam generationis ac formationis fetus conſtituit, merito inter præcipua ſexus ſequioris organa refertur: ita ſi myriades morborum ex ipſo oriundorum, ac miſerrimas feminas immaniter excruciantium conſideremus, non injurius in ipſum quis erit, ſi ſentinam corporis pernicioſiſſimam ac lernam innumerabilium malorum eumdem dixerit. Hunc equidem in paſſionibus ita dictis hyſtericis, modo aſcendere, modo deſcendere, nunc intra fauces irruere, nunc iterum in abdomen devolvi, aut per univerſum corpus diſcurrere & oberrare, cum mulierculis, ſenſu globi ex abdomine verſus fauces aſcendentis, deceptis, minime credendum eſt. Conſenſus enim cum omnibus viſceribus internis, ac cum toto corpore omnium iſtorum ſymptomatum atque innumerarum præterea ægritudinum hinc inde ſupervenientium cauſa eſt, adeo, ut, cenſente *Caſp. a Rejes in Camp. Elyſ. juc. Qu. XLVI.* nullus fere ſit morbus, qui a conſpurcatiſſimo uteri fonte, uti idem loquitur, dimanare non poſſit, idemque propterea minera malorum merito ſit appellandus. Dudum jam e foro medico profligata eſt fabula, qua veteres ſenſum, appetitum motumque animalem utero tribuerunt, ut idem odoriferis gratis, naribus applicatis, verſus fauces allici, a graveolentibus vero & fetidis repelli, in fugam verti, & ad priſtinum locum occupandum cogi poſſet. Sat abſone propterea a *Roderico a Caſtro de morbis mulierum L. II. Cap. XVI. p. 266.* ad uterum prolapſum repellendum commendatur, ut cauterium actuale ignitum manu oſtendat medicus, aut obſtetrix, ac ſimulet partem ſe tangere velle, vel ſi mulier timidiuſcula ſit, vivi mures filo ligati cruribus repente ſubmittantur, ita enim naturam retrahi, & cum ea uterum, aut quamcumque aliam partem prolapſam. Quamvis vero uterus proprio niſu nullatenus ſe movere, aut e loco ſuo diſcedere queat, idem tamen a variis injuriis e ſede ſua turbari, ac ad inferiora propelli aut trahi poteſt, ita, ut non raro una cum vagina ſua everſa ſinum pudoris ingrediatur. Sed non omnem tumorem e vagina prodeuntem, ad uteri prolapſum referendum eſſe, e ſequentibus paginis palam fiet, quibus caſum rariſſimum, & ob plurimas circumſtantias curioſiſſimum, ſarcomatis inſignis, prolapſum uteri mentientis, ſectione ſublati hiſtoriam continentem, in præſenti lectori exponimus.

C A S U S.

Femina XLVIII. annorum, ſeptem liberorum mater, ac ante ſeptem annos ultimum puerpera, a tribus annis, hæmorrhagia uteri laborare cepit. Illa ſumptibus neceſſariis deſtituta, malo huic nihil, præter remedia domeſtica, oppoſuit, ac præterea laboribus durioribus geſtationibuſque ponderum, unde haud dubie affectum hunc primum contraxerat, indulſit. Factum ita eſt, ut fluxus hic moleſtus frequentius rediret, indieſque

au-

augeretur, & quandoque aliquot libræ ſanguinis fluidi & grumoſi unica vice confertim effunderentur. Elapſis, inter copioſas ſanguinis profuſiones, duobus circiter annis, illa tumorem intra vaginam percepit, qui ſenſim auctus totum ſinum pudoris replevit, tandemque e pudendo protuberavit, & premendo veſicæ collum & inteſtinum rectum, obſtructionem alvi, urinæque difficultatem, cum graviſſimis lumborum doloribus excitavit, nec tamen ulla ratione ab illa repelli potuit. Quid fit? Femina ſibi conſulere neſciens, nemine ob pudicitiam intempeſtivam in conſilium vocato, pro ea, qua pollet, animi fortitudine, ne dicam audacia, cultrum arripit, partemque tumoris prominentem pugni magnitudine reſecat, mira opportunitate, quia ob corruptionem, nulla inde ſecuta hæmorrhagia. Hoc autem facto, preſſio doloroſa non remittit, uti ſperaverat, potius augetur, & accedentibus conatibus, parturientium ſimilibus, poſtridie inter excretionem alvinam, ſubito prorumpit maſſa, capitis magnitudinem excedens, inſigni fœtore, quia ſemiputrida fuit, & pondere ac tractione ad inferiora, moleſta. Urgebat præterea urinæ ſuppreſſio, quam, non niſi digitis ſub pube intruſis, reddere potuit, ab hac etiam ſuper tumorem defluente ardor inſignis excitabatur, & inflammatio in tumore augebatur, adeo, ut totum pudendum ſub eodem creſcente abſconderetur. In tantis anguſtiis conſtituta noſtra, neceſſitate cogente, demum a chirurgo auxilium petit. Hic ſtatim epithematibus inflammationi & putredini reſiſtentibus curam aggreditur, quibus per aliquot dies uſurpatis rem eo redegit, ut tumor quodammodo detumeſceret, ac ſinus pudoris, antea ſub eodem latens, conſpici poſſet. Nunc etiam patuit, totam illam maſſam a collo tenuiori, coloris albicantis, duorum digitorum craſſo, e vagina ſuſpendi. Sinum autem pudoris adeo arctus ac intus repletus fuit, ut digitis circa cervicem tumoris ductis ac intruſis, nullus intra vaginam daretur aditus, nemoque aliter exiſtimare poſſet, quam uterum una cum vagina inverſa elapſum eſſe. Cum ergo nulla repoſitionis ſpes ſuperſtes eſſet, nihil fuit reliquum, quam ut tumor ſemiputridus ac gangrænæ proximus, tractione ac fœtore inſigni moleſtus, ſectione tolleretur, quam tamen chirurgus, gravitatem negotii penſitans, proprio auſu ſuſcipere noluit, meque propterea in conſilium adhibuit. Poſteaquam omnes circumſtantias mecum reputaſſem, tumoris magnitudinem, ægræque ſtatum, quæ, præter prægreſſam ſanguinis jacturam, in præſenti a calore præternaturali, inquietudine ac vigiliis viribus penitus exhauſta videbatur, ob metum hæmorrhagiæ timendæ, ſectionem primum diſſuaſi, ne forte ſiniſter rei eventus, ac obitus feminæ, morti, uti apparebat, alias proximæ, curæ tribueretur. Nihilo tamen ſecius, tumore ad ſphacelationem properante, ob quam femoribus contactu maculas nigras impreſſerat, ægræ, liberationem anxie efflagitanti, ac niſi cito auxilium feratur, reſectionem propriis manibus peragendam minanti, morem geſſimus, qui in caſu ancipiti, anceps potius, quam nullum remedium adhibendum fuit. Quamobrem, femina ad omnem eventum præparata, ſine temporis jactura ad ſectionem acceſſimus, & trajecta per cervicem acu, filo incerato inſtructa, ligamentum injecimus, poſteaque ſub ligatura tumorem abſcidimus. Eventus voto reſpondit, & operatio ex animi ſententia peracta fuit, nulla inde hæmorrhagia vel alio ſymptomate inſequente. Feminam poſtea in lecto quiete repoſitam, medicamentis internis cordialibus, exterius epithematibus, inflammationi & putredini oppoſitis munivimus. Vagina uteri,

ri, antea ad exteriora tracta, cum ligamento applicato paulatim in locum priſtinum receſſit, ut nunc digitos ſine negotio intra pudendum immittere, nec tamen finem attingere liceret, manifeſto indicio, tumorem e ſupra vaginæ regione deſcendiſſe. Præterlapſa ita una alterave ſeptimana, ægra ſenſim ad ſe rediit, vireſque amiſſas recuperavit, lentoque gradu incedere cepit. Remanſit nihiloſecius intus dolor preſſorius, tumorque pedum œdematoſus, antehac jam præſens, indies incrementa ſumpſit, nec adhibitis remediis anticachecticis ceſſit, accedente inſuper per intervalla hæmorrhagia copioſa, hydrops perfectus imminere viſus eſt. At quid fit? elapſo fere dimidio anno, femina in vagina quicquam preſſione moleſtum percipit, quod digitis intruſis extractum, vinculum applicatum, maturatione paulatim liberatum, eſſe cognovit, nobiſque exhibuit. Ab illo tempore tota rerum facies mutata eſt, femina nunc optime valet, in præſenti obſtetricis munus Coſwici ſuſcepit, de nullo accidente amplius conqueritur, ſaltem quod pallor faciei de morbi ſuperati magnitudine teſtetur. Notatu digniſſimum autem imprimis eſt, illam, ætate ſatis provectam, poſt tot tamque largas ſanguinis profuſiones, fluxum menſium regularem modicumque nunc experiri.

Thes. I.

Sarcomatis abſciſſi delineatio.

Habes ita, Lector benevole, hiſtoriam ſarcomatis e pudendo muliebri feliciter exſecti. Accedo nunc ad deſcriptionem ipſius tumoris, ut pateſcat, ad quondam genus idem referri debeat. Eo conſilio totam molem nobiſcum abſtulimus, ut eam domi accurate perluſtrare poſſemus. In latere anteriori, quod oculis ante reſectionem patebat, ob corruptionem nihil diſtincti videre licuit, referebat enim rudem atque deformem maſſam. Sed tumore inverſo, ut facies poſterior, antea viſum fugiens, luci exponeretur, in admirationem conjecti fuimus, cum videremus, e medio ipſius prominere corpus oblonge rotundum, ſubſtantiæ a reliquo tumore diverſæ ac muſculoſæ, uteri inverſo ordine elapſi figuram haud obſcure exhibens, uti ex icone in fronte hujus diſſertationis poſita patet. Inferius enim rotunditate cum fundo uteri convenit, ſuperius vero attenuatur, ac in collum anguſtius, ſubſtantiæ albicantis ac tendineæ terminatur, unde ſuſpenſa fuit tota moles, & quo loco reſecta fuit, quod collum uteri quodammodo repræſentat. Admiratio noſtra non parum aucta fuit, ubi, ſectione in corpus illud muſculoſum juxta longitudinem facta, interiora ejus luſtravimus. Conſtat quippe idem ex fibris carnoſis orbicularibus, ac, quod præprimis attentionem meretur, per totam ſubſtantiam hiant orificia vaſorum ſanguiferorum diſſectorum copioſiſſima, qualis eſt uteri tranſverſe ſecti facies. Adhibita tamen omni diligentia, nihil ovariis aut tubis fallopianis ſimile detegere potuimus, imo ſectione repetita, eandem ubivis texturam internam, nullam vero intus cavitatem invenimus. Reperitur autem a latere corporis muſculoſi inſignis cavitas ſeu ſinus oblongus & profundus, iſtud a reliqua tumoris parte ſejungens. Reſidua ſarcomatis ſubſtantia, corpus muſculoſum ambiens & ſuſtinens, ab hoc plane diverſa, conſiſtentiæ laxioris, mollioris, ac lobos & rugas monſtrans, ut aliter judicari non poſſit, quam eandem eſſe vaginæ rugoſæ portionem. Pondus totius molis, expurgatis omnibus impuritatibus, eſt duarum li-

brarum. Tandem etiam ſciendum, ſarcoma, multo minori, quam naturali, magnitudine in figura exhiberi.

Thes. II.

Tumoris e pudendo muliebri enatorum varietas. Antequam ad indagationem naturæ atque originis ſarcomatis hujus, ac ad conſiderationem ſingularium in caſu præſente concurrentium circumſtantiarum nos accingamus, monendum eſt, admodum magnam eſſe varietatem tumorum, e pudendo muliebri enatorum, tum ratione loci, ubi excreſcunt, tum ratione conſiſtentiæ, magnitudinis, cauſarum, aliarumque conditionum. *In pudendo externo labiis, clitoride, & Nymphis orti.* Ita pudendum externum, imprimis labia intumeſcunt ab inflammatione, œdemate, vel etiam abſceſſu, aut ibi in hernia inguinali inteſtina per proceſſum vaginalem peritonei intra eadem elabuntur. Præterea ex cute labiorum æque ac montis veneris, eadem ſuperius conjungentis, naſcuntur tumores, exiguo principio, ſub forma verrucarum, in enormem quandoque molem excreſcentes. *Adnaſcitur interdum inquit Severinus Med. Effic. p. 119. alis pudendi muliebris tuberculum, principio puſillum, deinde magnis incrementis augeſcens, molle, concolor, contrectatu modiſque ferme omnibus indolens. Scorto propendebat in labio pudendi minoris pineæ magnitudine tuberculum, baſi minore, quam altero extremo pendulum, quod uno jam anno ſic ex parvo intumuerat. Conſtrictum vinculo die uno ac tantum non ſtupefactum, poſtridie reſecui, cute circumplexum craſſiſsima, plus media digiti latitudine.* Tuber ſcirrhoſum excidit *Marchettis*, cucurbitæ, magnitudine, quod ſuperius oſſi pubis adhærens, utrumque pudendi latus, rimamque ipſam velabat, puſtulis ſcatens malignis, ad radicem exulceratum, uti teſtatur *Bonet. Mercur. Compital. l. XVIII. p.* 737. Enormis iſtiuſmodi tumor pondere XII. libras ſuperans e labio dextro mulieris reſectus, deſcribitur in diſſertatione, ſub Præſ. Parentis Ann. MDCXCIII. habita, qua hiſtoria & cura ſarcomatis monſtroſi & cancroſi exhibetur. Præter hos tumores ex labiis protuberantes, ex ipſo pudoris ſinu externo, clitoris atque nymphæ intumeſcentes & elongatæ exteriora verſus propendent, adeo, ut interdum ſectione removeri debeant. Omnes tamen hactenus enumerati tumores cum noſtro ſarcomate nihil commune habent, utpote quod non e pudendo externo ſed ex ipſa vagina in lucem prodiit.

Thes. III.

E vagina pro pullulantes. Vaginæ ipſius inverſæ prolapſus. E vaginæ uteri cavitate egreſſi tumores tamen non unius ejuſdemque generis ſunt, ſed admodum diverſi, quamvis veteribus nomine prolapſus uteri veniant. Vagina ipſa uteri, uti eſt canalis oblongus, a ſinu pudoris ad orificium uteri internum uſque, inteſtini tenuis inſtar, expanſus, ita illa æque, ac inteſtinum rectum, inverſione duplicata pudendum non raro egreditur, & tumores inſignes exterius propendentes efformat. Firmiter quidem illa connectitur anterius collo veſicæ urinariæ, poſterius inteſtino recto ac ſuperius orificio uteri interno, ut iſta vix loco moveri poſſe videatur; nihilo tamen ſecius, utut longitudo ejus naturalis non excedat ſex vel ſeptem digitos tranſverſos ſine diſtractione, fibræ tamen illius relaxatæ adeo elongari poſſunt, ut illa prolapſa quandoque ad genua uſque propendeat. Facit huc præprimis ſubſtantia ipſius membranoſa & muſculoſa, ac inferius rugoſa, ob quam tantæ diſtenſionis, tum in lati-

ti-

titudine, pro tranſmittendo fetu in partu, tum in longitudine, in prolapſu, apta eſt. Sed nunc oritur quæſtio, utrum uterus, vaginæ juxta orificium firmiſſime connexus, ſemper & neceſſario ſimul extrahatur, an vero prolapſus vaginæ fieri queat, utero in loco ſuo naturali permanente? De prolapſu uteri ipſius, tantopere controverſo, in ſequenti Theſi diſpiciemus, nunc ſaltem quæritur: utrum ſemper una cum vagina excidente e corpore extrahatur? Monendum autem ante omnia, diſtingui debere prolapſum verum vaginæ a tumoribus præternaturalibus, in vagina e tunica interiori vel rugis ipſis intumeſcentibus enatis, qui non raro inſpicientibus impoſuerunt, ut illos prolapſum uteri ipſius crediderint, de quibus in ſubſequentibus pluribus agemus. Præterea non ſemper tota vagina invertitur ac prolabitur, ſed tantum portio ejuſdem ſive inferior, ſive etiam in uno tantum latere, quo caſu non abſolute neceſſarium eſſe judico, ut uterus ſimul exeat. Ubi vero tota vagina invertitur & ad exteriora elabitur, fieri certe non poteſt, quam ut collum uteri, huic firmiſſime alligatum ad inferiora rapiatur, fundus vero libere in pelvi fluctuans, tanquam pars magis mobilis, ſequatur. Neque tamen ſemper uterum ſimul extra pudendum egredi, niſi prolapſus nimis enormis ſit, ſed, vagina licet prolapſa, intra pubem ſubſiſtere, ſuadet non tantum ratio, ſed & exemplum feminæ *a Pechlino L. I. Obſ. XX. adductum*, quæ vehementi & vaſta vaginæ procidentia laborans, remedium optimum in graviditate invenit, cum qua ipſa lente tumor retractus fuit, mox iterum ad partum rediturus. Idque tanto magis contingit, quando obſtaclum quoddam egreſſum uteri impedit, uti teſtatur caſus *in diſſertat. de graviditate apparente* a me expoſitus, ubi tumor ovarii enormis impedimento fuit, quo minus uterus a vagina prolapſa intra pubem protractus, longius egredi poſſet, uti ſufficienter teſtabatur orificii interni intumeſcentia, collique elongatio, tractione vaginæ ac reſiſtentia tumoris ovarii inducta. Obſervatur quidem in apice tumoris vaginæ prolapſæ hiatus, qui tamen non ſemper eſt orificium uteri internum, ſed ſinus ab ipſa vagina inverſa, duplicato egrediente, efformatus. Nec longitudo tumoris evincit, uterum neceſſario ſimul elapſum eſſe, quia vaginæ ſubſtantia fibroſa & rugoſa, tenſione ac ab humoribus intus ſtagnantibus relaxata, inſigniter extendi poteſt, uti apparet ex inteſtini recti prolapſu, quod, teſtantibus obſervationibus Auctorum, aliquot ſphitamarum, ad ulnæ longitudinem egreditur, cum tamen tantam longitudinem non habeat in corpore, multo minus ubi iſtud in egreſſu duplicatur.

Thes. IV.

Uterus an usque prolabi poſſit, ut pudendum egrediatur.

Quamvis itaque abſolutæ neceſſitatis non ſit, ut uterus una cum vagina elapſa extra abdomen ſemper excidat, ac præterea inficiendum non ſit, ipſam vaginam inverſam & tumidam, aut tumores præternaturales in eadem natos, uti inferius videbimus, quandoque feminis, obſtetricibus, imo Medicis ipſis impoſuiſſe, ut uterum ipſum elapſum eſſe crediderint; neutiquam tamen propterea ſtatuendum, uterum plane non poſſe prolabi, uti fecerunt *Kerckringius*, *Roonhuſius*, *Meckeranus*, aliique, qui ſingularibus quibuſdam obſervationibus adducti, prolapſum uteri verum dari, negant, omneſque rident, qui uterum unquam extra corpus prolapſum eſſe ſibi perſuadeant. Hoc quidem veroſimile eſt, non omnes uteri procidentias, ab antiquis atque recentioribus Medicis obſervatas, tales fuiſſe. Fabulis etiam merito annume-

randum eſſe judicat *a Meckren in Obſerv. Anat. Med.* quæ de uteri exſtirpatione agentes, *Avenſoar L. 2. C. 2. Anton. Beniven. de Abdit. Morbor. Cauſ. C. 11. Wierius, Zacut. Luſitan. Felix Plater. aliique* retulerunt, mulieres nempe, quibus uterus corruptus abſciſſus non ſolum ſuperſtites manſiſſe, ſed & liberos procreaſſe. At ſi quid ideo cum prædictis Auctoribus omnem proptoſin uteri, a ſcriptoribus fide dignis annotatam, falſam, fictitiam & imaginariam dicere vellet, injurius certe in hos foret. Inſtructus omnino eſt uterus ligamentis ſat validis, duplicis generis, nimirum teretibus atque latis, quibus idem ſuſtentatur ac firmatur, ut tanto oneri, graviditatis tempore geſtando, ſufficere queat. Præſtant id inprimis ligamenta lata, quæ inter pelvis latera atque uterum vaginamque interjecta, a reliqua parte, tubam inter atque teſtem intercedente, ob ſimilitudinem alæ veſpertilionum vocata, probe diſtinguenda eſſe, accurate monet *Clariſſ. Morgagn. Adverſ. Anat. IV. Animad. XXVII. p. 49.* utpote quæ pelvis lateribus firmiter commiſſa, ligamenti uteri lati & officium & nomen ſervare debent, cum alæ veſpertilionum tubæ potius ligamenta appellandæ ſint. Sed quis propterea cum *Kerckringio* uterum ſemper immobiliter loco ſuo conſiſtentem pronunciare vellet. Recte igitur *Pechlin. l. c. Nam ſi quis retinentium ligamentorum vim impedire credat, quo minus uterus prolabi poſſit, ſciat oportet, eandem quoque cauſam in vaginæ lapſu adduci poſſe. Quid enim? Annon ſuis perinde ligamentis, uſque ſatis firmis, vagina nectitur oſſibuſque incuneatur? At vero, annon ligamentis ille ſolutioribus adnectitur? Annon mobile etiam eſt ipſum uteri corpus, & ad lapſum proclivius, inprimis ſi vis accedat, qua inconditæ obſtetrices per parturientium viſcera graſſantur? Ego ſane, quoties faciem naturalium, uteri & vaginæ attentius rimor, non video, quid prohibeat, quo minus uterus deſcendere ex parte vel totus poſſit.*

Thes. V.

Uteri prolapſus verus exemplis ſingularibus confirmatur.

Quandoquidem autem experientia una rite inſtituta plus valet, quam mille rationes, & ſupra dicti viri obſervationibus ſuis, utut ſingularibus, confiſi & nixi, omnem fidem hac in re veteribus ſcriptoribus denegarunt, non immerito recentiores ſectionibus in ejuſmodi ſubjectis, prolapſu laborantibus, poſt mortem inſtitutis, curioſius eam in rem inquiſiverunt, pluribuſque exemplis demonſtrarunt, uterum non tantum extra corpus cum vagina inverſa prolabi poſſe, ſed etiam re ipſa elapſum in cadaveribus inventum fuiſſe. Non memorabo nunc *Diemerbroeckium*, *Regnerum de Graaf*, *Corn. Stalpart. van der Wiel*, *Peyerum* alioſque, qui ſtatim ſe iſti opinioni oppoſuerunt, atque exemplis, tum ab aliis, tum ab ipſis obſervatis, procidentiam ipſius uteri demonſtrarunt. Adducam ſaltem unam vel alteram Auctorum recentiſſimorum, adhuc viventium, obſervationem, quibus non tantum uteri prolapſus, ſed etiam totalis ſimul ejus inverſio confirmatur. Inſtar omnium eſſe poſſunt caſus, a *Celeberrimo Ruyſchio in Obſerv. Anat. Chirurg. VII. IX. X.* conſignati, utpote qui omnem animo noſtro ſcrupulum eximere poſſunt. Rariſſima inprimis eſt *Obſervatio I.* qua refert, e tumore uteri prolapſi quadraginta & duos calculos in octogenaria ſectione extractos eſſe, qui ſedem ſuam in portione aliqua veſicæ urinariæ ſimul prolapſæ habuerunt. Ibidem quoque *Obſerv. XXIV. XXV.* mentionem facit lateralis tantum uteri portionis, itemque orificii ipſius interni in partu prolapſus, a ſe obſervati. Contingit præterea, uti *Idem X. & XXVI.* annotat & fig. 12. delineat, ut

ut uterus in aut mox poſt partum totaliter invertatur, cui malo obſtetrices imperitæ, funiculum umbilicalem fortius extrahendo, occaſionem præbent, quandoque tamen illud a conatibus poſt partum remanentibus ortum duci. Plura hujus inverſionis uteri totalis in partu exempla videre licet in *Stalpart van der Wiel Obſerv. Rarior. Cent. I. Obſ. LXVII.* Hoc tamen extra partum, a tumoribus intus in cavitate uteri natis oriri poſſe, novo eoque ſingulari exemplo probavit *Clariſſ. von Sanden, Obſervatione de prolapſu uteri inverſi ab excreſcentia carneo fungoſa, in fundo ejus interno, ex potu crepitus lupi enata,* communicata. Sectio enim poſt mortem inſtituta monſtravit, tumorem e pudendo iſtius feminæ propendentem ipſum uterum, ab excreſcentia e fundo ejus latiori radice enata, ac ſucceſſive creſcente, ob ſpatii defectum per orificium exitum quærente, tandemque foras erumpente, inverſum & extra corpus extractum fuiſſe, uti ex Fig. II. ibidem appoſita clare ad oculum patet.

THES. VI.

Tumores alii e vagina enati, uteri procidentiam mentientes.

Sed nunc annotandum eſt, ex ipſa vaginæ ſuperficie interna oriri excreſcentias tales carneo fungoſas & ſcirrhoſas, quæ in tantam molem auctæ, ut ſpatium interius non inveniant, e pudendo prorumpunt, uterumque prolapſum mentiuntur. Ejuſmodi fungos in vagina adhuc abſconditos, ovi gallinacei ac pugni magnitudine ex illa exectos memorat *Tulpius Obſerv. Med. L. III. Cap. XXXIII. & XXXIV.* Fungum pariter cancroſum ex interiori matricis colli parte ligatura ſeparatum recenſet *Stalpart. van der Wiel l. c. Obſ. LXXXVII.* Excreſcentiam cancroſam, duorum pugnorum magnitudine extra ſinum pudoris propendentem, & ab ipſo aliiſque Medicis & Chirurgis pro utero inverſo & prolapſo habitam, deſcribit etiam *Segerus Obſ.* 121. *Miſc. Cur. A.* 1671. quæ tamen, uti ſectio, poſt obitum feminæ inſtituta monſtravit, nihil aliud fuit, quam excreſcentia fungoſa, ex uteri collo, & hujus antica parte, prope veſicæ orificium, enata. Ita etiam *Jobus a Meckeren in Obſerv. Anat. Medicis* pro confirmanda ſua ſententia, qua, uti ſupra vidimus, uterum omnino elabi poſſe negat ac pernegat, præter aliorum obſervationes, refert integram hiſtoriam ſarcomatis inſignis magnitudinis, gangræna jam correpti, prævia ligatura colli anguſtioris reſecti. Complures Medici atque Cirurgi præſentes illud uterum prolapſum crediderunt. Muliere autem paulo poſt denata, ſectio cadaveris patefecit, non uterum ipſum prolapſum & abſciſſum fuiſſe, utpote qui bene conſtitutus in loco naturali inventus eſt, ligamentum vero intus relictum monſtravit, tumorem ablatum nil aliud, quam tunicæ rugoſæ, vaginam præter alia conſtituentis, portionem, laxitatis nimiæ culpa, extra pudendum elapſam fuiſſe. Hæ ſimilesque hiſtoriæ ſatis ſuperque evincunt, excreſcentias tales carneo fungoſas, e pudendo propendentes, haud raro impoſuiſſe non tantum feminis, ſed ipſis quoque Medicis atque Chirurgis, ut tales uterum prolapſum eſſe, ſibi perſuaſerint.

THES. VII.

Uterus prolapſus an ſalva vita reſecari poſſit?

Filo in præſenti ducimur ad quæſtionem illam, quid de reſectione uteri prolapſi, ab Auctoribus adeo frequentes commemorata, ſentiendum ſit? Integrum Catalogum Scriptorum recenſet *Meckeren loc. cit.* qui uterum ſalva vita

vita non tantum auferri poſſe, ſed etiam ablatum eſſe, memoriæ prodiderunt. Hos inter *Plempius Anat. Cabrol. c.* 34. ſcripſit, uterum prolapſum incuria quadam putrefactum extirpati ſine incommodo, ſic, ut eo ablato etiam concipere queat mulier, *Fernelius* vidiſſe ſe refert parturientem quandam, cui uterus cum fetu incluſo, ſine ullo vitæ diſpendio ablatus ſit. *Plinius & Soranus* uterum muliebrem auferri ſine vitæ periculo poſſe, exemplo porcorum, probare nituntur, & *Laurent. L. VII. de part. Gener. C. II.* omnia bona promiſit mulieri, cui uterus ablatus ſit, uti videre eſt in *Bonet. Sepulcr. L. III. Sect. XXXII. Addit. obſ. VI. p.* 41. Ibidem etiam *Obſ. I. ex Jo. Georg. Volckameri* relatione recenſetur hiſtoria uteri procidentis ex virgine reſecti, cui antea jam teſtes, per hymenem propendentes, ablati fuere, *eodem* obſervante *in Miſcell. Curioſ. A. II. Obſ. CCXXVI. p.* 328. Nullum tamen hic ſuppeditavit ſignum certum, unde judicari poſſit, tubercula ablata re ipſa fuiſſe ovaria atque uterum, niſi quod dicat, priora calidæ aquæ injecta, teſticulos vaſis ſuis annexos præſentaſſe, ultimum vero formam uteri nondum defloratæ retuliſſe, ſed cavitate deſtitutum fuiſſe. Majoris momenti videtur eſſe obſervatio *Paræi de Hom. gener. L. XIV.* qua docet, mulieri tumorem corruptum e pudendo fruſtatim extractum fuiſſe, quod ipſi & quatuor Medicis præſentibus corpus uteri viſum fuit, cujus rei fidem fecit non tantum unus ex teſticulis poſtea, ipſo referente, extractus, ſed etiam ſectio feminæ poſt trimeſtre pleuritide extinctæ, quia nuſquam comparuit uterus, ſed ejus loco calloſum quoddam corpus, quod natura, uti ille loquitur, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quaſi reparatura, vel lacunam potius alvi repletura, ſubſtituerat. Annon vero corpus iſtud calloſum fuerit ipſe uterus, ab abſceſſu diuturno in genitalibus exiſtente deformatus, ſub judice lis eſt. Verbo: Pleræque hiſtoriæ de uteri exſecto apud Auctores occurrentes ita ſunt comparatæ, ut dubium ſit, an uterus, aut ejus loco excreſcentia quædam fungoſa & carnea abſciſſa fuerit. Unicum tamen exemplum in fine tractatus ſupra laudati *Sandenii*, ex proluſione, *diſſertationi Inaugurali de femina gravida, lapſu vaginæ uteri laborante* ab ejus Præſide, *D. Joh. Hadriano Slevogtio* præmiſſa, adjectum confirmat, impoſſibile non eſſe, ut uterus prolapſus & corruptus ſalva vita reſecari poſſit. Ipſe enim teſtatur, ſe in maſſa, a pudendo muliebri reſecta, quinque libras pendente, præter opinionem, ipſiſſimum os uteri, cruore viſcido obturatum, reliquumque hujus corpus, cum fundo integro & reliquiis tubarum, quaſi in theca coriacea, prope injectum vinculum, abſciſſa, reconditum offendiſſe. Imo ut ea clarius dignoſci poſſent, uterum ab orificio ad fundum, ſecundum longitudinem aperuit, & cavitatem ejus ac craſſitiem, ſtatui naturali prorſus ſimilem, detexit, tubiſque ſetas nigras inſeruit, atque ſic Excellentiſſimis Academiæ Jenenſis Profeſſoribus, pleriſque Urbis iſtius Doctoribus Medicis Practicis, atque centum ſtudioſis demonſtravit, ut adeo de eo nullus dubitandi locus ſuperſit.

Thes. VIII.

Sarcoma noſtrum an uterum ſimul exſectum contineat?

His itaque ad illuſtrationem noſtri caſus præmiſſis, accedendum tandem eſt ad ſarcoma in præſenti a nobis luci expoſitum, ut pateat, quæ ſit ejus natura atque origo, & ad quodnam genus tumorum in pudendo natorum, hactenus enumeratorum, idem ſit referendum. Optimam quidem huic rei

lu-

lucem accendet aliquando feminæ hujus obitus & corporis defunctæ apertio, qua locus, unde reſectio facta, detegi poterit; vitam tamen & ſanitatem, qua hactenus utitur, ipſi nullatenus invidentes, interea periculum faciemus, quid quantumque in negotio hoc admodum obſcuro, conſiderando circumſtantias antecedentes, concomitantes & conſequentes, præſtare liceat. Equidem ex præcedente theſi conſtat, uterum prolapſum aliquando, utut forte rariſſime, ſalva vita reſectum fuiſſe. Tumor præterea in noſtra, poſt abſciſſionem portionis ejuſdem prominentis a muliere peractam, uno impetu inter conatus, parturientium ſimiles, foras prorumpens, magnam ſuſpicionem excitavit, uterum per aperturam, ſectione hac in vagina factam, ſimul excidiſſe. Repletio & occluſio ſinus pudoris, a vagina ad inferiora tracta, ob quam digitis, circa tumoris collum ductis, intra pudendum nullibi penetrare licebat, ſuſpicionem illam auxit. Corpus tandem muſculoſum, in ſarcomate ablato apparens, ac figura externa pariter ac ſtructura interna carnoſa, cum intermixtis orificiis numeroſiſſimis vaſorum ſanguiferorum, uteri ſpeciem præ ſe ferens, ſententiam iſtam penitus confirmare viſa eſt. Quoniam tamen nec intus cavitatem in hoc corpore invenire, nec intus quicquam de ovariis & oviductibus ligamentiſque detegere licuit, illud uterum, ſectione ex muliere ſublatum ego non dixerim. Retractio enim totalis vaginæ ad interiora, ac fluxus menſium poſt illud tempus naturalis & regularis inſecutus, ſatis ſuperque edocent, uterum in corpore remanſiſſe, & originem hujus tumoris aliunde derivandam eſſe.

Thes. IX.

Rebus ſic ſtantibus, aliud judicium de noſtro ſarcomate ferre non poſſumus, quam quod illud ſit excreſcentia quædam carnoſa & ſcirrhoſa ex vaginæ ipſius ſubſtantia, parteque ſuperiori, utero proxima, enata. Idque penitus ſuadet pars illa mollior rugoſa & loboſa, corpus muſculoſum ſuſtinens, quam vaginæ portionem eſſe, inſpectio docet. Saltem corpus illud muſculoſum, figuram & texturam internam uteri exhibens, difficultatem creat, unde illud originem trahat. Notum autem, vaginæ uteri ſubſtantiam intus quidem membranoſam, nerveam atque papillarem eſſe, rugaſque copioſas inſtar rugarum inteſtini jejuni, exhibere, ac ubivis lacunas, uti circa urethram & uteri præprimis cervicem, ita per totam ſuperficiem monſtrare, quæ cum glandulis ſubſtratis communicantes liquidum mucoſum ſecernunt. Exterius vero muſculoſus contextus vaginam ambit, ac copioſiſſimis vaſorum cum utero partibuſque adjacentibus communibus ramificationibus, multiplici anaſtomoſi inter ſe junctis, ac ſubſtantiam vaginæ perreptantibus, gaudet. Quid itaque mirum in textura iſta muſculoſa glandulis atque vaſculis intertexta, ab humoribus impuris ac viſcidis, intus ſtagnantis, obſtructiones & indurationes harum partium fieri, unde omnia ſarcomata, aut excreſcentiæ carneo fungoſæ, & ſcirrhi, aut quocumque demum nomine veniant, tumores oriuntur. Faciunt huc injuriæ variæ, quibus vagina, æque ac uterus ipſe, ante, in, & poſt partum obnoxia eſt, fluxus menſium & lochiorum inordinatus, retentus, aut inconvenienter ſuppreſſus, vel etiam nimius. Humores quippe largius ad genitalia confluentes, atque tranſitum, aut egreſſum per tubulos obſtructos non invenientes, inter plexus vaſorum atque glandularum re-

Quale illud ſit? & ad quodnam genus tumorum enumeratorum referendum.

ſtagnant, ſenſim inſpiſſantur, partes circumjacentes diſtendunt, atque ita excreſcentias illas, fungorum more protuberantes, efformant.

Thes. X.

Cauſæ antecedentes ponderantur.

Præceſſerunt autem in noſtra partus iterati, ſubinde laborioſi, quibus vagina cum utero valde extenſa, tonuſque ejus maxime relaxatus fuit. Femina egeſtate coacta, nec tempore graviditatis, nec poſt partum diætam convenientem obſervavit, in nulla re ſibi pepercit, labores duriſſimos ſuſcepit, pondera geſtavit, mox a partu e lecto ſurrexit, corpus aeri frigido expoſuit, fluxuſque lochiorum nullam curam habuit. Quæ autem & quanta mala inde in gravidas atque puerperas redundare ſoleant, notius eſt, quam ut a me hic exponi opus habeat. Inſecuta poſt aliud tempus hæmorrhagia diuturna atque enormis ſufficienter teſtatur de uteri partiumque connexarum gravi læſione, ſanguiniſque in iiſdem circuitu difficili atque ſtagnatione, unde tanto impetu tantaque quantitate idem per vias genitales erupit. Fluxum hunc illa neglexit, ac præter domeſtica remedia, nihil eidem oppoſuit, potius motu inconvenienti, elevatione ponderum, refrigeratione, aliiſque diætæ erroribus illum auxit. Nec ullum eſt dubium, illam ad hæmorrhagiam coercendam & reſtinguendam, inter remedia domeſtica adſtringentibus & ſtypticis uſam eſſe, pro more vulgi, qui ad talia, tanquam ſacram anchoram, confugere ſolet. Neminem vero latet, quot & quanta ex intempeſtive ſuppreſſa hæmorrhagia mala oriantur. Per ejuſmodi enim auſtera, conſtringentia ac ſtyptica medicamenta ſanguis & alii humores intra vaſa diſtenta ſtagnantes ſubito coagulantur & inſpiſſantur, unde in aliis inflammationes, abſceſſus & exulcerationes, in aliis tumores duri ac ſcirrheſcentiæ partium internarum haud raro originem trahunt. Ipſa ſarcomata & excreſcentias carneo fungoſas in partibus genitalibus ortum inde repetere, probat exemplum *Sandenii* ſupra memoratum. Femina illa infuſo crepitus lupi, contra abortus frequentes & hæmorrhagias uteri uſurpato, excreſcentiæ iſti carneo fungoſæ, in uteri cavitate ex ejus fundo enatæ, occaſionem dedit, a qua uterus inverſus foras propulſus fuit, & inſecuta exulceratio & ſphacelatio febriſque conjuncta vitæ finem fecit.

Thes. XI.

Circumſtantiæ ſingulares caſus noſtri conſiderantur.

Ad noſtrum ut revertamur caſum, notatu digniſſima imprimis in eo eſt circumſtantia, in hiſtoria annotata, tumorem hunc prius e vagina exitum non inveniſſe, quam reſecta prius a femina parte ejus protuberante. Hoc ipſo quippe idem quodammodo detumuit, viamque faciliorem prorumpendi invenit. Hoc vero mirum, ne minimam inde ſecutam fuiſſe hæmorrhagiam, quod tamen nulli alii rei, quam ſcirrheſcentiæ & ſphacelationi tumoris relatum ferri debet. Hæmorrhagiam vero a ſectione metuendam impedivit ligatura injecta, utut hac forte opus non fuiſſet, quia collum tumoris albicans & quaſi tendineum nulla inſigniora vaſa monſtravit, ac vix gutta una ſanguinis ex eodem ſtillavit. A reſectione etiam ſarcomatis, quod, præſente & dirigente *Slegvotio*, e femina ſublatum eſſe, ipſumque uterum ſimul abſciſſum, illo teſte comprehendiſſe, ſupra notavimus, nulla hæmorrhagia ſecuta eſt, quamvis pars ligata, ſimul ac a pondere trahente libe-

liberata fuit vinculo, quo collum ejus ante ſectionem valde ligaverat Chirurgus, ſtatim ſe ſubtraxerit & ad interiora reſiliverit, non ſine terrore chirurgi, hæmorrhagiam ægre reſtinguendam metuentis, cum tamen vix duæ unciæ cruoris effluxerint, mox ſero tenui eum excipiente. Ligamentum iſtud in noſtra femina omnium ſubſequentium ſymptomatum, tractionis & preſſionis in abdomine, tumoris œdematoſi, hæmorrhagiarum uteri, aliorumque incommodorum cauſa exſtitit, quia, illo lenta ſuppuratione poſt dimidium demum annum ſeparato, omnia illa accidentia ſtatim evanuerunt. Nihilo tamen ſecius ſecuritatis gratia ligatura merito applicata fuit, ac in caſibus ſimilibus non facile negligi debet. Caute tamen cum iſta procedendum eſſe, docet caſus *Segeri* ſupra relatus, ubi excreſcentia tali fungoſa, ſtatim a ligatura graviſſima ſymptomata ſecuta ſunt, quæ vero vinculo ſublato ceſſarunt. Cavendum etiam ſedulo, ne partes adjacentes vinculo comprehendantur, quod contigiſſe refert celebratus *Ruyſchius Obſ. VII.* in femina, in qua chirurgus, uterum prolapſum & corruptum exſtirpaturus, meatum urinarium ſimul ligavit, unde ægra, ſuppreſſione urinæ totali correpta, occubuit.

THES. XII.

Ex præſenti tractatione, obſervationibuſque in ea recenſitis, ni fallor, pateſcit, in ſimilibus caſibus nihil quidem temere agendum, in ſtatu vero dubio atque ancipiti interdum aliquid cum prudentia tentandum eſſe. Quilibet enim videt, feminam hanc e præſentaneo vitæ periculo, ob ſphacelationem tumoris propendentis, mortiſque e faucibus per operationem inſtitutam ereptam fuiſſe. De hoc tamen plura ut addam, opus non eſſe judico. *Concluſio*

FINIS.

EXPLICATIO FIGURÆ

Repræſentatur hac Figura Sarcoma inſigne, ex vagina uteri, præmiſſa ligatura, reſectum.

A. Totum Sarcoma, a parte poſtica viſum.
B. Collum tenuius, duorum digitorum tranſverſorum craſſum, ubi reſectio facta.
C. Corpus rotundum muſculoſum, e tumore prominens, uteri inverſi, ut fundus inferius, collum ſuperius ſitum videatur, figuram quodammodo referens.
D. Sectio per medium ejus facta, ut interior ſubſtantia, quæ tota ex fibris carnoſis orbicularibus, cum intermixtis copioſis vaſorum ſanguiferorum diſſectorum orificiis, componitur, oculis exponatur.
E. Pars reliqua Sarcomatis mollior, ac quaſi loboſa, vaginæ uterinæ ſubſtantiam referens, corpus muſculoſum ſuſtinens.
F. Sinus inter corpus muſculoſum & reliquam Sarcomatis partem.
G. Sulcus in corpore muſculoſo obvius.

XC.

JO. FRID. CRELLII

PROGRAMMA

DE

TUMORE FUNDO UTERI EXTERNE ADHÆRENTE

Wittembergæ die 5. Junii an. 1739.

IN omni morborum, quibus corpora feminarum afficiuntur, curatione, altero ſemper oculo ad uterum, & ſymptomata, quæ a ſtatu illius præternaturali pendent, reſpiciendum eſſe, majoribus noſtris jamdum perſpectum eſt, & attenta quemvis, in opere faciundo occupatum, docet obſervatio. Etſi enim aliis ſæpe de cauſis, quæ illis cum viris communes ſunt, morbi apud mulieres generentur, atque in aliis præter uterum viſceribus fomes mali quærendus ſit, atque adeo generalius, quam par erat, conceptum videatur axioma illud *Hippocratis*, dum ſub initium L. II. de morbis mulierum ſcribit, Αἱ ὑςέραι πάρτων τῶν νουσημάτων ἄιτιαι εἰσὶν, illud tamen omnino negari nequit, in omni graviori illarum morbo talia ſubinde occurrere ſymptomata, quæ functionum utero propriarum perturbationem indicent, totumque morbi typum immutare, & in ancipitem deducere ſtatum valeant. Quo majori enim beneficio ſolemnis illis ſanguinis per uterum evacuatio conceſſa eſt, qua æquilibrium inter fluida & canales illa continentes conſervatur, ac nimia humorum cumulatio, ad quam corpora illarum præ viribus diſpoſita ſunt, impeditur, eo graviora ſane damna metuenda ſunt, quoties ſalutare illud negotium perturbatur, & ruentibus ex ipſarum partium diſpoſitione ad hæc loca humoribus quacunque de cauſa exitus denegatur. Siquidem non circa uterum ſolum & partes mulieribus proprias, generationi dicatas, plurima inde percipiuntur incommoda, ſed ſanguis vi intra vaſa coercitus, ad alias corporis partes delatus, tanto periculoſiora ibi mala concitabit, quo nobilior pars illa, quæ vehementiorem ejus impetum ſuſtinere cogitur, ſicque graviſſimi morbi in omni fere corporis partes occurrentes ſanguinis menſtrui retentionem preſſo pedu ſequi deprehenduntur: uti hanc ſymptomatum conſecutionem celeb. *Jo. Freind* in eleganti ſua Emmenologia ex inſtituto declara-

vit. Neque minus obſcurum eſſe poteſt, alio morbo prægreſſo, in quo ſanguinis, & reliquorum humorum naturalis conſtitutio depravatur, ut vel juſto ſpiſſiores evadant, vel ex blandis in acres degenerent, uterum pariter graviſſime ab illis lædi, dum vel ad excretionem & tranſitum per vaſa ejus tortuoſa ineptus ſanguis in illo ſtagnat, vel nimio in vaſa impetu intempeſtivum atque immodicum excitat profluvium. Uti vero funeſta ſæpius in morbis acutis cataſtrophe inde contingit, ita tanto certius de morbis chronicis, qui ab intimiori humorum corruptione dependent, imiſque in viſceribus fixam conſtituunt ſedem, aſſeverare poſſumus, quod in illis uterus cum reliquis organis genitalibus a labe communi diu immunis eſſe nequeat. Quo copioſioribus enim vaſis inſtructa ſunt, quo magis in naturali etiam ſtatu humores ad illa derivantur, quo lentior per varios anfractus, inflexoſve vaſorum mæandros circuitus, eo promptior fiet pravorum ad hanc communem veluti ſentinam humorum decubitus, vitiumque, quod in fluido antea ſolum hærebat, cum ipſis tandem partibus ſolidis communicabitur. Corpora talia, lenta morborum vi tandem deſtructa, cultro anatomico inciſa, ſæpe miram partium feminis propriarum corruptionem, variaque in illis ſtructuræ morboſæ vitia exhibere, frequentes medicorum teſtantur obſervationes, multo adhuc copioſiores futuræ, niſi vana ſuperſtitum in defunctas pietas accuratius interiorum ſcrutinium plerumque invideret. Quoties ovaria, fundo uteri mediantibus ligamentis latis connexa, in tumores ingentes elevata deprehenduntur, ut viventibus adhuc ægris uterum gravidum mentiantur, aperto vero cadavere congeriem hydatidum communi membrana incluſarum exhibeant? Quales caſus, ut alios taceam, *B. Polyc. Gottlieb Schacherus*, Ordinis dum viveret Medici in Academia Lipſienſi Decanus, Præceptor poſt fata etiam venerandus, Diſſertatione de virgine aſcitica poſt paracentheſin purpura maligna extincta, & Excellentiſſ. *Abraham Vaterus*, Patronus atque Collega ætatem ſuſpiciendus, Diſſertatione de graviditate apparente, e tumore ovarii enormi orta litteris conſignarunt, ærique incidi curaverunt. Quoties eadem ovaria ſcirrhoſa, atque paucioribus veſiculis in illorum ſuperficie prominentibus inſignia annotata ſunt? Quoties tubæ fallopianæ interius coalitæ, aut cum ovariis ſtrictiori nexu vinculis præter naturam concreſcentes deprehenſæ ſunt? qualem obſervationem ſingularibus circumſtantiis notabilem alio forte tempore fuſius delineabo. Ipſe uterus, compactioris utpote ſubſtantiæ, adeo facile ſtagnantibus humoribus receptaculum non concedit, ſed ope carnearum fibrarum validius illos per canales urget, interdum tamen, nimia illorum viſciditate robur horum ſuperante, ſcirrhoſus redditur, vaſiſque nimis ampliatis varii generis tumores exhibet; qualem uterum, excreſcentia in ſuperficie fundi externa prominente conſpicuum, ante aliquot annos Lipſiæ e cadavere feminæ cachecticæ exemtum, inter præparata aſſervo; cujus hiſtoriam paulo pleniorem exhibere non ingratum harum obſervationum curioſis fore confido. Femina triginta circiter annorum, nunquam Lucinam juſtoſque paſſa hymæneos, ſanguinem menſtruum per aliquot periodos ſubſtitiſſe adverterat, poſt uſum vero variorum remediorum a medicaſtro quopiam commendatorum, ſine omni levamine adhibitorum, doloribus arthriticis per omnes artus vagantibus corripiebatur, quod feminis, conſueta purgatione carentibus, metuendos eſſe dudum monuit *Hippocrates*; hos tumor in altero pede circa talum durus, ſplendens, ſummiſque cruciatibus miſeram dies noctesque exagitans, exceperat, variis remediis diſcutientibus pariter atque emollientibus fruſtra tentatus, unde tandem toto emaciata

cor-

corpore in tumorem pedum œdematoſum cum incipiente hydrope aſcite incidit. Ultimis miſeræ vitæ ſeptimanis, præter alia de dolore quodam obſcuro diſtendente, in interioribus circa regionem pubis moleſto, anguſto ſatis ſpatio circumſcripto, conqueſta eſt; quem ab aquis in abdomine contentis, quarum nondum adeo magna quantitas ibidem collecta erat, vix derivare licebat, neque tamen alia cauſa aut propria mali ſedes patebat, donec eam ſectio poſt fata illius conceſſa detexit. Aperto abdomine, aquæ menſuris aliquot evacuatis, circa reliqua quidem viſcera nullum inſigne vitium, quod cauſæ aut effectus etiam morbi titulum mereretur, occurrebat, quare ad organa generationis oculos convertimus: detecta pelvi, uterum colore albicante: ſubſtantia firma denſaque, quæ tamen nondum ſcirrhoſa dici poterat, magnitudine, qualem in virginibus ordinarie obſervamus, mediocri gaudentem conſpeximus, neque in ovariis aut tubis aliquid, quod a naturali ſtatu abhorreret, deteximus. Tanto majorem vero excitabat adſtantium attentionem, corpus globoſum, coloris itidem albicantis, ſupra ipſum uteri corpus eminens, cum illud a morbo productum eſſe omnes intelligerent. Scilicet in latere dextro, e fundo uteri, pollicis circiter ab ejus ſummitate diſtantia, excreverat corpus, mori fructus magnitudine, capitulum fere pulli figura referens, verſus poſteriora tumens, in vertice faſtigiatum, ad latera compreſſum, & anterius in roſtrum extenuatum, tenui pedunculo veluti collo ſuſtentatum. Seperata circa hunc tumorem membrana uterum cingente, eodem illum involucro ſimul obtegi, radices vero profundius in ipſam uteri ſubſtantiam penetrare vidimus. Tactu durior erat, neque foveam digito impreſſam retinebat, nec fluidi intus contenti indicium præbebat, diſcuſſus interius texturam irregularem referebat. Aperto ipſius uteri corpore, circa cervicem extra ſulcos ejus aliquot veſiculæ eminebant, humore ſeroſo turgidæ, quas quondam *Martinus Naboth*, Medicus Lipſienſis in Diſſertatione de ſterilitate mulierum pro ovulis venditavit, novum ovarium in cervice uteri ſtabiliturus, etſi tales veſiculæ nunquam fere niſi in gravidis, aut hydropicis ſubjectis, in quibus lympha præter ſolitum in utero cumulari ſolet, in conſpectum veniant. Si aliorum obſervationes evolvimus, nonnullæ quidem ſub titulo tumorum uteri hinc inde occurrunt, a noſtro tamen penitus diverſorum; quorſum illam *Salomonis Reiſelii* de tumore uteri glanduloſo adnato externo, in Ephemer. Acad. *N.C.* Decur. II. A. VII. obſ. 9. p. 15. aliamque *Joannis Theodori Moeren*, de rara uteri virginei excreſcentia, ad 60. libras accedente, in iiſdem Ephem. Dec. III. A. VII. Obſ. 100. p. 167. referimus, quarum phænomena accuratius examinata, non tam ipſius uteri, quam ovarii tumores fuiſſe ſatis manifeſte declarant; certe admodum ſimiles illi, quam ante biennium Excellentiſſimus *Vaterus* Noſter in femina provectioris ætatis in Theatro noſtro Anatomico demonſtravit, in qua alterum ovarium, tunicæ ſuæ craſſitie inſigniter auctum, in ſtupendam molem plurium librarum excreverat, interior autem ejus textura ita deſtructa erat, ut nihil niſi materiem purulentam ac ſebaceam teterrimi fetoris, in diſtinctis cellulis aſſervatam, contineret; uterus vero ita ab ejuſdem mole occultabatur, ut primum in ſuſpicionem ipſe veniret, donec indagato ejus orificio, illum admodum exiguum, omnis tumoris expertem, ſub hac mole deliteſcere convinceremur. Propius ad noſtrum accedere videtur caſus a *Jo. Conrado Peyero* in Parergis Anatomicis & Medicis, Parergo ſexto, quod de muliere hydropica, cui abdomen fuit plenum tumoribus, & uterus tuberoſus, inſcribitur, p. 131. relatus. Qui uterum naturali quadruplo majorem, ſcirrhoſum & inæqualem, glo-

boſa

boſa quædam corpora, venis & arteriis prædita, ac utero ipſi adnata, numero plura & magnitudine diverſa, occupaſſe teſtatur, quorum tamen pleraque in interiori cavitate hæſiſſe, cum ex icone diſcimus, dum quod molarum illis nomen imponit; Unum in figura adjecta in exteriori uteri ſuperficie prominens, noſtro, ſede & magnitudine, ſimile notamus, de cujus tamen reliquis conditionibus nihil adjecit. *Joannes Rhodius* Cent. III. 46. pariter tumoris, ob convenientiam cum noſtro non ſilendi, pauciſſimis verbis meminit, dum ait; Anno 1644. Steatoma occurrit uteri fundo adhærens, cujus cavitatem materia ſevi ſimilitudine replebat, reliquum uteri inſigni pinguedine obſitum. Neque tamen exactius reſpondentem invenire potui, quam illam, quæ in Miſcellaneorum Berolinenſium Contin. II. Obſ. III. p. 19. ab *Auguſtino Buddeo* ſub titulo, Excreſcentiæ ſcirrhoſæ piriformis adhærentis externæ ſuperficiei fundi uteri, conſignata eſt. Siquidem & corpus in ſuperioribus artubus & pectore emaciatum, circa abdomen paululum tumidum, pedes vero œdematoſos, uterum naturali ſitu & magnitudine conſpicuum fuiſſe, tumorem fundo adnatum iiſdem involucris concluſum, apice lato duro, magnitudinem fructus mori excedente, præditum, pedunculo anguſtiore erectum, in ipſam uteri ſubſtantiam penetraſſe relatum legimus. Alias obſervationes, de tumoribus præter naturam circa partes genitales interiores in feminis generatis hinc inde diſperſas colligere non difficile foret, plures forte etiam a diſſectoribus inventi ſunt, quorum memoria ad poſteros neutiquam propagata eſt, imo longe plurimos ob denegatam poſt fata ſectionem penitus incognitos manere veroſimile videtur. Interim vel ex his ſatis eluceſcit, uterum & connexas partes, in ſubjectis lentore & viſciditate humorum laborantibus, ad ſubeundas obſtructiones admodum diſpoſitas eſſe; inprimis ſi omiſſo ſub initium uſu convenientium remediorum diluentium & reſolventium, ſolis orgaſmum humorum augentibus, & ſic dictis pellentibus pugnetur. His enim majori quidem copia ad illas partes urgentur humores, ob auctam vero molecularum magnitudinem per minimos canales tranſire nequeunt, ſed in principium illorum dilatatorum impulſi circa extremitates anguſtiores hærent, ſicque obſtructionis generant primordia. Quo laxiores & ſpongioſæ magis ſunt partes, in quibus primas egit radices, quales ſunt ovaria, eo promptiora atque uberiora erunt, nova indies accedente materie, tumorum incrementa, ut brevi in inſignem excreſcant molem, atque tota demum in informem ejuſmodi maſſam, vix veteris veſtigia figuræ texturæ referentem, abeant: in denſioribus vero, quale ipſum corpus uteri eſt, paulo lentius ſuccreſcunt, atque in ſuperficie potiſſimum, uti tumor a me deſcriptus, hærere ſolent. Uterum ſuis etiam gaudere vaſis lymphaticis non ſolum *Nuckius* & *Graafius* in brutis animalibus dudum obſervarunt, ſed cel. *Morgagnus* etiam in utero puerperæ, brevi poſt partum extinctæ, ſub exteriori uteri tunica deprehenſa in adverſariis anatomicis IV. obſ. 43. deſcribit. Vaſcula hæc lymphatica ab humoribus ſpiſſioribus ſenſim dilatata, & materie immeabili repleta, in tunicis vero ſuis præter naturam craſſeſcentia, propriam ejuſmodi tumorum ſedem eſſe ex attenta phænomenorum ponderatione colligere licet, prout ejuſmodi corporum, ab aliis pro glandulis magnitudine auctis perperam habitorum, geneſin, in Programmate circa auſpicium muneris mei anno 1737. edito pluribus deduxi. Cum vero uterus tunica exterius involvatur, quæ a peritonæo originem ducit, & docente *Winslowio* Anat. T. IV. paragr. 600. continuatio eſt illius, quæ veſicam obtexit, & a parte ejus poſtica ac inferiore ſuper anteriora uteri aſſurgit, ſuperato fundo partem poſticam

cam cingit, & denique ad inteſtinum rectum fertur; illa diſtentis a ſtagnante humore inerte, & in altiorem molem aſſurgentibus vaſis lymphaticis, immediate eidem ſubſtratis, ſimul elevabitur, atque expandetur: a qua tunicæ, arcte ceteroquin cum utero cohærentis, nimia tenſione dolorem illum, de quo ægrota a me commemorata ultimis temporibus conqueſta eſt, derivandum eſſe crediderim. Aliam agnoſcunt originem varii tumores in ipſa uteri cavitate reperiundi, qui molarum, ſarcomatum, polyporum nomine ab obſervatoribus inſigniti frequentius notantur: ſiquidem illa infelicis partus triſtes effectus eſſe ſolent, atque non immerito ad placentæ vi avulſæ reliquiis in utero relictis, vel interioris tunicæ uteri nerveæ & vaſorum læſione deducuntur.

FINIS.

XCI.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA,

DE

POLYPO POST FEBREM EPIDEMICAM EX UTERO EGRESSO.

Quam Præſide

ABRAHAMO VATERO P. P.

Tuebatur

CASPARUS SCHUNCKIUS,

FLENSBURGO-CIMBER.

Wittembergæ 29 Maii anno 1739.

OCcurrunt ſubinde medicis, curationi ægrotorum intentis, caſus dubii, ancipites atque periculi pleni, qui eorumdem, etiam expertiſſimorum, animos ſuſpenſos reddere valent, quid de iis ſentiendum ſtatuendumque, quidque in illis agendum ſit. Agunt enim morbi, præprimis interni, altas admodum radices in viſceribus interioribus, abſconditis atque a ſenſibus remotis, & clanculum increſcunt, tandemque, viribus collectis, inopinato foras prorumpunt. Experiuntur id ſæpe in ſe, ſuo damno, feminæ, quarum utero, ingentium in hoc ſexu malorum fonte, præter prolapſus & molas, varia intus concreta atque generata, per genitalia exeunt, atque dolores acerbiſſimos, aliaque ſymptomata graviſſima, inducunt. Hujuſmodi tumores, e pudendis mulierum prodeuntes, ubi profundius radicantur, & ex loco ſublimiori, utero ipſo, vel ejus orificio interno proveniunt, haud raro cum prolapſu confunduntur. Commonefaciendi igitur ſunt medici juniores, in conſilium vocati, propter imperitiam obſtetricum ac quorundam chirurgorum in rebus anatomicis, ut circumſpecti ſint, ne in negotio adeo arduo error committatur. Obtigit mihi ante aliquod tempus caſus, ob plurimas circumſtantias ſingulares, commemoratione dignus, quem ideo in præſenti hac diſſertatione inaugurali proponere volui. Faxit Deus, ut hic labor cedat in ſui honorem, & ægrotantium ſalutem.

HISTORIA.

ANno prægreſſo MDCCXXXVII. Menſe Auguſti, æſtate ad autumnum vergente, in oppido, trium lapidum intervallo ab urbe noſtra remoto, matrona nobilis ſexagenaria incidit in febrem, quæ pro more epidemiarum, iſto tempore hinc atque inde graſſantium, intermittentem tertianam mentita eſt, at mox continuæ indolem monſtravit. Primis octo diebus medicamenta a me abſente, contra febrem intermittentem, petita ſumpſit, ſed cum horum uſu malum nullatenus cedere viderent, ut potius morbus invaleſceret, meum adventum efflagitarunt. Ipſe cum aliis negotiis irretitus, invitationi morem gerere nequirem, generum eo ablegavi, ut conſiliis meis adjutus, curam dirigeret. Hic poſteaquam ægram vidit, e circumſtantiis mox judicavit, non intermittentem, ſed continuam remittentem adeſſe febrem. Ordinavit propterea medicamenta, eo in caſu uſualia, præcipitantia, diaphoretica atque bezoardica, & quoniam primis diebus venæſectio omiſſa fuerat, loco ejus veſicatorium applicari juſſit, imprimis ut virium lapſui conſuleret, metumque apoplexiæ arceret. Factum ita eſt, ut ægra, graviſſimis licet ſymptomatibus conflictata, ſub finem tertiæ ſeptimanæ ad ſe rediret, & in vado eſſe videretur. Tunc autem ſubitanea rerum mutatio facta eſt, calor enim febrilis, fere extinctus, denuo accenſus, ad ſummum repente gradum auctus eſt, anxietates, ſopor atque delirium, cum accedentibus per intervalla, horroribus atque ſuccuſſationibus totius corporis & artuum validiſſimis, quales in paroxyſmis intermittentium uſu veniunt, non potuerunt non pavorem incutere omnibus, ob metum gangrænæ irruen-

ruentis. In tanto vitæ diſcrimine, celeri opus fuit auxilio, quapropter medicus ut inflammationi reſiſteret, auctis doſibus nitri depurati, in aquis deſtillatis ſoluti, calorem internum ſuffocare allaboravit. Optato res ceſſit, poſtquam enim ægra, durante nocte, ad duas fere uncias nitri ſumpſit, caloris decrementum apparuit, ac illa melius habuit. Sed novam attulit ſollicitudinem res inopinata, durante hoc paroxyſmo contingens. Inſolitum quippe corpus e pudendo illius prodiiſſe, obſervarunt feminæ, curam ipſius habentes. Omnes adſtantes hac re nova perterrefacti, de vita ejus deſperare ceperunt. Acceſſuntur obſtetrices, advolant feminæ aliæ, accedit etiam chirurgus caſtrenſis, conſultatur, quid rei ſit, quidque in ancipiti hoc rerum ſtatu ſit ſuſcipiendum. Negotium permagnum maximique conſilii fuit, nec tamen inter ſe convenire potuerunt, utrum maſſa propendens ſit uterus prolapſus, an mola, an aliquid monſtri, ex utero pronati? Utrum corpus ad interiora retrudendum, reponendum, an vero reſecandum? Chirurgus omnia irrita futura pronunciavit, ob præſentem jam tum gangrænam. Medicus in re tam ardua nihil, niſi audita prius mea ſententia, decernere voluit, eoque conſilio omni feſtinatione ad me properavit. Fuit autem, ipſo referente, maſſa iſta gracilis atque oblonga duorum tamen pollicum combinatorum craſſitie, trium circiter digitorum tranſverſorum longitudine, coloris obſcure rubicundi, farciminis inſtar ſanguine infarcti, e ſinu pudoris propendens. Obſtetrix etiam, illo jubente, digitis intruſis, & circa molem illam ductis, principium ejus, ubi adhæreat, & unde prodeat, explorare tentavit, ſed nullibi, utut adactis profundius digitis, quidquam detegere potuit. Ex hac medici relatione ego judicavi, nullum adeſſe prolapſum, utpote qui tam ſubito ægræ, in lecto conſtitutæ, abſque ulla vi externa, accidere nequaquam poſſit, cum illa antehac nil quidquam de illo perceperit, contrarium præprimis ſuadente ipſa figura hujus molis, cum prolapſu nullatenus conveniente. Extractionem tamen, aut extirpationem ejus nullo pacto ſuadere potui, tum propter ſitum ejuſdem profundum, tum ob ætatem ægræ in ſenium vergentem, ſtatum corporis cachecticum, vireſque morbo præcedente fractas, ne ſiniſter eventus operationi factæ tribueretur. Quamobrem ſatius eſſe dixi, maſſam illam prolapſam, præmiſſa fomentatione, in locum priſtinum, in quo tamdiu hæſerat, reponere, totumque negotium naturæ committere, quam, operatione infeliciter ſuccedente, famæ jacturam facere. Medicus itaque percepto hoc conſilio, ad ægram remeavit, maſſamque egreſſam reponi, ac quo minus, uti fiebat, denuo excideret, circulum cera obductum immitti curavit, quod etiam optato ſucceſſit. Convaluit ab hoc morbo ægra, nec quidquam mali exinde ſecutum eſt, præterquam quod diutius, ob neglectum curæ decentis, tumore abdominis & pedum œdematoſo, quo antehac jam laboraverat, afflicta fuerit, vivit tamen ſatis bene ad hunc uſque diem, & in publicum prodit.

THES. I.

Thes. I.

MUlta ſingularia & notatu digna, in caſu enarrato occurrere, nemo inficias ibit, qui omnes circumſtantias rite & curatius penſitare vult. Attentionem omnino meretur, protruſio illius ſarcomatis e mulieribus, eo tempore, quo febris epidemica ſuperata, aut certe in declinatione fuit, imprimis ægra in lecto conſtituta, nulloque motu corporis, aut alia quadam cauſa externa concurrente. Mirandum ſane, unde hoc concretum, ex utero proveniens, in ætate adeo provecta, ortum traxerit. Clarum tamen hoc fiet, ſi antecedentia ponderemus. Pepererat noſtra ante triginta fere annos, a quo tempore conjugium ſterile manſit. Poſt illud tempus laboravit illa fluxu menſium nimio & inordinato, interdum mucoſo atque fœtido, inſtar lochiorum, nec non fluore albo. His malis frequenter iſta graviter afflicta eſt, atque *B. Parentis* pariter ac meæ curæ ſe tradidit, ſed penitus liberari non potuit, utut per intervalla levamen ſenſerit. Durarunt quippe ſymptomata illa ad hanc uſque ætatem, ultimumque morbum. Utut igitur de partus, tanto temporis intervallo antegreſſi, circumſtantiis nihil certi conſtet, facile tamen ex dictis dijudicare licet, eumdem fontem eſſe tot malorum perpeſſorum. Ex dictis enim manifeſtum eſt, uterum, ſive ob reliquias ſecundinarum retentas, ſive fluxum lochiorum cohibitum, aut ſaltem inſufficientem, tantam impuritatem contraxiſſe, quod conjungium poſthac ſterile & frequentes hæmorrhagiæ confirmant. *Antecedentia in ægra.*

Thes. II.

Uterus femininus uti eſt primarium ſexus ſequioris organum, generationis officina, fetuſque in eo concepti domicilium, atque locus in quo idem fovetur, nutritur, creſcit & ad maturitatem perducitur: ita ob morbos innumeros graviſſimoſque, ejuſdem culpa feminas miſere excruciantes, lerna malorum appellari meretur. Longum nimis foret, ac limites diſſertationis excederet, ſi omnia enarrare vellemus, quæ uteri cauſa ſexui huic contingunt mala, ratione fluxus menſium, ſalacitatis, ſterilitatis, graviditatis, abortus atque partus. Nobis nunc tantum res erit cum rebus, præter naturam in utero generatis, ex eo interdum excluſis, vel poſt mortem in illo repertis. Harum miram eſſe varietatem, nemini poteſt eſſe obſcurum, qui libros practicorum & obſervationum medicarum ſcriptores evolvit. Quotuſquiſque eſt rerum medicarum adeo hoſpes, ut ignoret, in utero generari, ex eoque prodire molas, diverſæ formæ ac conſiſtentiæ, nec non excreſcentias varias carneas, ſarcomatum, fungorum, aut polyporum nomine venientes. In illo etiam lapides produci poſſe, monſtrat exemplum, quod habetur in *Miſcell. curioſ. Acad. Nat. Curioſ. Dec. I. A. IV. Obſ. LXV.* imo vermes ex ipſo excretos fuiſſe, non tantum minores, aſcarides dictos, ſed etiam majores, pollicem longos, imo grandiores, lacertæ figuram habentes, ut videre eſt *loc. cit. Dec. I. A. VIII. IX. & X. it. Dec. II. A. VIII. & IX. nec non Dec. III. A. V. & VI.* *Rerum in utero præternaturam generatarum varietas.*

Thes. III.

Molæ imaginariæ & fabuloſæ. Magnus olim fuit rumor inter medicos de conceptione falſa, qua loco fetus veri & genuini, aliud animal, aut ſaltem maſſa quædam informis, mola dicta, in utero generatur, & præcedentibus ſignis ingravidationis, monſtroſum quid in lucem editur. Quæ enim partu hujuſmodi infelici prodierunt, exhibuerunt varias figuras non tantum rerum inanimatarum, ut manus complicatæ, ſeu fungi, obſervante *Hildano Cent. II. obſ. LII.* aut cordis, pericardio incluſi, cum cono & baſi, narrante *Bartholino Cent. III. Hiſt. I.* aut urticæ marinæ, annotante *Lemnio L. I. de occult. natur. mirac.* ſed etiam animalium ipſorum, murium atque ſcarabæorum cornutorum, ut habet *Salmuth. Cent. I. obſerv. Medic. LXV.* Imo quædam ex his vitam habuiſſe, hiſtoriæ tradunt, quale exemplum habet *Idem Cent. III. obſ. XCIX.* ubi refert, præcipui cujuſdam civis Serveſtani uxorem A. 1621. poſt abortum maſculinum, & molam, ovi anſerini magnitudine, noctu aliam maſſam carneam excludiſſe, quæ palmam fere longa, vixit, & oris lati figuram habuit, qualis eſt tinca vel cyprinus piſcis, abſque tamen cavitate, ac præterea duo etiam puncta nigra, ocellos referentia, monſtravit, quæ in terram prolapſa, non modo palpitaverit, ſed etiam ſe commoverit, & piſcis inſtar convolverit, ad duas treſve horas ſeſe adhuc agitaverit, tandemque vitam amiſerit. Sed horrenda magis eſt hiſtoria, quam *Idem Auctor Cent. I. obſ. LXII.* narrat, de muliere, quæ loco fetus legitimi quinque mures enixa ſit, ex utero mulieris intra manus obſtetricis exſilientes, in hypocauſto hinc inde diſcurrentes, quorum quatuor ab adſtantibus occiſi, quintum felis devoravit, quæ inde rabida facta in puerperam proſiliit, extremum ipſi exitium minitans, donec interimeretur. Ejuſmodi farinæ ſunt, quæ de mola volatili, avem quadrupedem referente, narrat *Bartholinus Act. Med. & Philoſ. Hafnienſ. Tom. I. obſ. XXVI.* cujus ſceleton in muſeo ſervavit Roſencrantzius, Præſes Regius Soranus, ibi delineatum. Familiaris hæc mola dicitur eſſe in belgio, ubi vulgo ſuygers, quaſi ſanguiſuga, fetui ſugillando infeſta, vocatur, & poſt fetum in partu prodire, atque cubiculi angulos pervolitando, mulieres inquietare, ac regreſſum in uteri latebras moliri, perhibetur, donec occidatur & comburatur, uti pluribus *loc. cit.* legi poteſt. Plura de his molis viventibus, ac animalibus vivis ex utero humano prognatis vid. in *Miſcell. Curioſ. A. I. & A. II. obſ. CLX. in ſcholiis adjectis.*

Thes. IV.

Veræ. Nemo facile hodie reperitur, præter mulieres credulas & imperitum vulgum, qui talia credat, nec potius fabulis annumeret. Pleraſque enim, quæ ab auctoribus citatis narrantur, hiſtorias ex aliorum potius relatione, quam propria obſervatione iidem habent, uti ingenue fatetur *Matth. de Gradibus loc. cit. allegatus* inquiens: non vidi quidem, ſed audivi de animali in matrice generato, quod cum exivit e matrice, volavit. Contingit quidem non raro, ut in mulieribus poſt partum editum, aut abortum paſſum, quidquam ex ſecundina in utero retineatur, quod utero annexum, ulterius nutritur, atque ejuſdem compreſſione, figuram monſtroſam adipiſcitur, ac poſtea excluſum, mulierculis & aliis ſuperſtitioſis imponit, ut animal æſtimetur. Viventia tamen animalia, præter vermis, niſi

niſi prius irrepſerint, ex utero prodire, nemo, niſi ſimpliciſſimus, facile induci poterit ad credendum. *Ruyſchius in obſerv. anat. chirurg. obſ. LXVIII.* teſtatur, ſe una cum collegio medico, juſſu Magiſtratus, Amſtelodami obſtetrices omnes, quarum numerus haud exiguus fuit, examinaſſe, quid circa molas obſervaverint, quæ vero unanimiter faſſæ ſunt, ſeſe quidem corpuſcula carnoſa & dura offendiſſe, quæ e mulierum corpore erant excluſa, aſt vero nunquam viventia, ſicut nonnulli credidere, vid. etiam *Kerckringii Spicil. Anat. Obſ. XXXVIII. & XCV. conf.* B. Parent. *diſſert. de mola*, *item* Noſtra *de mola prægnante*. Unanimi ergo conſenſu medicorum hodiernorum non aliæ molæ ſtatuuntur, quam quæ ex placentis, ſive integris abortuum prægreſſorum, ſive particulis placentæ maturæ a partu in utero relictis, oriuntur. Eamque ob cauſam *B. n. Bergerus in Programmate*, occaſione anatomiæ publicæ *A. MDCXCIIX.* edito, laudat judicium *Sennerti*, illæſa pudicitia tales ex viduis, nullatenus vero ex virginibus prodire poſſe.

THES. V.

Alia concreta ex utero emanantia.

Has tamen ex placentulis in utero relictis generatas molas, Pſeudomolas vocavit *Ruyſchius loc. cit. obſ. XXVIII.* quia non vera animalia, qualia veteres ex utero naſci poſſe crediderunt, eaque hoc nomine donarunt, ſed quoniam compreſſione in utero indurantur, talemque adipiſcuntur formam talpæ, ranæ, aliorumque animalium, ut pro ejuſmodi putatitiis molis habeantur. *Eodem* tamen obſervante *obſ. XXIX.* non ſolum placentulæ, verum etiam ſanguis in utero coagulatus, ab uteri compreſſione, admodum durus, atque in ſe coactus, molam mentitur, & *Ipſi* ab obſtetricibus oblatus eſt, qualem cruorem coagulatum *fig.* 28. 29. delineavit. Docet propterea *Ille*, ad duo reſpiciendum, ubi talia offeruntur, primo an funiculi umbilicalis abrupti veſtigium ſuperſit, ſecundo an vaſis ſanguiferis gaudeant ejuſmodi maſſæ, ſine quibus non poſſunt vocari placentulæ, inſuper notando, in placentulis remanſis, quantumvis vaſa ſanguifera adſint, ut plurimum ea ſanguine caſſa reperiri, ita, ut magis fibras, quam vaſa ſanguifera referant. Alia contingit placentæ mutatio in utero, qua vaſa ejus non obliterantur, & compreſſione condenſantur, ſed potius humore limpido extenduntur, & in veſiculas degenerant. Ejuſmodi mutationes placentæ in hydatides multoties vidit *Ruyſchius*, uti fatetur *obſerv. XXXIII.* ſed quid rei eſſet, tamdiu anceps hæſit, donec *Ipſi* contigit videre placentam, ex parte ſanam, ex parte in hydatides mutatam. Mentionem etiam faciunt auctores feminarum ovipararum, atque ovorum, ex utero excluſorum, quæ certe nihil aliud fuerunt, quam abortus fetuum primorum menſium, ovo integro adhuc concluſorum, & liquore ſuo circumfuſorum, uti confirmat obſervatio ſingularis *Hartmanni in Ephem. German. Dec. II. A. X. obſ. CLVII.* Aſſervatur etiam in muſeo anatomico, quod ex regia munificentia academia noſtra poſſidet, ovum in utero feminæ repertum, quod in *Catalogo a me edito* inter conſervata in liquore variorum auctorum num. 20. commemoratur. Eſt autem figuræ rotundæ, exterius coloris flavi, cavitate intus carens, medulla vero ſpongioſa repletum, quod ego propterea magis ad polypoſa concreta referendum eſſe puto.

THES. VI.

Thes. VI.

Excreſcentiæ aliæ carneæ ex utero emergentes.

Sed ab iſtis polypoſis concretis ex utero excluſis, quorum ante mentio facta, diſtinguenda ſunt corpora, quæ e pudendo prodeunt quidem, ſed intus aut vaginæ, aut orificio uteri, aut ipſi utero cohærent, adeoque ad excreſcentias uterinas potius pertinent. Has apte polypos uteri carnoſos *Ruyſchius obſ.VI.* appellandas eſſe cenſet, ob ſimilitudinem polypi narium, eaſque per pedunculum utero adhærentes obſervavit. Utut enim non pluribus radicibus aut petiolis ex utero oriantur, unde polypus nomen ſortitur, ob ſubſtantiam tamen communem ita vocantur. Nihil tamen obſtat, quo minus interdum pluribus pedunculis in uteri ſubſtantia radicentur. Alias apto nomine ſarcomata ob ſubſtantiam carnoſam, itemque fungi atque excreſcentiæ fungoſæ appellari ſolent, quia fungorum more protuberant, atque nutrimento corrupto incrementum ſuum debent. Hujuſmodi excreſcentiis variæ corporis partes, nares, lingua, labia, mammæ, vulva, ſunt obnoxiæ, quæ obſervante *Tulpio obſ. Med. L. III. cap.* 33. facile degenerant in fungos, proximum carcinomatis ſubjectum. Annotavit etiam *Ruyſchius loc.cit. obſ. VI.* uti polypos narium, ita uterinos non omnes ejuſdem generis eſſe, modo maligni & cancroſi, modo omnis malignitatis expertes, idque exemplo polyporum uterinorum, ex uteri prolapſi orificio interiori in femina pendulorum, qui vehementer doluerunt, cum larga humoris aquoſi & acris ex utero profuſione, unde ulcus malignum ſecutum, mortem acceleravit.

Thes. VII.

Talem cum uteri prolapſu interdum confunduntur.

Hujuſcemodi ſarcomata, ex interioribus pudendi propullulantia, quandoque non tantum imperito vulgo, ſed etiam medicis atque chirurgis non ſatis providis, imponere poſſunt, ut uterum ipſum prolapſum eſſe credant. Interdum enim forma externa aliqualiter uterum referre poſſunt, uti figura diſſertationi noſtræ, *de ſarcomate e pudendo muliebri reſecto*, præfixa monſtrat. Inde enim tot fabulas apud auctores paſſim occurrentes, de uteri humani extirpatione, qua licet facta, feminas non ſolum ſuperſtites manſiſſe, ſed etiam poſthac peperiſſe, perhibetur, ortum ſuum traxiſſe manifeſtum eſt. Plures ejus farinæ hiſtorias collectas videre licet in *Bonet. Sepulchret. Tom. III. Lib. III. Sect. XXXII.* imprimis *in Append. Obſ. VI.* ex quarum plerarumque perluſtratione quilibet videbit, relationes iſtas adeo obſcuras eſſe, ut non conſtet, quid extirpationibus iſtis ſublatum ſit. Commemoratione præprimis digna ſunt duo exempla, ibidem adducta, quæ de errore a medicis & chirurgis commiſſo, indubitatum teſtimonium edunt. In horum altero tumorem, ante & poſt reſectionem, uterum eſſe crediderunt medici æque ac chirurgi, operationi adſtantes, imprimis quod uteri cornua (ita enim *cit. loc.* legitur) vaſa cæca, cum teſticulis in eo obſervaſſe ſe ſibi perſuaderent, in femina tamen, operatione peracta, ſanitati reſtituta, menſtrua ex debito fluxerunt, imo graviditatis quædam ſigna apparuerunt. Alterum vero ibidem allatum exemplum controverſiam de uteri extirpatione, an ſalva vita poſſibilis, vel non? fere terminare videtur. In hoc enim tumor talis, gangræna correptus, inſignis adfuit, quem medici & chirurgi præſentes, uterum ipſum prolapſum eſſe perſuaſi fuerunt, ita ut non iuduci potuerint, ut crederent, uteri hoc minime cor-

pus

pus eſſe, quo tamen ablato, in femina brevi poſt mortua, uteri totum corpus, cum partibus annexis a partibus vicinis ſeparatum, tabulæ impoſitum eſt, ut omnes errorem cognoſcere poſſent. Ex hoc itaque apparet, quid ſentiendum ſit de uteri prolapſi exſectione non lethali, quam *Zwingerus* exemplo ſingulari probare voluit, uti docet obſervatio, ad Academiam Naturæ Curioſorum data, quæ habetur *in Act. Phyſic. Medic. Volum. I. Obſerv. LXXX.*

THES. VIII.

Ordine nunc ducimur ad quæſtionem illam maxime controverſam, utrum uterus re ipſa prolabatur, an vero omnes procidentiæ uterinæ ſint nil aliud, quam prolapſus vaginæ inverſæ, utero in ſede ſua immobili remanente? *Maxima* enim *lis eſt*, inquit *Genſelius in obſervatione curioſa de procidentia uteri totali, quoad fundum, cum febre maligna*, quæ reperitur in *Act. Erudit. Menſ. Maii A. MDCCXVI. inter doctiſſimos etiam recentiores medicos de procidentia uteri, adeo, ut de nullo feminarum affectu magis diſquiſitum ſit, quam de hoc: ut taceam ex Græcis Aetium & plures, D. Beckius cum Garmero, Medico Hamburgenſi, diu diſputavit de prolapſu matricis & præ indignatione (ut Pechlinum refert) mortuus eſt.* Exempla, præcedente Theſi allata, tumorum aliorum, loco uteri reſectorum, atque obſervationes ſingulares auctorum, qui uteri prolapſum impugnarunt, per experientiam atque poſt mortem inſtitutam ſectionem ſubjectorum, prolapſu laborantium, in quibus uterus in ſede naturali inventus fuit, confirmatæ, ſatis quidem edocent, veram uteri ipſius proptoſin adeo frequentem non eſſe, ac communiter creditum eſt, ſed quandoque tumores ex interiori vagina emergentes imponere facile poſſe illis, qui aut rerum anatomicarum imperiti, aut ſaltem non ſatis cauti ſunt in judicando, omneſque circumſtantias minus ponderant. Propterea tamen prolapſum uteri fieri poſſe, aut unquam factum eſſe cum *Kerckringio*, *Meekeren* & aliis negare non licebit, niſi injurii eſſe velimus in tot viros fide dignos, omnique exceptione majores, qui hoc ſe obſervaſſe teſtantur, itidemque ſectione cadaverum confirmant. Iſtar omnium eſſe poteſt *Ruyſchius*, qui in *Obſ. Anat. Chirurg. VII.* in femina, cui chirurgus ad uterum prolapſum auferendum adeo infeliciter ligaverat, ut ob conſtrinctum ſimul meatum urinarium ſuppreſſio urinæ & mors inſequeretur, aperto ejus abdomine, in pelvi, qui locus eſt uteri, nil ſe vidiſſe aſſerit, præter unum ex ovariis, cum annexa tuba & ligamento lato. Eadem & nobis obtigit ante plures annos felicitas in rei veritatem inquirendi, in ſectione feminæ, quæ, ob tumorem inſignem ovarii dextri gravida ſibi viſa, aſcite mortua erat, in qua uterum itidem non in pelvi, ſed a vagina prolapſa, extrorſum tractum invenimus, ulterius progreſſurum, niſi obſtitiſſet tumor ovarii, uti id expoſui in *diſſ. inaug. de graviditate apparente.*

Prolapſus uteri verus an detur?

THES. IX.

Merito tamen quæritur, an ſemper & neceſſario uterus vaginam prolapſam ſequatur, & ad exteriora procedat. Difficillimum ſane eſt, ſibi concipere, qui fieri poſſit, ut vagina, vix ſex ſeptem digitos tranſverſos longa, in prolapſu duplicata exiens, eouſque extendi queat, ut ſpithamæ longitudine, & ul-

An ſemper cum vagina prolabatur?

& ultra, e ſinu pudoris promineat, quin ſimul uterum, eidem orificio ſuo interno firmiter connatum, valida tractione ſecum rapiat. Hoc tamen re ipſa fieri, demonſtrat illuſtre exemplum ex communicatione *Widmanni in Ephem. Acad. Nat. Curioſ. Cent. VII. & VIII. Obſ. XCVIII.* conſignatum, quo docetur, in femina, gravi & moleſto prolapſu per plures annos laborante, mortua, aperto cadavere, uterum in ſitu naturali cum omnibus ſuis connexis, ovariis atque tubis, repertum eſſe, quam laudatus Medicus, una cum cohærente tumore externo extractum, conſervavit, ac in figura adjecta delineari curavit. Notandum tamen, prolapſum talem vaginæ uterinæ, fieri potiſſimum quoad tunicam ejus internam, admodum rugoſam, quæ affluxu humorum relaxata, eouſque elongari poteſt. Idque penitus confirmat, & extra omnem dubitationis aleam ponit, prolapſus inteſtini recti, quod æque duplicatum, duarum ſpithamarum longitudine in puella excidiſſe, obſervavit *Salmuth. Cent. I. obſ. XXX.* & ad ulnæ longitudinem a partu elapſum annotavit *Bonet. Med. Septentr. P. I. L. III. Sect. XIV. C. IX. in Scholio*. Edocent id etiam inteſtina, in herniis intra ſcrotum prolapſa, quæ ſine inſigni meſenterii diſtenſione eo procedere nequeunt.

Thes. X.

An prolapſus uteri verus a prolapſu ſolius vaginæ diſtingui queat?

Anſam hoc nobis præbet, diſquirendi, an rebus ſic ſtantibus, durante vita, prolapſus uteri verus, ac procidentia ſolius vaginæ, certe & indubitate cognoſci poſſit. Omnes quidem hactenus in ea ſunt ſententia, illum partim ex forma tumoris globoſi aut ovalis, ob figuram uteri latentis pyriforme, partim ex orificio uteri interno, ſubtus in eodem apparente, dignoſci debere. At enim vero hiatum talem relinquit etiam vagina, in toto ſuo ambitu prolapſa, uti in omnibus ad oculum patebit, quibus figuram *Widmanni* obſervationi appoſitam, cum figuris *Ruyſchii* & quorumcunque Auctorum conferre placuerit. Vereor igitur, ne Medicus & Chirurgus expertiſſimus in eo fallatur, niſi uterus eouſque prolabatur, ut orificium, exteriora verſus prominens, figuram ſuam, qua os tincæ refert, prodat, aut immiſſione digiti in hunc ſinum, certo diſtingui queat. Sed illud admodum difficile eſſe, docet laudati *Widmanni* obſervatio, quia in illo ſubjecto, ut verbis ejus utar, *cervix uteri in ſtatu naturali, juxta elegantiſſimam Ruyſchii delineationem, in apicem quaſi vergens, tunica rugoſa privata multo erat laxior & magis ampla, ac ordinario modo eſſe ſolet, ipſum etiam in illa exculptum orificium, quod ſecundum naturam alias nonnihil prominens & duriuſculum eſſe ſolet, atque aliquo modo coarctatum, amplitudine vaginæ non cedebat, quin imo vix amplius diſtingui potuiſſet, niſi relicta quædam levia ſaltem veſtigia ejus regionem indicaſſent*. Hujus obſervationis illum uſum eſſe poſſe *idem* judicat, ut, ſi forte prolapſus talis reponi nequeat, & ob ſcirrhoſam duritiem, vel gangrænam imminentem aut jam præſentem, repoſitionem nec quidem moliri liceat, ejus extirpatio non reformidetur, ſed urgente neceſſitate, præeunte *Meekeren*, intrepido animo perficiatur, utpote quæ ſola, inter ambigua alias conſilia, ad mortem properaturæ ægræ, ſolatium ferre poſſit. Sed quid ſi uterus ipſe in prolapſo tumore lateat, quod tamen per hactenus adducta vix cognoſci poteſt, hicne ſalva vita una reſecari poterit? Unicum uteri prolapſi & corrupti, ſalva vita extirpati, exemplum, ex tot Auctorum obſervationibus, legi, cui quid opponi poſſit, non video. Hunc caſum in *Sandenii obſervatione de prolapſu uteri inverſi ab excreſcentia carneo fungoſa, in fundo ejus inter-*

no

no ex potu infuſi crepitus lupi enata, eidemque adjecta proluſione *Slevogtii*, diſſertationi inaugurali *de femina gravida lapſu vaginæ uteri laborante*, præmiſſa, legere licet, quem etiam in Diſſert. mea, *de ſarcomate e pudendo muliebri reſecto*, de hoc argumento agens, adduxi. *Hic* teſtatur, ſe in maſſa, a pudendo muliebri reſecta, quinque libras pendente, præter opinionem, ipſiſſimum non tantum os uteri, cruore viſcido obturatum, ſed reliquum ejus corpus, cum fundo integro, & reliquiis tubarum, quaſi in theca coriacea, prope injectum vinculum abſciſſa, reconditum offendiſſe, & facta ejus ſectione ab orificio ad fundum, cavitatem ejus & craſſitiem, ſtatui naturali prorſus ſimilem, detexiſſe. Quis vero de veritate hujus relationis, aut dexteritate Viri, in Anatomicis verſatiſſimi, dubitare vellet?

Thes. XI.

Ad quodnam tumorum hactenus recenſitorum genus, noſter ſit referendus?

Hiſce præmiſſis, revertimur nunc ad caſum noſtrum, diſquirendo, ad quodnam tumorum hucuſque enumeratorum genus, noſter ſupra deſcriptus ſit referendus? Nobis vel tacentibus, quilibet facile videbit, hic nec uterum ipſum, nec vaginam ejus totam prolapſam fuiſſe, quia tumor figuræ oblongæ, farciminis inſtar protenſus fuit, totum etiam ſinum pudoris non replevit, ita, ut digiti ad explorandum ejus ortum, in vaginam ad os pubis uſque intruſi, circa eum duci potuerint, nec orificium ſuetum in ejus extremitate apparuit. Neque etiam quis in eam venire poterit opinionem, molam hic adfuiſſe, ob partum tanto temporis intervallo prægreſſum. Ad excreſcentias itaque uterinas potius maſſa iſta, ex pudendo elapſa, pertinebit, quæ, uti ſupra vidimus, fungorum, ſarcomatum atque polyporum nomine veniunt. Sarcoma tamen propterea vocare nolui, quia hoc nomen magis generale eſt, & tumores grandiores, eoſque magis denſos, atque carnoſos aut ſcirrhoſos denotat. A fungis quoque differt, quia figura non globoſa, tuberum more, ſed oblonga atque ſubſtantia ſpongioſa & mollis obſervata eſt, fungi etiam, judice *Tulpio Lib. III. obſerv. Cap. XXVIII.* proprium carcinomatis ſubjectum ſunt. Polyporum igitur potius appellatione, præeunte *Ruyſchio*, inſigniendam eſſe hanc molem cenſui, quia æque, ac in polypis narium ſæpe obſervatur, a longa & frequenti hæmorrhagia præcedente, ortum traxit, cum ſinubus vaſorum uterinorum, pariter ac iſti, connecti videtur, ac conſiſtentiam magis ſpongioſam, ſanguine turgidam, habuit. In polypis quidem, uti ſupra ex *Ruyſchio* notavimus, interdum etiam aliquid maligni cancroſi obſervatum eſt, ſunt tamen, uti *idem* monet, ſæpiſſime omnis malignitatis expertes, ſicuti & noſter nulla malignitatis ſigna dedit. Facile eſt quoque concipere modum generationis polyporum uterinorum, ex gravioribus hæmorrhagiis, cum ſanguis alias viſcidus & glutinoſus, ad concretionem pronus in ſinibus uterinis anfractuoſis hærens, conquaſſatione & compreſſione uteri, in maſſam talem coeat, atque cohæſione aliarum particularum viſcidarum in tantam molem excreſcat.

Thes. XII.

Utrum tutius fuiſſet, polypum reſecare, quam reponere?

Sed reſtat nunc quæſtio cardinalis, eaque præjudicialis, an recte fecerimus, quod polypum hunc reponi curaverimus, an potius tutius fuiſſet, eundem extractum reſecare & extirpare, ob metum corruptionis internæ; a reſtitutione expectandæ. Docet quidem eventus, nos recte in eo feciſſe, quia

quia ægra convaluit, noſque propterea ab omni culpa vindicat & immunes reddit. Præterea multæ rationes graviſſimæ a noſtris partibus ſtant, noſque penitus excuſant. Præter circumſtantias in hiſtoria allatas, ſenectutem & conſtitutionem cachecticam ægræ, lapſumque virium, ipſe ortus e loco ſublimi, polypi reſectionem diſſuaſit. Extractionem quidem excreſcentiarum iſtarum ope forcipis, & reſectionem ſuadet *Dionis*, monet tamen *Clariſſ. Heiſterus chirurg. cap. CXXXVI.* caute hic procedendum eſſe, ne periculum inde naſcatur. Connexio etiam polyporum cum ſinubus uterinis, atque color in noſtro, ſanguine turgido, rubicundus confirmat, ejus reſectione hæmorrhagiam periculoſam metuendam fuiſſe. Et quamvis hæc, ligatura præmiſſa, præcaveri potuiſſet, idem tamen periculum propter metum inflammationis manſiſſet, quia maſſa ob ſitum profundum radicitus tolli nequivit.

FINIS TOMI SEXTI.

Tab. I.

Fig. 1.

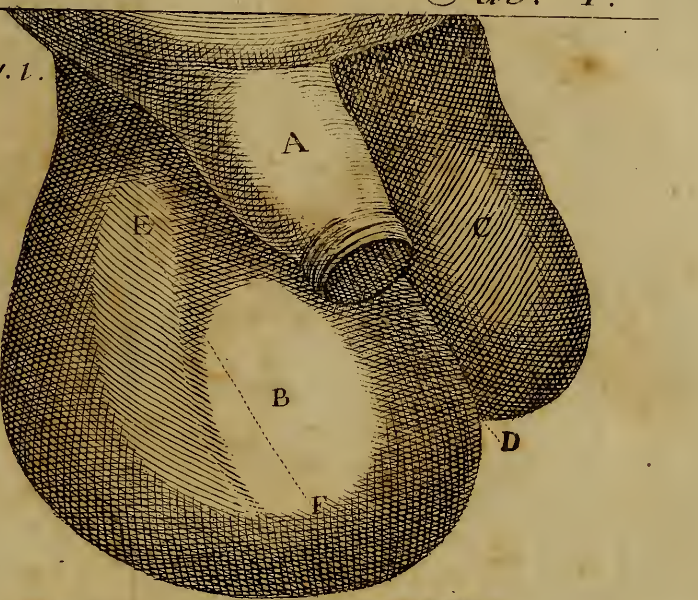
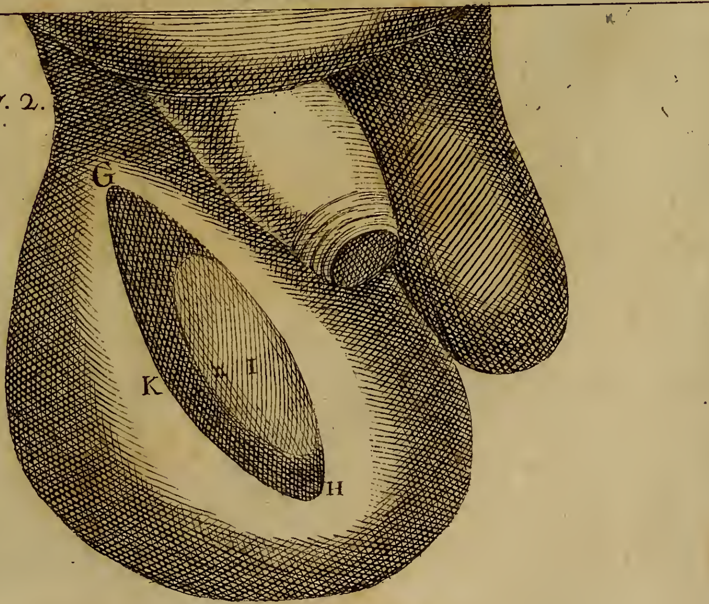

Fig. 2.

Diſp. Chirurg. Tom. VI. HEISTER DE HYDROCELE *pag.*

Fran. Seſone Sc.

Disp. Chirurg. Tom. VI. HEISTER DE SARCOCELE . pag . 45.

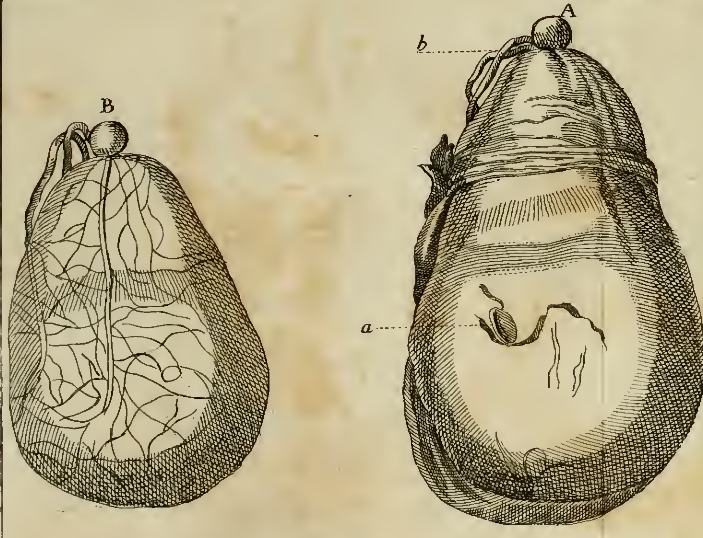
Fran. Sesone. sculp.

Disp. Chirurg. Tom. VI. VOIGT DE CAPITE FŒTUS ABRUPTO pag. 135.

Fran. Sesone sculp.

Tab. III.

Disp. Chirurg. Tom. VI. KALTSCHMIED DE NECESSITATE EXTIRPANDI HERNIAS. *pag.* 48.

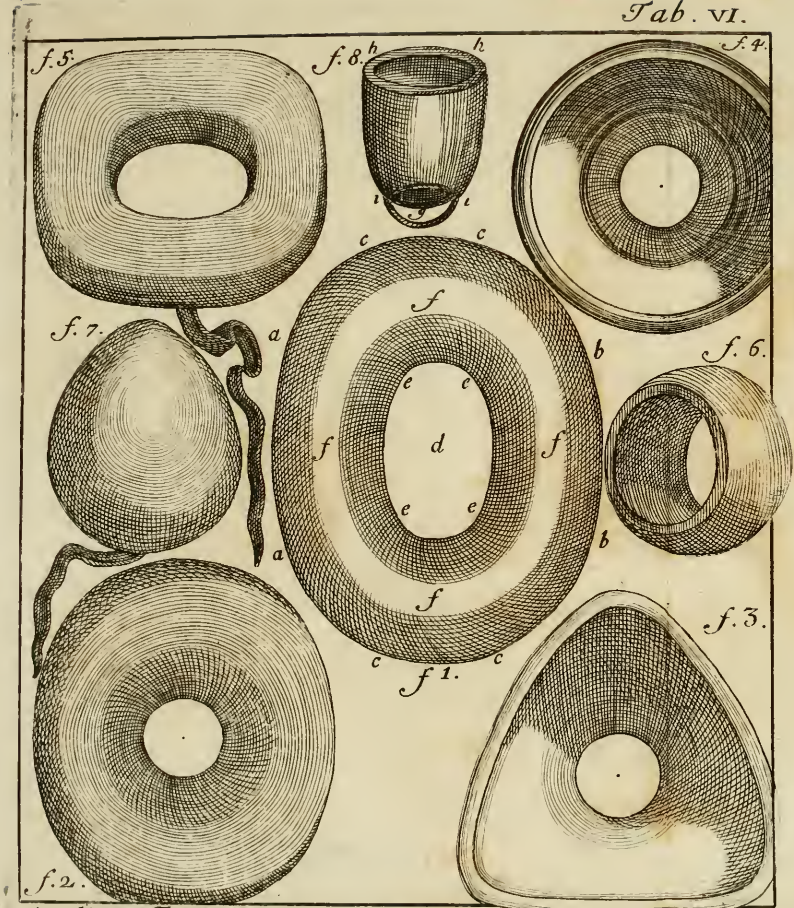
Fran. Sesone s.

Tab. V.

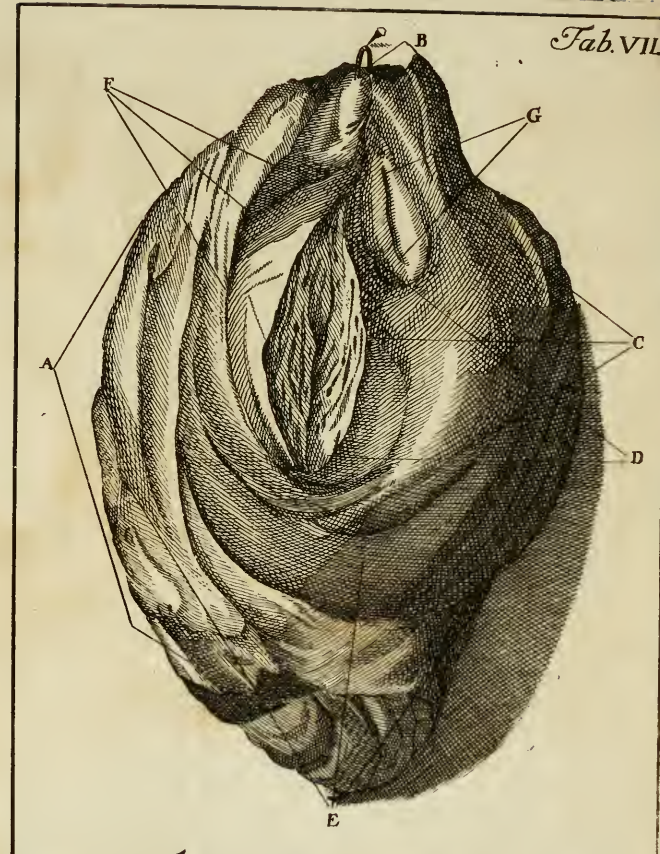

Disp. Chirurg. Tom. VI. GOELICKE DE UTERI PROCIDENTIA. *pag.* 205.

Fran. Sesone s.

Disp. Chirug. Tom: VI. BOEHMER DE PROLAPSU UTERI pag. 236.

Disp. Chirurg. Tom. VI. VATER DE SARCOMATE UTERINO pag. 282.

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
RD
30 H185
1756 v.6

RARE BOOKS DEPARTMENT